Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Wydział Nauk Humanistycznych

Instytut Językoznawstwa

Językoznawstwo

Studia stacjonarne doktoranckie

Joanna Mirek

Nr albumu 150067

Self-repairs in Simultaneous Interpreting: A Study into Repair Mechanisms of Trainee Interpreters

TOM III – ZAŁĄCZNIK II

Praca doktorska napisana pod kierunkiem

dr hab. Konrada Klimkowskiego

Lublin 2023

Text one: *How to fix a broken heart?* (2020)

No.	Time	Source speech	Student's interpretation (S1)	Student's retrospective verbal comment (S1)
1.	00:00	At some point in our lives, almost every one of us will have our heart broken.	W pewnym ~mom(.)encie życia↑~ (.) prawie (.) każdemu z nas zostanie >ZŁAMANE SERCE<↓	
2.	00:06	My patient Kathy planned her wedding when she was in middle school. She would meet her future husband by age 27, get engaged a year later and get married a year after that. But when Kathy turned 27, she didn't find a husband. She found a lump in her breast. She went through many months of harsh chemotherapy and painful surgeries, and then just as she was ready to jump back into the dating world, she found a lump in her other breast and had to do it all over again. Kathy recovered, though, and she was eager to resume her search for a husband as soon as her eyebrows grew back in. When you're going on first dates in New York City, you need to be able to express a wide range of emotions.	Moja pacjentka Kaθi planowała ślub, (.) kiedy (.) była (.hhh) w (.) gimnazjum, (.) że spotka męża, >kiedy będzie miała< <dwadzieścia> siedem lat s::: (.) rok później się zaręczy i jeszcze rok później wyjdzie (.) y: za mąż↓ (1) ale kiedy skończyła dwadzieścia (sie)dem lat (.) nie znalazła męża↑ tylko znalazła guzek (.) w piersi↓ (1) przeszła przez <wiele miesięcy> (1) bolesnych operacji (.) i leczenia (.) i kiedy: już mogła wrócić do świata (.) randkowania znalazła guzka w drugiej piersi↓ (1) jednak (.) wróciła do zdrowia i znowu była gotowa do poszukiwań męża↑ jak tylko jej brwi odrosną↓ (.) przeżywała wiele różnych emocji↓ (1)	Middle school – pierwsze na myśl przyszło mi, że to jest liceum, a później, że to jednak NIE jest high school, więc jednak gimnazjum. Nad tym się zastanawiałam. She would meet her husband – ja zrozumiałam, że ona się ożeni, a potem jednak, że to będzie w przyszłości, że ona sobie marzyła, a nie że to się wydarzyło. Chyba zgubiłam to would, ale potem chyba wyłapałam sens tego, dzięki temu, że wcześniej już słyszałam to zdanie. Ominęłam to harsh chemotherapy, bo nie słyszałam, co było, wiem, że coś było, więc stwierdziłam, że dodam – jak operacje, to i jakieś leczenie musiało być, ale tamtą frazę minęłam w ogóle. Wyciągnęłam z kontekstu sens i ogólniłam. To z tymi brwiami mocno skróciłam. Wyłapałam to, że znalazła guzek, musiała sobie

	00:53	☺ {Audience's laughter}		poradzić i że była gotowa na randki z brwiami. Stwierdziłam, że w oryginale było za dużo szczegółów, żeby wszystko dokładnie oddać. To ostatnie zdanie całkiem pominęłam, to z Nowym Jorkiem. Oni się zaśmiali, zanim ja skończyłam tamto i chyba już poszłam dalej. Pomyślałam, że te brwi są dość ważne, w tym momencie jak o tym mówiłam, to publiczność się zaśmiała. Rak – włosy wypadają, może szybko by ten ktoś skojarzył, że też i brwi, a potem odrastają, to może mogło być śmieszne. Że to może wystarczy.
3.	00:55	Soon afterwards, she met Rich and fell in love. The relationship was everything she hoped it would be. Six months later, after a lovely weekend in New England, Rich made reservations at their favorite romantic restaurant. Kathy knew he was going to propose, and she could barely contain her excitement.	niedługo później poznała Ricza i się zakochała↓ (.) to było dla niej wszystko, czego potrzebowała↓ sześć tygodni później po:: (.) cudownym y: łikendzie↑ (.) y: w Anglii↑ (.) Ricz zarezerwował e: (.) stolik w ulubionej restauracji i Kaθi wiedziała, co::: się stanie↓ (.)	„The relationship was everything she hoped it would be. Six months later" – tutaj przesłuchałam dłuższy kawałek i skróciłam, bo on to dosyć szybko mówił, i się zastanawiałam, czy to był łikend czy po miesiącach tej znajomości i nie wiem, czy nie powiedziałam po sześciu tygodniach? Wiedziałam, że jest jakieś zamieszanie z tygodniami, łikendami, długi czas, poszłam dalej. Za mało czasu, żeby się skupiać. Nie byłam pewna, czy to dobrze przetłumaczyłam. Wiedziałam, że to jest szczegół w przykładzie, to chyba nie jest aż tak ważny. Ta historyjka mogła być również fikcyjna, jakiś pacjent w przeszłości.

				Nie usłyszałam NEW England, więc przetłumaczyłam tylko jako Anglia. Stopniowanie hierarchii ważności trochę poległo, bo ja się skupiłam, jak przetłumaczyć „lovely", żeby tutaj dodać to ładniejsze tłumaczenie.
4.	01:16	But Rich did not propose to Kathy that night. He broke up with her. As deeply as he cared for Kathy -- and he did -- he simply wasn't in love.	jednak Ricz (.) zamiast oświadczyć się zerwał z nią↓ (.hhh) i chociaż troszczył się o nią bardzo (1) to nie był (.) zakochany↓	
5.	01:27	Kathy was shattered. Her heart was truly broken, and she now faced yet another recovery. But five months after the breakup, Kathy still couldn't stop thinking about Rich. Her heart was still very much broken. The question is: Why? Why was this incredibly strong and determined woman unable to marshal the same emotional resources that got her through four years of cancer treatments? Why do so many of us flounder when we're trying to recover from heartbreak? Why do the same coping mechanisms that get us through all kinds of life challenges fail us so miserably when our heart gets broken?	(.hhh) Kaθi znowu się zamknęła i znowu musiała przezwyciężyć (.) e:: (.) powrót do zdrowia↓ (1.5) (.hhh) pięć miesięcy później nadal nie mogła (1) (.hhh) się wyleczyć i:: p/ pogodzić ze zerwaniem↓ (.hhh) (1) i pytanie brzmi dlaczego↓ dlaczego::↑ tak silna (1) >kobieta< nie była (.) w stanie (.) przejść przez to:::↑ tak jak przeszła przez e: leczenie cztery lata >p:/ wcześniej<↓ # (2) dlaczego mechanizmy <radzenia sobie> (.) (.hhh) z:: e: różnymi (.) sytuacjami w życiu↑ nie:: (.) pomagają nam w (.hhh) powrocie do zdrowia po złamaniu serca↓ (.)	Jak słuchałam początku przed tłumaczeniem, to zastanawiałam się, jak przetłumaczyć 'shattered', ale później, jak już tłumaczyłam i się wsłuchałam w tekst, po tym złamaniu, to od razu mi przyszło do głowy, że się musiała zamknąć w sobie. Nie sprawdzałam tego słówka. Heart truly broken – to zmieniłam z dosłownej wersji na 'poczuć się dobrze', czy coś takiego. Żeby nie było to samo ciągle. Nie byłam pewna, czy dobrze usłyszałam to porównanie (marshal the same emotional resources that got her through four years of cancer treatments) – usłyszałam cztery lata później, więc stwierdziłam, że to porównanie, że

				jakby to tak samo ciężko, ale nie byłam pewna, czy to o to chodzi.
6.	02:13	In over 20 years of private practice, I have seen people of every age and background face every manner of heartbreak, and what I've learned is this: when your heart is broken, the same instincts you ordinarily rely on will time and again lead you down the wrong path. You simply cannot trust what your mind is telling you.	w: czasie <mojej kariery> widziałem wiele osób↓ które >próbował(y) sobie z tym poradzić<↓ (.) i chodzi o to↑, że <kiedy twoje serce jest złamane> (2) to::↑ t/ (1) twój mózg (.) i tak (.) powiedzie cię tą złą drogą↓ (5)	Tu się trochę zacięłam z tym instynktem. I chyba w ogóle nie usłyszałam, usłyszałam tylko 'the wrong path' i skróciłam to mocno. Wyciągnęłam z kontekstu, o co mogło chodzić. Raz mówiłam TWOJE serce jest złamane, a raz mówiłam NASZE serce jest złamane. Tak będzie pod koniec, bo teraz jest cały czas TWOJE. Bo zapomniałam, której formy używałam wcześniej. Na początku się jeszcze pilnowałam. W trakcie zauważyłam, że sobie zmieniam i że coś jest nie tak. Bo zwykle się uogólnia do jednego, a później już zapomniałam, które i tak jakby szybciej wyszło. I wiem, że są inne formy później. You – myślałam, że tu chodzi o wy, ty, albo całkiem bezosobowo, w angielskim to takie bezpieczne, nieformalne. Chyba mówiłam TWOJE, potem WASZ, końcówka SZ i potem wydaje mi się, że NASZ albo NASZE. Ta końcówka SZ – tak mi to jakoś nie zagrało. Że chyba coś tam nie tak. Pamiętam, że zastanowiłam się chwilę nad tym, jak on właściwie mówi?

7.	02:39	For example, we know from studies of heartbroken people that having a clear understanding of why the relationship ended is really important for our ability to move on. Yet time and again, when we are offered a simple and honest explanation like the one Rich offered Kathy, we reject it. Heartbreak creates such dramatic emotional pain, our mind tells us the cause must be equally dramatic. And that gut instinct is so powerful, it can make even the most reasonable and measured of us come up with mysteries and conspiracy theories where none exist. Kathy became convinced something must have happened during her romantic getaway with Rich that soured him on the relationship, and she became obsessed with figuring out what that was. And so she spent countless hours going through every minute of that weekend in her mind, searching her memory for clues that were not there. Kathy's mind tricked her into initiating this wild goose chase. But what compelled her to commit to it for so many months?	wiemy (.) ja:/ jak działa mózg (.) i wiemy (.) (xxx) że:: e: >wyjaśnienia nie są takie proste, jeśli chodzi o:: nasz mózg< (.hhh) złamanie serca (.) powoduje (.) bardzo silny emocjonalny ból, (.) ale mózg mówi nam, że to nie jest tak dramatyczne↓ (.) (.hhh) i przez to nawet najsil<niejszy> (.) najsilniejsi z nas (.) wymyślają różne scenariusze, które ~wcale nie istnieją~↓ (.) (.hhh) dla Kaθi↑ (.) coś musiało się stać (.) w czasie tych pięciu tygodni, że:: (.) e: >Ricz się rozmyślił<↓ (.) i:: to było::↑ (.) i cały czas myślała o tym (.) >co się stało< przez przez przez ten łik/ (.) przez całe te e: tygodnie spędzone e: (.) >na wakacjach<↓ (.hhh) zastanawiała się, co się stało przez (.) te kilka miesięcy↓ (.)	„ale mózg mówi nam” – to jest miejsce, gdzie się już gubiłam i próbowałam tam coś dodać, dlatego te pauzy tutaj są dłuższe raczej. Szybka ocena, co jest z tego najważniejsze. Ciężko było to tutaj wyłapać. Jak usłyszałam ‘emotional pain’, to tego się już ☺ przytrzymałam. Najsilniejszy – najsilniejsi z nas – poprawka – a nie najsilniejszy, ja powiedziałam „szy”, to się zorientowałam, że później będzie „z nas” i to nie łączy się razem w polskim. Gramatycznie zazgrzytało. Gubiłam się między tygodniem, miesiącem, łikendem. Pamiętałam to z poprzedniej części tekstu, bo tutaj w sumie on o tym nie mówi. Ostatecznie powiedziałam tygodnie, wróciłam do swojej poprzedniej wersji, którą mówiłam wcześniej. Gdy tłumaczyłam, nie byłam w stanie powiedzieć, kiedy były tygodnie, miesiące, a kiedy ona przez łikend myślała. Może gdybym na początku się na tym skupiła i wiedziała, że to jest ważne, to może bym zapamiętała, co jest ważne, a co jest informacją poboczną. Trudno było mi sobie to wtedy przypomnieć.
8.	03:47	Heartbreak is far more insidious than we realize. There is a reason we keep going down one rabbit hole after another, even when we know it's going to make us feel worse. Brain studies have shown that the	<złamanie (.) serca> jest bardzo: (.) poważne (.) i:: będziemy przez to przechodzić, nawet jeśli >(wiesz, że)< to tylko pogorszy spraw/ (.) sprawę↓ (1) (.hhh) y:: zaprzeczenie↑, (.) które się pojawia po złamaniu serca, (.hhh) jest takie	Spraw/ sprawę – tutaj chyba kontekst, to było mówione, jakby, ja nie myślałam, że to mówię, tylko skupiłam się na tym, co on mówi, jakby

		withdrawal of romantic love activates the same mechanisms in our brain that get activated when addicts are withdrawing from substances like cocaine or opioids. Kathy was going through withdrawal. And since she could not have the heroin of actually being with Rich, her unconscious mind chose the methadone of her memories with him. Her instincts told her she was trying to solve a mystery, but what she was actually doing was getting her fix. This is what makes heartbreak so difficult to heal. Addicts know they're addicted. They know when they're shooting up. But heartbroken people do not. But you do now. And if your heart is broken, you cannot ignore that. You have to recognize that, as compelling as the urge is, with every trip down memory lane, every text you send, every second you spend stalking your ex on social media, you are just feeding your addiction, deepening your emotional pain and complicating your recovery.	samo, jak (.) ludzi u ludzi, którzy przeżywają (.) e: (.) uzależnienie↓ (.) na przykład od opioidów↓ (1) (.hhh) i jej mózg (.) pokazywał (3) to, co:: (.) mózg e:: uzależnionych od metadonu↑ (.) i przez to:: (.) złamania serca są tak trudne do wyleczenia (.) uzależnieni wiedzą, że są uzależnieni i wiedzą, kiedy się zamykają (.hhh) a::: ci, którym >serce zostało złamane< nie wiedzą↓ (2.5) i jeśli zostało:: jeśli masz złamane serce nie możesz tego (.) pominąć↓ nie możesz tego (.) <zignorować>↓ (1) >nie możesz cały czas myśleć< o tej osobie (.) nie możesz sprawdzać zdjęć nie możesz cały czas sprawdzać profilów na:: (.) e:: mediach społecznościowych (.) tej osoby↑ (2)	słuchać bardziej niż mówić, więc nawet nie wiem, dlaczego taka poprawka jakby wyszła. Po prostu. Kolejne linijki „zaprzeczenie…” to trochę się ślizgałam, co usłyszę, to powiem, usłyszałam to ostatnie opioidy, i tego się trzymałam. Kokaina mi uciekła, nie słuchałam tego zdania dokładnie, usłyszałam opiody, pewnie była kokaina, ale nie byłam pewna, nie ma czasu i idę dalej. Wiedziałam, że coś mi uciekło, dlatego powiedziałam „na przykład opioidy” – bezpieczne wyjście. Potem przeskoczyłam linijkę, wyłapałam metadon i włączyłam to do zdania. Heroiny nawet nie słyszałam. Znałam opioidy i metadon, ale nie wiem, czy bym tak szybko na to wpadła przy tłumaczeniu bez tej listy słówek, bo tak to wiedziałam, że gdzieś to się pojawi. Social media – najpierw w głowie miałam ‘socjal media’, a potem sobie przypomniałam, że się mówi chyba media społecznościowe. Zdążyłam to poprawić przed wypowiedzeniem Było dużo przykładów i je pominęłam, podałam media społecznościowe i zdjęcia, na tym się skupiłam. Nie powiedziałam, że chodzi o eks, bo to z kontekstu wynikało.

9.	05:08	Getting over heartbreak is not a journey. It's a fight, and your reason is your strongest weapon. There is no breakup explanation that's going to feel satisfying. No rationale can take away the pain you feel. So don't search for one, don't wait for one, just accept the one you were offered or make up one yourself and then put the question to rest, because you need that closure to resist the addiction. And you need something else as well: you have to be willing to let go, to accept that it's over. Otherwise, your mind will feed on your hope and set you back. Hope can be incredibly destructive when your heart is broken.	i wyleczenie z:: e: złamanego serca to NIE JEST (1) >to jest (.) to jest WALKA< (2) żadne (1) proste rozwiązania nie pomogą ci (.) w:: (.) w poradzeniu sobie z tym↑ (1) potrzebujesz (.) zamknięcia konkretnego ozamknięcia ale też potrzebujesz czegoś jeszcze (.hhh) musisz być chętna, żeby odpuścić (.) żeby zaakceptować, że to koniec↓ (.) inaczej↑ <twój mózg> będzie dalej cię karmił wspomnieniami↓ (.hhh) (1) i nadzieją↑ (4) złamanie serca↑ (.) jest (4.5)	Próbowałam skrócić znowu, a przez to musiałam zmienić na to NIE JEST, bo stwierdziłam, że nie wiem, co on tam powiedział, idę dalej. Tak jest łatwiej. Closure – skróciłam sobie kilka linijek. To był mój pierwszy wybór i tylko z tym mi się to kojarzyło, ten etap żałoby. Tutaj od razu mi to przyszło, nie miałam i nadal nie mam alternatyw. Powiedziałam CHĘTNA – zamiast mówić TY albo bezosobowo, to ja CHĘTNA, dlaczego? A jakby to o mężczyźnie było, czy coś? Nie wiem, czemu tak. Wydaje mi się, że dlatego, że to było O NIEJ, ta historia, ten przykład, ale chyba się nie skupiłam na tym. Może dlatego, że kobiety częściej muszą się z tym zmagać? ☺ Nie myślałam o tym wcześniej. Wtedy nie wyłapałam, że mówię jakby do KOBIETY. Dopiero później, w tłumaczeniu, przypomniałam sobie, że ja mieszam te formy i że powinnam się skupić, ale to było później, jeszcze nie tutaj. ☺ tu nie ma nic o wspomnieniach, ale to dołączyłam do wcześniejszych zdań, a jest (w oryginale), że nadzieją, więc to dodałam. Zrozumiałam odwrotnie, nie tak jak w oryginale, że to nadzieja się destructive, kiedy serce się złamie, a ja zrobiłam „złamanie serca”, ale nie słyszałam tego początku, dlatego teraz jest pauza, bo próbuję złapać, co jest dalej.

				Destructive chyba w ogóle nie przetłumaczyłam. Zdania nie dokończyłam. Poszłam dalej.
10.	05:55 06:37	Heartbreak is a master manipulator. The ease with which it gets our mind to do the absolute opposite of what we need in order to recover is remarkable. One of the most common tendencies we have when our heart is broken is to idealize the person who broke it. We spend hours remembering their smile, how great they made us feel, that time we hiked up the mountain and made love under the stars. All that does is make our loss feel more painful. We know that. Yet we still allow our mind to cycle through one greatest hit after another, like we were being held hostage by our own passive-aggressive Spotify playlist. ☺ {Audience's laughter}	złamanie jest (1) dziełem↑, które:: <się łagodzi> (.) kiedy >przestajesz o tym myśleć< (2) to, co potrzebujemy jest (.) jest czymś wielkim↓ (.) nie możemy (.hhh) idealizować osoby, która z nami zerwała↓ (5) mózg (p/) (xxx) (.) będzie kazać nam <wspominać tę osobę>↑ <w jak najlepszym świetle↑> i cały czas będzie nam o nim przypominać↓ (.) to nie jest (.) dobry sposób (1) >musimy się tego pozbyć z naszego mózgu< (4)	Próbowałam łapać szczegóły. Zgubiłam się przy żarciku. Drugie zdanie – powiedziałam, że to coś wielkiego – ten master tutaj wrzuciłam jakby, ale nie wyłapałam chyba, że to manipulator, a nie że wielkie przeżycie. Tu mi się chyba pomyliło. Dalej to skróciłam bardzo mocno. Nie wyłapałam Spotify playlist ani nic z tych rzeczy. Słyszałam, że się śmieją, ale uciekło, dlaczego. Trochę lawirowałam, złamanie jest, złamanie jest, a pomiędzy jakieś inne rzeczy, to pomiędzy może nie ma sensu, ale muszę coś powiedzieć, starałam się zachować sens całej historyjki, nie tylko tego momentu.
11.	06:42	Heartbreak will make those thoughts pop into your mind. And so to avoid idealizing, you have to balance them out by remembering their frown, not just their smile, how bad they made you feel, the fact that after the lovemaking, you got lost coming down the mountain, argued like crazy and didn't speak for two days. What I tell my patients is to compile an exhaustive list of all the ways the person was wrong	i::: >złamanie serca będzie< (.hhh) e:: >przez złamanie serca mózg będzie cały czas nam przywracał te wspaniałe myśli, >wspaniałe< wspomnienia< (.hhh) ~musisz pamiętać o tym, jak źle się czułeś po złamaniu serca~ (3) to, co mówię moim pacjentom↓ (.) to↑ (.) żeby zrobić (1) <listę↑> (.) rzeczy, które były złe (.) >o tej osobie< (.hhh) >to, co cię irytowało i trzymać< tą listę na telefonie↓	Złapałam już wątek z tą listą. Usłyszałam, ze „na telefonie" nie powinno być, tylko „w telefonie". *[Nie poprawiłam, nie było czasu]*

	07:13	for you, all the bad qualities, all the pet peeves, and then keep it on your phone. ☺ {Audience's laughter}		
12.	07:15 07:26	And once you have your list, you have to use it. When I hear even a hint of idealizing or the faintest whiff of nostalgia in a session, I go, "Phone, please." ☺ {Audience's laughter}	(.) kiedy już masz tę listę, (.hhh) musisz jej używać↑ (.hhh) (2) i jeśli tylko przypomni ci się jakieś dobre wspomnienie i będziesz miał moment nostalgii↑ (.) wróć do tej listy (.) i ją przeczytać↓	Usłyszałam nostalgia i chciałam to powiedzieć i dokończyć to zdanie. Ten humor sytuacyjny mi umknął. Nie słyszałam tego żarciku. Gdybym go usłyszała, to chyba więcej czasu bym straciła na myślenie, jak go przekazać, żeby to było śmieszne, niż sam sens.
13.	07:29	Your mind will try to tell you they were perfect. But they were not, and neither was the relationship. And if you want to get over them, you have to remind yourself of that, frequently.	(.hhh) <jeśli (.) chcesz (1) przebrnąć> przez złamanie >musisz sobie przypominać o tej liście (.) bardzo często<↓ (2)	Get over – przebrnąć – od razu.

14.	07:40 08:11	None of us is immune to heartbreak. My patient Miguel was a 56-year-old senior executive in a software company. Five years after his wife died, he finally felt ready to start dating again. He soon met Sharon, and a whirlwind romance ensued. They introduced each other to their adult children after one month, and they moved in together after two. When middle-aged people date, they don't mess around. It's like "Love, Actually" meets "The Fast and the Furious." ☺ {Audience's laughter}	nikt (1) nikt nie powinien przechodzić takiego::: złamania serca↓ (3) Nik/ (1) kiedy jego żona umarła dopiero po pięciu latach był (.hhh) w stanie (.) spotykać się↓ (1) i spotkał osobę↑, (1) z którą (.) życie poszło bardzo szybko (1) to jest coś jak połączenie filmu (.hhh) to właśnie miłość i szybcy i wściekli↓ (4.5)	Zgubiłam „immune to hearbreak". Uciekło mi to. Chyba łatwiej by mi było, gdybym to usłyszała, bo tak to miałam tylko 'none of us – heartbreak', znowu masło maślane. Musiałam sobie dopowiedzieć ten czasownik z kontekstu. Zmieniłam to „nikt nie powinien przechodzić". Zgubiłam imię tej osoby i że to już. Dopiero usłyszałam, że spotkał Szaron. Próbowałam zrobić to, że ON, ale powiedziałam NIK albo jakby NIKT, więc się trochę jakby pomyliło. Później dodałam, że to był Migel, ale o żonie już opowiadałam normalnie chyba. A tutaj nie usłyszałam, jak on ma na imię, czy to był NIK czy KTO? Później to dodałam. Nie usłyszałam tych szczegółów o Migelu, ile ma lat itd. Pomyliłam imię zupełnie. Brzmiało jak powtórzenie NIKT, ale ja pomyliłam imię. Z tą Szaron, to jej imienia też chyba najpierw w ogóle nie usłyszałam. To 'poszło szybko' to o tym romance i streszczenie całej reszty tak naprawdę. O dzieciach nie powiedziałam tu i dalej, bo chyba tego nie załapałam.
15.	08:14	Miguel was happier than he had been in years. But the night before their first anniversary, Sharon left him. She had decided to move to the West Coast to be closer to her children, and she didn't want a long-distance relationship. Miguel was totally blindsided and utterly devastated. He barely functioned at work for many,	(.hhh) niestety↑ (.) <noc po ich (.) rocznicy↑> (.) jego żona stwierdziła, że musi się wyprowadzić↓ (3) ~Migel był bardzo::~ (.) załamany (2) przez wiele miesięcy (.) prawie stracił pracę↓ (2) (.hhh) kolejną cechą złamania serca jest to, (.hhh) że czujemy się bardzo (1)	Nie wyłapałam mojego błędu – przed rocznicą, a u mnie po rocznicy. Nie byłam pewna, jak się nazywa on i ona, więc mówiłam ogólnie on, ona, mąż, żona. Dalej wyłapałam imię. Blindsided, devastated – usłyszałam devastated – załamany od razu w głowie. W kontekście złamanego serca. Nie było alternatyw.

		many months, and he almost lost his job as a result. Another consequence of heartbreak is that feeling alone and in pain can significantly impair our intellectual functioning, especially when performing complex tasks involving logic and reasoning. It temporarily lowers our IQ.	samotni↓ (hhh) (1) i to nam zmniejsza nasze aj kju↓ (3)	Tam pod koniec było dużo trudnych słówek i je ominęłam. Wyłapywałam key words i kleiłam.
16.	08:56	But it wasn't just the intensity of Miguel's grief that confused his employers; it was the duration. Miguel was confused by this as well and really quite embarrassed by it. "What's wrong with me?" he asked me in our session. "What adult spends almost a year getting over a one-year relationship?" Actually, many do.	jego <smutek↑> (1) m: bardzo:: (.) bardzo go przygnębiał (2) nie wiedział, jak (.) sobie z tym poradzić↓ (.) i zastanawiał się (.hhh), (1) <CO ZA CZŁOWIEK> jest (.) >zostaje< porzucony po roku małżeństwa↓ (.hhh) a właściwie jest wiele takich osób↓	Zastanawiałam się nad tym confused, faktycznie. Dlatego pauza i powtórzyłam dwa razy BARDZO, żeby zmienić szyk zdania. Nie przyszło mi do głowy, co to jest to confused. (przygnębiał) Miałam chwilę zawahania, co to jest i musiałam coś powiedzieć. Nie wyłapałam tego o pracodawcach i duration. Małżeństwo z automatu. Chyba z kontekstu mi to wyszło.
17.	09:19	Heartbreak shares all the hallmarks of traditional loss and grief: insomnia, intrusive thoughts, immune system dysfunction. Forty percent of people experience clinically measurable depression. Heartbreak is a complex psychological injury. It impacts us in a multitude of ways. For example, Sharon was both very social and very active. She had dinners at the house every week. She and Miguel went on camping trips with other couples. Although Miguel was not religious, he accompanied Sharon to	i::: natrętne myśli, zaburzenia układu odpornościowego↑ (.hhh) (2) <różne inne> rzeczy pojawiają się po złamaniu serca (.) jest to bardzo skomplikowany proces↓ (2) Szaron jego żona (.) była bardzo towarzyska i aktywna (.hhh) (1) każdego (.) weekendu jeździli na wycieczki, na kemping (2) (Migel) >bardzo e:< co niedzielę chodził do kościoła (2) (.hhh) przez to (.) zerwanie (1) stracił↑ (.) całą (.) tą sferę (.) towarzyską↓ (3) zapomniał↑ (.) zapomniał myśleć o tym, że (.) zostawił nie tylko (jedną), (.) >ale też więcej rzeczy<↓ (1) zapomniał (.) zapomniał (.) myśleć, o tym, (.)	Nie usłyszałam początku zdania, ale wiedziałam, że są te zaburzenia, że pewnie są też inne, i mogłam je wymienić, bo były na kartce, ale nie usłyszałam w ogóle, co powiedział wcześniej. Chyba pamiętałam, że na kartce było tego więcej i dlatego dodałam „i inne”. W końcu usłyszałam imię, to też jakby poprawka, bo wcześniej nie powiedziałam tego, nie wyłapałam imienia. Nie wyłapałam NOT RELIGIOUS, a dalej towarzyszył jej, więc skleiłam to, że BYŁ

		church every Sunday, where he was welcomed into the congregation. Miguel didn't just lose his girlfriend; he lost his entire social life, the supportive community of Sharon's church. He lost his identity as a couple. Now, Miguel recognized the breakup had left this huge void in his life, but what he failed to recognize is that it left far more than just one. And that is crucial, not just because it explains why heartbreak could be so devastating, but because it tells us how to heal. To fix your broken heart, you have to identify these voids in your life and fill them, and I mean all of them. The voids in your identity: you have to reestablish who you are and what your life is about. The voids in your social life, the missing activities, even the empty spaces on the wall where pictures used to hang. But none of that will do any good unless you prevent the mistakes that can set you back, the unnecessary searches for explanations, idealizing your ex instead of focusing on how they were wrong for you, indulging thoughts and behaviors that still give them a starring role in this next chapter of your life when they shouldn't be an extra.	jak (.) >naprawić serce, a nie tylko o tym< (.) że zostało ono złamane↓ (1) >musimy< (.hhh) <wypełnić> wszystkie pustki, jakie (.) mamy (.) w::: e:: sercu po złamaniu↓ (1) wszystkie te puste miejsca na ścianach, gdzie były zdjęcia (1) wszystko to trzeba wypełnić↓ (.) <wszystkie::: niepotrzebne:: (.) wymyślanie::: e: wymówek> i usprawiedliwień (4) (.hhh) te wszystkie rzeczy, które >nie powinny się pojawiać w nowym etapie twojego życia<↓	religijny, nie wyłapałam tego, że to błąd. Byłam pewna, że usłyszałam dobrze. Entire social life – bardzo szybko przyszło mi do głowy sfera towarzyska. Tam była sfera kościelna, zawodowa, tutaj towarzyska. Od razu. ‘Zapomniał’ – to chyba zaczęłam ‘He lost his identity’, co zgubił, to nie wiedziałam, ale zgubiłam, co tam dalej i dopiero było ‘breakup has left huge void’ i dopiero tutaj się złapałam i dlatego tak powtórzyłam, ominęłam i to trochę nie ma sensu. Wyłapałam pustkę i potem to mówię. Uogólniłam, że wszystko, co się nie powinno było pojawiać, ciężko mi było później to ‘indulging’, dużo za szybko i ciężko to było. Wszystkie te rzeczy, wszystkie te rzeczy, trochę tego za dużo, ale nie wiedziałam wtedy, nie usłyszałam, co powiedział, nie miałam jak tego uzupełnić.

18.	11:10	Getting over heartbreak is hard, but if you refuse to be misled by your mind and you take steps to heal, you can significantly minimize your suffering. And it won't just be you who benefit from that. You'll be more present with your friends, more engaged with your family, not to mention the billions of dollars of compromised productivity in the workplace that could be avoided.	Złamanie serca jest (.) ~bardzo trudne~↓ (.) ale:: kiedy odmawiasz (.) pozbycia się tych wszystkich wspomnień↑ (2) tra/ tracisz >odbierasz sobie< możliwość w: z:: (.) poradzenia sobie z tym↓ (2)	To pierwsze zdanie z oryginału. Refuse – odmawiasz, steps, heal – minimalizm. Wydawało mi się, że dobrze powiedziałam, z tych słówek, które usłyszałam, wydawało mi się, że to dobrze. Na pewno pominęłam trochę i to wiedziałam. Ominęłam te zdania później. Chyba mówił to szybko, dla mnie to było w kółko to samo. I że jeśli teraz się skupię, żeby to oddać, to zgubię się całkiem. Słyszałam to, tylko mózg nie załapał, jak to przetłumaczyć tak szybko. Więc zaczęłam od nowego akapitu „so if you know". I widziałam, że to już się kończy, więc chciałam nadążać.
19.	11:34	So if you know someone who is heartbroken, have compassion, because social support has been found to be important for their recovery. And have patience, because it's going to take them longer to move on than you think it should. And if you're hurting, know this: it's difficult, it is a battle within your own mind, and you have to be diligent to win. But you do have weapons. You can fight. And you will heal.	(.hhh) jeśli znasz kogoś↑ (1) kto ma <złamane serce> (3) pomóż mu↓ (.) bo (.) <zdrowienie> jest (.) bardzo trudne i to może potrwać dużo dłużej niż (.) ci się wydaje↓ (.hhh) (2) jest to:: (.) ciężka walka i musisz być bardzo oddanym, (1) żeby (.) wygrać↓ (.) ale musisz walczyć↓ a wtedy wyzdrowiejesz↓	Zrobiłam podsumowanie. Słyszałam compassion i od razu social suport, to złączyłam w jedno, potem important for recovery, czyli to jest ważne. Wszystko słyszałam, skupiam się na kluczowych i na tym buduję zdanie, by było przetłumaczone. Raczej nie myślałam o innych alternatywach przy tłumaczeniu, jeśli pierwsza myśl odpowiadała sensowi, to szłam dalej. Te krótkie zdania na końcu – nadążałam za mówcą i starałam się oddać głosem, żeby było czuć, że to jest takie podsumowanie, końcówka. Szybko to skończyłam, nie wahałam się. Zgrałabym się z brawami.

20.	12:04	Thank you. a→		

No.	Time	Source speech	Student's interpretation (S2)	Student's retrospective verbal comment (S2)
1.	00:00	At some point in our lives, almost every one of us will have our heart broken.	W pewnym momencie naszego życia prawie każdy z nas będzie miał złamane serce↓ (.)	
2.	00:06	My patient Kathy planned her wedding when she was in middle school. She would meet her future husband by age 27, get engaged a year later and get married a year after that. But when Kathy turned 27, she didn't find a husband. She found a lump in her breast. She went through many months of harsh chemotherapy and painful surgeries, and then just as she was ready to jump back into the dating world, she found a lump in her other breast and had to do it all over again. Kathy recovered, though, and she was eager to resume her search for a husband as soon as her eyebrows grew back in. When you're going on first dates in	Moja pacjentka Kati zaplanowała swój ślub, kiedy była w gimnazjum↓ (.) miała poznać swojego męża, mając dwadzieścia siedem lat, (.) rok później miał się oświadczyć (.) i rok później miała wziąć ślub↓ (.) (.hhh) ale kiedy Kati miała dwadzieścia siedem lat nie znalazła męża, ale znalazła guzek w swojej piersi↓ (.) przeszła przez wiele miesięcy strasznej chemii, (.) bolących operacji i w momencie, kiedy była już (.) gotowa wrócić do:: (.) randkowania (.) znalazła (.hhh) kolejny guzek w jej piersi (.) i musiała to wszystko przeżyć od nowa↓ (.HHH) (1) Kati wyzdrowiała i miała wielką chęć wrócić do randkowania, (.) >ale w momencie, kiedy wróci jej< (.) brew, bo jeżeli randkujesz w Nowym Jorku, (.hhh) warto jest mieć	Tutaj miałam problemy z wymawianiem imienia. To jest właśnie, kiedy się spolszcza angielski ☺ gdybym mówiła po angielsku, to bym powiedziała jej imię poprawnie, a kiedy w głowie mamy polski, to wyszła jakaś KATI, KAFI, nie wiadomo co. Przed tłumaczeniem sprawdzałam to imię i miałam w głowie taką wersję pośrednią (między polskim a angielskim), ale w momencie mówienia wyszło to, że tak powiem, bo rusku. Mocno spolszczone. Potem chyba nie mówiłam już jej imienia, tylko ONA. Middle school – to mnie zastanowiło podczas pierwszego odsłuchania i pomyślałam, że przetłumaczę to jako gimnazjum, żeby w trakcie

	00:53	New York City, you need to be able to express a wide range of emotions. ☺ {Audience's laughter}	możliwość pokazywać <wszystkie> emocje↓ (.HHH) (1)	tłumaczenia nie wyszła jakaś szkoła średnia, gdzie to nie jest średnia szkoła. Strasznej chemii – powiedziałam to szybko, jak to usłyszałam, stwierdziłam, że to brzmi trochę dziwnie, ale to było po prostu szybko i nie zdążyłam tego powiedzieć, że przeszła straszne terapie, chemioterapie. Byłam świadoma, że to brzmi trochę, jakby jadła złe jedzenie i ktoś ekologiczny na nią krzyczał ☺ Zabrakło tego słowa terapia. Jest to zrozumiałe w kontekście nowotworu, choć dziwnie brzmi. Brew – sens zdania jest okej, ale nie zdążyłam powiedzieć tego całego zdania „kiedy odrosną jej brwi", bo on już kończył zdanie o Nowym Jorku i o ekspresji emocji, więc powiedziałam 'kiedy wróci jej brew', bo usłyszałam 'back' i stwierdziłam, dobra, niech będzie. To taki skrót myślowy, nie przekazałam całego zdania mówcy. Nie miałam czasu na poprawianie i miałam też w głowie, że nie powinnam się za dużo poprawiać, bo to też brzmi nienaturalnie.

3.	00:55	Soon afterwards, she met Rich and fell in love. The relationship was everything she hoped it would be. Six months later, after a lovely weekend in New England, Rich made reservations at their favorite romantic restaurant. Kathy knew he was going to propose, and she could barely contain her excitement.	później poznała Ricza↓ (.) i zakochała się↓ w Riczu↓ ich relacja była wszystkim, czego (.) oczekiwała↓ (1) <sześć miesięcy później> Ricz zrobił (.) rezerwację w ich ulubionej restrauracji↓ (.) Kaθi wiedziała, że będzie się jej oświadczył↓ (.hhh) i ledwo mogła się uspokoić↓	Tutaj wymówiłam Kathy bardziej z angielska. Tutaj jest *będzie się jej oświadczył* – a nie *będzie się jej oświadczał* – w trakcie tłumaczenia nie byłam pewna, jak to powiedziałam i czy poprawnie.
4.	01:16	But Rich did not propose to Kathy that night. He broke up with her. As deeply as he cared for Kathy -- and he did -- he simply wasn't in love.	(.HHH) ale Ricz się nie oświadczył↓ (.) tylko zerwał z nią↓ (.) BARDZO (na o nim/)↑ (.) BARDZO jemu na niej zależało↓ ale nie kochał jej po prostu↓	Wszystko tu jest związane z tym, jak wygląda angielskie zdanie. „As deeply as he cared for", więc tutaj było w zdaniu, że ON, a w polskim chodzi o to, że JEMU zależy na NIEJ. I tutaj się pomyliłam. Najpierw powiedziałam O NIEJ, ale się wróciłam i zmieniłam, żeby było wiadomo, że to jemu zależało, ale mimo wszystko jej nie kochał. Ten oryginalny szyk rzutuje na tłumaczenie.
5.	01:27	Kathy was shattered. Her heart was truly broken, and she now faced yet another recovery. But five months after the breakup, Kathy still couldn't stop thinking about Rich. Her heart was still very much broken. The question is: Why? Why was this incredibly strong and determined woman unable to marshal the same emotional resources that got her through four years of cancer treatments? Why do so many of us flounder when we're trying to	Kaθi była <zała(.)mana> jej serce było <naprawdę> złamane↓ (.) i znowu miała wielki problem↓ (.) ale pięć miesięcy po zerwaniu (.) Kaθi nadal nie mogła przestać myśleć o Riczu↓ (.) jej serce nadal było złamane↓ (.) pytanie jest (.) dlaczego↓ (3) (.hhh) dlaczego ta bardzo silna i zdeterminowana kobieta (.) nie mogła sobie poradzić z:: tym: >tak samo jak sobie poradziła z rakiem<↓ (2) dlaczego tak wiele z nas nie radzi sobie ze złamanym sercem↓ (2) dlaczego ten sam system, który pomaga nam w	Shattered – od razu mi się skojarzyło, że tak jakby wiele cząsteczek czegoś rozwalonych i miałam to w głowie, ale stwierdziłam, że jak zacznę kombinować, to nie, więc takie bezpieczne będzie 'załamana'. Najpierw miało być 'rozwalona', ale to tak źle brzmiało. Heartbreak – złamane serce albo złamanie serca, tak to tłumaczyłam. Miałam wrażenie, że za dużo tego, ale nie miałam pomysłu, jak to zmienić. Rozpacz – to mi nie do końca pasowało.

		recover from heartbreak? Why do the same coping mechanisms that get us through all kinds of life challenges fail us so miserably when our heart gets broken?	innym(ch) rzeczach nie pomaga nam ze (złamanym) sercem↓ (1)	A w tym fragmencie byłam w stanie uchwycić i wypowiedzieć tylko ten główny sens, dużo ucięłam oryginalnych słów. Coping mechanisms – wiem, co to znaczy, ale po polsku? Przetłumaczyłam to jako system, który pomaga, bo to jest szerokie i obejmuje właśnie to angielskie sformułowanie.
6.	02:13	In over 20 years of private practice, I have seen people of every age and background face every manner of heartbreak, and what I've learned is this: when your heart is broken, the same instincts you ordinarily rely on will time and again lead you down the wrong path. You simply cannot trust what your mind is telling you.	(hhh) poprzez dwadzieścia lat, będąc prywatnym lekarzem widziałem ludzi w RÓŻNYM wieku↓ (.) i różnym stopniu >ze złamanym sercem<↓ (.) nauczyłem się, że jeśli masz złamane serce (.) wszystkie instynkty, które masz zawsze::↑ (2) będą cię prowadziły złą drogą↓ (.) po prostu nie możesz ufać swojemu (.) umysłowi↓ (2)	Tutaj trochę było ciężko. “the same instincts you ordinarily rely on” – nie byłam pewna, jak to powiedzieć, zrobiłam długą pauzę i że „prowadzi złą drogą”. Z tym prywatnym lekarzem, tu się zastanawiałam. Bo private practice, to te lekarz pracował w szpitalu i do tego otwierał swój gabinet. Ale nie miałam czasu powiedzieć „przez dwadzieścia lat prowadzenia swojego gabinetu”, więc powiedziałam „prywatnym lekarzem”, ale to też brzmi, jakby on był prywatnym lekarzem pewnej osoby. W głowie mi najbardziej gabinet krzyczał, ale strasznie długo. Wygrała ta krótsza wersja.
7.	02:39	For example, we know from studies of heartbroken people that having a clear understanding of why the relationship ended is really important for our ability to move on. Yet time and again, when we are offered a simple and honest explanation like the one Rich offered Kathy, we reject	NA PRZYKŁAD ludzie, który mają załamane:: (.) serce (.) (xxx) muszą wiedzieć, dlaczego relacja się zakończyła↓ (2) (.HHH) ale kiedy dostajemy <łatwe i ważne> (1) >uzasadnienie< dlaczego tak jak Riczard dał, (.) ale my (.) odrzucamy je↓ (12) to uczucie może nawet <nas najsilniejszych> pokazywać,	Tutaj to zdanie jakoś brzmi dziwnie – ale my odrzucamy je – on mówił tutaj wolniej, ja zgubiłam ten szyk, zaczęłam mówić po nim tymi kawałkami jak gdyby i wychodziły takie trzy krótkie zdania nie razem. Powiedziałam też ‘ważne’ a nie ‘szczere’ uzasadnienie i to wiedziałam w trakcie, u niego ‘honest’ i nie

		it. Heartbreak creates such dramatic emotional pain, our mind tells us the cause must be equally dramatic. And that gut instinct is so powerful, it can make even the most reasonable and measured of us come up with mysteries and conspiracy theories where none exist. Kathy became convinced something must have happened during her romantic getaway with Rich that soured him on the relationship, and she became obsessed with figuring out what that was. And so she spent countless hours going through every minute of that weekend in her mind, searching her memory for clues that were not there. Kathy's mind tricked her into initiating this wild goose chase. But what compelled her to commit to it for so many months?	że:: (.) w::::: (.) (HHH) Kati musiała zrozumieć, że coś w trakcie tej wycieczki >musiało się coś stać< i była z:: (.) miała <obsesję>, żeby (.) zrozumieć, co się stało↓ (.) i w głowie przypominała sobie wszystkie minuty i szukała wskazówek, CO ZMIENIŁO JEGO↓ (1) umysł Kaθi ją (.) <oszukał> (3)	chciałam już do tego wracać, ale to wyłapałam. I wiedziałam, że to nie ma sensu – proste i ważne? Bez sensu było wracać do tego i poprawiać. Pod koniec całe zdanie ominęłam z tym conspiracy theories i tutaj zaczęłam, zrozumiałam go, ale zgubiłam sens i nie byłam w stanie wyjść z tego. Zaczęłam i naprawdę nie mogłam dalej. Potem próbowałam z Kati i Riczem i to wyszło bardziej, ale to jednak całe zdanie zgubiło mnie.
8.	03:47	Heartbreak is far more insidious than we realize. There is a reason we keep going down one rabbit hole after another, even when we know it's going to make us feel worse. Brain studies have shown that the withdrawal of romantic love activates the same mechanisms in our brain that get activated when addicts are withdrawing from substances like cocaine or opioids. Kathy was going through withdrawal. And since she could not have the heroin of actually being with Rich, her unconscious	złamane serce (1) (.hhh) jest <naprawdę> (.) bardzo (.) trudne↓ (1) jest powód, dlaczego się w:: zapętlamy w jednej (.) <o jednej osobie> i to nas:: (.) to nam pogarsza↓ (7) w mózgu powstają (.) podobne↑ (1) <chemiczne:::> (.) >substancje jak w momencie, kiedy się bierze kokainę<↓ (.) i tak się czujemy, jeżeli się prze:/ jeżeli przestajemy <być z kimś w:: e::> (.) relacji↓ (HHH) (3) jej instynkty mówiły, że była w stanie rozwiązać jakąś zagadkę, ale tak naprawdę powodowało to jej obsesję↓ (.) to właśnie powoduje złamanie serca tak ciężko	Insiduous – wyciągnęłam znaczenie z kontekstu, chciałam powiedzieć ‘trudne do przeżycia, ogarnięcia’, ale ciężko mi było to dodać, więc zrobiłam kropkę. To w ogóle było szybko, usłyszałam to słowo, kojarzyłam je, ale takiego adekwatnego ekwiwalentu w głowie zupełnie nie miałam, z kontekstu wiedziałam, że jest ciężkie, trudne. Zapętlenie – chciałam powiedzieć, że wskakujemy do króliczej dziury, ale to było takie, no nie jednak. Zapętlanie miało dla mnie

		mind chose the methadone of her memories with him. Her instincts told her she was trying to solve a mystery, but what she was actually doing was getting her fix. This is what makes heartbreak so difficult to heal. Addicts know they're addicted. They know when they're shooting up. But heartbroken people do not. But you do now. And if your heart is broken, you cannot ignore that. You have to recognize that, as compelling as the urge is, with every trip down memory lane, every text you send, every second you spend stalking your ex on social media, you are just feeding your addiction, deepening your emotional pain and complicating your recovery.	do::: wyleczenia↓ (.) ludzie, którzy są >uzależnieni wiedzą, że są uzależnieni< <i potrzebują> >kolejnej dawki< (.HHH) >ludzie, którzy mają złamane serce NIE SĄ w stanie tego zrozumieć<↓ (.HHH) ale TERAZ wiecie, kiedy macie złamane serce <nie możecie tego ignorować> (xxx) (1) musicie wiedzieć, nieważne, jak coś jest (.) zachęcające (.) <kiedy:: (.) jesteś> (.) ciągle:: (.) kiedy ciągle obsesyjnie myślisz (.) o swoim byłym (3)	sens w sensie obsesji, przez chwilę nad tym myślałam, to jest krótsze od tych dziur, łatwiej to powiedzieć. Relacja – on mówił dużo, chciałam powiedzieć, że to jest ten system odstawienia, ale już się nie wyrobiłam, więc zaczęłam się trochę gubić i mówić, o tym, że to jest to samo, te same substancje chemiczne w mózgu, on tego nie powiedział w ogóle, jemu chodziło o te mechanizmy systemu odstawienia, ja to gdzieś tam pozmieniałam, ominęłam te całe opiaty, no i nie powiedziałam, że ta dziewczyna czuje się, jakby była w tym stanie odstawienia, to tak tylko krótko, że miłość jest podobna do tego jak branie narkotyków. Jakąś zagadkę – jak to mówiłam, to już wtedy wiedziałam, że to jest bez sensu, to jakoś się pojawiło, chyba wtedy zrobił przerwę? Ja też miałam w głowie potrzebę zapełnienia tej przerwy, ale jak się tego słucha, to to nie brzmi, że to była ta zagadka, że ona chciała się dowiedzieć, dlaczego on ją zostawił. Wtedy już to słyszałam, nie wiedziałam, jak wybrnąć, 'tę zagadkę', zostawiłam 'jakąś zagadkę' i poszłam dalej. Potem mówiłam, że ona obsesyjnie o tym myślała, w nadziei, że to wyjaśni tę zagadkę. Tutaj chodziło o to, że on mówi strasznie dużo o tym stalkingu, o tym wszystkim, ja nie mogłam sobie przypomnieć polskiego słowa, chciałam

				powiedzieć ‘kiedy stalkerujesz’, co brzmiało dla mnie strasznie – i ominęłam to po prostu. Jak on mówi ‘with every trip down memory lane’, tutaj zaczęłam zdanie i zmieniłam, żeby to było bardziej po polsku. Ominęłam to, jak on mówi o sprawdzaniu Facebooka itd. Sens był podobny, ale dużo pominęłam. Byłam bardzo w tyle za mówcą i ciężko mi było tak na szybko wymyśleć takie prawdziwe, polskie zdanie, miałam w głowie takie zbitki, ale nie chciałam rzucać pojedynczymi słówkami i wybrałam zakończenie tego zdania i skrócenie go jak najbardziej, bo gdzieś tam powiedziałam myślenie o tym byłym, ale nie no nie tak jak on.
9.	05:08	Getting over heartbreak is not a journey. It's a fight, and your reason is your strongest weapon. There is no breakup explanation that's going to feel satisfying. No rationale can take away the pain you feel. So don't search for one, don't wait for one, just accept the one you were offered or make up one yourself and then put the question to rest, because you need that closure to resist the addiction. And you need something else as well: you have to be willing to let go, to accept that it's over. Otherwise, your mind will feed on your hope and set you back. Hope can be	wyjście ze złamanego serca (.hhh) to nie podróż, tylko wielka walka↓ (.hhh) (1) nie ma żadnej wymówki, która mówi o:: zakończeniu relacji pomaga nam (.) to przemóc nie szukaj jej (4) i przestań o tym ~się~ (.) zastanawiać↓ (.hhh) (.) potrzebujesz tego zakończenia (.) <wyjścia> z tego nałogu↓ (3) (.hhh) musisz być w stanie odpuścić↓ (.) i zaakceptować, że się skończyło↓ (1) inaczej twój mózg będzie zżerał twoją nadzieję i będzie cię dobijał↓ (2) nadzieja potrafi bardzo:: (2)	Getting over – najpierw chciałam ‘wygranie z’, ‘przejście tak jakby nad tym’, ale ‘wyjście z’ było takie najbezpieczniejsze. Jak powiedziałam to z podróżą, to wiedziałam, że to jest głupie. Bo chodziło o długotrwały proces, w którym się wiele rzeczy dzieje, ale nie oszukujmy się, nie było czasu, żeby o tym powiedzieć. Nie jestem pewna, czy to by słuchacz zrozumiał. Jeśli ktoś, kto nie zna zupełnie angielskiego, pewnie zastanawiałby się, po co jest tu ta podróż. Chciałam powiedzieć ‘wymówki, która pomogłaby nam’, on tu mówił trochę wolniej, zgubiłam te słówka pomiędzy, a następne zdanie

		incredibly destructive when your heart is broken.		chyba ominęłam, bo nie wiedziałam już, co robić. 'przestań o tym ~się~ (.) zastanawiać' – to było jeszcze wolno, trochę jak robot, ja byłam w stanie to wyłapać, ale chciałam się skupić na tym następnym, żeby brzmiało lepiej, więc zrezygnowałam z wyprowadzania tego na lepszą drogę, że tak powiem. Miałam najpierw w głowie inny czasownik – fiksować się. To był ten problem, fiksować się – nie był odpowiednim przymiotnikiem na taką przemowę, nie ten rejestr, a z takiego ładniejszego mi przyszło 'przemyśleć'. A zostało 'zastanowić się'. Closure – nie spodobało mi się 'zakończenie', więc dałam 'wyjście', to i tak nie oddaje do końca sens jak to angielskie closure. Trudne do przetłumaczenia. Wyjście z tego – myślałam, że to tak dopełni znaczenia. Końcówka urwana – destructive – najpierw powiedziałam, że umysł będzie zżerał, a potem 'hope can be incredibly' – ja tu się na chwilę gdzieś zapatrzyłam i nie byłam pewna, czy tu był przymiotnik pozytywny czy negatywny i dlatego nie wiedziałam dalej. Urwałam.
10.	05:55	Heartbreak is a master manipulator. The ease with which it gets our mind to do the absolute opposite of what we need in order to recover is remarkable. One of the most	(.hhh) złamane serce jest OGROMNYM manipula/ (.) manipulantem↓ (.) >i to, co potrzebujemy żeby wyjść z tego< jest bardzo trudne↓ (.) >jedna z tendencji, którą mamy<,	'Manipulator – manipulant' – chciałam najpierw manipulator, jak w oryginale, ale się wycofałam i dałam manipulant, bo to mi się urodziło w

	06:37	common tendencies we have when our heart is broken is to idealize the person who broke it. We spend hours remembering their smile, how great they made us feel, that time we hiked up the mountain and made love under the stars. All that does is make our loss feel more painful. We know that. Yet we still allow our mind to cycle through one greatest hit after another, like we were being held hostage by our own passive-aggressive Spotify playlist. ☺ {Audience's laughter}	jeśli mamy złamane serce, to idealizowanie osoby, z którą byliśmy↓ (.) spędzamy WIELE czasu na tym, jak się uśmiechali, jak s:: (.) dobrze się z nimi czuliśmy, (.) jak było fantastycznie w górach (1) jedyne to, co robi, to to, że nasze:: (1) zguba jest jeszcze gorsza↓ (.hhh) ale NADAL pozwalamy swojemu mózgowi na to (2) (.hhh) to tak, jakbyśmy byli ☺ ~<trzymani w zamknięciu przez>~ pasywno-agresywnego↓ (1) przez pasywno-agresywną Spotifaj listę↓ (2)	głowie i zamieniłam, ale nie wiedziałam zupełnie, jak to przetłumaczyć. Zguba – loss – mówiąc to, wiedziałam, że jest źle, w głowie wiedziałam, o co chodzi, że tak jakby strata, ale to zguba było pierwsze i już gdzieś tam, jak skończyłam mówić o tym Spotifaj, to ogarnęłam, że zguba jest NIEDOBRA, ale już nie miałam jak powiedzieć tego. Poprawiłam się – najpierw zrobiłam rodzaj męski jako Spotifaj, tej aplikacji, programu, ten Spotifaj, ale później stwierdziłam, że to chodzi o tę listę ze Spotifaja, więc zmieniłam. Dodałam, chciałam zrekompensować, że to pierwsze zdanie było takie u mnie krótkie i sporo pominęłam z tym leczeniem serca.
11.	06:42	Heartbreak will make those thoughts pop into your mind. And so to avoid idealizing, you have to balance them out by remembering their frown, not just their smile, how bad they made you feel, the fact that after the lovemaking, you got lost coming down the mountain, argued like crazy and didn't speak for two days. What I tell my patients is to compile an exhaustive list of all the ways the person was wrong for you, all the bad qualities, all the pet peeves, and then keep it on your phone.	żeby (.) uniknąć idealizacji musimy zbalansować to↓ (.) >musimy pamiętać ich ZŁE MINY<, a nie tylko usm/ (.) (xxx) uśmiechy (.) (.hhh) jak czasami było wam ŹLE przez nich (.hhh) i jak się zgubiliście <wracając z gór>↓ i >nie rozmawialiście przez dwa dni ze sobą< (.hhh) >co mówię swoim< (.) pacjentom (2) to zrobić <wielką> listę (.) na temat tej osoby, co ci zrobiła złego (.) ich wadę i trzymać je na telefonie↓ (.)	Zamiast liczby mnogiej zrobiłam pojedynczą (wady – wadę). Chyba nie zwróciłam na to uwagi.

	07:13	☺ {Audience's laughter}		
12.	07:15 07:26	And once you have your list, you have to use it. When I hear even a hint of idealizing or the faintest whiff of nostalgia in a session, I go, "Phone, please." ☺ {Audience's laughter}	i wtedy, kiedy masz swoją listę, musisz jej używać↓ (1) kiedy słyszę chociaż (.) MALUTKĄ CZĘŚĆ idealizowania tej osoby, mówię wtedy (.) TELEFON (2)	Ta 'malutka część' tak nie do końca mi się podobała. Ja miałam też w głowie coś w stylu 'zapach', tak się czasami mówi, ale no już zostawiłam tak, jak powiedziałam – malutka część. Tempo miałam w miarę równe. Ten żarcik może też by zadziałał, zgrałam się z tempem.
13.	07:29	Your mind will try to tell you they were perfect. But they were not, and neither was the relationship. And if you want to get over them, you have to remind yourself of that, frequently.	twój mózg będzie próbował >powiedzieć<, że oni byli <idealni>, >ale nie byli< ani ta relacja↓ (.hhh) i żeby sobie dać radę z tym >musicie sobie< to przypominać↓ CZĘSTO↓ (.)	Mind – myślałam, że może jeszcze 'twoja głowa', ale to mi jakoś mi to nie do końca pasowało, przyszedł mi do głowy mózg i tak zostawiłam. Możliwe, że dlatego, że już wcześniej mówiłam o mózgu. Uznałam, że w sumie okej. Jest różnica między mind a brain, ale tak zostawiłam. Umysł byłby najlepszy, ale wtedy mi to nie przyszło.
14.	07:40	None of us is immune to heartbreak. My patient Miguel was a 56-year-old senior executive in a software company. Five years after his wife died, he finally felt ready to start dating again. He soon met Sharon, and a whirlwind romance ensued. They introduced each other to their adult children after one month, and they moved in together after two. When middle-aged people date, they don't mess around. It's like "Love, Actually" meets "The Fast and the Furious."	(.hhh) nikt z nas nie jest odporny na złamanie serc(e)↓ mój pacjent Migel to był PIĘĆDZIESIĘCIOSIEDMIOLETNI (.) (hhh) prezes (2) pięć lat po tym, jak jego żona zmarła był gotowy (.) na (.) randkowanie↓ (.) i poznał Szaron↓ (.) (.hhh) poznali swoje dorosłe dzieci po miesiące (.) i wprowadzili się po dwóch miesięcach (.hhh) <gdy ludzie w średnim wieku randkują::> (.) nie trzymają czasu (.) to tak, jak >gdy w szy:::< Szybcy i wściekli poznają ~low::: miłość właśnie↓~ (2)	Jak tłumaczyłam, to nie zauważyłam, że źle podałam jego wiek. Teraz to dopiero widzę. Chyba usłyszałam 's' jak w 'seven', 'six' i 'senior executive' i tak poszło, dopowiedziałam sobie liczę i jej tłumaczenie. Ominęłam, gdzie pracował. Chciałam powiedzieć, że to firma informatyczna, ale to nie do końca to znaczenie, więc już nie próbowałam wymyślać. Nie mówiłam tego, bo wolałam go nazwać, tego prezesa, a potem już o tej żonie bardzo dużo, więc pominęłam z tą firmą. 'mess around' – chodziło mi o to, że spieszą się bardzo, nie czekają i to było jakaś taka kalka

	08:11	☺ {Audience's laughter}		'take your time' i wyszło mi 'nie trzymają czasu'. Jak usłyszałam 'they don't mess around', to najpierw sobie przetłumaczyłam na angielski 'they don't take their time' i to przetłumaczyłam na polski, a nie to, co mówił mówca. Z angielskiego na angielski i dopiero potem na polski. Zdarza mi się to często. Mnie jest prościej tłumaczyć polski na angielski, bo odkąd zaczęłam studiować, starałam się nawet myśleć po angielsku i czasami nawet rozmawiając z rodzicami mam problem, bo w głowie mam zdania angielskie i tutaj to samo wynikło. Tak samo jak tu z Love, actually. I podobnie miałam tak tutaj z tym fiksowaniem, z tym obsessive i to też mi tak wyszło, i chyba dalej nie kojarzę. Szybcy i wściekli znałam, Love actually sprawdziłam, a tutaj sama sobie utrudniłam, bo sprawdzając tytuł, byłam zdziwiona, dlaczego tak głupio jest przetłumaczony. I dlatego powiedziałam najpierw po angielsku, a potem mi od razu wjechał ten polski tytuł.

15.	08:14	Miguel was happier than he had been in years. But the night before their first anniversary, Sharon left him. She had decided to move to the West Coast to be closer to her children, and she didn't want a long-distance relationship. Miguel was totally blindsided and utterly devastated. He barely functioned at work for many, many months, and he almost lost his job as a result. Another consequence of heartbreak is that feeling alone and in pain can significantly impair our intellectual functioning, especially when performing complex tasks involving logic and reasoning. It temporarily lowers our IQ.	Ale noc przed ich pierwszą rocznicą Szaron si:/ go zostawiła i wyprowadziła się↓ (.hhh) na wschodni wybrzeg (.) BRZEG, żeby być bliżej (.) jej dzieci↓ (.hhh) Migel był załamany, LEDWO POTRAFIŁ funkcjonować (1) i prawie stracił °pracę↓° (3) kolejna konsekwencja złamanego serca, że:: przeszkadzają w naszym życiu (.hhh) w naszej logice, w naszej pracy↓ (1) i nas ogłupia↓ (3)	Tutaj miało być wybrzeże i ‘wybrzeg’ wyszło, w końcu zostałam przy brzegu. A teraz widzę, że to nie jest nawet wschodnie, tylko zachodnie. Ja chyba wiedziałam, o które chodzi, ale przez to, że tu było WU (wybrzeże), to wyszłam na wschodnie i tak zostawiłam. Słyszałam, że to dziwnie brzmi, dlatego poprawiłam się na brzeg. (71 minuta i wcześniej) Blindsided zostawiłam, devastated miałam w głowie zniszczony, ale za dużo tłumaczenia, więc zostawiłam załamany – bo to jest szybciej i łatwiej powiedzieć, no i dalej dobrze oddaje sens, bo nie był w stanie funkcjonować i tak dalej. To podbiło ten pierwszy przymiotnik. Pod koniec trochę ominęłam i dokończyłam, że może nas nawet ogłupiać. Nie byłam pewna, czy konsekwencja brzmi okej, czy to nie jest za bardzo kalka, ale powiedziałam i zostawiłam. Tutaj weszło mi to ‘another result’, ale rezultat też był zły, więc zostawiłam. Resztę skróciłam. Chciałam powiedzieć ‘obniża nam inteligencję’, ale miałam w głowie, że powinnam wtedy powiedzieć, że ‘czasowo’ – tak jak on to powiedział całe – i w końcu zostawiłam to zupełnie i skróciłam do ogłupia. Nie wiem, czemu. Może, co szybciej powiem – ekonomia słów.

16.	08:56	But it wasn't just the intensity of Miguel's grief that confused his employers; it was the duration. Miguel was confused by this as well and really quite embarrassed by it. "What's wrong with me?" he asked me in our session. "What adult spends almost a year getting over a one-year relationship?" Actually, many do.	ale to nie tylko <WIELKOŚĆ ŻALU> (.) Migela w::: (.) pracodawców, tylko czas, który to trwał↓ (2) Migel długo się zastanawiał, co jest z:: nim nie tak↓ (3) który głupek (.) przez rok próbuje aż (.) (.hhh) ogarnąć się po złamaniu serca↓ (1)	Tutaj zapomniałam powiedzieć jednego słowa, że nie ten OGROM tego żalu, tylko CZAS ich zadziwił i nie powiedziałam czasownika w ogóle. Zaczęłam mówić i nie mam pojęcia, co tu się stało. Wtedy nie wyłapałam, że zabrakło czasownika. Głupek – ja usłyszałam coś w stylu 'dull' a tu jest 'adult' i dlatego tak. Dopowiedziałam to z kontekstu. Dopiero teraz widzę, że to adult. Ogarnąć się – byłam świadoma, że to nie powinno tak brzmieć, to jest jedno z tych słów, które możemy wstawić właściwie wszędzie, chociaż nie powinniśmy, ale nie miałam ŻADNEGO ładnego zamiennika. Tylko to mi przyszło do głowy.
17.	09:19	Heartbreak shares all the hallmarks of traditional loss and grief: insomnia, intrusive thoughts, immune system dysfunction. Forty percent of people experience clinically measurable depression. Heartbreak is a complex psychological injury. It impacts us in a multitude of ways. For example, Sharon was both very social and very active. She had dinners at the house every week. She and Miguel went on camping trips with other couples. Although Miguel was not religious, he accompanied Sharon to church every Sunday, where he was	złamanie serca trwa tyle >samo czasu<, co (.) strata kogoś najbliższego↓ (.) <bezsenność>, (1) zaburzenia (.) układu odpowiedz/ od(.)pornościowego (.) wiele z nich ma depresję↓ (2.5) >na przykład Szaron była BARDZO towarzyska i aktywna<↓ (.) miała <często (.) różne imprezy w domach> (.) jeździli na kemping (.hhh) (1) mimo, że Migel taki nie był (.) mimo, że nie był religijny, chodził z nią do kościoła↑ (.) Migel nie stracił tylko swojej dziewczyny, (1) (.hhh) ale stracił CAŁE SWOJE towarzyskie życie, (.) poczucie społeczności, kościół (.) s(wó::j::) indywidualności w:: (HHH) (1) Migel	Tutaj też zabrakło słowa, nie strata, tylko przeżycie tego smutku po stracie. Układu – miało być odpowiedzialnego za odporność i później już było trochę za dużo i cofnęłam. Potem ominęłam dwa zdania – psychological inury – psychologiczna rana, zranienie, nie brzmiało mi to dobrze i zostawiłam. Religijny – wracam do tego, jaki nie był.

		welcomed into the congregation. Miguel didn't just lose his girlfriend; he lost his entire social life, the supportive community of Sharon's church. He lost his identity as a couple. Now, Miguel recognized the breakup had left this huge void in his life, but what he failed to recognize is that it left far more than just one. And that is crucial, not just because it explains why heartbreak could be so devastating, but because it tells us how to heal. To fix your broken heart, you have to identify these voids in your life and fill them, and I mean all of them. The voids in your identity: you have to reestablish who you are and what your life is about. The voids in your social life, the missing activities, even the empty spaces on the wall where pictures used to hang. But none of that will do any good unless you prevent the mistakes that can set you back, the unnecessary searches for explanations, idealizing your ex instead of focusing on how they were wrong for you, indulging thoughts and behaviors that still give them a starring role in this next chapter of your life when they shouldn't be an extra.	zrozumiał (.) ogromną (.) <PUSTKĘ>↓ (1) po tym, jak się (xxx) (.) ozerwali↓o (3) (.hhh) nie tylko dlatego, że:: (.) >złamane serce pokazuje, jakie jest okropne, ALE pokazuje nam, JAK SIĘ< (.) wyleczyć i jak <naprawić swoje złamane serce> (.HHH) >musimy być w stanie nazwać te swoje pustki (.HHH) i je jakoś ZAPEŁNIĆ< (.) >i mam na myśli WSZYSTKIE pustki twoje >(indywidualności)< musisz być w stanie powiedzieć, (.hhh) kim znowu jesteś (.HHH) pustka w twojej towarz:::yskim życiu (.) nawet różne aktywności tak i jak puste miejsca na swojej ścianie z:: (.) gdzie kiedyś były zdjęcia↓ (.) ale NIGDY się tego ni/ (.) >z tego nie wyleczysz< jeżeli nie nauczysz się nie <postępować> >nie< (1) >popełniać tych samych błędów, co kiedyś<↓ (.HHH) (1) i być w stanie (.) się przyznać, jak kiedyś byli ci ludzie dla ciebie źli↓ (3)	Miało być ‘jak się rozstali’, poprawiłam na ‘rozstali’, bo miałam w głowie, że to ona z nim zerwała, a nie oni się nawzajem rozstali. Okropne – trochę tak nie do końca było z tym słowem, to bardziej druzgoczące, chciałam tak powiedzieć, ale wiedziałam, że się zająknę, jak będę chciała to powiedzieć i będę musiała od nowa i to bez sensu. Twojej – to może być związane ze słowem pustka, rodzaj żeński. Nie pamiętam zupełnie sytuacji. Miało być ‘nauczysz się nie postępować tak samo’ albo ‘nie popełniać tych samych błędów’. To drugie mi ładniej brzmiało.

18.	11:10	Getting over heartbreak is hard, but if you refuse to be misled by your mind and you take steps to heal, you can significantly minimize your suffering. And it won't just be you who benefit from that. You'll be more present with your friends, more engaged with your family, not to mention the billions of dollars of compromised productivity in the workplace that could be avoided.	wychodzenie ze złamania serca jest trudne↓ (1) (.HHH) ale jeżeli odmówisz:: (.) twojemu mózgowi (.) źle cię prowadzić (.) wtedy ci będzie lepiej, ALE to nie tylko ty z tego skorzystasz (.HHH) będziesz wtedy bardziej obecny z twoimi przyjaciółmi, będziesz bardziej zaangażowany w:: z::/ (.) w twojej rodzinie↓ (1) (.HHH) >nie mówiąc już o tym, ile (.) twój pracodawca nie straci pieniędzy dzięki temu↓< (3)	Zaangażowany z rodziną – w rodzinie – najpierw zrobiłam kalkę jak w angielskim engaged with, poprawiłam na wersję poprawną po polsku. Tak samo jak present with – obecny z przyjaciółmi – brzmi trochę dziwnie. Pracodawca – miałam w głowie pracodawców Migela, więc dlatego tutaj tak powiedziałam.
19.	11:34	So if you know someone who is heartbroken, have compassion, because social support has been found to be important for their recovery. And have patience, because it's going to take them longer to move on than you think it should. And if you're hurting, know this: it's difficult, it is a battle within your own mind, and you have to be diligent to win. But you do have weapons. You can fight. And you will heal.	musisz:: mieć współczucie, bo:: s:: pomoc od ludzi jest bardzo ważna w takim wyleczeniu↓ i będzie im to zajmowało dłużej niż powinno↓ (.) >jeżeli teraz jest ci źle, jest ci smutno< wiedz to, że jest bardzo trudno, jest to WIELKA W: WALKA z twoim mózgiem (.HHH) >musisz być BARDZO inteligentny, żeby wygrać< (.) ALE MASZ o<różne bronie> (.) możesz się walczyćo i WYZDROWIEJESZ DZIĘKUJĘ↓	Recovery – wyleczenie, bo wcześniej przy chemioterapii w tekście wcześniej tak powiedziałam. Diligent – podobne do inteligent, tak usłyszałam i pasowało mi to do kontekstu aj kju. Dopiero teraz widzę. Możesz się walczyć – możesz się bronić – to było to. Masz broń, więc możesz się bronić lub walczyć i wyszło ‘możesz się walczyć’. Bronie – lepiej byłoby ‘masz broń’, w angielskim była liczba mnoga, więc i u mnie. Nie poprawiałam, bo to już końcówka, sens jest, nie ma sensu kończyć poprawianiem i zostawiłam.

20.	12:04	Thank you. a→		

No.	Time	Source speech	Student's interpretation (S3)	Student's interpretation (S3)
1.	00:00	At some point in our lives, almost every one of us will have our heart broken.	w pewnym punkcie naszego życia (.) praktycznie każdy z nas będzie miał złamane serce↓	
2.	00:06	My patient Kathy planned her wedding when she was in middle school. She would meet her future husband by age 27, get engaged a year later and get married a year after that. But when Kathy turned 27, she didn't find a husband. She found a lump in her breast. She went through many months of harsh chemotherapy and painful surgeries, and then just as she was ready to jump back into the dating world, she found a lump in her other breast and had to do it all over again. Kathy recovered, though, and she was eager to resume her search for a husband as soon as her eyebrows grew back in. When you're going on first dates in New York City, you need to be able to express a wide range of emotions.	moja pacjentka Kati planowała swoje wesele jeszcze kiedy była: w szkole średniej↓ (.hhh) miała poznać swojego przyszłego męża w wieku dwudziestu siedmiu lat, (.hhh) zaręczyć się w ciągu roku i rok później wyjść za mąż↓ (.) jednak kiedy Kati miała dwadzieścia siedem lat (.) nie udało jej się znaleźć męża (.) jednak znalazła guza w swojej piersi↓ w swojej piersi↓ czekały ją miesiące e: trudnego leczenia, operacji, aż w końcu udało jej się z powrotem wrócić do czasu e:: randkowan/ do czasu randkowania↓ jednak to znów (.) po raz kolejny <znalazła> odkryła (.) drugiego guza w swojej (.) drugiej piersi↓ (3) em: podczas randkowania w Nowym Jorku można odkryć naprawdę szeroki wachlarz emocji↓ (1)	Powtórzyłam to samo. W głowie już układałam do przodu. Tak troszkę byłam zażenowana, że powiedziałam, że znalazła swojego męża, jednak znalazła guza i mi to tak nie pasowało. To było takie awkward. W angielskim wszystko jest wybaczalny, tu jest dwa razy found i to brzmi ok, po polsku nie. Randkowania - Jak nie jestem pewna, to się poprawiam, powtarzam. Mówię to samo po raz drugi, bo coś nie mam pewności, czy powiedziałam dobrze, poprawnie po polsku. Ja

	00:53	☺ {Audience's laughter}		chyba nie byłam tego w ogóle świadoma, dopóki się nie nagrałam. Wychodzi na to, że ja mam tak też w życiu. Nie jestem pewna, daję sobie czas w głowie na myślenie i powtarzam (potem na czas). Znalazła – odkryła – trzeci raz z rzędu było znalazła męża, guzek, więc chciałam, żeby tutaj było inaczej, więc dałam odkryła. Za dużo tego, tak brzmi ładniej. Chciałam coś zmienić, jakąś nowość.
3.	00:55	Soon afterwards, she met Rich and fell in love. The relationship was everything she hoped it would be. Six months later, after a lovely weekend in New England, Rich made reservations at their favorite romantic restaurant. Kathy knew he was going to propose, and she could barely contain her excitement.	e:: udało się jej zakochać w pewnym mężczyźnie (o) imieniu Ricz↓ (1) e:: sześć miesięcy później e:: (.) e::: Ricz zarezerwował (.) stolik w pewnej restauracji e:: Keti była pewna, że (1) e:: Ricz się jej oświadczy↑ (.)	Uciekło mi trochę treści i próbowałam sobie z tego wstępu przypomnieć, nadrobić w pamięci, o co chodziło, z tym zaproszeniem, stolikiem w restauracji. Brzmię niepewnie, bo to nie jest tłumaczenie na bieżąco, tylko przypominałam sobie to z pamięci, z głowy. Uciekło mi to i musiałam sobie przypominać. Tak często jeszcze później było, że nie do końca wiedziałam, o co chodziło, czas uciekał, a ja się jeszcze po polsku męczyłam, żeby to sensownie powiedzieć. Rzucał jak z katapulty tymi szczegółami. Szukałam tego, co jest najważniejsze, pomijając takie określenia i szczegóły, bo nie było na to czasu, nie skupiłam się na barwności opisu i języka, tylko na suchych faktach. W ogóle byłam pełna podziwu, że ten mówca nie miał żadnej kartki i że mówił pełnymi zdaniami. To wszystko było takie fajne. Krótkie,

				ale sensowne zdania. Po polsku, żeby to odtworzyć, to nie dało rady zupełnie.
4.	01:16	But Rich did not propose to Kathy that night. He broke up with her. As deeply as he cared for Kathy -- and he did -- he simply wasn't in love.	jednak (.) <Ricz tego nie zrobił> (.) za to (.) zerwał z nią↓ (HHH) Ricz nie był zakochany↓ (1)	Tutaj miałam moment zawahania, bo zastanawiałam się, czy określenie 'zerwał z nią' nie jest za płytkie. Miałam w głowie tylko to słowo, ale zawahałam się, czy to słowo jest na miejscu, czy nie jest zbyt kolokwialne.
5.	01:27	Kathy was shattered. Her heart was truly broken, and she now faced yet another recovery. But five months after the breakup, Kathy still couldn't stop thinking about Rich. Her heart was still very much broken. The question is: Why? Why was this incredibly strong and determined woman unable to marshal the same emotional resources that got her through four years of cancer treatments? Why do so many of us flounder when we're trying to recover from heartbreak? Why do the same coping mechanisms that get us through all kinds of life challenges fail us so miserably when our heart gets broken?	Kati była wstrząśnięta↓ jej serce było <złamane>↓ (.) potrzebowała (.) <kolejnego powrotu do rzeczywistości> (1) Kati nie mogła przestać o Riczu↓ (.) jej serce było złamane↑ jednak nie mogła przestać o nim myśleć pytanie dlaczego↑ (.) dlaczego↑ tak silna i zdeterminowana kobieta (.) nie mogła przestać (.) myśleć o mężczyźnie, który złamał jej (mę)↓ (.) który złamał jej serce↓ (1) <dlaczego tak wielu z nas> e: mając (.) prze:/ przeżywszy zawód miłosny nadal karmi się tymi wspomnieniami, nie potrafi o nich zapomnieć (2) (.hhh)	Shattered – co to w ogóle jest, jak to przetłumaczyć? Czekałam chwilę, aż on to wyjaśni, obejdzie i ja przełożę ☺ Postawiłam na wstrząśnięta, bo wydawało mi się trochę bardziej z górnej półki w tym momencie. Jak nie wiem, jak coś powiedzieć, to szukam trochę na czuja, na intuicję. Zastanawiałam się, jak to powiedzieć. Niekoniecznie spiker to powiedział, a ja bardziej z kontekstu. 'Kati nie mogła przestać o Riczu' – tutaj nie wiedziałam już zupełnie, bo on coś tam 'after five months' ja nie usłyszałam, ile tych miesięcy, już mnie to zmęczyło, te wszystkie czasowe przeskoki. Więc stwierdziłam, że powiem ogólnie 'nie mogła przestać o nim myśleć'. I załatwione. To mi w pewnym momencie przypominało taką telenowelę. Bardziej próbowałam z kontekstu wyciągnąć i trochę na czuja, co on może mówić, a nie do końca wyłapywałam, co on mówi. Trochę to był taki fristajl.

				Złamała mę – wcześniej było o mężczyźnie i ta głoska została mi w głowie. To też mogło być slip of the tongue, takie przejęzyczenie. Jak coś się zastanawiam, to mówię wolniej, potem nagle przyspieszam, bo chcę mówić już dalej. Powoli, powoli, pyk, pyk, pyk. Trochę próbuję utrzymać tempo mówcy. Chyba nieświadomie. Heartbreak to u mnie zawód miłosny, złamane serce, nieodwzajemnione miłość (rejection in love), takie miałam odpowiedniki, w zależności od kontekstu to dobierałam, co mi do zdania bardziej pasowało, czy zawód miłosny, czy na przykład ktoś ma złamane serce. Już przed tłumaczeniem miałam to przetłumaczone w głowie te słowa kluczowe. Mając – przeżywszy – zawahałam się, pomyślałam, że imiesłów uprzedni to zabrzmi lepiej, wyszła poprawka. Mając złamane serce dziwnie mi brzmiało, w sumie przeżywszy to jeszcze bardziej archaiczne.

6.	02:13	In over 20 years of private practice, I have seen people of every age and background face every manner of heartbreak, and what I've learned is this: when your heart is broken, the same instincts you ordinarily rely on will time and again lead you down the wrong path. You simply cannot trust what your mind is telling you.	po dwudziestu (.) po ponad dwudziestu latach (.) praktyki↑ (.) <nauczyłem się, że:::> (.) kiedy twoje serce jest złamane (.) te same >instynkty<, na których normalnie polegasz (.) <sprowadzają cię na złą ścieżkę>↓ (1) tak naprawdę nie możesz ufać temu, co podpowiada ci twój własny umysł↓ (4)	Nie byłam pewna, czy on powiedział twenty czy over thirty, zawahałam się, bo nie byłam pewna, a może trzydzieści jednak? Mogłam się przesłyszeć. Ja ogólnie nie wiedziałam, jaką formę obrać. Czy mówić per 'ty', ty masz złamane serce, czy może tak bezosobowo. Angielskie 'you' to jest uniwersalne, a u nas to nie. Trochę mieszałam poniekąd – ty i bezosobowo. A na początku chyba 'każdy z nas', przeszłam przez wszystkie te trzy opcje. Fajnie byłoby być takim consistent, ale w pisanym prościej, a w ustnym ciężej to utrzymać.
7.	02:39	For example, we know from studies of heartbroken people that having a clear understanding of why the relationship ended is really important for our ability to move on. Yet time and again, when we are offered a simple and honest explanation like the one Rich offered Kathy, we reject it. Heartbreak creates such dramatic emotional pain, our mind tells us the cause must be equally dramatic. And that gut instinct is so powerful, it can make even the most reasonable and measured of us come up with mysteries and conspiracy theories where none exist. Kathy became convinced something must have happened during her romantic getaway with Rich that soured	m: bardzo ważne jest, aby:: (.) e:: ludzie, którzy przeżyli zawód miłosny zrozumieli, co tak naprawdę się wydarzyło i spowodowało rozpadek związku↓ (5) zawód miłosny (2) e:: powoduje wielki ból↑ i b/ nasz mózg podpowiada nam, że:: (.) leczenie się z tego musi być tak samo↑ bolesne↓ (3) Kati (.) przekonała się, że coś >musiało się wydarzyć podczas ich romantycznego weekendu< e: miała natrętne myśli i:: spędziła <niezliczone godziny> na rozważaniu, <co poszło nie tak>, <co sprawiło, że nie wyszła za mąż>, (ale) jej (się) Ricz nie oświadczył↓ (4) (no) dlaczego przez tyle miesięcy rozważała to (.) ₒw swoim sercu↓ₒ (4)	Miałam zagwostkę, czy instincts tłumaczyć jako instynkty i też brain – mózg czy umysł. Zaczęłam chyba od umysłu, a potem nasz mózg. Jak psychology, to musi mieć podstawy anatomii, tak pomyślałam, że jemu bardziej chodzi o mózg a nie o umysł. Bo wiem, że moi znajomi z psychologii przerabiają takie rzeczy. Nasz mózg - Zaczęłam zdane i była długa przerwa, normalnie to bym leciała z czymś nowym, ale miałam z tyłu głowy kończ zdania i po dłuższej przerwie skończyłam tamto zdanie. Na tym się skupiłam, ale bardzo dużo mi treści przepadło.

		him on the relationship, and she became obsessed with figuring out what that was. And so she spent countless hours going through every minute of that weekend in her mind, searching her memory for clues that were not there. Kathy's mind tricked her into initiating this wild goose chase. But what compelled her to commit to it for so many months?		Się jej nie oświadczył – tutaj trochę rzeźbiłam, kleiłam te strzępki tego, co usłyszałam i tego, co już znałam z tej historii.
8.	03:47	Heartbreak is far more insidious than we realize. There is a reason we keep going down one rabbit hole after another, even when we know it's going to make us feel worse. Brain studies have shown that the withdrawal of romantic love activates the same mechanisms in our brain that get activated when addicts are withdrawing from substances like cocaine or opioids. Kathy was going through withdrawal. And since she could not have the heroin of actually being with Rich, her unconscious mind chose the methadone of her memories with him. Her instincts told her she was trying to solve a mystery, but what she was actually doing was getting her fix. This is what makes heartbreak so difficult to heal. Addicts know they're addicted. They know when they're shooting up. But heartbroken people do not. But you do now. And if your heart is broken, you cannot ignore that.	potrafimy zamęczać się takimi wspomnieniami, zastanawianiem się, choć wiemy, że to sprawi nam jeszcze większy ból↓ (3) >podobnie jest w przypadku osób uzależnionych od narkotyków (.) kokainy bądź opioidów, leków stosowanych< (.) e: (.) substancji stosowanych w lekach przeciwbólowych (1) osoby uzależnione wiedzą, że e:: są świadome swojego (.) <nawyku> (1) jednak (.) to nie powstrzymuje ich od kontynuowania↓ (.) swoich złych odruchów↓ (5) ludzie ze złamanym sercu (.) ludzie ze złamanym sercem (.) nie mogą ignorować tego faktu↓ (8) nie możemy karmić swoich złych nawyków, nie możemy jeszcze zadawać sobie jeszcze więcej bólu↓ (3)	Wykorzystałam swój risercz, gdzieś mi tam kokaina wyskoczyła, nie do końca wiedziałam, o co, jak w zdaniu tego użyć, to mi uciekło, więc sama jakby spróbowałam to nadrobić. Skoro miałam to już przygotowane, to szybko, szybko coś o tym powiedzieć, żeby było w zdaniu wklejone. Potem mówił o uzależnionych, pogubiłam się z tym porównaniem do tych ze złamanym sercem, jakbym o tym nie wspomniała, to później miałabym problem, żeby to wkleić. Coś próbowałam nieudolnie, ale gdzieś tam wspomniałam. O tych lekach – nie wiedziałam, czy słuchacz będzie wiedział, co to są te opioidy, jak powiem, że tylko opioidy, sama bym nie wiedziała, więc wolałam trochę dodać, i tak mi uciekła treść, więc nadgoniłam czasu wyjaśniając, co to dokładniej jest. Tutaj nie wiedziałam, czy addiction jako uzależnienie, czy zły nawyk, jakby brakowało

		You have to recognize that, as compelling as the urge is, with every trip down memory lane, every text you send, every second you spend stalking your ex on social media, you are just feeding your addiction, deepening your emotional pain and complicating your recovery.		mi fajnego słowa, nie byłam usatysfakcjonowana. Chyba wszystkie opcje powiedziałam: uzależnienia i złe odruchy, nawyk, nic mi do końca nie pasowało. Nawyk – złe odruchy, a w głowie było ciągle uzależnienie. Później powiedziałam chyba, że osoby uzależnione. Chyba chciałam krócej, albo może uciekło. Ludzie ze złamanym sercu – sercem – tu poprawka językowa – zgrzytało i poprawiłam.
9.	05:08	Getting over heartbreak is not a journey. It's a fight, and your reason is your strongest weapon. There is no breakup explanation that's going to feel satisfying. No rationale can take away the pain you feel. So don't search for one, don't wait for one, just accept the one you were offered or make up one yourself and then put the question to rest, because you need that closure to resist the addiction. And you need something else as well: you have to be willing to let go, to accept that it's over. Otherwise, your mind will feed on your hope and set you back. Hope can be incredibly destructive when your heart is broken.	podnoszenie się z:/ po zawodzie miłosnym (.) leczenie złamanego serca to jest po prostu walka >to nie jest podróż< to nie (.) nie (.) to nie zabiera (.) czasu↑ (.) natomiast to jest czysta walka↓ (.) z samym sobą↓ (3) naprawdę e:: musimy mieć silne poczucie, że pewien etap w naszym życiu skończył się bezpowrotnie↓ musimy sobie to uświadomić >musimy przyjąć do wiadomości, że to co było już nie powróci i zakończyć (to)<↓ (2) kiedy mamy złamane serce nadzieja (.) potrafi mieć naprawdę niekorzystny wpływ na nas↓ (5) (tak) naprawdę robimy wszystko, (1) co utrudnia nam powrót do normalności (.) do normalnego życia↓ (3)	Getting over – w sumie te moje tłumaczenia to jest to samo, ale powiedziałam i to, i to. Podnoszenie się trochę mi nie pasowało, szukałam czegoś lepszego i przyszło mi do głowy leczenie. Journey – fight – ja chciałam powiedzieć ‘to nie jest’ i zapomniałam tego słówka ‘journey’ w ogóle, ale została mi w głowie walka i to powiedziałam. Być może później próbowałam do tego nawiązać. Destructive – wiedziałam, że to musi być bardziej opisowe, nie dosłowne, w głowie mi chyba krążyło jeszcze detrimental.

10.	05:55 06:37	Heartbreak is a master manipulator. The ease with which it gets our mind to do the absolute opposite of what we need in order to recover is remarkable. One of the most common tendencies we have when our heart is broken is to idealize the person who broke it. We spend hours remembering their smile, how great they made us feel, that time we hiked up the mountain and made love under the stars. All that does is make our loss feel more painful. We know that. Yet we still allow our mind to cycle through one greatest hit after another, like we were being held hostage by our own passive-aggressive Spotify playlist. ☺ {Audience's laughter}	spędzamy godziny, nawet miesiące, wspominając pewien uśmiech bądź miłe chwile↓ (1) jednak tak naprawdę to tylko sprawia nam jeszcze więcej bólu, nie pomaga nam się podnieść↓ (1) po zawodzie miłosnym↓ (6)	Spotifaj – tu się śmiała publiczność, usłyszałam Spotifaj plejlist, widziałam, że publiczność się śmieje, ale nie wiedziałam z czego, nie byłam w stanie tego odtworzyć, uciekło, nie próbuję nawet, więc zostawiłam to, pominęłam, czekam na kolejny segment.
11.	06:42 07:13	Heartbreak will make those thoughts pop into your mind. And so to avoid idealizing, you have to balance them out by remembering their frown, not just their smile, how bad they made you feel, the fact that after the lovemaking, you got lost coming down the mountain, argued like crazy and didn't speak for two days. What I tell my patients is to compile an exhaustive list of all the ways the person was wrong for you, all the bad qualities, all the pet peeves, and then keep it on your phone.	(xxx) oczywiście takie myśli będą się pojawiały w naszym (.) w naszej głowie, jednak nie możemy sprawić, żeby one e:: (.) zwyciężyły↓ żeby one przejęły nad nami kontrolę↓ (3) zawsze powtarzam (2) zawsze powtarzam swoim (.) e::: pacjentom, (1) aby stworzyli listę tego, co nam się nie podobało w naszym partnerze, wszystkiego, co zrobił nam (.) co z/ y:: (.) czym nas zranił↓ (.) (może to być) nawet lista na telefonie↓ (3)	Zwyciężyły – przejęły kontrolę – coś innego miałam wrażenie będzie lepsze, będzie lepiej brzmiało. Nie byłam pewna co do tej listy w telefonie, ja tego nie usłyszałam, ryzykowałam. Fajnie by było, gdybyśmy mogli sobie tłumaczyć strukturę zdania angielskiego na polską tak jak leci. A angielskiego zdania trzeba do końca posłuchać, bo polskie zdanie ma inną składnię, a tu czas leci i jak to zrobić?

		☺ {Audience's laughter}		
12.	07:15 07:26	And once you have your list, you have to use it. When I hear even a hint of idealizing or the faintest whiff of nostalgia in a session, I go, "Phone, please." ☺ {Audience's laughter}		Nie wyłapałam tego żarciku.
13.	07:29	Your mind will try to tell you they were perfect. But they were not, and neither was the relationship. And if you want to get over them, you have to remind yourself of that, frequently.	twój umy/ (.) twój mózg będzie podpowiadał, że ta osoba (jest) perfekcyjna i nie ma wad (.) jednak nie dajmy się oszukać↓ (2)	
14.	07:40 08:11	None of us is immune to heartbreak. My patient Miguel was a 56-year-old senior executive in a software company. Five years after his wife died, he finally felt ready to start dating again. He soon met Sharon, and a whirlwind romance ensued. They introduced each other to their adult children after one month, and they moved in together after two. When middle-aged people date, they don't mess around. It's like "Love, Actually" meets "The Fast and the Furious." ☺ {Audience's laughter}	nikt z nas nie jest odporny na złamane serce↓ (11) Migel (2) dopiero po pięciu latach e:: po rozstaniu z żoną potrafił randkować (.) można to porównać gdzie:: Szybcy i wściekli e::: (.) staje się filmem To właśnie miłość ☺↓ (5)	Dopiero, gdy usłyszałam imię Szaron, to zdałam sobie sprawę, że on mówi o Migelu, bo pani nam wcześniej wysłała te imiona. Jeszcze usłyszałam 'software company', nie wiedziałam, jak to przetłumaczyć na polski i tu było o żonie i randkowaniu, zgubiłam się. Z żoną to był blef, wiedziałam, że coś się stało pięć lat temu, a jak tu jest o złamanym sercu, to pewnie się rozeszli. Nie pomyślałam o śmierci, nie słyszałam tego. Pomogły te tytuły z research, tylko nie zrozumiałam, jak on to porównuje. Nie wiedziałam, jak to połączyć. Pominęłam ten jego wiek, a to tu mogło być ważne. Nie usłyszałam tego.

15.	08:14	Miguel was happier than he had been in years. But the night before their first anniversary, Sharon left him. She had decided to move to the West Coast to be closer to her children, and she didn't want a long-distance relationship. Miguel was totally blindsided and utterly devastated. He barely functioned at work for many, many months, and he almost lost his job as a result. Another consequence of heartbreak is that feeling alone and in pain can significantly impair our intellectual functioning, especially when performing complex tasks involving logic and reasoning. It temporarily lowers our IQ.	niestety Szaron opuściła Migela (3) Migel był <total/> był w totalnej rozsypce (.) przez wiele miesięcy nie potrafił wrócić do siebie↓ (.) nie potrafił się on również odnaleźć w swojej pracy↓ (.) czuł się zupełnie (.) zraniony i samotny↓ (18)	Devastated – tutaj przyszło mi do głowy w rozsypce. False friends – to nie mój problem. Słyszałam to o IQ, próbowałam to jakoś ująć, ale nie odważyłam się tego porównać. Czasami przychodziły mi jakieś pomysły do głowy, ryzykowałam i mówiłam, a tutaj nie wiedziałam z tą inteligencją. Ja to trochę robiłam jakby konsekutywnie, słuchałam, potem nadrabiałam i streszczałam.
16.	08:56	But it wasn't just the intensity of Miguel's grief that confused his employers; it was the duration. Miguel was confused by this as well and really quite embarrassed by it. "What's wrong with me?" he asked me in our session. "What adult spends almost a year getting over a one-year relationship?" Actually, many do.	Migel (1) przeżywał <wielki żal i rozpacz> (5) tak naprawdę wiele osób postępuje tak jak Migel↓ (7)	Tutaj jestem już zmęczona, nawet chyba westchnęłam ciężko, ile jeszcze. Są dłuższe przerwy, już trudniej było mi się zmusić, gorzej mi szło.

17.	09:19	Heartbreak shares all the hallmarks of traditional loss and grief: insomnia, intrusive thoughts, immune system dysfunction. Forty percent of people experience clinically measurable depression. Heartbreak is a complex psychological injury. It impacts us in a multitude of ways. For example, Sharon was both very social and very active. She had dinners at the house every week. She and Miguel went on camping trips with other couples. Although Miguel was not religious, he accompanied Sharon to church every Sunday, where he was welcomed into the congregation. Miguel didn't just lose his girlfriend; he lost his entire social life, the supportive community of Sharon's church. He lost his identity as a couple. Now, Miguel recognized the breakup had left this huge void in his life, but what he failed to recognize is that it left far more than just one. And that is crucial, not just because it explains why heartbreak could be so devastating, but because it tells us how to heal. To fix your broken heart, you have to identify these voids in your life and fill them, and I mean all of them. The voids in your identity: you have to reestablish who you are and what your life is about. The	zawód (.) zawód miłosny e: objawia się >natrętnymi myślami, bezsennością< wpływa na zaburzenia układu odpornościowego (2) na przykład (.) Szaron była bardzo towarzyską osobą, prowadziła bardzo aktywny tryb życia (2) jeździli na wycieczki (10) Migel nie tylko (.hhh) e::: stracił swoją dziewczynę, ale tak naprawdę stwo/ (.) stracił sw/ poczucie własnej tożsamości (.hhh) stracił swoje e:: życie towarzyskie (3) niestety nie dał rady (z) tego zauważyć (.) nie zdał sobie z tego sprawy w porę↓ (2) zawód miłosny (HHH) naprawdę (.) sieje pustki w naszym życiu (4) żeby:: podnieść się po zawodzie miłosnym musimy (.hhh) odkryć jak i czym wypełnić pewne pustki <w naszym sercu>↓ (8) jednak musimy uczyć się na błędach (nie tylko wypełniania)↓ musimy zdać sobie sprawę, jak pewne związki e:: niszczyły nasze życie i jak (.) niekorzystnie wpływały na naszą osobowość↓ (5)	Życie towarzyskie – nie byłam w ogóle przekonana o tym, o czym mówię. Dużo przykładów. Czy ja nie kłamię? Próbowałam usilnie zrozumieć, o co mu chodzi i tak zaczęłam coś mówić, potem chwila przerwy, dobra, przekonam się, dalej nie wiedziałam. Get over, fix – to samo, podnieść się po, zwykle jak ja już raz coś powiem, to później to samo mi już przyjdzie do głowy, tego samego się trzymam, to mi przyszło z automatu, bo już wcześniej tego użyłam. Obrazki mi uciekły, ale coś o pustce powiedziałam.

		voids in your social life, the missing activities, even the empty spaces on the wall where pictures used to hang. But none of that will do any good unless you prevent the mistakes that can set you back, the unnecessary searches for explanations, idealizing your ex instead of focusing on how they were wrong for you, indulging thoughts and behaviors that still give them a starring role in this next chapter of your life when they shouldn't be an extra.		
18.	11:10	Getting over heartbreak is hard, but if you refuse to be misled by your mind and you take steps to heal, you can significantly minimize your suffering. And it won't just be you who benefit from that. You'll be more present with your friends, more engaged with your family, not to mention the billions of dollars of compromised productivity in the workplace that could be avoided.	bardzo ciężko jest się podnieść, jednak musimy zdać sobie sprawę, że nasz własny umysł nas potrafi nas oszukiwać↓ (13)	
19.	11:34	So if you know someone who is heartbroken, have compassion, because social support has been found to be important for their recovery. And have patience, because it's going to take them longer to move on than you think it should. And if you're hurting, know this: it's difficult, it is a battle within your own	jeśli znasz kogoś, kto ma złamane serce (2) <musisz mu pomóc> (2) i miej cierpliwość, (2) ponieważ to >zajmie dużo więcej czasu niż wydaje ci się, że< (1) powinno↓ (4) to jest naprawdę walka <z własnym umysłem>, ale naprawdę masz czym walczyć↓ i zwyciężysz↓ uzdrowisz swoje własne serce↓	Powinno – tutaj chyba dosłownie przełożyłam ten szyk angielski (it will take) i to ‘powinno’ na końcu mi zupełnie źle brzmiało, nie pasowało, ale powiedziałam i stąd tak. Poza tym, dziwnie mi to brzmiało, bo mówiłam my, my, my, a później jeśli znasz kogoś. Ty. Dziwnie mi to brzmiało, wiedziałam, że mieszam. A to

		mind, and you have to be diligent to win. But you do have weapons. You can fight. And you will heal.		wyraźnie bardzo mi wybrzmiało IF YOU. Chciałam skończyć o czasie równo.
20.	12:04	Thank you. a→	bardzo dziękuję↓	

No.	Time	Source speech	Student's interpretation (S4)	Student's retrospective verbal comment (S4)
1.	00:00	At some point in our lives, almost every one of us will have our heart broken.	W pewnym momencie naszego życia↑ (.) każdy z nas będzie miał złamane serce↓ (2)	
2.	00:06	My patient Kathy planned her wedding when she was in middle school. She would meet her future husband by age 27, get engaged a year later and get married a year after that. But when Kathy turned 27, she didn't find a husband. She found a lump in her breast. She went through many months of harsh chemotherapy and painful surgeries, and then just as she was ready to jump back into the dating world, she found a lump in her other breast and had to do it all over again. Kathy recovered, though, and she was eager to resume her search for	<moja> pacjentka Kafi planowała (.) <ślub> kiedy miała dwadzieścia siedem lat↑ (.) spotkała swojego męża (.) i chciała (.) się pobrać↑ (.) ale kiedy miała dwadzieścia siedem lat ona nie znalazła męża (1) miała za to guza w piersi↑ (.) musiała przejść przez chemioterapię↑ i kiedy wróciła do d/ randkowania miała kolejnego guza↑ (.) ale wyzdrowiała↑ (3) i mogła wrócić do randkowania↑ (5)	Nie wiedziałem, czy ona planowała ślub w szkole średniej, czy kiedy miała dwadzieścia siedem lat. On powiedział to szybko i ja nie wiedziałem, jak to ma być i czy dobrze tłumaczę. On zaczął mówić, że ona wróciła do randkowania i tak dalej, ja uchwyciłem tylko tyle, że się wyleczyła i że potem wróciła do randkowania. Bo on jeszcze mówił, że jak się randkuje w Nowym Jorku, to trzeba mieć jakieś tam emocje, a ja tego w ogóle nie

	00:53	a husband as soon as her eyebrows grew back in. When you're going on first dates in New York City, you need to be able to express a wide range of emotions. ☺ {Audience's laughter}		przetłumaczyłem. Nie wiedziałem, jak to przetłumaczyć i nie było też czasu.
3.	00:55	Soon afterwards, she met Rich and fell in love. The relationship was everything she hoped it would be. Six months later, after a lovely weekend in New England, Rich made reservations at their favorite romantic restaurant. Kathy knew he was going to propose, and she could barely contain her excitement.	ale potem poznała Ricza i zakochała się↑ (2) myślała, że to jest to↑ (.) ale pół roku później w::: (.) e: w <restauracji>↑ (.) ona myślała, że on się jej oświadczy↑ (.)	Oświadczy – tutaj był ten fragment o Nowej Anglii i o romantycznej restauracji, ja to pominąłem całkowicie, bo on mówił szybko, nie zdołałem tego przetworzyć. Zrozumiałem, ale nie zdążyłem przetłumaczyć.
4.	01:16	But Rich did not propose to Kathy that night. He broke up with her. As deeply as he cared for Kathy -- and he did -- he simply wasn't in love.	ale nie oświadczył się (hhh) (1) zerwał z nią↑ (4) on nie był w niej zakochany↑ (HHH) (1)	
5.	01:27	Kathy was shattered. Her heart was truly broken, and she now faced yet another recovery. But five months after the breakup, Kathy still couldn't stop thinking about Rich. Her heart was still very much broken. The question is: Why? Why was this incredibly strong and determined woman unable to marshal the same	ona była załamana↑ (.) jej serce było złamane (2) i:: pięć miesięcy po tym ona ciągle nie mogła o nim myśl/ nie nie:: przestać o nim myśleć↑ (.) i pytanie jest dlaczego↑ (2) dlaczego ta:: kobieta↑ (2) która <przetrwała> chemioterapię↑ (3) dlaczego nasze (.) e: dlaczego nie możemy przejść przez złamane	Nie wiedziałem, co znaczy 'shattered', więc z kontekstu powiedziałem, że była załamana, ale nie byłem pewny. Pierwsza poprawka – zrobiłem to zbyt automatycznie, nie myślałem o tym, jak usłyszałem, co powiedziałem, to dopiero wtedy się poprawiłem. Słyszałem, że kłamię.

		emotional resources that got her through four years of cancer treatments? Why do so many of us flounder when we're trying to recover from heartbreak? Why do the same coping mechanisms that get us through all kinds of life challenges fail us so miserably when our heart gets broken?	serce↑ (3) dlaczego nasze zmysły nas zawodzą↑ (4)	Przejść przez – ominąłem bardzo dużo. Wyłapałem tylko to, że ona przeszła przez chemioterapię i się wyleczyła. A w kolejnym zdaniu z kontekstu wymyśliłem to, ale nie wiedziałem, co znaczy 'flounder'. Zmysły – nie wiedziałem, jak to nazwać, on miał takie długie zdanie. Nie byłem pewien, czy to o to chodzi z tym 'coping mechanisms'.
6.	02:13	In over 20 years of private practice, I have seen people of every age and background face every manner of heartbreak, and what I've learned is this: when your heart is broken, the same instincts you ordinarily rely on will time and again lead you down the wrong path. You simply cannot trust what your mind is telling you.	przez dwadzieścia lat praktyki widziałem ludzi różnych↑ (3) i:: zobaczyłem, że jeżeli twoje serce jest złamane↑ (6) to twoje zmysły będą cię zawozić↑ i nie moż(i)::esz ufać co (.) twoje zmysły mówią↑ (10)	Chciałem powiedzieć, że różne age, background, ale dla mnie było za długie to zdanie, nie zdążyłem. Miało być 'różnych wiekowo, z różnych środowisk'. Zmysły – tutaj się chyba trochę zapomniałem i chciałem nadążyć za mówcą. I tak powiedziałem to automatycznie, nie zwróciłem uwagi, że to jest inne słowo. Może dlatego, że już tak wcześniej mówiłem, myślałem, że to jest powiązane. Zauważyłem 'mind', ale dalej mówiłem 'zmysły', nie wiem, dlaczego.
7.	02:39	For example, we know from studies of heartbroken people that having a clear understanding of why the relationship ended is really important for our ability to move on. Yet time and again, when we are offered a simple and honest explanation like the one Rich offered Kathy, we reject it. Heartbreak creates such dramatic	kiedy mamy e: oferuje się nam e: <łatwe> wyjaśnienie takie jak Kafi i Ricz to::: (.) odrzucamy to↑ (12) wtedy możemy dochodzić do różnych e: konspi/ (xxx) i stała się (.) więc ona spędziła dużo czasu myśląc dlaczego tak się stało↑ dlaczego z nim zerwała↑ (1) i jej mózg oszukał ją↑ (3)	'kiedy mamy' – pominąłem ten fragment i po prostu chciałem zacząć od nowego zdania. Chciałem powiedzieć to samo na inny sposób. Bo chyba usłyszałem słowo 'offer' i dlatego automatycznie zmieniłem na oferuje. Conspiracy – ominąłem dużo, bo zgubiłem się i nie wiedziałem, od czego zacząć. Ten fragment

		emotional pain, our mind tells us the cause must be equally dramatic. And that gut instinct is so powerful, it can make even the most reasonable and measured of us come up with mysteries and conspiracy theories where none exist. Kathy became convinced something must have happened during her romantic getaway with Rich that soured him on the relationship, and she became obsessed with figuring out what that was. And so she spent countless hours going through every minute of that weekend in her mind, searching her memory for clues that were not there. Kathy's mind tricked her into initiating this wild goose chase. But what compelled her to commit to it for so many months?		nie był dla mnie jasny. Conspiracy – chciałem to powiązać z czymś, on mówił dalej, chciałem nadążyć i zostawiłem to. Nie mogłem sobie przypomnieć, że to teorie spiskowe – chciałem powiedzieć konspiracyjne teorie.
8.	03:47	Heartbreak is far more insidious than we realize. There is a reason we keep going down one rabbit hole after another, even when we know it's going to make us feel worse. Brain studies have shown that the withdrawal of romantic love activates the same mechanisms in our brain that get activated when addicts are withdrawing from substances like cocaine or opioids. Kathy was going through withdrawal. And since she could not have the heroin of actually being with Rich, her unconscious mind chose the methadone of her memories	złamanie serca jest dużo bardziej >poważniejsze< niż nam się zdaje↑ (xxx) (8) z badania nad mózgiem pokazały↑, (.hhh) że miłość↑ (.) aktywuje t/ te same rzeczy↑, kiedy uzależnieni ludzie (2) e: kiedy są uzależnieni od metadonu czy kok/ (.) <kokainy>↑ (.) i kiedy nie mogła być z ni(.)cz/ z Riczem↑ (.) to jej mózg mówił jej, że jej czegoś brakuje tak jak(.)by (.) była uzależniona↑ (5) dlatego tak trudno (xxx) e: leczy się złamanie serca↑, ponieważ oni wiedzą, że są uzależnieni, (.) ale ci ze złamanym sercem nie wiedzą↑ (3) ale kiedy twoje serce jest złamane, nie możesz	Złamanie serca – to pierwszy pomysł z automatu. Nie miałem innych pomysłów na to. Insidious – z kontekstu, bo nie byłem pewny. Nie miałem innych pomysłów, poszło z automatu. Uzależnieni – ja użyłem nazwy metadon i kokaina zanim one były w zdaniu, wcześniej, bo one były w tej liście trudnych słówek i się tego nauczyłem. Ale tutaj się zgubiłem w tym pierwszym fragmencie i myślałem, że on mówi o tym i tak właśnie powiedziałem. Chciałem się poprawić, żeby to brzmiało bardziej poprawnie językowo. Wiedziałem, że kolejność

		with him. Her instincts told her she was trying to solve a mystery, but what she was actually doing was getting her fix. This is what makes heartbreak so difficult to heal. Addicts know they're addicted. They know when they're shooting up. But heartbroken people do not. But you do now. And if your heart is broken, you cannot ignore that. You have to recognize that, as compelling as the urge is, with every trip down memory lane, every text you send, every second you spend stalking your ex on social media, you are just feeding your addiction, deepening your emotional pain and complicating your recovery.	tego ignorować (2) <musisz>↑ (5) musisz wiedzieć, że kiedy przeglądasz profile swojego eksa na:: fejsbuku (.hhh) to pogłębiasz swój ból↑ (2)	narkotyków powinna być odwrotna, inna, ale chciałem kontynuować to. Uzależniona – nie wiedziałem, jak to przetłumaczyć, ten fragment – 'her instincts'. Zacząłem to zdanie, ale nie skończyłem, nie wiedziałem, jak to skończyć. Przychodził mi do głowy tylko Fejsbuk, gdy myślę o social media, wydawało mi się, że ta osoba przegląda po prostu profil tej osoby. Nie miałem innych opcji w głowie, od razu przeglądanie profili, Fejsbuk. Chociaż na początku chciałem powiedzieć w social media, ale pomyślałem, że bardziej poprawnie jest powiedzieć Fejsbuka. Eks – od razu eks, bo jakoś tak automatycznie mi to przyszło do głowy. Cała ta linijka do końca uciekła, wiedziałem, o co mu chodzi, ale nie wiedziałem, jak to ubrać w słowa.
9.	05:08	Getting over heartbreak is not a journey. It's a fight, and your reason is your strongest weapon. There is no breakup explanation that's going to feel satisfying. No rationale can take away the pain you feel. So don't search for one, don't wait for one, just accept the one you were offered or make up one yourself and then put the question to rest, because you need that	to nie jest podróż to jest <walka>↑ (2) i two/ p/ masz naj(.)mocniejszą broń↑ (10) musisz się trochę zamknąć, żeby zaakceptować tę (1) musisz zapomnieć o tym↑ a zaakceptować, że to jest koniec↑ (1) inaczej to będzie wracało↑ (3) na(.)dzieja może być destrukcyjna, jeżeli masz złamane serce↑ (.)	Getting over – zgubiłem się i nie wiedziałem, o czym on mówi, szedłem razem z mówcą – powiedziałem TO. Reszta dosłownie. Wydawało mi się to porównanie trochę dziwne, ale musiałem za nim nadążyć, nie było czasu na rozmyślanie, tylko mówiłem. Your reason – twój, urwałem, mówiłem z opóźnieniem, ja chciałem nadążyć, mówca był

		closure to resist the addiction. And you need something else as well: you have to be willing to let go, to accept that it's over. Otherwise, your mind will feed on your hope and set you back. Hope can be incredibly destructive when your heart is broken.		daleko, i tak rzuciłem to. Kiedy spotykam takie trudne słowa, jak 'reason', to nie wiem, jak to przetłumaczyć i idę dalej. Closure – luka – bo chciałem za nim nadążyć i kiedy mówiłem, ja już zapomniałem, o czym on mówił wcześniej. I wyłapywałem słowa, żeby podtrzymać jakby kontekst tego. Ja to źle zrozumiałem, jemu chodziło o jakby inne zamknięcie, a ja to zrozumiałem, że on, że trzeba się zamknąć, żeby zapomnieć o tym. Misunderstanding. Urwałem, bo (zaakceptować) chciałem nadążyć za nim, byłem spóźniony i zdawało mi się, że źle to tłumaczę. Destructive – od razu automatycznie.
10.	05:55	Heartbreak is a master manipulator. The ease with which it gets our mind to do the absolute opposite of what we need in order to recover is remarkable. One of the most common tendencies we have when our heart is broken is to idealize the person who broke it. We spend hours remembering their smile, how great they made us feel, that time we hiked up the mountain and made love under the stars. All that does is make our loss feel more painful. We know that. Yet we still allow our mind to cycle through one greatest hit after another, like	ponieważ jest to dobrą mani/ (.) jest dobrym manipulatorem↑ (8) często idealizujemy osobę, z którą jesteśmy e:: z którą zerwaliśmy↑ (5) ale to tylko e: pogłębia nasz ból i wiemy o tym↑ (HHH) (10)	Dobrą manipulacją – heartbreak – nie wiedziałem, jaką formę ma to złamane serce, czy to jest TO, ON, czy ONA. Usłyszałem manipulator i tak to przetłumaczyłem, ale nie wiedziałem, jaki to rodzaj. [sam nie wie ;p] Jesteśmy – zerwaliśmy – zagapiłem się, osoba z którą jesteśmy, wtedy się zorientowałem, że chodzi o coś innego – że z nią zerwaliśmy. Ominąłem cały ten żart, nie rozumiałem go, nie wiedziałem, jak go przetłumaczyć.

	06:37	we were being held hostage by our own passive-aggressive Spotify playlist. ☺ {Audience's laughter}		
11.	06:42 07:13	Heartbreak will make those thoughts pop into your mind. And so to avoid idealizing, you have to balance them out by remembering their frown, not just their smile, how bad they made you feel, the fact that after the lovemaking, you got lost coming down the mountain, argued like crazy and didn't speak for two days. What I tell my patients is to compile an exhaustive list of all the ways the person was wrong for you, all the bad qualities, all the pet peeves, and then keep it on your phone. ☺ {Audience's laughter}	on (.) złamanie serca sprawia, że różne myśli wpadają do naszej głowy↑ (3) i myślimy o tych osobach, które nas <złamiły> e: zraniły (4) ale ja mówię swoim pacjentom, że (.) muszą stworzyć listę rzeczy, które są dla nich złe (2) i mieć je na telefonie↑ (1)	Nie wiedziałem, jakiego rodzaju jest złamane serce. Przejęzyczyłem się – zraniły. To była parafraza. Poza tym wcześniej było złamane serce, cały czas o złamaniu.
12.	07:15 07:26	And once you have your list, you have to use it. When I hear even a hint of idealizing or the faintest whiff of nostalgia in a session, I go, "Phone, please." ☺ {Audience's laughter}	i kiedy już macie tą listę to <uży(.)jecie> jej↑ (2) i kiedy ta nostalgia (.) do was wraca↑ (.) mówię (1) weź w:: e:: telefon i przypomnij sobie o tym↑ (4)	Dopiero kiedy on skończył mówić, to pojawiła mi się myśl, jakby to powiedzieć po polsku (phone, please), zrobiłem parafrazę.
13.	07:29	Your mind will try to tell you they were perfect. But they were not, and neither was the relationship. And if you want to get	jeżeli chcesz przez to przejść, (.hhh) musisz przypomnieć sobie (.) cały czas (.)	Get over – automatycznie przetłumaczyłem.

		over them, you have to remind yourself of that, frequently.		
14.	07:40 08:11	None of us is immune to heartbreak. My patient Miguel was a 56-year-old senior executive in a software company. Five years after his wife died, he finally felt ready to start dating again. He soon met Sharon, and a whirlwind romance ensued. They introduced each other to their adult children after one month, and they moved in together after two. When middle-aged people date, they don't mess around. It's like "Love, Actually" meets "The Fast and the Furious." ☺ {Audience's laughter}	bo nikt z nas nie jest nieczuły na złamane serca↑ mój pacjent Migłel miał pięćdziesiąt sześć lat i:: (.) pięć lat po śmierci swojej żony zaczął znowu:: randkować↑ poznał Szaron↑ (2) e: poznał jej dzieci↑ (3) i kiedy ludzie w średnim wieku e:: randkują oni traktują to poważnie↑ tak jak w szybkich i wściekłych↑ (1)	Immune – chciałem sobie przypomnieć, co to znaczy, ale nie zdążyłem sobie tego przypomnieć i szukałem jakiegoś innego słowa. To był jedyny mój wybór. Złamane serca – nie wiedziałem, jak po polsku się odmienia złamane serce, to nie jest liczba mnoga, zauważyłem, że to jakoś dziwnie brzmi, ale mówiłem dalej. Wiem mniej więcej co to znaczy – software company CEO – bo nie wiedziałem, jak to przetłumaczyć. Uciekł mi pierwszy tytuł filmu, nie usłyszałem 'meets', że jest między nimi związek, myślałem, że chodzi tylko o jeden film. Wcześniej przetłumaczyłem sobie te tytuły z kartki, tylko że one pojawiły się tak jeden po drugim, a myślałem, że one będą jakby rozrzucone. Mess around – nie byłem pewny znaczenia tego i powiedziałem z kontekstu, przypuszczając, że o to chyba chodzi.

15.	08:14	Miguel was happier than he had been in years. But the night before their first anniversary, Sharon left him. She had decided to move to the West Coast to be closer to her children, and she didn't want a long-distance relationship. Miguel was totally blindsided and utterly devastated. He barely functioned at work for many, many months, and he almost lost his job as a result. Another consequence of heartbreak is that feeling alone and in pain can significantly impair our intellectual functioning, especially when performing complex tasks involving logic and reasoning. It temporarily lowers our IQ.	on był bardziej szczęśliwy niż lata wcześniej↑ (.) ale przed ich rocznicą Szaron go zostawiła↑ (2) bo nie/ (.) bo nie chciała e: związku na odległość↑ (3) on (.) był załamany↑ (2) nie mógł prawie żyć i prawie stracił pracę↑ (3) innym inną konsekwencją jest to, że:: (6) że:: to zaniża ₀nasze aj kju↑₀ (2)	Blindsided, devastated – załamany od razu mi przyszło do głowy, jedno słowo na wszystkie wyrażenia. Konsekwencja – nie wiedziałem, jakiego rodzaju jest konsekwencja, mówiąc tak szybko. Ominąłem całe zdanie, ale wyłapałem IQ. Ominąłem, bo nie zrozumiałem tego wszystkiego i uciekło mi to. IQ – nie miałem innych opcji. Wydawało mi się, że brzmi okej.
16.	08:56	But it wasn't just the intensity of Miguel's grief that confused his employers; it was the duration. Miguel was confused by this as well and really quite embarrassed by it. "What's wrong with me?" he asked me in our session. "What adult spends almost a year getting over a one-year relationship?" Actually, many do.	ale to nie <intensywność jego smutku::> (1) ale jego długość (.) była najgorsza↑ (2) zadawał sobie pytanie, co::: z::e mną nie tak↑ (.) dlaczego my spędzaliśmy ze sobą tyle czasu i zerwaliśmy↑ (5)	Smutek – przeformułowałem to zdanie, bo zgubiłem confused his employers, i próbowałem zrobić z tego inne zdanie, żeby to miało sens, żeby pasowało i było dość ogólne. Końcówka – nie wiedziałem z tym pytaniem, nie byłem pewny tego, co on powiedział, próbowałem wymyślić coś z kontekstu, żeby pasowało do kontekstu. Wiedziałem, że to było pytanie, ale nie wiedziałem, co dokładnie tam powiedział. Wiedziałem, ze mogę się rozmijać z prawdą, w sumie wiedziałem, że on mówił o czymś innym, nie mogłem się nawet poprawić.

17.	09:19	Heartbreak shares all the hallmarks of traditional loss and grief: insomnia, intrusive thoughts, immune system dysfunction. Forty percent of people experience clinically measurable depression. Heartbreak is a complex psychological injury. It impacts us in a multitude of ways. For example, Sharon was both very social and very active. She had dinners at the house every week. She and Miguel went on camping trips with other couples. Although Miguel was not religious, he accompanied Sharon to church every Sunday, where he was welcomed into the congregation. Miguel didn't just lose his girlfriend; he lost his entire social life, the supportive community of Sharon's church. He lost his identity as a couple. Now, Miguel recognized the breakup had left this huge void in his life, but what he failed to recognize is that it left far more than just one. And that is crucial, not just because it explains why heartbreak could be so devastating, but because it tells us how to heal. To fix your broken heart, you have to identify these voids in your life and fill them, and I mean all of them. The voids in your identity: you have to reestablish who you are and what your life is about. The	smutek e::: bezsenność, natrętne myśli to wszystko jest częścią złaman/ e: pi/ (HHH) ludzi ze złamanym sercem↑ (1) to jest e: zaburzenie psychologiczne↑ Szaron była na przykład bardzo soc/ e: towarzyska i aktywna↑ (3) Migłel nie był religijną osobą, ale (3) ale:: nie tylko stracił swoją dziewczynę, ale też stracił całe swoje życie↑ (3) stracił swoją jako osobę↑ (7) stracił nie tylko to (8) żeby naprawić swoje złamane serce musisz e: znaleźć te pustki w swoim życiu i je wypełnić (.hhh) pustki w swojej <tożsamości> (2) musisz dowiedzieć się o swoim ż/ >więcej o swoim życiu↑< (4) ale musisz unisz/ unikać też błędów, które robisz↑ (2) na przykład idealizować swojego eks zamiast skupić się <na tym, co będzie↑> (5)	Znowu coś tutaj ominąłem i chciałem te słówka wspomnieć, które były wypisane, ja pamiętałem je, chciałem je zachować w tej przemowie. Ludzie ze złamanym sercem to mają – tak chciałem to powiedzieć. Wydawało mi się niepoprawne, że coś jest częścią złamanego serca, złamanie serca nie może tego mieć, tylko ludzie mogą tak mieć. Ta wersja, na którą się poprawiłem, też mi się nie podobała, wiedziałem, że to jest takie trochę niepoprawne. Psychological injury – nie wiedziałem, jak to nazwać, bo to nie jest uszkodzenie, tylko zaburzenie. Social – socjalna – towarzyska – poprawiłem się, bo nie znaczy socjalny nie znaczy to samo co towarzyska, false friend. Poprawiłem się. Stracił dziewczynę – w tym momencie też zapomniałem, ech, nie wiedziałem, jak to powiedzieć wszystko. Chodził z nią do kościoła i tak dalej. Stracił swoją jako osobę – identity – wiedziałem, że to nie tak powinno być, identity znaczy co innego, ale tak mi przyszło na myśl i tak powiedziałem. As a couple – uciekło mi to. Wiedziałem, że opuszczam jakiś fragment i to jest niepełne, co mówię.

		voids in your social life, the missing activities, even the empty spaces on the wall where pictures used to hang. But none of that will do any good unless you prevent the mistakes that can set you back, the unnecessary searches for explanations, idealizing your ex instead of focusing on how they were wrong for you, indulging thoughts and behaviors that still give them a starring role in this next chapter of your life when they shouldn't be an extra.		Dalej przypomniało mi się, że to jest TOŻSAMOŚĆ (identity). Unisz – unikać – przejęzyczenie. Język się zaplątał.
18.	11:10	Getting over heartbreak is hard, but if you refuse to be misled by your mind and you take steps to heal, you can significantly minimize your suffering. And it won't just be you who benefit from that. You'll be more present with your friends, more engaged with your family, not to mention the billions of dollars of compromised productivity in the workplace that could be avoided.	>przechodzenie przez złamane serce jest trudne (3) ale możesz zminimalizować ryzyko samemu↑ (1) b/ bardziej zaangażuj się w życie towarzyskie↑ (4)<	Getting over – z automatu, nie wiedziałem, jak to przetłumaczyć. Towarzyskie – ominąłem duży fragment. Nie zdążyłem tego przetłumaczyć, on mówił szybko, ja chciałem tylko te najważniejsze rzeczy powiedzieć. Widziałem, że to się już kończy i nie chciałem się zapędzać. Chciałem, żeby to miało jakiś sens, to zakończenie.
19.	11:34	So if you know someone who is heartbroken, have compassion, because social support has been found to be important for their recovery. And have patience, because it's going to take them longer to move on than you think it should. And if you're hurting, know this: it's difficult, it is a battle within your own	jeżeli znasz kogoś, kto ma złamane serce (3) to musisz być przy nich i p/ i musisz mieć cierpliwość, (.hhh) ponieważ to zajmuje bardzo dużo czasu↓ (.) jeżeli jesteś złamany (1) pamiętaj, że to jest y: <bit(.)wa> w twoim mó/ (.) umyśle↑ (.) ale masz broń↑ możesz walczyć (.) i możesz się z tego wyleczyć	Złamany – tutaj tak jakby automatycznie tak powiedziałem, ale zorientowałem się potem, że to jest niepoprawne, ale już nie chciałem się poprawiać. Mało czasu. Wcześniej było w kółko o złamaniu serca. Poza tym nie wiedziałem, jak przetłumaczyć ‘if you’re hurting’.

		mind, and you have to be diligent to win. But you do have weapons. You can fight. And you will heal.		
20.	12:04	Thank you. a→	dziękuję↑	

No.	Time	Source speech	Student's interpretation (S5)	Student's retrospective verbal comment (S5)
1.	00:00	At some point in our lives, almost every one of us will have our heart broken.	w którymś punkcie w naszym życiu↑ (.) prawie każdy z nas (.) ma >będzie miał< złamane serce↓	Ma – będzie miał – chciałem tutaj powiedzieć, to znaczy tłumaczyłem słowo w słowo, a później dopiero poprawiłem się, żeby to miało więcej sensu. Zwróciłem uwagę tylko na 'have'. Chyba nie wychwyciłem tego, że mówca powiedział 'will have'.
2.	00:06	My patient Kathy planned her wedding when she was in middle school. She would meet her future husband by age 27, get engaged a year later and get married a year after that. But when Kathy turned 27, she didn't find a husband. She found a lump in her breast. She went through many months of harsh chemotherapy and painful surgeries, and then just as she was ready to jump back into the dating world, she found a lump in her other breast and had to do it all over again. Kathy recovered, though,	mój (.) moja pacjen(.)tka Kati↑ zaplanowała swoje:: (1) wesele↑ (.) jak była w e: szkole średniej↓ (xxx) zaplanowała, że znajdzie swojego męża (.) jak będzie miała dwadzieścia pięć lat↑ (.) rok później wezmą ślub↓ (.) kiedy Kati miała dwadzieścia pięć lat (.) nie znalazła swojego męża, tylko guz w e:: lewej piersi↑ (.) przeszła przez trudną chemoterapię i::: bolesne operacje↑ (.) i rok później↑ (1) po:: (2) (xxx) po::: wszystkich tych operacjach i terapii↑ >(żeby)< i::: znalazła drugiego guza w prawej	Najpierw chciałem powiedzieć, że 'zaplanowała swój ślub', ale zacząłem formą 'swoje', więc wybrałem 'wesele'. Wtedy myślałem, że to dobra opcja. Middle school – myślałem o gimnazajum, ale wtedy zapomniałem o tym słowie i powiedziałem 'szkoła średnia'. Wtedy ten wiek wydawał mi się dobry. Po operacjach i terapii – tutaj właśnie zgubiłem sens i właśnie wydawało mi się, że operacje są

	00:53	and she was eager to resume her search for a husband as soon as her eyebrows grew back in. When you're going on first dates in New York City, you need to be able to express a wide range of emotions. ☺ {Audience's laughter}	piersi↓ (po) i musiała zrobić to znowu <z powrotem↓> (2)	najpierw, później jest ten rok przerwy, co teraz wydaje mi się trochę dziwne, bo rok przerwy tylko na chemioterapię, trochę krótko. Wydawało mi się, że była ta chemioterapia, wcześniej powiedziałem CHEMOTERAPIA, ale wtedy tego nie wyłapałem. Nie byłem pewien, czy dobrze tłumaczyłem. Sens niby złapałem tego żartu, ale dopiero, gdy usłyszałem śmiech. To o Nowym Jorku mi uciekło.
3.	00:55	Soon afterwards, she met Rich and fell in love. The relationship was everything she hoped it would be. Six months later, after a lovely weekend in New England, Rich made reservations at their favorite romantic restaurant. Kathy knew he was going to propose, and she could barely contain her excitement.	(później po::) roku znalazła MĘŻA↑ (.) znalazła chłopaka↑ Ricza (i świetnie się dogadywali) (.) po sześciu miesiącach (.) Ricz zrobił rezerwację w jej ulubionej romantycznej restauracji↑ (.) i Kati myślała, że Ricz się jej oświadczy↑ (1)	Po roku – przy tej przerwie znowu zgubiłem sens, bo nie nadążałem za mówcą, dlatego zrobiłem przerwę, żeby znaleźć sens następnego zdania.
4.	01:16	But Rich did not propose to Kathy that night. He broke up with her. As deeply as he cared for Kathy -- and he did -- he simply wasn't in love.	a Ricz nie oświadczył się↑ tylko zerwał (za nią) >z nią<↓ (.) oboje y::: (xxx) oboje dbali o siebie, jednak dla Ricza to nie była miłość↓ (1)	Zaplątał mi się język. Oboje – zgubiłem troche sens, nie mogłem znaleźć słowa 'care'. Wydawało mi się, że chodziło o nich oboje, nie wyłapałem, że to tylko on.
5.	01:27	Kathy was shattered. Her heart was truly broken, and she now faced yet another recovery. But five months after the	Kejti zosta/ została (1) Kejti była zdewastowana↓ (4) musiała poddać się kolejnej terapii↓ (2) i dziwiła się dlaczego taka	Usłyszałem 'was' i chciałem powiedzieć, że 'została', strona bierna, później nie mogłem znaleźć dobrego słowa na 'shattered', chciałem

		breakup, Kathy still couldn't stop thinking about Rich. Her heart was still very much broken. The question is: Why? Why was this incredibly strong and determined woman unable to marshal the same emotional resources that got her through four years of cancer treatments? Why do so many of us flounder when we're trying to recover from heartbreak? Why do the same coping mechanisms that get us through all kinds of life challenges fail us so miserably when our heart gets broken?	silna i::: zdeterminowana kobieta↑, (1) która (.) przetrwała e:: <cztery lata> terapii↑ (1) chemioterapii (1) jak (.) tak (.) dlaczego↑ m::: system (.) czy tam mechanizm, (.) który pomógł jej przetrwać chemioterapię nie mógł jej pomóc ze złamanym sercem↓ (1)	powiedzieć, że została ‘połamana’, nie brzmiało mi to, kojarzy mi się to z fizycznym efektem, dlatego pomyślałem, że lepiej powiedzieć ‘zdewastowana’. (4) tutaj znowu przerwa była, bo zgubiłem całkowicie tę część o jej sercu. Całkiem mi to uciekło. Terapii – chemioterapii – zdziwiłem się, że cztery lata, a wcześniej mówiłem o dwóch latach. Cancer treatment – myślałem, że terapia wystarczy, ale wolałem być more specific. Chemioterapia była wcześniej, wtedy tak powiedziałem (chemoterapia), chociaż z błędem, i pomyślałem, że to słowo tutaj też pasuje, tylko już bez błędu. Nie wiedziałem, jak zacząć to zdanie, dlatego tak urywałem ‘jak tak’. Usłyszałem ‘why’, więc powiedziałem ‘jak’, ale później zrozumiałem mniej więcej, o co chodzi w zdaniu i zmieniłem na ‘dlaczego’. System – mechanizm – nie byłem pewien, czy chodzi o system, mechanizm (coping mechanism), myślałem, że chodzi o system odpornościowy, ale załapałem, że może lepiej będzie użyć mechanizmu, jak w oryginale. Wstawiłem opisową własną treść – że pomógł jej przetrwać. Parafraza.

6.	02:13	In over 20 years of private practice, I have seen people of every age and background face every manner of heartbreak, and what I've learned is this: when your heart is broken, the same instincts you ordinarily rely on will time and again lead you down the wrong path. You simply cannot trust what your mind is telling you.	uczyłem się o złamanych sercach↑ i dowiedziałem się↑, (.) że te same instynkty, °które° (5) które były aktywowane↑ (masz) złamane serce↑ poprowadzą cię na złą (ś)/ na złą drogę↓ (.) >za każdym razem, kiedy będziesz miał złamane serce↓<	Instynkty – zgubiłem sens. Usłyszałem instynkty – więc powtórzyłem to za mówcą i później nie byłem pewien, jak kontynuować, więc zrobiłem przerwę. Uczyłem się – nie słyszałem, o co chodzi, ale usłyszałem, że było, że coś trwało kilka lat, więc pomyślałem, że chodzi pewnie o jakąś albo naukę, albo właśnie zdobywanie wiedzy. A poza tym on potem mówił 'I've learned'. Dalej zgubiłem środek o tym czasie, powtórzeniach, dlatego wstawiłem znowu, że chodzi o złamane serce. Sam wypełniłem to zdanie.
7.	02:39	For example, we know from studies of heartbroken people that having a clear understanding of why the relationship ended is really important for our ability to move on. Yet time and again, when we are offered a simple and honest explanation like the one Rich offered Kathy, we reject it. Heartbreak creates such dramatic emotional pain, our mind tells us the cause must be equally dramatic. And that gut instinct is so powerful, it can make even the most reasonable and measured of us come up with mysteries and conspiracy theories where none exist. Kathy became convinced something must have happened during her romantic getaway with Rich that soured	(3) złamane serce i te systemy, które są tam (.) aktywne↑ (.) podczas złamanego serca są bardzo potrzebne, abyśmy mogli się (2) podnieść↓ (2) (i ta/) i że::: instynkt jest y: najważniejszy↑ (.) ponieważ jesteśmy (.) nie jesteśmy w stanie zrozumieć do końca mózgu↑ (2) i Kati jest (1) była pewna, że:: (.) coś (3) m::: (2) zniszczyło↑ jej związek z Riczem↑ (2) i::: próbowała znaleźć, cokolwiek to było↓ (1) próbowała (z/) e:: szukać przez (.) >własne< e: we własnych wspomnieniach↑ jednak nie mogła nic znaleźć↓ (2) nie mogła się z tym pogodzić↑, (1) że coś zniszczyło jej związek i nie mogła się (.) podnieść przez kilka miesięcy↓ (.)	Move on – nie byłem do końca pewien, jak to przetłumaczyć, bo myślałem może o jakimś 'wyleczeniu się' albo 'przejściu' przez te trudne czasy, ale pomyślałem, że 'podnieść' byłoby dobre. Ale za długo nad tym myślałem i dlatego zgubiłem dalszy fragment. Podczas złamanego serca – powiedziałem automatycznie, bo wcześniej zgubiłem część o badaniach. Jesteśmy – nie jesteśmy w stanie – nie złapałem całego sensu i na początku myślałem, że jesteśmy, że tak powiem, w strefie niewiedzy, jesteśmy niedouczeni, a później dopiero zrozumiałem, o co chodzi i poprawiłem się.

		him on the relationship, and she became obsessed with figuring out what that was. And so she spent countless hours going through every minute of that weekend in her mind, searching her memory for clues that were not there. Kathy's mind tricked her into initiating this wild goose chase. But what compelled her to commit to it for so many months?		Jest – była pewna – znowu wydawało mi się, że rozumiem, o co chodzi w zdaniu, dlatego powiedziałem, że jest, a później usłyszałem 'convinced' i zrozumiałem, że chodzi o formę przeszłą i zmieniłem na 'była', potem jest 'must have happened', czyli przeszłość zdecydowanie. Kilka miesięcy – tutaj najczęściej gubiłem sens następnego zdania. I dlatego jest tyle przerw. Próbowałem wyłapać COKOLWIEK. Zastanawiałem się nad tymi wspomnieniami i szukaniem w tych wspomnieniach, czy nie powiedzieć tego, na przykład 'próbowała sobie przypomnieć', ale nie mogłem jakoś tego dobrze połączyć ze wspomnieniami, więc wybrałem inny czasownik do kolokacji.
8.	03:47	Heartbreak is far more insidious than we realize. There is a reason we keep going down one rabbit hole after another, even when we know it's going to make us feel worse. Brain studies have shown that the withdrawal of romantic love activates the same mechanisms in our brain that get activated when addicts are withdrawing from substances like cocaine or opioids. Kathy was going through withdrawal. And since she could not have the heroin of actually being with Rich, her unconscious mind chose the methadone of her memories with him. Her instincts told her she was	i znowu wracała do tych wspomnień, które sprawi/ sprawiały, że (1) czuła się jeszcze gorzej↓ (3) badania stwierdziły, że (2) kiedy myślimy o złamanym sercu↑ aktywuje się ten sa:: ta sama część mózgu↑ jak przy::: ludziach uzależnionych, którzy biorą >właśnie< heroinę, (opio)idy (2) lub (1) inne (.) narkotyki↑ (2) i Kati wydawało się (1), że:: poprzez poszukiwania przez te emocje↑ (.) będzie jej lepiej↓ (2) ludzie, którzy są uzależnieni mogą się e:: leczyć↑ i:: będzie im to pomagać, jednak ludzie, którzy (.) wracają do wspomnień o złamanych serc↑ będą CZUĆ SIĘ JESZCZE GORZEJ↓ (3) i:::: kiedy (1)	Początek – wypełniałem sobie trochę tę treść. Indidious – usłyszałem, ale nie wiedziałem, jak to przetłumaczyć i wpleść w zdanie. Pominąłem to. Ten sam – ta sama – próbowałem jakoś ułożyć to zdanie gramatycznie, dlatego są przerwy i zmiany form. Ten – mózg – ale ta część mózgu. Studies – uciekło, że brain studies. Narkotyki – wiedziałem, że coś mi uciekło, ale nie wiedziałem do końca, co, więc spojrzałem na swoje notatki i wymieniłem różne nazwy. Nie wyłapałem tej zamiany heroiny i kokainy.

		trying to solve a mystery, but what she was actually doing was getting her fix. This is what makes heartbreak so difficult to heal. Addicts know they're addicted. They know when they're shooting up. But heartbroken people do not. But you do now. And if your heart is broken, you cannot ignore that. You have to recognize that, as compelling as the urge is, with every trip down memory lane, every text you send, every second you spend stalking your ex on social media, you are just feeding your addiction, deepening your emotional pain and complicating your recovery.	śledzicie swoich eks na:: (.) mediach społecznościowych czujecie się jeszcze gorzej↓ (3) (xxx)	'właśnie' – Zgubiłem trochę sens, ja wiedziałem, co mówi mówca, on wymieniał jeden rodzaj narkotyków, ja myślałem o innych, mówi o narkotykach, no to chodzi o WŁAŚNIE COŚ PODOBNEGO. lub inne narkotyki – czułem potrzebę uzupełnienia, zamiast powiedzieć o metadonie, to dodałem właśnie to. Jeszcze gorzej – tutaj gubiłem sens i próbowałem cokolwiek zlepić z pojedynczych słów, które usłyszałem. Zastanawiałem się, czy nie powiedzieć 'stalkować', chyba nawet słychać sssss, ale zmieniłem na śledzić. Wolałem użyć polskiego słowa niż angielskiego stalkowanie. Mówca mówi do widowni, mówi kobiety i nie byłem pewny, czy liczba pojedyncza, czy mnoga, potem będę mówił 'twój eks'. No bo to 'you'. Nie byłem pewien, jego czy jej eks, więc pomyślałem, więc jak zwrócę się do widowni – swój eks – to będzie bezpieczniej. Social media – przypomniałem sobie z wcześniejszych tłumaczeń i wiedziałem, jak to przetłumaczyć od razu.

9.	05:08	Getting over heartbreak is not a journey. It's a fight, and your reason is your strongest weapon. There is no breakup explanation that's going to feel satisfying. No rationale can take away the pain you feel. So don't search for one, don't wait for one, just accept the one you were offered or make up one yourself and then put the question to rest, because you need that closure to resist the addiction. And you need something else as well: you have to be willing to let go, to accept that it's over. Otherwise, your mind will feed on your hope and set you back. Hope can be incredibly destructive when your heart is broken.	przeżywanie złamanego serca to nie::: (.) podróż (.) to ból↓ (2) żadna logika nie::: wym/ nie znajdzie↑ e:: odpowiedzi na to, dlaczego znowu szukasz (1) kontaktu ze swoim eks↓ i działa to jak (.) uzależnienie↓ (3) musisz (1) dać już spokój (.) musisz e:: uczcić ten związek, który cię (.) (xxx) który cię trzyma↑ (.) przy ziemi↑ (5)	Ja się dalej chyba poprawiłem, że to jest walka. Getting over – przetrwać, poradzić sobie – zastanawiałem się, które wybrać. Journey – mniej więcej wiedziałem, że to proces, dlatego wydawało mi się, że wiem, o co chodzi w tym porównaniu, ale czy to podróż, czy droga, czy proces, to zastanawiałem się, jak to przetłumaczyć. Swojego eks – w formie do kobiety, tu zapomniałem o tym, że mówiłem do widowni chwilę wcześniej w liczbie mnogiej, wstawiłem to, co mi się wydawało, że jest dobrze. Z automatu poszło. Pomyślałem, że mówca to mężczyzna, więc użyłem jego. Musisz – let go – puścić to zbyt kolowialne i zbyt mało formalne. Dlatego dać spokój. Set you back - z tym miałem straszny problem, przetłumaczyłem to jako 'trzyma cię przy ziemi'. Całkiem nie wiedziałem, jak to przetłumaczyć i zostawiłem to tak. Nie byłem zadowolony, nie miałem pomysłu na poprawkę, nie poprawiłem.
10.	05:55	Heartbreak is a master manipulator. The ease with which it gets our mind to do the absolute opposite of what we need in order to recover is remarkable. One of the most common tendencies we have when our	złamane serce to::: (8) najczęstsze (2) m::: (1) czynności, jakie mamy przy złamanym sercu to::: (3) przypominanie sobie (1) tych wszystkich wspaniałych (3) wspomnień z::: e:: drugą osobą↑ (1) i:: przypominanie sobie o	Master manipulator – z tym też miałem bardzo duży problem. Niby mogłem powiedzieć manipulator, ale próbowałem znaleźć coś lepszego i później zgubiłem samego manipulatora, próbując znaleźć inne wyjście.

	06:37	heart is broken is to idealize the person who broke it. We spend hours remembering their smile, how great they made us feel, that time we hiked up the mountain and made love under the stars. All that does is make our loss feel more painful. We know that. Yet we still allow our mind to cycle through one greatest hit after another, like we were being held hostage by our own passive-aggressive Spotify playlist. ☺ {Audience's laughter}	tych (.) wspomnieniach↑ sprawią nam (.) coraz więcej bólu↓ (4) podobnie jak słuchanie piosenek na::: swojej liście spotifaj↓ (4)	Dalej próbowałem znaleźć sens kolejnego zdania, ale zrobiłem to dopiero w połowie zdania, więc już całkiem to opuściłem. Common tendencies – nie wiedziałem, jak to przetłumaczyć, próbowałem obejść to i powiedziałem czynności. Słyszałem coś o górach i gwiazdach, ale wyrzuciłem to całkowicie, bo nie wiedziałem, do czego to jest. Gubiłem połowę zdań, ale usłyszałem coś o Spotifaj, próbowałem znaleźć sens tego zdania, więc pomyślałem, że coś wspomnę o tym. Widziałem, że trochę się śmiali, ale nie za bardzo. Miałem duże opóźnienie, ale tutaj byłem prawie na równi. Zakładnicy i passive-aggressive mi całkiem uciekło. Później chciałem poprawić to, ale było troche za późno. Chciałem sprecyzować, że chodziło o jakieś wspólne listy na Spotifaj.
11.	06:42	Heartbreak will make those thoughts pop into your mind. And so to avoid idealizing, you have to balance them out by remembering their frown, not just their smile, how bad they made you feel, the fact that after the lovemaking, you got lost coming down the mountain, argued like crazy and didn't speak for two days. What I tell my patients is to compile an exhaustive	powinno się unikać idealizowania↑ (.) powinno się zbalansować (1) y::: obraz eks, który ma się w swojej głowie↑ (.) powinno się wyszukiwać wszystkich złych rzeczy i::: jak źle sprawiali, że się czu/ czułaś czułaś↑ (2) powinno się (.) przypomnieć wszystkich tych (.) wszystkie te złe (1) rzeczy, które sp/ sprawiały, że gorzej się czułaś↑ (.) i::: zapisać je sobie w telefonie↓ (2)	Have to – próbowałem znaleźć cokolwiek, powinno się wydało mi się najbezpieczniejsza i bliska znaczeniowo. Chciałem to zrobić bezosobowo, nie wiedziałem, do kogo on mówi, może moralistycznie bardziej. Zrozumiałem, że chodzi o wcześniejszą historię i wstawiłem słuchacza jako kobietę.

	07:13	list of all the ways the person was wrong for you, all the bad qualities, all the pet peeves, and then keep it on your phone. ☺ {Audience's laughter}		Tutaj bym się nie zmieścił przed śmiechem, było spore opóźnienie.
12.	07:15 07:26	And once you have your list, you have to use it. When I hear even a hint of idealizing or the faintest whiff of nostalgia in a session, I go, "Phone, please." ☺ {Audience's laughter}	kiedy przypomnę sobie, jak e::: było dobrze mi z:: e:: moim moją eks↑ (.) (to) mówię podejmij telefon↓ (3)	Wstawiłem samego siebie jako bohatera tej historii, bo mówca mówił „when I…". Moja mój eks – żeby było poprawnie politycznie, niby moja eks, ale może kobiety też, tutaj może też chodzić o kobietę. Usłyszałem 'whiff of nostalgia' i nie wiedziałem, może NIUCH NOSTALGII? Ale wolałem czegoś takiego nie wstawiać, niuch nie pasuje.
13.	07:29	Your mind will try to tell you they were perfect. But they were not, and neither was the relationship. And if you want to get over them, you have to remind yourself of that, frequently.	musimy sobie o tym przypominać jak najczęściej↓ (1)	
14.	07:40	None of us is immune to heartbreak. My patient Miguel was a 56-year-old senior executive in a software company. Five years after his wife died, he finally felt ready to start dating again. He soon met Sharon, and a whirlwind romance ensued. They introduced each other to their adult children after one month, and they moved in together after two. When middle-aged people date, they don't mess around. It's	nikt z nas nie jest odporny na złamane serce↓ (3) mój senior w:: e::: firmie (.) softłerowej↑ (4) (xxx) po piętnastu latach (.) bez (.) związku spotkał Szaron↑ (4) mieli dzieci i po miesiącu poznali się z dziećmi po::: dwóch miesiącach sprowadzili się do siebie↓ (3) (.hhh) miłość jest jak szybcy i wściekli↓ (2)	Odporny – z automatu. Całkiem zgubiłem imię i że to był pacjent. Wydawało mi się, że on wcześniej pracował w tej firmie i mówi teraz o swoim seniorze, kimś wyżej postawionym od siebie, na wyższym stanowisku. Chciałem jakoś inaczej powiedzieć 'senior executive', ale nie wiedziałem, jak przetłumaczyć 'executive', więc zostawiłem senior. Firma softłerowa z automatu, potem

	08:11	like "Love, Actually" meets "The Fast and the Furious." ☺ {Audience's laughter}		zastanawiałem się, czy dałbym radę poprawić 'softłerowa', ale na nic nie wpadłem. Wydawało mi się, że piętnaście lat bez związku i dopiero potem kogoś znalazł. Wiedziałem o co chodzi, chodziło mi, że mieli WŁASNE dzieci, a nie razem, ale nie poprawiłem się, nie było czasu. Mess around – uciekło i ten pierwszy film. Nie usłyszałem, próbowałem zlepić poprzednie zdania. Przygotowałem się i wiedziałem, że ten tytuł gdzieś się pojawi, ale tu mi uciekł.
15.	08:14	Miguel was happier than he had been in years. But the night before their first anniversary, Sharon left him. She had decided to move to the West Coast to be closer to her children, and she didn't want a long-distance relationship. Miguel was totally blindsided and utterly devastated. He barely functioned at work for many, many months, and he almost lost his job as a result. Another consequence of heartbreak is that feeling alone and in pain can significantly impair our intellectual functioning, especially when performing complex tasks involving logic and reasoning. It temporarily lowers our IQ.	(Gil) był najszczęśliwszy, jaki był w e:: ciągu ostatnich lat↓ (1) jednak podczas ich pierwszej e: (1) rocznicy (.) wyprowadziła się↓ (1) chciała o(przeprowadzi/)o chciała być bliżej dzieci i nie chciała (.) związku na długi dystans↓ (2) (Gil) był zdewastowany↓ (1) nie nie mógł (.) prawie w ogóle nie funkcjonował (1) w pracy i stracił (.) pracę (.) przez to↓ (3) smutek (.) ogranicza nasze funkcj(o)/ e::: umysłowe↑ (2) i zmniejsza nasze aj kju↓ (3)	Związek na długi dystans – z automatu. Wyprowadziła się – tutaj myślałem też nad opuściła go albo zerwała z nim – wyprowadziła się będzie chyba prostsze. Zdewastowany – cały czas tego się trzymałem, jak coś słyszałem o złamanym sercu, to zdewastowany. Dobrze mi to brzmiało. Miał – nie mógł – miał problemy z motywacją i pracą – tak chciałem powiedzieć, ale później usłyszałem 'function' i przerzuciłem się na funkcjonować. Nie wyłapałem 'almost lost his job'. Funkcje umysłowe – intellectual functions – to miałem duży problem, 'funkcjonowanie intelektualne' to była moja pierwsza opcja, ale

				wydawało mi się to zbyt dosłowne i nie byłem pewien, czy dokładnie o to mu chodzi.
16.	08:56	But it wasn't just the intensity of Miguel's grief that confused his employers; it was the duration. Miguel was confused by this as well and really quite embarrassed by it. "What's wong with me?" he asked me in our session. "What adult spends almost a year getting over a one-year relationship?" Actually, many do.	(to nie cho/) nie chodziło tylko o intensywność (.) smutku↑ (.) która denerwowała i przeszkadzała (3) SZEFOM (.) tylko długość tego smutku↓ (3) niektórzy dorośli↑ potrzebują nawet roku, żeby <przejść przez::> (.) poradzić sobie ze smutkiem po::: e:: nieudanym rocznym związku↓ (3)	Employer – zapomniałem o słowie pracodawca, musiałem zrobić przerwę i przypomniałem sobie tylko szef. To była pierwsza opcja, jaka mi przyszła do głowy. Getting over – znowu straszny problem – przejść, ale usłyszałem resztę zdania oj chyba nie, lepiej mi zabrzmiał mi poradzić sobie.
17.	09:19	Heartbreak shares all the hallmarks of traditional loss and grief: insomnia, intrusive thoughts, immune system dysfunction. Forty percent of people experience clinically measurable depression. Heartbreak is a complex psychological injury. It impacts us in a multitude of ways. For example, Sharon was both very social and very active. She had dinners at the house every week. She and Miguel went on camping trips with other couples. Although Miguel was not religious, he accompanied Sharon to church every Sunday, where he was welcomed into the congregation. Miguel didn't just lose his girlfriend; he lost his entire social life, the supportive community of Sharon's church. He lost his identity as a couple. Now, Miguel recognized the	niektóre::: (.) skutki↑ z:: złamanego serca to (.) >zaburzenia układu odpornościowego, smutek, zamknięcie↑ (3)< osłabienie koncentracji↑ i::: (.) bezsenność↓ (3) Szaron miała::: (.) obiady i kolacje (2) w::: różnych restauracjach↑ (3) chodziła do::: (.) kościoła (6) Gil stracił (.) całe swoje (.) życie społeczne (3) ten związek zniszczył jego (.) obraz związków (8) Gil nie zauważył, że::: e:: opuścił j:/ e: jedno, tylko::↑ (2) nie zauważył, jak powinien poradzić sobie z tymi emocjami, jak wypełnić pustki, które pozostały po tym związku↓ (3) musisz ustanowić znowu, kim jesteś↑ (2) musisz wychodzić do ludzi↑ (6) jednak nic to nie pomoże:: jeśli nie zapobiega/ jeśli nie będziesz zapobiegał problemom i::: (4) (będą), które::: dopuściły do takiej sytuacji↓ (4) musisz wpuszczać ludzi do	Tutaj zgubiłem niektóre i wymieniłem sobie po prostu z kartki. Wtedy wydawało mi się, że wymieniłem wszystko poprawnie. Koncentracja wzięła się z riserczu o złamanych sercach, odrzuceniu i bezsenności. I uzależnieniach. Uslyszalem tylko Szaron i obiady. Reszta z początku mi uciekła. Nie zrozumiałem, że chodzi o jej dom, tylko o restauracje. Social life – myślałem o przyjaźniach, ale postawiłem na życie społeczne, bo ogólniejsze. Próbowałem wstawić ten kościół i msze, nie wiedziałem, jak, próbowałem jakoś wytworzyć nowe zdanie z tym obrazem. Identity as a couple – obraz związków – nie miałem na to za bardzo pomysłu.

		breakup had left this huge void in his life, but what he failed to recognize is that it left far more than just one. And that is crucial, not just because it explains why heartbreak could be so devastating, but because it tells us how to heal. To fix your broken heart, you have to identify these voids in your life and fill them, and I mean all of them. The voids in your identity: you have to reestablish who you are and what your life is about. The voids in your social life, the missing activities, even the empty spaces on the wall where pictures used to hang. But none of that will do any good unless you prevent the mistakes that can set you back, the unnecessary searches for explanations, idealizing your ex instead of focusing on how they were wrong for you, indulging thoughts and behaviors that still give them a starring role in this next chapter of your life when they shouldn't be an extra.	swojego świata i nie traktować ich jako (.) postaci poboczne↓ (4)	Jedno tylko – słyszałem, że opuścił, ale zgubiłem sens, o co w tym chodziło, ciężko mi było dokończyć. Pustki – tutaj dopiero przyszły mi z powrotem *(chyba to słowo).* Pod koniec zgubiłem dużo sensu i zdań, próbowałem to uprościć. Zapobiegać problemom – wcześniej myślałem, że ‘jeśli będziesz popełniał te same błędy’, jakoś tak przewidując, co powie mówca, ale źle przewidziałem i poprawiłem się. Postaci poboczne – an extra. Chapter of life – wpuszczanie do swojego życia.

18.	11:10	Getting over heartbreak is hard, but if you refuse to be misled by your mind and you take steps to heal, you can significantly minimize your suffering. And it won't just be you who benefit from that. You'll be more present with your friends, more engaged with your family, not to mention the billions of dollars of compromised productivity in the workplace that could be avoided.	musisz robić kroki, żeby::: się wyleczyć (3) nie tylko pomoże ci to w::: podniesieniu się↑ ale też pomoże ci to w życiu społecznym ze swoimi przyjaciółmi, rodziną↓ (4)	Z tymi krokami dosłownie przetłumaczyłem, bo nie wiedziałem, jak przez to przebrnąć. Nie miałem innego pomysłu, ale zabrzmiało mi strasznie, nie miałem pomysłu na poprawkę.
19.	11:34	So if you know someone who is heartbroken, have compassion, because social support has been found to be important for their recovery. And have patience, because it's going to take them longer to move on than you think it should. And if you're hurting, know this: it's difficult, it is a battle within your own mind, and you have to be diligent to win. But you do have weapons. You can fight. And you will heal.	jeśli znasz kogoś, kto ma złamane serce (.) bądź miły dla niego↓ (.) sympatyczny↓ (.) >bo jest to bardzo ważne dla ich:::< (2) leczenia↓ (2) bo może to trwać o wiele dłużej niż ci się wydaje↓ (2) jeśli (ciągle) coś cię boli↑ (to jest) trudne (.) jest to::: bitwa z własnym umysłem↓ (3) masz (.) bronie, żeby z tym walczyć↓ (.) i (.) wyleczysz się↓	Miły – sympatyczny – chodziło mi o to compassion, nie wiedziałem, jak to przetłumaczyć, więc podałem w miarę przybliżone. Myślałem bardziej o compassionate i to mi się skojarzyło z sympatyczny. Pod koniec zgubiłem sens, usłyszałem o tych broniach i próbowałem to dodać i wychodziło mi to, że coś tam, przerwa, kropka i znowu coś tam. On ciął te zdania i ja też. Weapons – jak powiedziałem, to myślałem jeszcze o sposobach, sposobnościach. Heal – myślałem: leczysz się, wyleczysz się, wyzdrowiejesz, wybrałem wyleczysz.
20.	12:04	Thank you. a→	dziękuję↓	

No.	Time	Source speech	Student's interpretation (S6)	Student's retrospective verbal comment (S6)
1.	00:00	At some point in our lives, almost every one of us will have our heart broken.	w pewnym momencie naszego życia (.) pewnie każdy z nas ma złamane serce↓ (.)	
2.	00:06 00:53	My patient Kathy planned her wedding when she was in middle school. She would meet her future husband by age 27, get engaged a year later and get married a year after that. But when Kathy turned 27, she didn't find a husband. She found a lump in her breast. She went through many months of harsh chemotherapy and painful surgeries, and then just as she was ready to jump back into the dating world, she found a lump in her other breast and had to do it all over again. Kathy recovered, though, and she was eager to resume her search for a husband as soon as her eyebrows grew back in. When you're going on first dates in New York City, you need to be able to express a wide range of emotions. ☺ {Audience's laughter}	moja pacjentka Kefi planowała swój ślub gdy była e: w szkole średniej (.) miała wziąć ślub w wieku dwudziestu siedmiu lat↑ (1) wziąć ślub↓ (1) kiedy Kafi miała dwadzieścia siedem lat (.) nie (.) nie (.) nie wyszła za mąż tylko odkryła, że ma guza (.) e:: na piersi↓ (5) kiedy już była gotowa (.) wyleczyła się (.) znalazła drugiego guza e: w piersi↓ jednak wyleczyła się↑ (.) i znowu zaczęła szukać męża↓ (.) kiedy tylko jej (.) brwi odrosły↓ (2) mieszkając e:: w e:: Nowym Jorku, musisz mieć wiele emocji↑ (4)	Ja źle zrozumiałam. Zrozumiałam, że nie, że ona pozna swojego męża w wieku dwudziestu siedmiu lat, tylko że ona wyjdzie za mąż, jakoś tak to usłyszałam. No i kiedy on powiedział, że 'ona wyjdzie za mąż' później, to ja jakoś tak, dopiero do mnie dotarło, co się stało. Teraz słyszę, że powtórzyłam to dwa razy. Nie pamiętam tego, dopiero teraz to słyszę. Meet her future husband – zrozumiałam, że to jest ślub, a on dopiero później jest get married. Middle school – myślałam, że to znaczy szkoła średnia. To była moja pierwsza myśl, z automatu. Na piersi – w piersi – świadoma poprawka, jak powiedziałam 'na', to zabrzmiało mi to dziwnie, dlatego potem powiedziałam 'w', chociaż to też mi dziwnie zabrzmiało. Ale świadomie się poprawiłam. Nie słyszałam tego śmiechu. Nie usłyszałam całego zdania, tylko New York City i 'wide

				range of emotions' i po prostu starałam się skleić z tego zdanie. Nie byłam pewna sensu.
3.	00:55	Soon afterwards, she met Rich and fell in love. The relationship was everything she hoped it would be. Six months later, after a lovely weekend in New England, Rich made reservations at their favorite romantic restaurant. Kathy knew he was going to propose, and she could barely contain her excitement.	znalazła e:: swojego partnera był to ktoś, o kim ona marzyła (.hhh) po sześciu miesiącach bycia razem e: jej (.) jej partner em zaprosił ją do restauracji↑ była pewna, że jej się oświadczy (.)	
4.	01:16	But Rich did not propose to Kathy that night. He broke up with her. As deeply as he cared for Kathy -- and he did -- he simply wasn't in love.	ale Ricz, jej partner, nie oświadczył się jej↑, tylko zerwał z nią↓ (4) on po prostu nie był w niej zakochany↓ (2)	Jego imię było Ricz i ja usłyszałam to, ale nie powiedziałam, że on się nazywał Ricz i znowu nie wiedziałam, w którym momencie mam wrzucić to? Więc dopiero pod koniec powiedziałam. Nie chciałam powiedzieć, że sam Ricz, tylko dodałam wyjaśnienie, kto to jest, bo pojawia się pierwszy raz.
5.	01:27	Kathy was shattered. Her heart was truly broken, and she now faced yet another recovery. But five months after the breakup, Kathy still couldn't stop thinking about Rich. Her heart was still very much broken. The question is: Why? Why was this incredibly strong and determined woman unable to marshal the same emotional resources that got her through	Kati była wstrząśnięta↓ (.) miała złamane serce↓ (.) i musiała jeszcze raz wyzdrowieć↓ (2) wiele miesięcy (.) po tym zerwaniu nadal ciągle o nim myślała↓ (2) pytanie jest dlaczego↓ (3) dlaczego ta niezwykle SILNA kobieta (2) po czterech latach (.) em od walki z rakiem (.) nadal nie mogła wyzdrowieć po (.) zawodzie miłosnym↓ (3) dlaczego my nie	Shattered – tutaj od razu wiedziałam, od razu mi przyszło do głowy. Heartbreak chciałam tłumaczyć jako złamane serce, ale kilka razy powtarzając to, miałam też tam w głowie, że cały czas to powtarzam, więc w pewnym momencie zaczęłam mówić 'zawód miłosny'. Jak sobie pierwszy raz tego przesłuchałam, to pomyślałam sobie, że dla mnie to jest złamane serce. Ale weszłam w słownik i

		four years of cancer treatments? Why do so many of us flounder when we're trying to recover from heartbreak? Why do the same coping mechanisms that get us through all kinds of life challenges fail us so miserably when our heart gets broken?	potrafimy y:: (.) powstać po złamanym sercu↓ (2)	pokazało mi jako ‘żal’, co też, no, nie pasowało i sama pomyślałam, że ‘zawód miłosny’ najlepiej brzmi. Podnieść się po rozstaniu – tak chyba mówiłam. Recovery – wtedy powiedziałam wyzdrowieć, dla mnie to było pierwsze słowo, które mi przyszło do głowy. Powstać po – coping mechanism – tego nie pamiętam, mogłam to zagłuszyć swoim tłumaczeniem. To jest bardziej parafraza tego, co było wcześniej, bo to recovery w ogóle mi nie zabrzmiało, w innym znaczeniu, więc to jest w sumie poprawka. Chciałam spróbować inne słowo.
6.	02:13	In over 20 years of private practice, I have seen people of every age and background face every manner of heartbreak, and what I've learned is this: when your heart is broken, the same instincts you ordinarily rely on will time and again lead you down the wrong path. You simply cannot trust what your mind is telling you.	pracuję już dwadzieścia lat w zawodzie (.hhh) widzę wielu ludzi, którzy też przeżyli zawód miłosny↓ (.) >kiedy twoje serce jest złamane< (4) wszystkie instynkty, które masz (.) wskażą ci złą drogę nie możesz< ufać temu, co mówi ci twój umysł↓ (1)	Private practice – on pracuje od dwudziestu lat, dla mnie naturalne to było tłumaczenie.

7.	02:39	For example, we know from studies of heartbroken people that having a clear understanding of why the relationship ended is really important for our ability to move on. Yet time and again, when we are offered a simple and honest explanation like the one Rich offered Kathy, we reject it. Heartbreak creates such dramatic emotional pain, our mind tells us the cause must be equally dramatic. And that gut instinct is so powerful, it can make even the most reasonable and measured of us come up with mysteries and conspiracy theories where none exist. Kathy became convinced something must have happened during her romantic getaway with Rich that soured him on the relationship, and she became obsessed with figuring out what that was. And so she spent countless hours going through every minute of that weekend in her mind, searching her memory for clues that were not there. Kathy's mind tricked her into initiating this wild goose chase. But what compelled her to commit to it for so many months?	na przykład e: z badań wynika, że (3) ważne jest wiedzieć e: dlaczego↑ (.) doszło do zerwania↓ (2) prostym rozwiązaniem do tego (1) było to, co Keti odrzuciła (2) zawód miłosny powoduje tak duży ból, (2) że człowiek nie może się z tego pozbierać↓ (4) e: ludzie wtedy zaczynają wtedy tworzyć <różne teorie> e:: konspiracyjne, że >coś musiało się zdarzyć< y:: że >doszło do rozstania< (.hhh) Keti była o/ (.) wpadła w obsesję >zastanawiając się, co się stało<↓ (.) myślała godzinami↓ co↑ (.) e:: szukając tych momentów, które były złe w ich związku↓ szukając (.hhh) co mogło się stać, że on z nią zerwał↓ (2) °>dlaczego ona tak długo o tym myślała przez tyle miesięcy↑<° (3)	Duży ból – nie zrozumiałam, co on mówi, więc mówiłam, żeby coś mówić, ale nie do końca to rozumiałam (Yet time and again, when we are offered a simple and honest explanation like the one Rich offered Kathy, we reject it). Mogłam to przemilczeć, ale zaczęłam to zdanie mówić, więc próbowałam kończyć, byłam pewna, że nie rozumiem zdania, ale skończę je jakoś. Były momenty, że nic nie wiedziałam, o co chodzi i wtedy mówiłam własne zdania, które on już wcześniej mówił, on też się powtarzał, więc w takich momentach zdarzało mi się wstawiać takie zdania. Teorie konspiracyjne – nie mogłam sobie przypomnieć, jak to się mówi po polsku. Wiedziałam, że jest coś lepszego, ale nie pamiętałam. Była o – wpadła w obsesję – nie pamiętam, ale pewnie chciałam powiedzieć ‘obsessed’, zaczęłam tak mówić, ale po polsku tak się przecież nie mówi.
8.	03:47	Heartbreak is far more insidious than we realize. There is a reason we keep going down one rabbit hole after another, even when we know it's going to make us feel worse. Brain studies have shown that the	jest powód, (.) dlaczego ludzie tak bardzo doszukują się tych powodów y: rozstania↓ (1) badania pokazują, że:: nasz mózg wytwarza e:: te same substancje↑ w naszym (.) w naszym organizmie podczas złamanego serca↑ co u	Rabbit hole nie pamiętam. Insidious – nie wiem, co to znaczy, ale sens starałam się przekazać.

		withdrawal of romantic love activates the same mechanisms in our brain that get activated when addicts are withdrawing from substances like cocaine or opioids. Kathy was going through withdrawal. And since she could not have the heroin of actually being with Rich, her unconscious mind chose the methadone of her memories with him. Her instincts told her she was trying to solve a mystery, but what she was actually doing was getting her fix. This is what makes heartbreak so difficult to heal. Addicts know they're addicted. They know when they're shooting up. But heartbroken people do not. But you do now. And if your heart is broken, you cannot ignore that. You have to recognize that, as compelling as the urge is, with every trip down memory lane, every text you send, every second you spend stalking your ex on social media, you are just feeding your addiction, deepening your emotional pain and complicating your recovery.	ludzi, którzy są (.) uzależnieni od (.) metadonu↓ (2) jej mózg mówił jej, że powinna szukać tych powodów na rozstanie↓ (.) dlatego tak trudno jest wyleczyć złamane serce↓ (1) ludzie uzależnieni wiedzą, że są uzależnieni, (.hhh) a ludzie ze złamanym sercem tego nie wiedzą↓ (1) jeśli twoje serce jest złamane, nie możesz tego ignorować (.) musisz <rozpoznać>, że (2) że z każdym esemesem, <który sprawdzasz> czy e: kiedyś śledzisz swojego byłego partnera (.hhh) <tylko:::> (.) pobudzasz to swoje uzależnienie i:: onie wyleczysz się z tegoo↓ (1)	Pamiętam, że chciałam powiedzieć to zdanie, ono było bardzo długie, jeszcze żeby je przełożyć na polski, i to w tym momencie on był już ze dwa zdania dalej, a ja miałam wypisane te substancje, chciałam bardzo je powiedzieć i postanowiłam, że to powiem. Zrozumiałam sens i chciałam to przekazać, według mnie było ważne, sens kolejnego mi uciekł. Text – to był u mnie od razu esemes, aczkolwiek tutaj znaczenie trochę jest inne, bo ja nie zrozumiałam, że to chodziło o wysyłanie tego esemesa. Eks – miałam w głowie, żeby użyć eks, bo w sumie w Polsce też się tego używa, ale tak jakoś się skupiłam, żeby mówić 'były partner', chociaż to trochę dłuższe, ale jakoś tak eks – stwierdziłam, że to nie brzmi, to nie po polsku. Nie podoba mi się to słowo, ale miałam to w głowie. Zastanawiałam się nad tym. You – robiłam to dosłownie, że może nie powinno się tak mówić, ale nie było czasu, żeby przełożyć to na bezosobową formę. Na ty. Stalking – śledzić – tutaj nie miałam pokusy dosłowności. Nie lubię angielskich wtrąceń w polskim – w tłumaczeniu i w ogóle.

9.	05:08	Getting over heartbreak is not a journey. It's a fight, and your reason is your strongest weapon. There is no breakup explanation that's going to feel satisfying. No rationale can take away the pain you feel. So don't search for one, don't wait for one, just accept the one you were offered or make up one yourself and then put the question to rest, because you need that closure to resist the addiction. And you need something else as well: you have to be willing to let go, to accept that it's over. Otherwise, your mind will feed on your hope and set you back. Hope can be incredibly destructive when your heart is broken.	to jest <walka>, żeby:: z/ wygrać z tym żalem po złamanym sercu↓ (5) nie ma racjonalnego wyjaśnienia na ten ból, który się czuje↓ (5) musisz zakończyć e: to swoje uzależnienie (3) potrzebujesz czegoś innego↓ (.) musisz chcieć się od tego uwolnić↓ i zaakceptować tego, że to już koniec, zamknąć ten rozdział↓ (2) wtedy umysł (3) e: umysł może ci przeszkadzać↓ (2)	Połączyłam dwa zdania z walką. Closure – zakończyć swoje uzależnienie, ale to raczej automatycznie.
10.	05:55	Heartbreak is a master manipulator. The ease with which it gets our mind to do the absolute opposite of what we need in order to recover is remarkable. One of the most common tendencies we have when our heart is broken is to idealize the person who broke it. We spend hours remembering their smile, how great they made us feel, that time we hiked up the mountain and made love under the stars. All that does is make our loss feel more painful. We know that. Yet we still allow our mind to cycle through one greatest hit after another, like	złamane serce jest tak silne (.) może manipulować twoim umysłem↓ (.) >ale to jest przeciwieństwo tego, czego my potrzebujemy, żeby wyzdrowieć<↓ (2) kolejną rzeczą jest to, że możemy (.hhh) idealizować swojego partnera, >przypominać sobie, co sprawiało, że czuliśmy się tak dobrze przy nim, jaki miał piękny uśmiech, że było nam tak dobrze z nim<↓ (2) ale tylko przez to:: (.) ta strata jest jeszcze większa↓ (1) nie możemy przypominać sobie tych dobrych momentów, (.hhh) bo wtedy stajemy się (.) jakby więźniami e: tego	Wydaje mi się, że mówca był już dalej.

	06:37	we were being held hostage by our own passive-aggressive Spotify playlist. ☺ {Audience's laughter}	>jak kiedy słuchamy piosenek na Spotifaj (i w) w kółko tych samych↓< (3)	Usłyszałam Spotifaj i 'cycle' – pomyślałam, że to może jakby coś w kółko, zapętlenie. Wydaje mi się, że słyszałam ten śmiech już, ja chciałam to powiedzieć, ale śmiech mnie wybił, nie wiedziałam, co mam powiedzieć, bo to miał być żart. Nie byłam pewna.
11.	06:42 07:13	Heartbreak will make those thoughts pop into your mind. And so to avoid idealizing, you have to balance them out by remembering their frown, not just their smile, how bad they made you feel, the fact that after the lovemaking, you got lost coming down the mountain, argued like crazy and didn't speak for two days. What I tell my patients is to compile an exhaustive list of all the ways the person was wrong for you, all the bad qualities, all the pet peeves, and then keep it on your phone. ☺ {Audience's laughter}	musimy wyrzucić te wszystkie e: dobre wspomnienia z (.) z naszym partnerem↓ (.) >musimy pomyśleć o tym, dlaczego było nam z nim źle↓< (3) moim pacjentom (.) mówię, żeby stworzyli listę tych wszystkich złych cech swojego partnera↑ (.) i żeby trzymali to na swoim telefonie↓ (1)	
12.	07:15 07:26	And once you have your list, you have to use it. When I hear even a hint of idealizing or the faintest whiff of nostalgia in a session, I go, "Phone, please." ☺ {Audience's laughter}	kiedy mają już tę listę↑ to trzeba jej używać↓ (.) kiedy słyszę, że jakiś pacjent mówi (.hhh) e:: wspomina swojego partnera (.) w dobry sposób mówię im sprawdź listę↓ (1)	Mówi – wspomina – nie pamiętam tego.

13.	07:29	Your mind will try to tell you they were perfect. But they were not, and neither was the relationship. And if you want to get over them, you have to remind yourself of that, frequently.	twój mózg będzie mówił ci, że (.) że ten partner był wspaniały, ale on nie był↓ (.) musisz sobie cały czas przypominać o tym↓ (2)	On chyba tutaj trochę zwolnił, tak mi się wydaje.
14.	07:40 08:11	None of us is immune to heartbreak. My patient Miguel was a 56-year-old senior executive in a software company. Five years after his wife died, he finally felt ready to start dating again. He soon met Sharon, and a whirlwind romance ensued. They introduced each other to their adult children after one month, and they moved in together after two. When middle-aged people date, they don't mess around. It's like "Love, Actually" meets "The Fast and the Furious." ☺ {Audience's laughter}	<nikt nie jest odporny na złamane serce>↓ (1) jeden z moich pacjentów <pięćdziesięciosześcioletni> e: kierownik↑ f::irmy komputerowej↑ (1) e: po pięcioletnim związku z (.) z kobietą, która umarła↑ s::potkał kolejną Szaron↓ (2) e: kiedy ludzie:: spotykają się kiedy już są w średnim wieku no to nie nie czekają długo, więc oni szybko (.) szybko zostali razem↓ (2)	Wiedziałam, że to pięć lat to nie pięć lat z kobietą, tylko pięć lat po jej śmierci, ale już nie poprawiłam się. Przypuszczałam, że to raczej nie jest aż tak bardzo ważne. CEO – z automatu kierownik. Software company – nie wiedziałam, jak to przetłumaczyć. Mess around – ja usłyszałam bardziej one month, więc zrobiłam parafrazę – bardzo szybko, tak zrozumiałam, że o to chodziło. Nie usłyszałam w ogóle tytułów i śmiechu.
15.	08:14	Miguel was happier than he had been in years. But the night before their first anniversary, Sharon left him. She had decided to move to the West Coast to be closer to her children, and she didn't want a long-distance relationship. Miguel was totally blindsided and utterly devastated. He barely functioned at work for many, many months, and he almost lost his job as a result. Another consequence of heartbreak is that feeling alone and in pain	podczas (.) pierwszej rocznicy w dniu pierwszej rocznicy ich związku Szaron (.hhh) zostawiła Migela↓ (.) powiedziała, że nie chce e:: <być w związku na odległość> chciała wrócić do swoich dzieci↓ (.) Migel był (.) załamany (.) przez wiele miesięcy bardzo rozpaczał prawie stracił (.) pracę przez to↓ (.) czuł się samotnie, czuł ból i to mogło spowodować nawet to, że:: że jego umysł przestał tak dobrze pracować↓ (.) ☺ >aj kju	Podczas – w dniu – podczas – zabrzmiało mi to bez sensu, dlatego poprawiłam, że w dniu. Teraz widzę, że to było jeszcze wcześniej. Wydawało mi się, że poprawiam na dobrą wersję. Załamany – od razu, devastated słyszałam i pamiętam to.

		can significantly impair our intellectual functioning, especially when performing complex tasks involving logic and reasoning. It temporarily lowers our IQ.	n::asze nawet< (.) >nasz/ naw/< (.) <nawet nasze aj kju może się (.) obniżyć przez to↓> (3)	Tutaj język mi się splątał. Śmiałam się z tego, że powiedziałam, że umysł przestał funkcjonować, bo dziwnie to brzmiało.
16.	08:56	But it wasn't just the intensity of Miguel's grief that confused his employers; it was the duration. Miguel was confused by this as well and really quite embarrassed by it. "What's wrong with me?" he asked me in our session. "What adult spends almost a year getting over a one-year relationship?" Actually, many do.	chodzi o to, że:: (.) Migel był bardzo zdziwiony, że tak długo trwa e: jego żal po stracie ukochanej↓ e: że przecież był z nią tylko rok, a już tak długo cierpi (.) mimo wszystko↓ (3)	Grief – żal od razu – po stracie, żeby nie było, że po śmierci.
17.	09:19	Heartbreak shares all the hallmarks of traditional loss and grief: insomnia, intrusive thoughts, immune system dysfunction. Forty percent of people experience clinically measurable depression. Heartbreak is a complex psychological injury. It impacts us in a multitude of ways. For example, Sharon was both very social and very active. She had dinners at the house every week. She and Miguel went on camping trips with other couples. Although Miguel was not religious, he accompanied Sharon to church every Sunday, where he was welcomed into the congregation. Miguel	zawód (.) miłosny jest (.) czymś, co może powodować tak wielki ból nawet tak długo↓ (.hhh) nasz e::: (.) system (.) odpornościowy nawet może przestać działać prawidłowo↓ to jest m: (.) >(zawód miłosny)< może:: dotyczyć <wielu, wielu> różnych sfer↓ (2) Szaron była bardzo towarzyska e: lubiła się spotykać z innymi ludźmi (.hhh) Migel nie był religijny, ale kiedy był z nią no to chodził (.) chodzili razem na spotkania religijne kościelne (.) kiedy (.) kiedy ją stracił↑ (.) to tak samo stracił też życie towarzyskie >czyli< już nie mógł się spotykać z ludźmi z kościoła↓ (3) <to::: zerwanie> spowodowało, że powstała ogromna (.) dziura w jego życiu↓ (3) e: zawód	Ludźmi – zaplątanie języka. Void – nie mogłam znaleźć odpowiednika. Potem chyba mówię puste miejsca, a najpierw przyszła mi do głowy dziura.

		didn't just lose his girlfriend; he lost his entire social life, the supportive community of Sharon's church. He lost his identity as a couple. Now, Miguel recognized the breakup had left this huge void in his life, but what he failed to recognize is that it left far more than just one. And that is crucial, not just because it explains why heartbreak could be so devastating, but because it tells us how to heal. To fix your broken heart, you have to identify these voids in your life and fill them, and I mean all of them. The voids in your identity: you have to reestablish who you are and what your life is about. The voids in your social life, the missing activities, even the empty spaces on the wall where pictures used to hang. But none of that will do any good unless you prevent the mistakes that can set you back, the unnecessary searches for explanations, idealizing your ex instead of focusing on how they were wrong for you, indulging thoughts and behaviors that still give them a starring role in this next chapter of your life when they shouldn't be an extra.	miłosny może być bardzo (.) bardzo bolesny trzeba wiedzieć, >że (.hhh) że te:: dziury (po złamaniach< da się załatać↓ (.) że da się po tym powstać i zapełnić to czymś innym↓ (2) musimy na nowo odkryć (.) kim jesteśmy, jaka jest nasza tożsamość↓ (3) nawet jeśli mamy jakieś puste (.hhh) miejsca na ścianie >na zdjęcia< trzeba je wypełnić nowymi zdjęciami↓ (2) nie trzeba szukać e:: nowych (.) <powodów> dlaczego ta druga osoba zerwała z nami, czy:: czy szukać y:: tych (.) idealnych cech tej osoby↓ o(trzeba o nich zapomnieć)o↓ (1)	

18.	11:10	Getting over heartbreak is hard, but if you refuse to be misled by your mind and you take steps to heal, you can significantly minimize your suffering. And it won't just be you who benefit from that. You'll be more present with your friends, more engaged with your family, not to mention the billions of dollars of compromised productivity in the workplace that could be avoided.	trudno jest podnieść się po złamanym sercu↓ (2) ale możemy zmniejszyć to cierpienie↓ (.hhh) i zyskamy na tym↓ (1) wtedy (.) tak samo zyskamy swoich przyjaciół, swoją rodzinę↓ (5)	
19.	11:34	So if you know someone who is heartbroken, have compassion, because social support has been found to be important for their recovery. And have patience, because it's going to take them longer to move on than you think it should. And if you're hurting, know this: it's difficult, it is a battle within your own mind, and you have to be diligent to win. But you do have weapons. You can fight. And you will heal.	jeśli znasz kogoś, <kto też przeżył zawód miłosny> bądź współczujący dla niego↓ (1) żebyś wiedział, jak trudno jest mu się podnieść po tym↓ (3) być może zajmie to dłużej niż wydaje ci się, że powinno↓ (2) to jest naprawdę walka z samym sobą↓ (.) ale trzeba (.) zamknąć ten rozdział masz (.) masz na to broń↓ wyzdrowiejesz w końcu↓	Współczujący – compassion – to chyba nie do końca było to, co chciałam powiedzieć, ale nie myślałam nad innym odpowiednikiem. Walka – z automatu, nie pamiętam. Wiedziałam, że to koniec, więc chciałam to szybko skończyć.
20.	12:04	Thank you. a→	dziękuję↓	

No.	Time	Source speech	Student's interpretation (S7)	Student's retrospective verbal comment (S7)
1.	00:00	At some point in our lives, almost every one of us will have our heart broken.	w pewnym punkcie w naszym życiu (.) prawie każdy z nas będzie miał złamane serce↓ (.)	
2.	00:06 00:53	My patient Kathy planned her wedding when she was in middle school. She would meet her future husband by age 27, get engaged a year later and get married a year after that. But when Kathy turned 27, she didn't find a husband. She found a lump in her breast. She went through many months of harsh chemotherapy and painful surgeries, and then just as she was ready to jump back into the dating world, she found a lump in her other breast and had to do it all over again. Kathy recovered, though, and she was eager to resume her search for a husband as soon as her eyebrows grew back in. When you're going on first dates in New York City, you need to be able to express a wide range of emotions. ☺ {Audience's laughter}	moja pacjentka Kefi planowała swój ślub kiedy była już w szkole e:: gimnazjum (.) miała poznać swojego męża w wieku <dwudziestu siedmiu lat>, zaręczyć się rok później, (.) a jeszcze rok później wzią(ś)ć ślub↓ (.) ale kiedy Kefi skończyła dwadzieścia siedem lat nie znalazła męża↓ (.) znalazła guzek w swojej piersi↓ (.) przeszła przez wiele miesięcy ciężkiej che:/ e: chemioterapii i em:: zabiegów↑ (xxx) (2) kiedy chciała wskoczyć z powrotem w świat randkowy <znalazła> >guzek w kolejnej piersi, musiała przechodzić przez to jeszcze raz<↓ (.) poradziła sobie z tym jednak i zaczęła szukać męża, w::tedy kiedy jej brwi odrosły↓ (.) kiedy idziecie na randki w:: e:: Nowym Jorku musicie wyrazić ga/ szeroką gamę emocji↓ (1)	Middle school – szkole średniej – gimnazjum – zastanawiałam się nad tym, to nie to samo, w końcu zdecydowałam, że gimnazjum. A potem już o tym nie myślałam. Ślub – rok później dwa razy powiedziałam i wiedziałam, że to nie brzmi dobrze, za dużo powtórzeń. Ciężkiej chemioterapii – tutaj zastanawiałam się, czy takie sformułowanie ma sens, bo wiadomo, że chemioterapia jest ciężka. Bo tu jest harsh, ale czy to nie jest jednoznaczne? A potem jeszcze painful surgeries, to znowu to jest podobne. Czy jest sens mówić tak barwnie jak mówca? Wskoczyć w świat – wskoczyć nie bardzo brzmi. Brwi – tutaj brakuje jakiegoś spójnika wprowadzającego. Nie miałam na to pomysłów.

3.	00:55	Soon afterwards, she met Rich and fell in love. The relationship was everything she hoped it would be. Six months later, after a lovely weekend in New England, Rich made reservations at their favorite romantic restaurant. Kathy knew he was going to propose, and she could barely contain her excitement.	wkrótce potem poznała Ricza i zakochała się↓ (1) związek był <wszystkim> na co miała nadzieję↓ (1) wkrótce potem, po wspaniałym łikendzie w Nowej:: Anglii, Ricz zrobił rezerwację w jej ulu/ >w ich ulubionej restauracji<↓ Kejti wiedziała, że się oświadczy↓ (1) i nie mogła powstrzymać podekscytowania↓ (1)	Jej – ich ulubionej – najpierw powiedziałam, że jej, bo z jej perspektywy, bo o niej było, ale poprawiłam się od razu, bo on powiedział their, usłyszałam to.
4.	01:16	But Rich did not propose to Kathy that night. He broke up with her. As deeply as he cared for Kathy -- and he did -- he simply wasn't in love.	ale Ricz tego nie zrobił↓ (.) zerwał z nią↓ (1) mimo, że bardzo mu zależało (.) po prostu nie był w niej zakochany↓	Tutaj szybko ‘as deeply as he cared’. Z tym początkiem miałam problem, nie chciałam dosłownie, bo by po polsku to dziwnie brzmiało – tak bardzo, jak mu zależało na niej. Jak bardzo – to mi nie pasowało, care for – to wiedziałam, ale początek sam był trudny.
5.	01:27	Kathy was shattered. Her heart was truly broken, and she now faced yet another recovery. But five months after the breakup, Kathy still couldn't stop thinking about Rich. Her heart was still very much broken. The question is: Why? Why was this incredibly strong and determined woman unable to marshal the same emotional resources that got her through four years of cancer treatments? Why do so many of us flounder when we're trying to recover from heartbreak? Why do the same coping mechanisms that get us through all	Keti była załamana↓ (1) jej serce było złamane↓ (.) musiała przejść (.) em:: kole/ (xxx) >musiała podnieść się kolejny raz< (.) po kilku miesiącach nie mogła:: przestać myśleć o Riczu↓ a jej serce ciągle było złamane↓ (.) pytanie brzmi dlaczego↓ (1) dlaczego↑:: ta↑:: silna i e: zde/ em: >zdeterminowana< kobieta m:: nie mogła poradzić sobie (.) z tym, (.) >co przeszła przez cztery lata<↑ (.) dlaczego tak dużo z nas jest skołowanym, kiedy chce się podnieść (.hhh) z zawodu miłosnego↑ (1) dlaczego >te mechanizmy, które pozwalają	Shattered – pomyślałam, że chodzi o to, że załamana. Od razu mi to przyszło. Musiała się podnieść się – nie wiedziałam, jak to przetłumaczyć, tutaj na pewno się zastanawiałam, jak to ująć, żeby to miało sens, były inne opcje, ale ich nie pamiętam. Ciągle złamane – tak się nie mówi po polsku. Ja tak powiedziałam z automatu i zdałam sobie sprawę, że to dziwnie brzmi. Heartbreak – w głowie myślałam, żeby to zmieniać, żeby nie było ciągle to samo, ale wydaje mi się, że mówiłam właśnie tak samo –

		kinds of life challenges fail us so miserably when our heart gets broken?	nam radzić sobie z różnymi sytuacjami<↑ (.) m:: nie pomagają nam przez to przejść↑ (1)	złamane serce. Ale też, żebym za szybko nie powiedziała czegoś źle. Chyba złamane serce. Cztery lata – zgubiłam się i skróciłam, te cztery lata mi zabrzęczało, żeby powiedzieć, reszta mi uciekła. Wiedziałam, że cztery lata, ale czego? Coping mechanisms – ciągle o tym mówiliśmy, ale to zdanie zmieniłam w ogóle, bo zgubiłam sens trochę, chciałam to trochę uogólnić. Jak nie usłyszę czegoś dobrze, jak się sama nie zatrzymam, to próbowałam generalizować, żeby mówić COŚ związanego z tym, ale żeby to było na tyle ogólne, żeby pasowało do reszty.
6.	02:13	In over 20 years of private practice, I have seen people of every age and background face every manner of heartbreak, and what I've learned is this: when your heart is broken, the same instincts you ordinarily rely on will time and again lead you down the wrong path. You simply cannot trust what your mind is telling you.	ponad czterdzieś/ ponad (.) czterdzieści lat (.) mojej terapii (.) pozwalają mi >zobaczyć<, w jaki sposób sobie ludzie z tym radzą↓ (2) kiedy wasze serce jest złamane↑ (1) >ten sam instynkt, na którym polegacie (.) prowadzi was na złą (.) ścieżkę↓ (.) po prostu nie możecie ufać temu, co was >wasz< umysł wam mówi↓ (.)	Czterdzieści – nie byłam pewna, czy faktycznie tyle, to ile on ma lat? Ale nie byłam pewna, czy to było dwadzieścia. Wiedziałam, że jak się poprawię i poprawię na gorzej, to już w ogóle będzie bez sensu. Private practice – to czterdzieści mnie zmyliło. Terapii to brzmi, jakby on był na terapii, powinnam powiedzieć ‘prowadzenia terapii’. Chciałam powiedzieć ‘prywatna praktyka’, ale pomyślałam, że czy nie lepiej byłoby powiedzieć to jakoś inaczej? Nie pasowało mi trochę. Niby tak się mówi, ale według mnie to średnio opisuje to, że on prowadził terapię. Może dlatego powiedziałam TERAPII, ale zabrakło PROWADZENIA. Wszystko było bardzo szybko. I ta czterdziestka mnie wybiła z rytmu.

				Instynkt – to już jest ściema, bo zauważyłam, że pominęłam to, co było poprzednio przed tym zdaniem ‘kiedy serce jest złamane’, o tym wieku i tak dalej. I to mnie zdenerwowało, bo to było w sumie ważne, że ta terapia była z różnymi ludźmi w różnym wieku i tak dalej. Pominęłam, ale chciałam to powiedzieć, tak wtrącić, dodać, bo w sumie bym mogła, ale za długo o tym myślałam i już on poszedł dalej i to mnie minęło. Was – wasz – zmieszałam się, tu mi się pomyliło, język mi się zaplątał, ale też myślałam, czy WASZ czy TWÓJ? Bo nie pamiętałam, co mówiłam wcześniej. Nie pamiętałam, czy wcześniej już używałam tego, gdyby to się wymieszało twój i wasz, to by było niespójne właśnie. You – nie wiedziałam, czy wcześniej nie powiedziałam ‘ty’ – ‘do ciebie’, bo to by było niespójne.
7.	02:39	For example, we know from studies of heartbroken people that having a clear understanding of why the relationship ended is really important for our ability to move on. Yet time and again, when we are offered a simple and honest explanation like the one Rich offered Kathy, we reject it. Heartbreak creates such dramatic emotional pain, our mind tells us the cause must be equally dramatic. And that gut	(.hhh) na przykład wiemy z badań, (3) że >to, dlaczego nasz związek się zakończył jest dla nas bardzo ważne↓< (.) wtedy kiedy jesteśmy zaoferowani prostą (.) proste wyjaśnienie takie jak Ricz za::: e: powiedział Keti (.hhh) my to odrzucamy↓ (.) złamanie serca stwarza tak dramatyczny (.) ból, że nas umysł mówi nam, że:: powód tego musi być równie dramatyczny↓ (4) m::: myślimy wtedy o jakiś teoriach spiskowych, które nie istnieją↓ (.)	Bardzo ważne – to uogólniłam, bo pominęłam trochę. Za – powiedział – zaoferował – tutaj musiałabym coś dodawać i kombinować, dlatego się z tego wycofałam. Powiedział – to było prostsze. Złamanie serca – usłyszałam to i wiedziałam, że to brzmi dziwnie, powinno być ‘złamane serce’. Już nie chciałam się cofać. Chciałam się

		instinct is so powerful, it can make even the most reasonable and measured of us come up with mysteries and conspiracy theories where none exist. Kathy became convinced something must have happened during her romantic getaway with Rich that soured him on the relationship, and she became obsessed with figuring out what that was. And so she spent countless hours going through every minute of that weekend in her mind, searching her memory for clues that were not there. Kathy's mind tricked her into initiating this wild goose chase. But what compelled her to commit to it for so many months?	>Keti była przekonana, że coś się stało podczas ich wypadu (.) co zaważyło na ich związku<↓ (.) >stała się bardzo zaabsorbowana tym< (.) <s::pędziła wiele godzin> em: >zastanawiając się nad każdą moż/ minutą< tego <wydarzenia>↓ (.) mimo tego, że nic tam nie było↓ (.) Keti umysł Keti (.) podszedł ją↓ (2) >i zajęło jej to (wiele) miesięcy<↓ (3)	poprawić, ale wtedy musiałabym poprawić całą tą część zdania. Chciałam to zmienić na rzeczownik, żeby to lepiej brzmiało. Minutą – skróciłam, ominęłam dużo i właśnie z tym skróceniem, chciałam całość w jedno zdanie upakować, coś tam z tymi minutami. Powiedziałam inaczej niż w oryginale 'hours, minutes', bo nie miałam pomysłu, jak to po polsku zrobić.
8.	03:47	Heartbreak is far more insidious than we realize. There is a reason we keep going down one rabbit hole after another, even when we know it's going to make us feel worse. Brain studies have shown that the withdrawal of romantic love activates the same mechanisms in our brain that get activated when addicts are withdrawing from substances like cocaine or opioids. Kathy was going through withdrawal. And since she could not have the heroin of actually being with Rich, her unconscious mind chose the methadone of her memories with him. Her instincts told her she was trying to solve a mystery, but what she was	złamane serce jest <o wiele> >trudniejsze do wyleczenia niż nam się wydaje<↓ (1) jest to trudna okoliczność, która się ciągle pogarsza (.) badania pokazały↑, (.) że:: wycofanie się z (.) miłości↑ (3) >może powodować takie same sytuacje<, jak osoby, które wychodzą z nałogów↓ Kati wycofywała się↓ mimo, że nie miała hieroiny↑ (.) jej nieświadomy umysł (1) poddawał jej takie:: (1) wspomnienia↓ (5) to, co sprawia, że:: zawód sercowy jest bardzo trudny do wyleczenia (.hhh) >osoby uzależnione wiedzą, że są uzależnione< (.) ale osoby, które mają złamane serca nie↓ (.) ale wiecie już teraz↓ (.) jeśli wasze serce jest złamane, nie możecie tego zignorować↓ (.)	Insidious – nie wiedziałam, co powiedzieć i ciągle myślałam o tym poprzednim, że pominęłam. Tamto mi chodziło po głowie. A co, jak on teraz przejdzie do czegoś innego? Albo do tego nawiąże, co mówił? Indidious – z automatu, jak powiedziałam, poszłam dalej. Rabbit hole – ale właściwie, o co chodzi? Musiałabym się zastanowić chwilę i potem to powiedzieć, nie wiedziałam, pominęłam, a potem badania mózgu, narkomania, odstawianie. Ja to też skróciłam i uogólniłam. Mniej powiedziałam niż on.

		actually doing was getting her fix. This is what makes heartbreak so difficult to heal. Addicts know they're addicted. They know when they're shooting up. But heartbroken people do not. But you do now. And if your heart is broken, you cannot ignore that. You have to recognize that, as compelling as the urge is, with every trip down memory lane, every text you send, every second you spend stalking your ex on social media, you are just feeding your addiction, deepening your emotional pain and complicating your recovery.	musicie e:: (xxx) zrozumieć, że mimo tego:: że to jest bardzo po::ciągające, żeby analizować minutę wa/ e: waszego związku↑ (.) karmicie po prostu swoje uzależnienie↓ (3)	Wycofanie się z miłości – usłyszałam withdrawal, to jest wycofanie się, ale miałam taką myśl, że niech tak już zostanie, ale że jak z romantycznych rzeczy, z miłości? A potem jeszcze dalej używa tego słowa i też chyba coś pomieszałam. Nie miałam pomysłu na poprawkę i też nie chciałam co chwilę się poprawiać i robić pauzy. Wycofywanie się z nałogów – miałam wątpliwość. Czy to dobrze brzmi? Ale zostawiłam to. Jak mówił o substancjach i o tym, że jest nieświadomy umysł, to mówił to szybko, ja się zaczęłam gubić. Hieroiny – nie usłyszałam wtedy tego. Może dlatego, że mówiłam równo z nim i w angielskim to i w wymowie gdzieś tam jest. Zawód sercowy – ciągle myślałam, czy mówić złamane serce ciągle, jak tu chodzi o wspomnienia, bo na początku przed badaniami było, nie chciałam się powtarzać, żeby ładniej brzmiało i było szersze znaczeniowo, jak powiedziałam, to chyba już dalej tego używałam. Wasze serce – twoje czy wasze? Miałam wątpliwość, jak mówiłam wcześniej. Waszego – karmicie uzależnienie – zanim to powiedziałam, to miałam wątpliwość, czy to

				będzie jasne dla odbiorcy? Może to zbyt poetyckie.
9.	05:08	Getting over heartbreak is not a journey. It's a fight, and your reason is your strongest weapon. There is no breakup explanation that's going to feel satisfying. No rationale can take away the pain you feel. So don't search for one, don't wait for one, just accept the one you were offered or make up one yourself and then put the question to rest, because you need that closure to resist the addiction. And you need something else as well: you have to be willing to let go, to accept that it's over. Otherwise, your mind will feed on your hope and set you back. Hope can be incredibly destructive when your heart is broken.	przechodzenie przez złamane serce jest podróżą↓ (.hhh) to jest walka↓ i twoją najsilniejszą mocą (3) nic nie wyjaśni waszego bólu, >nie szukajcie tego, nie szukajcie wyjaśnienia, zaakceptujcie,< (.hhh) że jesteście z/ że macie zaoferowani (.) potrzebujecie zamknięcia↓ (.) żeby odejść od uzależnienia↓ (.) (potrzebujecie trochę) czegoś więcej↓ (1) musicie pozwolić odejść↓ (.) zaakceptować, że jest to koniec↓ (.) w innym wypadku wasz umysł będzie karmił się waszą nadzieją↓ (2) nadzieja może być destruktywna, kiedy wasze serce jest złamane↓ (3)	Podróżą – brzmi beznadziejnie, wiedziałam to po wypowiedzeniu. Nie zauważyłam, że nie dałam przeczenia. Przechodzenie przez – tu nie wiem, chyba z automatu. Twoją mocą – tutaj miałam myśl, że chyba źle powiedziałam, że chyba wcześniej było ‘wasze’. Nie byłam pewna, jak wcześniej mówiłam. Weapon – usłyszałam, ale jakoś nie pomyślałam o broni i powiedziałam, żeby powiedzieć. Offered – nie pamiętałam, co było w oryginale, więc dwa razy powtórzyłam po polsku i jeszcze źle odmieniłam. On powiedział dużo, nie powiedziałam tego wszystkiego i jak ja chciałam coś innego powiedzieć, myślę o tym, co było wcześniej, że tego nie powiedziałam to robię błąd. Tu mi coś nie pasowało, ale nie wiem, co. Zamknięcie – closure – nie miałam pomysłu, co tutaj powiedzieć na szybko, poszłam dalej. Słyszałam, że brzmi średnio. Pozwolić odejść – ale co? Nie ma dopełnienia. Destruktywna – od razu w sumie. Bo tak łatwiej po polsku z angielskiego.

10.	05:55 06:37	Heartbreak is a master manipulator. The ease with which it gets our mind to do the absolute opposite of what we need in order to recover is remarkable. One of the most common tendencies we have when our heart is broken is to idealize the person who broke it. We spend hours remembering their smile, how great they made us feel, that time we hiked up the mountain and made love under the stars. All that does is make our loss feel more painful. We know that. Yet we still allow our mind to cycle through one greatest hit after another, like we were being held hostage by our own passive-aggressive Spotify playlist. ☺ {Audience's laughter}	złamane serce jest świetnym manipulatorem↓ (1) robi to↑ (.) (przec/) robi przeciwną rzecz niż to, czego potrzebujemy↓ (.hhh) najbardziej powszechną tendencją jest idealizacja osoby, >z którą złam/< e:: zerwaliśmy↓ m:: przypominamy sobie o godzinach, które sp/ e: kiedy sprawiali, że się uśmiechaliśmy, (.hhh) kiedy wspinaliśmy się w górach i kiedy e::: wiele z nas czuje straszny ból, ale ciągle sprawiamy, że nas (.) tak jakbyśmy byli przetrzymywani e::: na ☺ przez listę Spotifaja↓ (1) (która jest)	Nie wiedziałam, jak z tym manipulatorem. Wcześniej było o tendencjach, coś tutaj zaczęłam, że złamany, a dalej idealizacja. Złamane – co? – serce – nie wiedziałam, jak do tego wrócić i powiedziałam o idealizacji. Potem o uśmiechu, jak oni się czują, góry. Było tego dużo i nie wiedziałam, jak za nim nadążać.
11.	06:42 07:13	Heartbreak will make those thoughts pop into your mind. And so to avoid idealizing, you have to balance them out by remembering their frown, not just their smile, how bad they made you feel, the fact that after the lovemaking, you got lost coming down the mountain, argued like crazy and didn't speak for two days. What I tell my patients is to compile an exhaustive list of all the ways the person was wrong for you, all the bad qualities, all the pet peeves, and then keep it on your phone.	by uniknąć idealizowania musicie wszystko zbalansować↓ (1) nie pamięt(awać) tylko o >nie pamiętać tylko o:::< uśmiechu, (.hhh) ale to, jak źle się przez nich czuliście↓ (.) że tam, wtedy kiedy schodziliśmy z góry, kłóciliście się przez dwa dni↓ nie mówiliś/ nie rozmawialiście ze sobą↓ (.hhh) to, co mówię moim pacjentom↑ (2) to to, że były te rzeczy, które sprawiały, że było wam razem źle i to, żebyście trzymali to na telefonie↓ (.)	My – wy – schodziliśmy, kłóciliście się – nie pasowało mi to, bo wymieszane osoby.

		☺ {Audience's laughter}		
12.	07:15 07:26	And once you have your list, you have to use it. When I hear even a hint of idealizing or the faintest whiff of nostalgia in a session, I go, "Phone, please." ☺ {Audience's laughter}	kiedy macie swoją listę z tymi rzeczami, musicie jej używać↓ (.) kiedy słyszę nawet w::skazówkę o tym (xxx) o idealizacji (.) mówię (.) proszę telefon↑ (2)	Macie swoją listę – nie powiedziałam wcześniej o tej liście, chociaż mówca to mówił i chciałam to dokleić tutaj.
13.	07:29	Your mind will try to tell you they were perfect. But they were not, and neither was the relationship. And if you want to get over them, you have to remind yourself of that, frequently.	wasz umysł będzie wam próbował powiedzieć, że byli idealni↑, ale nie byli↓ związek również (.hhh) jeśli chcecie przez to przejść (.hhh) musicie przypomnieć sobie (.) >przypominać sobie< o tym często↓	
14.	07:40 08:11	None of us is immune to heartbreak. My patient Miguel was a 56-year-old senior executive in a software company. Five years after his wife died, he finally felt ready to start dating again. He soon met Sharon, and a whirlwind romance ensued. They introduced each other to their adult children after one month, and they moved in together after two. When middle-aged people date, they don't mess around. It's like "Love, Actually" meets "The Fast and the Furious." ☺ {Audience's laughter}	(.hhh) <nikt nie jest> (.) e::: nikt nie jest odporny na e:: zawód sercowy↓ mój pięćdziesięcioszesciole(.)tni pacjent (.hhh) po tym jak e:: po pięciu latach <kiedy jego żona zmarła>↑ zaczął z powrotem randkować (.) poznał Szaron (.) i ich romans się rozpoczął (.hhh) przedstawili e:: sw/ (.) się >(przedstawili partnerów)< swoim dzieciom (.) no i razem zamieszkali↓ (.hhh) kiedy ludzie w średnim wieku randkują↑ (nie wariują)↑ (.hhh) to jak e:: to właśnie miłość poznaje szybcy i wściekli↓ (.)	Przedstawili –powiedziałam, kto to jest Szaron, że nie jesteśmy odporni na zawody miłosne i miałam problem, jak powiedzieć, że oni się przedstawili sobie nawzajem, nie wiedziałam, jak to powiedzieć wtedy. Usłyszałam wiek i że coś było przed tym, ale nie usłyszałam jego stanowiska. Tytuły filmów – nie są mi obce te filmy, wyłapałam w miarę, z tym nie było problemu.

15.	08:14	Miguel was happier than he had been in years. But the night before their first anniversary, Sharon left him. She had decided to move to the West Coast to be closer to her children, and she didn't want a long-distance relationship. Miguel was totally blindsided and utterly devastated. He barely functioned at work for many, many months, and he almost lost his job as a result. Another consequence of heartbreak is that feeling alone and in pain can significantly impair our intellectual functioning, especially when performing complex tasks involving logic and reasoning. It temporarily lowers our IQ.	Miguel był szczęśliwszy niż był przez te lata, (.hhh) ale rok, >ale noc< przed e:: pierwszą rocznicą Szaron go zostawiła↓ (.) postanowiła, że się przeniesie, żeby być bliżej swoich dzieci↓ i nie chciała długodystansowego związku↓ (.hhh) Migl (1) był strasznie załamany↓ (.) nie potrafił >funkcjonować w pracy przez wiele miesięcy< i prawie stracił przez to pracę↓ (2) kolejną konsekwencją (.) tego (.) jest wpływ na intelektualne funkcjonowanie (.) przede wszystkim na::: wykonywanie trudnych (.) e: zadań i obniża to nasze aj kju↓ (.)	Noc – nie wiedziałam, zawahałam się. West Coast – tego nie wiedziałam. Związek – to z automatu. Nie potrafił funkcjonować – nie powiedziałam, gdzie? Czy mam wracać do tego? Czy czekać aż się skończy? A on dalej o tym mówił, a ja nie powiedziałam o tym i coś zakręciłam dalej. Aj kju – zadań – powiedziałam trudnych, a chciałam w sumie ‘skomplikowanych, złożonych’. Aj kju – miałam problem z kolokacją, czy obniżyć można? Ale tak już zostawiłam. Chociaż zdawało mi się, że jest jakieś ładniejsze słowo. I powiedziałam obniża, czyli jakby całkowicie obniżało, na cały czas.
16.	08:56	But it wasn't just the intensity of Miguel's grief that confused his employers; it was the duration. Miguel was confused by this as well and really quite embarrassed by it. "What's wrong with me?" he asked me in our session. "What adult spends almost a year getting over a one-year relationship?" Actually, many do.	ale nie chodziło tutaj tylko o wielki żal, który prowadził do:: (3) co się ze mną dzieje↑ spytał się na naszej sesji dlaczego↑ dorośli spędzają prawie rok (.) wychodząc z(e) związku↑ (.) dużo osób tak ma↓ (.)	Get over – automatycznie. Wcześniej się zaplątałam i zaczęłam od środka.

17.	09:19	Heartbreak shares all the hallmarks of traditional loss and grief: insomnia, intrusive thoughts, immune system dysfunction. Forty percent of people experience clinically measurable depression. Heartbreak is a complex psychological injury. It impacts us in a multitude of ways. For example, Sharon was both very social and very active. She had dinners at the house every week. She and Miguel went on camping trips with other couples. Although Miguel was not religious, he accompanied Sharon to church every Sunday, where he was welcomed into the congregation. Miguel didn't just lose his girlfriend; he lost his entire social life, the supportive community of Sharon's church. He lost his identity as a couple. Now, Miguel recognized the breakup had left this huge void in his life, but what he failed to recognize is that it left far more than just one. And that is crucial, not just because it explains why heartbreak could be so devastating, but because it tells us how to heal. To fix your broken heart, you have to identify these voids in your life and fill them, and I mean all of them. The voids in your identity: you have to reestablish who you are and what your life is about. The	złamane serce związane jest ze poczuciem żalu, z rozpaczą, ze stratą↓ (2) czterdzieści procent ludzi doświadcza depresji↓ (.) złamanie serca to trudny (.) °psychologiczny aspekt↓° (.) wpływa↑ (.) na przykład Szaron↑ >zarówno była towarzyska< oraz aktywna↓ (.) jadła obiady w (każdym tygo(.)dniu) ona i Miguel byli na:: wycieczkach↑ (.hhh) mimo że Miguel nie był religijny↑ (1) chodził z (czercz) Szaron do kościoła↓ (.) nie stracił tylko dziewczyny (stracił) także całe swoje życie towarzyskie↓ (.) wsparcie m:: grupy w kościele (1) teraz Miguel e: odnalazł, że (takie jego) (.) e: odnalazł pustkę w życiu↓ >ale czego nie zauważył< (3) że to jest więcej niż jedna↓ (.) pustka↓ (.hhh) nie tylko wyjaśnia to <dlaczego> m:: nasze zawody sercowe są (.) bardzo trudne,↑ ale także, że ciężko je uleczyć↓ (.hhh) ciężko naprawić wasze serca↓ (xxx) >aby zrobić to, trzeba znaleźć pustki w waszym życiu i uzupełnić je<↓ nie chodzi tutaj o wszystkie pustki w życiu↓ pustki w wasze/ w was↓ (.hhh) musicie ustalić, kim jesteście i o co chodzi w waszym życiu↓ pustki w waszym życiu towarzyskim (5) musicie chronić się przed (błędami)↓ przestać szukać wyjaśnień↓ idealizować eks zamiast skupiać się na tym, że byli dla was źli↓ (.) nachodzące myśli, >które przeszkadzają wam w waszym codziennym życiu< (.)	Pominęłam i powiedziałam depresja, a jest różnica między depresją a chroniczną depresją. Wtedy tego nie wyłapałam. Wyłapałam, że on wymienił dużo rzeczy po sobie, insomnia i tak dalej. Tylko, że to było szybko i ja nie zdążyłam zareagować na to, żeby to wypowiedzieć. Opuściłam część, zaczęłam od Szaron, nie wiadomo, z której strony i o co chodzi, zaczęłam od środka. Social – kusiło mnie w stronę socjalną. Najpierw pomyślałam, że chodzi o towarzyskość, a potem, jak on to powtarzał w tekście, to nie powiedziałam towarzyski, tylko jakoś inaczej. Social life, community – nie wiedziałam, jak to powiedzieć – wspólnota? Jakoś to chyba nieprawidłowo powiedziałam. Pustka – w życiu, do zaklejenia, na ścianie – powtarzać, czy inaczej mówić? Miałam problem, że się powtarza. Voids in your identity – zapomniałam, że to po polsku tożsamość. Pod koniec ściełam się, bo powtórzyłam się za dużo razy i też coś źle odmieniłam i się zdenerwowałam. Pustka, pustka, w kółko mówiłam o tym samym, wszystko szybko. Nachodzące myśli – wiem co to znaczy, ale nachodzące tak mi średnio pasuje po polsku, czy

		voids in your social life, the missing activities, even the empty spaces on the wall where pictures used to hang. But none of that will do any good unless you prevent the mistakes that can set you back, the unnecessary searches for explanations, idealizing your ex instead of focusing on how they were wrong for you, indulging thoughts and behaviors that still give them a starring role in this next chapter of your life when they shouldn't be an extra.		jakoś inaczej może byłoby lepiej. Żeby to było bardziej jasne. Nie miałam pomysłu wtedy. Eks – wskoczyło, bo on raz mówi poważnie, raz nie, więc uznałam, że pasuje.
18.	11:10	Getting over heartbreak is hard, but if you refuse to be misled by your mind and you take steps to heal, you can significantly minimize your suffering. And it won't just be you who benefit from that. You'll be more present with your friends, more engaged with your family, not to mention the billions of dollars of compromised productivity in the workplace that could be avoided.	wychodzenie ze zawodu sercowego jest ciężkie↓ jeśli pozwolicie, że was umysł e:: zbacza (.) >i kiedy minimalizu/ mininalizujecie< wasze cierpienie↓ (8)	Tutaj o tych znajomych i pieniądzach – słyszałam, ale nie wiedziałam, czy mam to mówić, czy nie? Byłam zmęczona. Widziałam, że to się kończy i nie wiedziałam, czy to może jest myśl przewodnia? A ja tego nie powiedziałam. Za duzo myślałam i w końcu nie powiedziałam.
19.	11:34	So if you know someone who is heartbroken, have compassion, because social support has been found to be important for their recovery. And have patience, because it's going to take them longer to move on than you think it should. And if you're hurting, know this: it's difficult, it is a battle within your own	jeśli wiecie kogo/ >znacie kogoś<, kto ma złamane serce↓ (.) musicie go wspierać↓ (.) bo:: towarzyskie wsparcie (.) bo wsparcie e::: (xxx) (2) jeśli cierpicie↑ (1) e: musicie wiedzieć o tym >to jest trudne, to jest walka< w waszym umyśle (.) musicie mieć chęć wygrania, ale macie <broń>, >możecie walczyć< (.) i wyzdrowiejecie↓	Towarzyskie wsparcie – jak towarzystwo przyjaciół KUL – social – dziwnie mi zabrzmiało. Końcówkę pominęłam, skupiłam się na tym, że cierpicie. Wyzdrowiejecie – brzmi strasznie.

		mind, and you have to be diligent to win. But you do have weapons. You can fight. And you will heal.		Weapon – tutaj chyba to faktycznie usłyszałam i zauważyłam. Wiedziałam, że to jest koniec i muszę wycisnąć cokolwiek z tego.
20.	12:04	Thank you. a→	dziękuję↓	

No.	Time	Source speech	Student's interpretation (S8)	Student's retrospective verbal comment (S8)
1.	00:00	At some point in our lives, almost every one of us will have our heart broken.	(.hhh) w pewnym momencie naszego życia każdy z nas przeżyje (.) złamane serce↓ (3)	
2.	00:06	My patient Kathy planned her wedding when she was in middle school. She would meet her future husband by age 27, get engaged a year later and get married a year after that. But when Kathy turned 27, she didn't find a husband. She found a lump in her breast. She went through many months of harsh chemotherapy and painful surgeries, and then just as she was ready to jump back into the dating world, she found a lump in her other breast and had to do it all over again. Kathy recovered, though, and she was eager to resume her search for a husband as soon as her eyebrows grew	(.hhh) a: moja pacjentka (.) Kejti planowała swój ślub >(je:: jeż/)< kiedy była (.) w gimnazjum↓ (.) że pozna swojego przyszłego męża w wieku dwudziestu siedmiu lat, zaręczy się (.) rok później (.) a następnie po dwóch latach od poznania swojego męża↑ wyjdzie za mąż↓ (1) jednak w wieku dwudziestu↑ (1) siedmiu lat nie znalazła swojego przyszłego męża↑ (.) tylko guzek w sw/ (.) piersi↓ (3) przez wiele miesięcy przeszła::: niezwykle ciężkie chemioterapie i::: (.) operacje↑ (2) i w czasie kiedy tak naprawdę była:: (.) gotowa ponownie rozpocząć randkowanie↑ znaleziono kolejny guzek w drugiej piersi↓ (1) i przez	Middle school – nie wiedziałam, jak to przetłumaczyć, bo ja byłam uczona, że to jest gimnazjum, ale potem się zaczęłam zastanawiać, czy to może podstawówka, bo wiedziałam, że na pewno nie high school, tak zamiennie używane. Gimnazjum teraz nie istnieje. To było z automatu. Nie wiedziałam, czy na pewno to to. Stwierdziłam, że między gimnazjum i podstawówką nie ma dużej różnicy, więc zostawiłam. Dwadzieścia siedem – musiałam poukładać w głowie, jak to ma brzmieć w kolejności, że wiek,

	00:53	back in. When you're going on first dates in New York City, you need to be able to express a wide range of emotions. ☺ {Audience's laughter}	wszystko musiała przejść jeszcze raz↓ (1) jednak Kejti wyzdrowiała i była:: chętna ponownie rozpocząć randkowanie i znaleźć e:: swojego przyszłego męża↓ tak szybko jak odrosną jej brwi↑ (3) je::::żeli ☺ idziesz na pierwszą randkę w:: mieście Nowy Jork ☺ musisz przedstawiać szeroki zakres emocji↓ (3)	mąż, że dwa lata później i tak dalej. Stąd ta przerwa. W mieście Nowy Jork – w sumie po chwili chciałam to zmienić, że w Nowym Jorku, ale to i tak było zrozumiałe, więc zostawiłam.
3.	00:55	Soon afterwards, she met Rich and fell in love. The relationship was everything she hoped it would be. Six months later, after a lovely weekend in New England, Rich made reservations at their favorite romantic restaurant. Kathy knew he was going to propose, and she could barely contain her excitement.	niedługo potem e::: spotkała Ricza (.) i zakochała się w nim↓ i był dosłownie taki, jaki marzyła↓ (2) sześć miesięcy później po ich wspaniałym (hhh) tygodniu e: (1) >po wspaniałym< (1) łikendzie w Nowej Anglii↑ (2) e:: Riczard zrobił rezerwację w ich ulubionej (.) romantycznej restauracji↑ (1) Kejti wiedziała, że (zamierza) się (1) oświadczyć↑ (.) i ledwo pohamowała swoje ekscytacje↓	Tydzień – łikend – zaczęłam myśleć, czy to nie był czasem łikend? Chyba lepiej powiedzieć łikend. Skupiłam się na Nowej Anglii, a czas trwania trochę mi przeleciał. Swoje ekscytacje – chciałam to zmienić na 'swoje emocje' lub 'swoją ekscytację' w liczbie pojedynczej, ale już stwierdziłam, że słuchacz będzie wiedzieć, o co chodzi.
4.	01:16	But Rich did not propose to Kathy that night. He broke up with her. As deeply as he cared for Kathy -- and he did -- he simply wasn't in love.	(.hhh) jednak Riczard się nie oświadczył zerwał z nią↓ (1) tak głęboko jak się troszczył o:: Kejti (.) po prostu nie był (.) zakochany nie kochał jej↓ (1)	
5.	01:27	Kathy was shattered. Her heart was truly broken, and she now faced yet another recovery. But five months after the breakup, Kathy still couldn't stop thinking about Rich. Her heart was still very much broken. The question is: Why? Why was this incredibly strong and determined	Kejti była zdruzgotana↓ (1) jej serce↑ (3) przeszło tyle↑ (.) i (.) tyle↑ i jeszcze teraz musiała sobie radzić ze złamanym sercem↓ (xxx) po (pewnym) czasie wciąż myślała o Riczu↓ (2) jej serce było wciąż złamane↓ (.) pytanie jest dlaczego↑ (.) pytanie dlaczego::↑ ta niewiarygodnie silna kobieta i	Shattered – wiedziałam, że zdruzgotana, ale pamiętam, że w momencie tłumaczenia się zastanowiłam. Rozsypana, w rozsypce, te miałam w głowie też. Heartbreak – jak tłumaczyłam, to złamane serce i tak po rozstaniu i zastanawiałam się, czy tak

		woman unable to marshal the same emotional resources that got her through four years of cancer treatments? Why do so many of us flounder when we're trying to recover from heartbreak? Why do the same coping mechanisms that get us through all kinds of life challenges fail us so miserably when our heart gets broken?	zdeterminowana kobieta (4) odczuwała te same emocje↑ jak w przypadku↑ (.) medycznego leczenia (2) pytanie dlaczego tak wiele z nas↑ (xxx) (2) jesteśmy zagubieni kiedy próbujemy (.) na nowo ułożyć sobie życie↓ (.) dlaczego::↑ mechanizmy kopiujące↑ a:: (3) pomagają nam (.) podjąć zwalczanie tak wielu przeszkód↑ jednak zawodzą nas w przypadku złamanego (.) serca↓ (hhh) (2)	naprawdę to złamane serce obowiązuje w kanonie nauki. Nie miałam innego pomysłu, jak to zastąpić. Przeżyć emocjonalny zawód – to nie za bardzo na przykład. Więc stwierdziłam, że to dosłowne, to może kolokwialne, ale najlepsze. Medyczne leczenie – chyba dopiero później pomyślałam o raku, stwierdziłam, że ludzie będą wiedzieć, o jakie leczenie chodzi w tym kontekście, bo już mówiłam o raku. Coping mechanisms – tutaj nie wiedziałam, jak to zrobić, chciałam o tym ‘get us through all kinds of life challenges’ i też nie wiedziałam, jak to przetłumaczyć i poukładać sobie w głowie, byłam skołowacona, nie umiałam tego przełożyć na polski. Mechanizmy kopiujące? Czy to jest dobre tłumaczenie? Zabrzmiało mi to dziwnie.
6.	02:13	In over 20 years of private practice, I have seen people of every age and background face every manner of heartbreak, and what I've learned is this: when your heart is broken, the same instincts you ordinarily rely on will time and again lead you down the wrong path. You simply cannot trust what your mind is telling you.	na przestrzeni dwudziestu lat↑ (2) widzę (1) dużo osób z w różnym wieku↑ (.) z różnego otoczenia↑ (.) czego się nauczyłem, jest to (4) (.hhh) nauczyłem się, że::: w przypadku złamanego serca↑ wszystkie sposoby, wszystkie momenty, które pozwalają ci to przeżyć w przypadku złamanego serca zawodzą↓ (.) po prostu nie można ufać temu, co mówi ci twój umysł↓ (4)	Te przerwy – nie umiałam trochę tego połączyć, on mówił za szybko, żebym się mogła wyrobić i powiedzieć, o co mi dokładnie chodziło. On mówił płynnie, nie tłumaczył, tylko mówił o swoich doświadczeniach i przez to chyba przyspieszył.

7.	02:39	For example, we know from studies of heartbroken people that having a clear understanding of why the relationship ended is really important for our ability to move on. Yet time and again, when we are offered a simple and honest explanation like the one Rich offered Kathy, we reject it. Heartbreak creates such dramatic emotional pain, our mind tells us the cause must be equally dramatic. And that gut instinct is so powerful, it can make even the most reasonable and measured of us come up with mysteries and conspiracy theories where none exist. Kathy became convinced something must have happened during her romantic getaway with Rich that soured him on the relationship, and she became obsessed with figuring out what that was. And so she spent countless hours going through every minute of that weekend in her mind, searching her memory for clues that were not there. Kathy's mind tricked her into initiating this wild goose chase. But what compelled her to commit to it for so many months?	y: wiemy z badań, że zrozumienie <dlaczego> dana rzecz się stała jest (.) ni::::ezastąpiona, aby (.) °pójść dalej°↓ (4) jeszcze raz czas (.) kiedy Ricz end (5) (.hhh) jeżeli serce powoduje tak ogromny ból↑ umysł podpowiada nam to samo↓ (2) dlatego wrodzona in(stu)icja jest tak potężna, (2) że::: w przypadku zdrowego myślenia i tak myślimy o teoriach spiskowych↓ (.) które nie istniały↓ (3) Kejti była przekonana, że coś musiało się stać podczas ich romantycznego łikendu↑ dlateg/ (1) >musiało się coś stać< (.) poniew/ (.) że:: Riczard zakończył tę relację↓ (1) (stała) się obsesyjna na temat e:: dowiedzenia się, co tak naprawdę się stało↓ (2) spędziła niezliczone godziny (.) minuty na rozważaniu tego, co się stało↓ (2) przeszukując swój umysł w poszukiwaniu pomysłów, których tak naprawdę NIE BYŁO↓ (2) m::: umysł Kejti zawiódł ją↓ jak również wrodzona intuicja↓ (3)	Jeszcze raz czas – tutaj się chyba zagubiłam. Chyba zagubiłam 'pójść dalej', końcówka, chyba pomyłka tam była, potem 'yet time again', wiedziałam, co to znaczy, ale nie umiałam tego powiedzieć po polsku, sfrustrowałam się, bo wiedziałam, że to jest tak proste, ale ja nie umiałam. (jeszcze raz czas) Conspiracy theories – musiałam chwilę pomyśleć, podobnie jak gut – że wnętrzności albo coś wrodzonego. Ja już myślałam nad tym, jak słuchałam na początku. To zapętlenie – nie pamiętam. Wild goose chase – wiedziałam, że to jest szukanie wiatru w polu, ale zapomniałam wtedy i to pominęłam, bo mówca leciał dalej.

8.	03:47	Heartbreak is far more insidious than we realize. There is a reason we keep going down one rabbit hole after another, even when we know it's going to make us feel worse. Brain studies have shown that the withdrawal of romantic love activates the same mechanisms in our brain that get activated when addicts are withdrawing from substances like cocaine or opioids. Kathy was going through withdrawal. And since she could not have the heroin of actually being with Rich, her unconscious mind chose the methadone of her memories with him. Her instincts told her she was trying to solve a mystery, but what she was actually doing was getting her fix. This is what makes heartbreak so difficult to heal. Addicts know they're addicted. They know when they're shooting up. But heartbroken people do not. But you do now. And if your heart is broken, you cannot ignore that. You have to recognize that, as compelling as the urge is, with every trip down memory lane, every text you send, every second you spend stalking your ex on social media, you are just feeding your addiction, deepening your emotional pain and complicating your recovery.	złamane serce jest o wiele bardziej podstępne niż możemy sobie z tego zdawać sprawę↓ (1) jeżeli wpadamy w kolejne luki (.) nawet, jeżeli wiemy, że >sprawi to, że będziemy się czuć coraz gorzej< (3) osamotnienie w przypadku złamanego serca aktywuje te same e:: mechanizmy co w przypadku zażywania heroiny↑ lub opioidów↓ (3) e:: Kafi (.) borykała się z e:: osamotnieniem (4) pomimo tego, że nie była już z Riczem↑ jej umysł >nieświadomie podpowiadał jej< (wyprodukował) tą samą działał na tej samej zasadzie co mefadon↓ (.) >metadon<↓ (.) tak naprawdę m:: umysł próbował rozwiązać (.) zagadkę↑ (.) tajemnicę↑ jednak tak naprawdę co robiła to było::: (.) to była próba (.) dojścia na dobre tory↓ (.hhh) to czyni tak bardzo ciężkim do wyleczenia jakim jest złamane serce↓ (1) e: uzależnieni wiedzą, że są uzależnieni (.) wiedzą, że na::: (.) naszprycowali się narkotykami (.) jednakże zakochani pipul e: >ludzie< bądź ludzie ze złamanym sercem tego nie wiedzą↓ (.) jeżeli twoje serce jest złamane↑ i czujesz e::: ból↑ (.) jednak MUSISZ zdawać sobie sprawę, że jak bardzo przekonując(e) to jest↑, (.) że (.) obojętnie, co robisz, (jaką) wiadomość wyślesz, bądź (.) stalkujesz kontrolujesz swojego↑ (.) byłego↑ >w sołszjal midia< tak naprawdę podsycasz swoje:: y: uzależnienie↓	Rabbit holes – tego nie wiedziałam, luki to był mój pierwszy wybór, wolałam nie bawić się w króliki, teraz myślę, że pułapki może. Zanim zaczęłam tłumaczyć – brain studies – musiałam zastopować, bo on tak szybko przez to przeleciał i withdrawal – to jest osamotnienie, porzucenie, ale potem jak to porównywał do osób uzależnionych, to nie byłam wtedy pewna, czy to dobrze przetłumaczyłam jako osamotnienie. Czy to w ogóle ma sens. Czy to jest odpowiednie słówko. Nie wyłapałam, że chodziło o kokainę a nie heroinę. Albo heroin – cocaine – to brzmi podobnie. Nie wiedziałam połączenia, czy opioidy się jakby już do heroiny odnoszą, czy heroina to jest inny przypadek jakby w psychice uzależniającej. Ale nie było wcześniej tego. Nie wiedziałam, jaki jest związek. Metadon – powiedziałam po angielsku i poprawiłam na polski. W trakcie tłumaczenia umysł podsuwał mi na przykład słowo ‘mind’ i mówiłam ‘m’ i było ‘umysł’. A kiedy chciałam powiedzieć osobę lub ludzie, to mówiłam ‘piii’ i dopiero potem ludzie. Zmiana języka. Zagadka – tajemnica – nie wiedziałam, co będzie lepsze, może to jednak tajemnica? Dla mnie pasowały obydwa słowa. Dodałam to drugie,

			(.) co jeszcze bardziej komplikuje twoje:: wyzdrowienie↓ (4)	dopowiedziałam, żeby było bardziej precyzyjnie. Naszprycować się – shoot up – czy mogę tak powiedzieć? Czy naćpać? Nie wiedziałam, które lepsze, ale wybrałam to delikatniejsze, naćpać to trochę bardziej brutalne. Kojarzyłam tylko naćpać się i szukałam do tego ekwiwalentu. Stalkujesz – kontrolujesz – to nie po polsku za bardzo, stwierdziłam, że osoby, które nie znają angielskiego, mogą tego nie zrozumieć, na przykład jak na stronach internetowych jest coś o 'zapinaniu na zip', to też to dla nich jest niezrozumiałe, dlatego poprawiłam. Tutaj tym bardziej ta osoba by nie zrozumiała tego. Text – to z automatu, wizualizowałam to, w sytuacji byłego i zerwania. Social media – zostawiłam w oryginale. Stwierdziłam, że każdy generalnie wie, co to jest. Recovery – tu nie byłam pewna, czy wyzdrowienie było okej. Wahałam się, chciałam poprawić, ale nie miałam pomysłu, jak.
9.	05:08	Getting over heartbreak is not a journey. It's a fight, and your reason is your strongest weapon. There is no breakup explanation that's going to feel satisfying. No rationale can take away the pain you	(.hhh) próba podnoszenia się po e: zerwaniu↑ to nie jest podróż, to jest <walka>↓ (2) (.hhh) nie ma tak naprawdę jednego wytłumaczenia, które:: może zdefiniować y: zerwanie↑ i które będzie satysfakcjonujące↓ (1) (bo p/) e:: tak	Getting over – naturalnie mi przyszło.

		feel. So don't search for one, don't wait for one, just accept the one you were offered or make up one yourself and then put the question to rest, because you need that closure to resist the addiction. And you need something else as well: you have to be willing to let go, to accept that it's over. Otherwise, your mind will feed on your hope and set you back. Hope can be incredibly destructive when your heart is broken.	naprawdę <ulżyć> ból, kt::óry odczuwać↓ (.) nie czekaj, po prostu to zaakceptuj↓ (2) ponieważ ponieważ potrzebujesz tego <zamknięcia>, aby <powrócić> do normalnego stanu↓ (.) potrzebujesz czegoś jeszcze↓ (.) musisz być chętny, aby odpuścić↓ aby zaakceptować, że to koniec↓ (1) w przeciwnym razie twój m(e):::/ y: twój umysł będzie podpowiadać (.) >podsycać< twoją nadzie(ni)e i tak naprawdę zachęcać do tego, by się <cofnąć>↓ (.) nadzieja potrafi być niewiarygodnie destrukcyjna w przypadku złamanego serca↓ (3)	Closure – od razu zamknięcie mi przyszło, a to raczej zakończenie. Nie mogłam sobie przypomnieć, więc powiedziałam to, co mi przyszło – zamknięcie. Wiedziałam, że to nie do końca jest okej. Próbowałam sobie to przypomnieć prze chwilę, ale stwierdziłam, że już zgubię całość, więc odpuściłam. Nie pamiętam i tyle. Mind – umysł. Podpowiadać – podsycać – to drugie chyba lepsze, tak stwierdziłam. Destructive – z automatu.
10.	05:55	Heartbreak is a master manipulator. The ease with which it gets our mind to do the absolute opposite of what we need in order to recover is remarkable. One of the most common tendencies we have when our heart is broken is to idealize the person who broke it. We spend hours remembering their smile, how great they made us feel, that time we hiked up the mountain and made love under the stars. All that does is make our loss feel more painful. We know that. Yet we still allow our mind to cycle through one greatest hit after another, like	m:: <złamane serce> potrafi być mistrzem manipulacji↓ i tak naprawdę zmuszać umysł do robienia przeciwnych rzeczy↑, których tak naprawdę potrzebujemy↓ (2) i najczęściej robioną rzeczą w przypadku złamanego serca jest idealizowanie danej osoby↓ (.hhh) tak naprawdę rozpatrywanie wszystkich wspomnień >jak (w/)< cudowni byli (1) >i tak naprawdę wspominamy chwile, kiedy wspinaliśmy się w góry i spędziliśmy noc pod gwiazdami<↑ i tak naprawdę to sprawia, że nasza utrata jest jeszcze bardziej bolesna↓ (2) tak naprawdę pozwalamy powracać swojemu	

	06:37	we were being held hostage by our own passive-aggressive Spotify playlist. ☺ {Audience's laughter}	umysłowi do tych rzeczy i jesteśmy::: e::: cały czas w tym samym momencie (.) zapętleni↓ (3)	Pamiętam, że nie wiedziałam, czemu był śmiech na sali. Ja usłyszałam tylko Spotify playlist, ale nie wiedziałam, do czego to. Nie wiedziałam, z czego się śmieją z tej nocy pod gwiazdami i kłótni, czy listy, ale nie wiedziałam, jakiej listy.
11.	06:42 07:13	Heartbreak will make those thoughts pop into your mind. And so to avoid idealizing, you have to balance them out by remembering their frown, not just their smile, how bad they made you feel, the fact that after the lovemaking, you got lost coming down the mountain, argued like crazy and didn't speak for two days. What I tell my patients is to compile an exhaustive list of all the ways the person was wrong for you, all the bad qualities, all the pet peeves, and then keep it on your phone. ☺ {Audience's laughter}	e::: złamane serce będzie podsuwać te myśli↑ to twojego (usłu) >umysłu↑< i tak naprawdę trzeba balansować te e:: wspomnienia↑ (.) poprzez rozpamiętywanie nie tylko ich uśmiechu, ale tak naprawdę jak sprawili, że się poczułeś↓ (2) tak naprawdę były cudowne chwile, kiedy się wspinaliście, jednak kiedy schodziliście z gór, nie rozmawialiście przez dwa dni (1) >przez to, że tak bardzo się pokłóciliście<↓ do czego zachęcam moich e::: pacjentów jest sporządzenie listy tych wad i zalet danej osoby↓ (1) i trzymać (.) tą listę na swoim telefonie↓ >i jeżeli masz tą listę, musisz jej używać<↓	Pet peeves – nie znałam tego, muszę się przyznać, więc stwierdziłam, że wady i zalety są najlepszym tłumaczeniem. Parafraza taka. Play it safe. Nie wiedziałam, czy to dobre tłumaczenie.
12.	07:15 07:26	And once you have your list, you have to use it. When I hear even a hint of idealizing or the faintest whiff of nostalgia in a session, I go, "Phone, please." ☺ {Audience's laughter}	jeżeli tylko usłyszę jakąś wskazówkę (.) cechę idealizacji↑ (.) albo nostalgii↑ na naszej sesji↑ (.) proszę zadzwoń↓ (2)	Pamiętam, że myślałam, żeby powiedzieć „i mówię wtedy proszę zadzwoń" i chciałam wrócić, ale już stwierdziłam, że dobra. Zostawiam. Ale nie byłam zadowolona z tego. Zrozumiałam, że ma zadzwonić a nie dać telefon.

13.	07:29	Your mind will try to tell you they were perfect. But they were not, and neither was the relationship. And if you want to get over them, you have to remind yourself of that, frequently.	twój umysł podpowiada ci, że byli idealni, jednak w rzeczywistości tacy nie byli↓ (3) i musisz przypominać swojemu umysłowi, że tak naprawdę oni nie byli i nie będą idealni↓ (4)	
14.	07:40 08:11	None of us is immune to heartbreak. My patient Miguel was a 56-year-old senior executive in a software company. Five years after his wife died, he finally felt ready to start dating again. He soon met Sharon, and a whirlwind romance ensued. They introduced each other to their adult children after one month, and they moved in together after two. When middle-aged people date, they don't mess around. It's like "Love, Actually" meets "The Fast and the Furious." ☺ {Audience's laughter}	(.hhh) <mój pacjent Migel> posiadał a:: firmę z oprogramowaniami↑ (2) jednak po pięciu latach od śmierci swojej żony↑ poczuł się gotowy, aby ponownie rozpocząć randkowanie↓ a::: następnie poznał Sza/ (.) Szaron i powstało między nimi uczucie, jak również romans↑, który był przepełniony uczuciami↓ (2) a:: przedstawili sobie siebie swoim dzieciom↑ a:: po jednym miesiącu↓ (1) wprowadzili się do siebie↑ po dwóch miesiącach↓ (1) >musimy przyznać jednak (.) osoby w średnim wieku jeżeli randkują (.) nie bawią się w ceregiele<↓ (.hhh) to jest tak, jakby napotkać szybkich i wściekłych razem z (.) to właśnie miłość↓ (2)	Nie pamiętam, kim był dokładnie, więc stwierdziłam, że zrobię z niego szefa. Pamiętam software company – myślałam o przeglądarkach, ale powiedziałam z oprogramowaniami. Nadal nie byłam pewna, czy to jest to. Wyłapałam wiek, ale stwierdziłam, że nie ma sensu teraz mówić, ile ma lat, że mogę o tym później powiedzieć. Whirlwind – jest bardzo dużo emocji i pamiętam, że nie wiedziałam, jak to powiedzieć: poznać, nawiązać romans, jak to połączyć. Miałam z tym kłopot. Wprowadzili się – pamiętam, że mi poszła intonacja do góry. Ceregiele – miałam w głowie 'nie pierniczyć się', ale stwierdziłam, że nie mogę tego tutaj przecież powiedzieć. Więc albo ceregiele, albo przechodzić do rzeczy od razu.

15.	08:14	Miguel was happier than he had been in years. But the night before their first anniversary, Sharon left him. She had decided to move to the West Coast to be closer to her children, and she didn't want a long-distance relationship. Miguel was totally blindsided and utterly devastated. He barely functioned at work for many, many months, and he almost lost his job as a result. Another consequence of heartbreak is that feeling alone and in pain can significantly impair our intellectual functioning, especially when performing complex tasks involving logic and reasoning. It temporarily lowers our IQ.	M::::igel był przeszczęśliwy, jednak noc przed <ich pierwszą rocznicą> Szaron go zostawiła↓ postanowiła, aby przeprowadzić się na:: (.) zachodnie wy::brzeże, aby być bliżej (i) jej dzieci↓ i nie chciała e::: relacji na odległość↓ (2) Migel był po prostu (1) przytłoczony tym↑ >nie mógł sobie z tym poradzić< i <kompletnie> zdruzgotany↓ (1) prawie (.) w ogóle nie funkcjonować przez wiele, wiele miesięcy↑ (1) prawie↑ utracił swoją pracę↓ (2) i tak naprawdę odczuwanie złamanego serca i bólu nie daje nam możliwości normalnego intelektualnego funkcjonowania↓ (.hhh) i tak naprawdę odczuwanie całego tego smutku i bólu powoduje obniżenie naszego aj kju↓	I jej dzieci – nie wiem. Ich? Nie pamiętam tego. Zdruzgotany – tu od razu, bez problemu.
16.	08:56	But it wasn't just the intensity of Miguel's grief that confused his employers; it was the duration. Miguel was confused by this as well and really quite embarrassed by it. "What's wrong with me?" he asked me in our session. "What adult spends almost a year getting over a one-year relationship?" Actually, many do.	nie była jednak intensywność żalu Migela (1) jednak to było >tak naprawdę< czas jego trwania↓ (.hhh) Mi/ Migel tak naprawdę był <zakłapatany> przez całą tą sytuację i (.) cały czas się pytał co jest ze mną nie tak↑ czemu tak naprawdę (rozpętruję) tak długo relację, która trwała prawie↑ (.) tylko rok↓ i tak naprawdę wiele osób tak robi↓	Prawie – tylko rok – nie wiedziałam, jak to ma być. Bardziej chciałam podkreślić, że to tyle emocji, a tylko jeden rok znajomości i związku. Chciałam podkreślić ten kontrast. ‘Tylko’ bardziej skontrastuje, tak pomyślałam.

17.	09:19	Heartbreak shares all the hallmarks of traditional loss and grief: insomnia, intrusive thoughts, immune system dysfunction. Forty percent of people experience clinically measurable depression. Heartbreak is a complex psychological injury. It impacts us in a multitude of ways. For example, Sharon was both very social and very active. She had dinners at the house every week. She and Miguel went on camping trips with other couples. Although Miguel was not religious, he accompanied Sharon to church every Sunday, where he was welcomed into the congregation. Miguel didn't just lose his girlfriend; he lost his entire social life, the supportive community of Sharon's church. He lost his identity as a couple. Now, Miguel recognized the breakup had left this huge void in his life, but what he failed to recognize is that it left far more than just one. And that is crucial, not just because it explains why heartbreak could be so devastating, but because it tells us how to heal. To fix your broken heart, you have to identify these voids in your life and fill them, and I mean all of them. The voids in your identity: you have to reestablish who you are and what your life is about. The	odczuwamy smutek, utratę, żal, natarczywe myśli↓ dysfunkcje systemu odpornościowego↓ i tak naprawdę jest (.) <prawie odczuwalna> (1) kliniczna↑ (.) depresja↓ (1) tak naprawdę złamane serce odczuw/ >bardzo skomplikowaną< psychologicznie↑ zranieniem↓ (.) >lub raną<↓ (2) zarówno Szaron była bardzo::: e: towarzyska↑ jak również aktywna↓ e:: wyprawiała obiady cotygodniowe↓ podróżowali na różne kempingi z innymi parami↓ (.) pomimo tego, że Migel nie był bardzo religijny, towarzyszył Szaron↑ (1) na cotygodniowej Mszy↓ (3) >tak naprawdę nie stracił tylko dziewczyny< (.) stracił swoje:: życie towarzyskie↓ (1) stracił a:: zbiorowość↑ (.) °religijność↓° utracił swoją tożsamość↓ (1) tak naprawdę odkrył, że:: całe to rozstanie odkrywa pustkę↓ (4) ale tak naprawdę nie zdawał sobie sprawy, że to nie jest tylko jedna pustka, jest ich o wiele więcej↓ i to jest bardzo ważne, nie tylko, aby wyjaśnić dlaczego (.) czemu >to by było< dla nas tak bardzo dewastujące↑, ale jak również, aby zrozumieć lub jak się uleczyć↓ ze złamanego serca↓ musimy <zidentyfikować> te pustki w życiu i zapełnić je↓ pustki w swojej e:: >tożsamości↓< tak naprawdę musimy sobie zdawać sprawę z tego, kim jesteśmy↓ musimy zapełnić pustki w życiu towarzyskim↑ (2) i tak naprawdę pustki po obrazach, które wisiały (.) na ścianie↓ (1) to nie stwarza nic dobrego↑,	Pamiętam, że on to bardzo szybko mówił. I normalnie rozumiałam go podczas słuchania, ale kiedy on to mówił i zaczęłam tłumaczyć i nie wiedziałam, kiedy i jak mam się wbić dokładnie. Injury – zranienie – rana – nie pamiętam tego, z automatu to poszło. Congregation – przetłumaczyłam to jako Msza, ale nie byłam dokładnie pewna. Potem dopiero ogarnęłam, że zgromadzenie wiernych. Dla Polaków i tak Msza jest bardziej zrozumiała. Void – pustka od razu. Tutaj on mówi ‘far more than one’ i musiałam się zastanowić, jak to powiedzieć, zebrać myśli, dlatego jest przerwa. Dewastujące – tutaj od razu. Wiedziałam, że to chyba też obowiązuje w języku, nie myślałam, żeby to bardziej komplikować.

		voids in your social life, the missing activities, even the empty spaces on the wall where pictures used to hang. But none of that will do any good unless you prevent the mistakes that can set you back, the unnecessary searches for explanations, idealizing your ex instead of focusing on how they were wrong for you, indulging thoughts and behaviors that still give them a starring role in this next chapter of your life when they shouldn't be an extra.	chyba, że (.) oprzesz się tym wszystkim pragnieniom, aby cofnąć się do tego momentu↓ >który cię do tego doprowadził<↓ (7)	
18.	11:10	Getting over heartbreak is hard, but if you refuse to be misled by your mind and you take steps to heal, you can significantly minimize your suffering. And it won't just be you who benefit from that. You'll be more present with your friends, more engaged with your family, not to mention the billions of dollars of compromised productivity in the workplace that could be avoided.	jednak podniesienie się ze złamanego serca jest ciężkie↑ >jednak powoduje t/< (.) do tego, że jesteś (1) błędnie kierowany przez swój umysł (1) jednak możesz bardzo w dużym stopniu zminimalizować swoje cierpienie↑ (1) i możesz <tak naprawdę> skorzystać z tego rozstania↓ (1) >być bardziej zaangażowany w spotykanie się ze swoimi przyjaciółmi, rodziną<↓ (2) tak nap/ (.) nie wspominając o::: e:: miejscu pracy↑, które tak naprawdę >i miejscu pracy< oraz pieniędzy, które mógłbyś stracić przez omijanie go↓	Pamiętam, że jak powiedziałam ‘omijanie’, ale czego? W sensie chciałam powtórzyć ‘miejsca pracy’, ale pominęłam, chociaż o tym myślałam.
19.	11:34	So if you know someone who is heartbroken, have compassion, because social support has been found to be important for their recovery. And have patience, because it's going to take them longer to move on than you think it should.	jeżeli znamy kogoś a:: ze złamanym sercem musimy być (.) e: wyrozumiali↑ (1) i tak naprawdę wsparcie społeczeństwa jest bardzo ważne dla ich wyzdro/ (.) dla ich wyzdrowienia↓ i cierpliwość↓ i tak naprawdę jest to bardzo ważne, ponieważ zabierze o	Recovery – chyba miałam wątpliwość. Nie byłam pewna, czy zdrowia czy wyzdrowienia. Jak to się ma do złamanego serca. Weapons – myślałam: broń czy zasoby? Broń to chyba nie, zasoby chyba lepsze.

		And if you're hurting, know this: it's difficult, it is a battle within your own mind, and you have to be diligent to win. But you do have weapons. You can fight. And you will heal.	wiele więcej czasu niż myślisz↓ że mogłoby↓ (.) jeżeli e:: czujesz się zraniony, to jest bardzo ciężkie, to jest (.) walka pomiędzy tobą a umysłem↓ aby (.) aby wygrać, ale posiadasz wszystkie za/ (.) zasoby, (.) aby walczyć↑ i tak naprawdę wyzdrowiejesz↓	Your own mind – umysł czy między tobą a umysłem – rozdzieliłam to i nie byłam pewna, czy to dobrze zrobiłam.
20.	12:04	Thank you. a→	dziękuję↓	

No.	Time	Source speech	Student's interpretation	Student's retrospective verbal comment
1.	00:00	At some point in our lives, almost every one of us will have our heart broken.	na pewnym etapie życi(u) (.) prawie wszyscy z nas będą doświadczać nieodwzajemnionej miłości↓	doświadczać – nie byłem pewny, czy to dobry czasownik, czy tak by to chciał mówca powiedzieć (will have). Heartbroken – od początku do końca miałem takie dwa warianty tłumaczenia: nieodwzajemniona miłość albo rozbite serce. Za każdym razem jak to pojawiało się, to musiałem wybrać jedno z dwóch z kontekstu, o co mówcy chodzi.

2.	00:06 00:53	My patient Kathy planned her wedding when she was in middle school. She would meet her future husband by age 27, get engaged a year later and get married a year after that. But when Kathy turned 27, she didn't find a husband. She found a lump in her breast. She went through many months of harsh chemotherapy and painful surgeries, and then just as she was ready to jump back into the dating world, she found a lump in her other breast and had to do it all over again. Kathy recovered, though, and she was eager to resume her search for a husband as soon as her eyebrows grew back in. When you're going on first dates in New York City, you need to be able to express a wide range of emotions. ☺ {Audience's laughter}	(xxx) moja pacjentka Keti marzyła o tym, że (.hhh) zaznajomi się ze swoim przyszłym mężem↑ do ~dwudzies(.)tu si(.)edmiu lat~↑, ale nie zrobiła tego w tym wieku↓ (.) natomiast (>otrz/) y:: odnalazla nowo(.)twór e:: (2) ona walczyla z tym↑ (.) e:: i byla gotowa do tego, żeby wrócić do (.hhh) poszukiwania męża↑, jednak y:: nagle znalazla inny nowotwór↑ (3) gotowala się do tego, żeby (.hhh) pójść na randkę w Niu Jorku↑	lump – na początku słuchania wyłapałem to słówko, ale nie zdążyłem sprawdzić, z kontekstu wywnioskowałem, że to może być nowotwór. To był mój jedyny wybór. Ta cisza wynikała z tego, że się zastanawiałem, jak to przetłumaczyć. Tu jeszcze była taka kwestia, czy ona sama znalazła, czy jej ktoś znalazł tego raka.
3.	00:55	Soon afterwards, she met Rich and fell in love. The relationship was everything she hoped it would be. Six months later, after a lovely weekend in New England, Rich made reservations at their favorite romantic restaurant. Kathy knew he was going to propose, and she could barely contain her excitement.	y: niedługo spotkala Ricza↑ (.) i wszystko było podobnie tak jak ona sobie wyobrażała↑ (.) i po niektórym czasie oni się (.) spotkali↑ y: Ricz zarezerwował e: miejsce w restauracji↑ (.hhh) Kati spo/ spodziewala się, że (1) Ricz (.) y:: zaproponuje jej wyjść za niego za mąż↓	Propose – zdawałem sobie sprawę, że chyba jest jakiś inny odpowiednik w polskim na to, ale ja chciałem coś powiedzieć i powiedziałem, jakie jest znaczenie, żeby nie było luki. Nie miałem innych opcji w głowie.

4.	01:16	But Rich did not propose to Kathy that night. He broke up with her. As deeply as he cared for Kathy -- and he did -- he simply wasn't in love.	jednak on tego nie zrobil (.) °po prostu dlatego, (.) °że nie był (.) że nie (ljub)/° że nie kochał ją	
5.	01:27	Kathy was shattered. Her heart was truly broken, and she now faced yet another recovery. But five months after the breakup, Kathy still couldn't stop thinking about Rich. Her heart was still very much broken. The question is: Why? Why was this incredibly strong and determined woman unable to marshal the same emotional resources that got her through four years of cancer treatments? Why do so many of us flounder when we're trying to recover from heartbreak? Why do the same coping mechanisms that get us through all kinds of life challenges fail us so miserably when our heart gets broken?	(1) e:: jej serce bylo rozbite↑ i musiala jakoś z tym (.) sobie dać radę↓ (.) ale p::o niektórym czasie ona nie mogła tego zrobić >nie mogła wrócić do (.) zwyklego życia< (.) i właśnie powsta(je py)tanie dlaczego nie mogła tego zrobić↑ (.) dlaczego silna:: zdecydowana kobieta m: która walczyła z e: (.) nowotworami przez trzy lata↑ °nie mo/° nie może sobie poradzić z nieodwzajemnioną miłością↓ (1) dlaczego podobne (.) (wyz)wania (możemy czuć się) e: tak bezradnymi↓	Trzy lata – umknęło mi, że tutaj cztery, nie słyszałem tego, że on powiedział cztery.
6.	02:13	In over 20 years of private practice, I have seen people of every age and background face every manner of heartbreak, and what I've learned is this: when your heart is broken, the same instincts you ordinarily rely on will time and again lead you down the wrong path. You simply cannot trust what your mind is telling you.	°niezawodna (1) niezawodnie° >nieodwzajemniona miłość< (.hhh) dotyczy ludzi wszystkich↑ (.) wszystkich↑ m::: (1) >wszystkich ludzi<↓ (3) m:: ważna rzecz jest taka, że kiedy (.) kiedy >(xxx)< nieodwzajemnionej miłości nie musicie e:: wierzyć swojemu (.) >swojemu uczuciu< dlatego, że wiodą was e: zlym (.) >złą drogą↓< (8)	wszystkich ludzi – było dużo every, najpierw chciałem powiedzieć, że ‘dotyczy ludzi wszystkich kategorii wiekowych’, ale uznałem, że to źle brzmiałoby. Nie ten styl. Albo ludzi wszystkich wieków – to niepoprawnie. No i myślałem, przebierałem te opcje i w sumie żadnej nie wybrałem, bo było za późno i uogólniłem.

7.	02:39	For example, we know from studies of heartbroken people that having a clear understanding of why the relationship ended is really important for our ability to move on. Yet time and again, when we are offered a simple and honest explanation like the one Rich offered Kathy, we reject it. Heartbreak creates such dramatic emotional pain, our mind tells us the cause must be equally dramatic. And that gut instinct is so powerful, it can make even the most reasonable and measured of us come up with mysteries and conspiracy theories where none exist. Kathy became convinced something must have happened during her romantic getaway with Rich that soured him on the relationship, and she became obsessed with figuring out what that was. And so she spent countless hours going through every minute of that weekend in her mind, searching her memory for clues that were not there. Kathy's mind tricked her into initiating this wild goose chase. But what compelled her to commit to it for so many months?	kiedy my otrzymujemy (.) y:: proste wyjaśnienie, dlaczego y: nasze (.) relacje nie mogą (.) m:: dalej trwać (.hhh) i otrzymujemy taki prosty wyjaśnienie jakie dał Ricz (.hhh) dla Kati, to my go odrzucamy, my go <nie przyjmujemy>↓ (1) nasz mózg e: zaczyna sobie wyobrażać jakieś teorie spiskowe↑ żeby e:: tego nie przyjmować↓ (4) czlowiek spędza dużo godzin (.) °miesięc(ów), dni (problemy)° wymyślając sobie, (.hhh) dlaczego tak się stało i nie mogę tego zrobić↓ (3) ale (gdy) po::myślimy o tym, co zmusiło Keti robić to przez tak długo (.) cza:::/ e: >długo czas<↓ dlaczego wracamy (podobnie do Keti) do:: >tego samego pytania, nawet jeśli znamy, że:: e: będzie ono nam (przyciągało)< nieprzyjemności↓	Odrzucamy – nie przyjmujemy – reject – czasami tak się zdarza, że czasem tłumaczę i zauważam, że jak czasami próbuję zdążyć za mówcą i tak samo z siebie wynika, że ja powtarzam jakieś słowa. To może nie poprawka, ale chciałem zdążyć za mówcą [i wypełnić lukę]. Człowiek spędza – często mam problem w dłuższych tekstach z podmiotem – zdarza się mi, że nie wiem, kto jest podmiotem, nie wiem, czy mówca odnosi się ogólnie do ludzi, czy do tej Kati i zrobiłem tutaj uogólnienie.

8.	03:47	Heartbreak is far more insidious than we realize. There is a reason we keep going down one rabbit hole after another, even when we know it's going to make us feel worse. Brain studies have shown that the withdrawal of romantic love activates the same mechanisms in our brain that get activated when addicts are withdrawing from substances like cocaine or opioids. Kathy was going through withdrawal. And since she could not have the heroin of actually being with Rich, her unconscious mind chose the methadone of her memories with him. Her instincts told her she was trying to solve a mystery, but what she was actually doing was getting her fix. This is what makes heartbreak so difficult to heal. Addicts know they're addicted. They know when they're shooting up. But heartbroken people do not. But you do now. And if your heart is broken, you cannot ignore that. You have to recognize that, as compelling as the urge is, with every trip down memory lane, every text you send, every second you spend stalking your ex on social media, you are just feeding your addiction, deepening your emotional pain and complicating your recovery.	y:: badania pokazaly wykazaly, że y:: kiedy (.) że cz/ czlowiek, który (3) e:: który >do/ do/ doświadcza< nieodwzajemnionej miłości e: jest podobny do czlo/ przestaje brać kokainę albo opiody↓ (.) opioidy↓ (2) i właśnie to jest dlaczego e:: rozbite serce jest tak nieprzyjemne↓ i tak trudno to naprawić↓ (3) jeśli macie rozbite serce, nie możecie tego ignorować↓ (3) każ/ każdy czas (gdy wspominacie) o tym, co bylo wcześniej, czytacie e: powiadomienia e: wspominacie o tym, co bylo i:: e: robicie tym sobie jeszcze gorzej↓	Pokazały – wykazały – jakoś nagle mi się przypomniało, że do badań bardziej pasuje czasownik wykazały, lepsza kolokacja, tak się powinno mówić. Lepiej to brzmi. Pokazały – średnio mi zabrzmiało. Opioidy – przejęzyczenie, język mi się zaplątał. Rozbite serce - miałem wątpliwości, czy tak się mówi po polsku, że to chyba nie jest coś naturalnego tak po polsku powiedzieć, ale skoro już raz tego użyłem, to tego się trzymałem. Mało czasu na przemyślenie, czy użyć innego. Pamiętam, że było coś o jeszcze innych mediach, dałem mniej przykładów, wiedziałem, że mówię tylko o jednym przykładzie. Nie zdążyłem ze wszystkim, pomyślałem, że jeden przykład to chyba trochę za mało, ale pomyślałem o tym, gdy zacząłem mówić, a musiałem dokończyć wszystko. Miałem bardzo małe opóźnienie, chyba sekundkę, to może dlatego, ja nabrałem też dużego tempa, a zatrzymał się, kiedy te przykłady dawałem. Ja nie byłem spontaniczny, mówca był.

9.	05:08	Getting over heartbreak is not a journey. It's a fight, and your reason is your strongest weapon. There is no breakup explanation that's going to feel satisfying. No rationale can take away the pain you feel. So don't search for one, don't wait for one, just accept the one you were offered or make up one yourself and then put the question to rest, because you need that closure to resist the addiction. And you need something else as well: you have to be willing to let go, to accept that it's over. Otherwise, your mind will feed on your hope and set you back. Hope can be incredibly destructive when your heart is broken.	a naprawdę (.) naprawa takiego serca to jest walka↓ (2) nie:: warto szukać e: jakiegoś wyjaśnienia (.hhh) racjana/ (.) racjonalnego wyjaśnienia, dlaczego↑ (.hhh) >tak się stało i (dlatego, że i) tak nie znajdziecie<↓ (.) podobnie jak nie znajdą go uzależnieni od narkotyków↓ (1) trzeba tylko mieć życzenie, żeby to odpuścić↓ (6) a nadzieja, (którą macie), że kiedyś to powróci↑ może być bardzo (zawiodna)↓	Destructive – w tym miejscu – nie byłem pewien, czy tłumaczenie ‘zawiodna’ jest dobre, ale wiedziałem, że w jedną sekundę nie wymyślę nic lepszego.
10.	05:55	Heartbreak is a master manipulator. The ease with which it gets our mind to do the absolute opposite of what we need in order to recover is remarkable. One of the most common tendencies we have when our heart is broken is to idealize the person who broke it. We spend hours remembering their smile, how great they made us feel, that time we hiked up the mountain and made love under the stars. All that does is make our loss feel more painful. We know that. Yet we still allow our mind to cycle through one greatest hit after another, like	i serce jest naprawdę specjalistą w takich rzeczach↓ (5) kiedy m:: mamy taką nieprzyjemność >nieodwzajemnioną miłość<, to mamy taką tendencję, żeby idealizować osoby, które to zrobiły↓ (.) myślimy, że nasza miłość była (.) tak duża jak góry jak tak piękna jak gwiazdy w niebie↓ (.) (my) próbujemy to przywrócić raz za razem, ale to nam się nie udaje, a nawet możemy skończyć w szpitalu↓	Był chaos ta piąta minuta, zauważyłem, że zaczynam się rozpraszać i było dużo małych informacji, nie wiedziałem, za którą się chwycić, czy wszystko na raz przetłumaczyć – góry, gwiazdy, powiedziałem cokolwiek, żeby skończyć zdanie. Szpital – przedłużyłem tutaj, publiczność się śmiała z żartu, nie uchwyciłem tego, zdałem sobie z tego sprawę, nie będę próbował tłumaczyć, bo nie wiem, jak. Zgubiłem się na tych gwiazdach, długo nad tym myślałem i przez to ten żart mi uciekł, nie

	06:37	we were being held hostage by our own passive-aggressive Spotify playlist. ☺ {Audience's laughter}		słyszałem go, a on był zaraz po tych gwiazdach. To był trudny akapit.
11.	06:42 07:13	Heartbreak will make those thoughts pop into your mind. And so to avoid idealizing, you have to balance them out by remembering their frown, not just their smile, how bad they made you feel, the fact that after the lovemaking, you got lost coming down the mountain, argued like crazy and didn't speak for two days. What I tell my patients is to compile an exhaustive list of all the ways the person was wrong for you, all the bad qualities, all the pet peeves, and then keep it on your phone. ☺ {Audience's laughter}	(3) dlatego, żeby uniknąć idealizacji, trzeba pamiętać o tym, >żeby tego nie robić<↓ (8) kiedy my (.) <moim pacj::entom> (3) żeby zrobili (.) sobie listę e: tego (.) POZYTYWNYCH I NEGATYWNYCH CECH osoby, z której (.) byli w związku i:: trzymali tą s::/ (.) tą listę przed sobą↓ (2)	
12.	07:15 07:26	And once you have your list, you have to use it. When I hear even a hint of idealizing or the faintest whiff of nostalgia in a session, I go, "Phone, please." ☺ {Audience's laughter}	a kiedy mają (na/) e: myślą o tym jeszc/ (okolo) >kolejny raz< (.hhh) po(.)wiadam, żeby (.hhh) patrzyli na tę list albo >i od razu dzwonili< >(dzwonili)<↓	Lista cech – miałem w głowie tę koncepcję, po co to się robi, może mi to przeszkodziło, straciłem tą część, gdzie mówił, po co to robimy, jak to zauważyłem, to musiałem jakoś to dokończyć, to jak to przetłumaczyłem, to była raczej interpretacja tego, jakby to mogło wyglądać na przykład w moim przypadku, usłyszałem tylko 'phone please' – proszę do mnie dzwonić. Nie myślałem o poprawce, chciałem wyjść z tego, powiedzieć sedno, dokończyć ideę z listą, jak usłyszałem z telefonem i uznałem, że chodzi o dzwonienie do

				tego specjalisty, jak coś się działo z listą. Czułem, że to chyba nie tak, ale nie było pomysłu na poprawkę, jak to zrobić.
13.	07:29	Your mind will try to tell you they were perfect. But they were not, and neither was the relationship. And if you want to get over them, you have to remind yourself of that, frequently.		
14.	07:40 08:11	None of us is immune to heartbreak. My patient Miguel was a 56-year-old senior executive in a software company. Five years after his wife died, he finally felt ready to start dating again. He soon met Sharon, and a whirlwind romance ensued. They introduced each other to their adult children after one month, and they moved in together after two. When middle-aged people date, they don't mess around. It's like "Love, Actually" meets "The Fast and the Furious." ☺ {Audience's laughter}	(3) każdy z nas zna, co to jest nieodwzajemniona miłość↓ (xxx) (3) jednym z moich pacjentów, który już był po:: y::: pięćdziesięciu latach i sześć lat po śmierci jego żony (.hhh) przyszedł do mnie↓ i y:: (9)	Te liczby – tutaj się trochę zgubiłem. Założyłem sobie, że to było jakieś pięćdziesiąt sześć albo coś, potem jeszcze pięć lat po tym jak jego żona zmarła to on coś tam jeszcze zrobił. Ja ten szereg zdarzeń miałem pomieszany, co po czym było i trudne to było. Dlatego pomyliłem liczby. Usłyszałem pięćdziesiąt sześć, ale potem było jeszcze pięć. Zrobiłem z pięciu sześć, bo usłyszałem to pięćdziesiąt sześć. Zauważyłem wtedy, że to był problem, ale trzeba było dalej iść. Dużo mi to uciekło, nie zdążałem za mówcą, szybko mówił, i trochę się w poprzednim zdaniu zamotałem, nie zdążyłem i nie wiedziałem, od czego zacząć, czekałem na lepszy moment, żeby zacząć.

15.	08:14	Miguel was happier than he had been in years. But the night before their first anniversary, Sharon left him. She had decided to move to the West Coast to be closer to her children, and she didn't want a long-distance relationship. Miguel was totally blindsided and utterly devastated. He barely functioned at work for many, many months, and he almost lost his job as a result. Another consequence of heartbreak is that feeling alone and in pain can significantly impair our intellectual functioning, especially when performing complex tasks involving logic and reasoning. It temporarily lowers our IQ.	Miguel był szczęśliwy w związku, ale:: (.) nagle jego (.) koleżanka się (.) y::: zostawila ten związek↓ (2) oMiszel był prost(o) sfrustro/o (.) Migel był sfrustrowany↓ (2) on prawie (s)tracił swą pracę↑ (3) i (xxx) nieodwzajemniona miłość >polega na tym<, że:: (2) (że ona::) y: że (to) działa na nasze możliwości i zdolności intelektualne↓ nawet na (.) na niektóry czas poniża (.) e: nasze aj kju↓ (5)	Blindsided and devastated – za dużo słów, ja zrobiłem z tego jedno. To poszło z automatu, wiedziałem, że dwóch słów nie dam rady przetłumaczyć. Aj kju – chciałem to poprawić, żeby nie mówić aj kju, ale nie wiedziałem, jak to jest po polsku.
16.	08:56	But it wasn't just the intensity of Miguel's grief that confused his employers; it was the duration. Miguel was confused by this as well and really quite embarrassed by it. "What's wrong with me?" he asked me in our session. "What adult spends almost a year getting over a one-year relationship?" Actually, many do.	co najciekawsze to nie był bardzo długi czas, kiedy to (.hhh) Migel znajdowal się w takim s:::tanie↓ (1) to trwało rok po::: tym jak (.) jego związek zakończył się i dużo z nas tak robi↓ (4)	Część zauważyłem błędu, coś tam jest źle z tym rokiem, chciałem to poprawić, ale zacząłem już coś mówić o Migelu, było trudno mi to już zmienić. Więc wyszło opowiadanie o jakimś człowieku, a nie o Migelu. Chciałem to poprawić, ale nie miałem możliwości.

17.	09:19	Heartbreak shares all the hallmarks of traditional loss and grief: insomnia, intrusive thoughts, immune system dysfunction. Forty percent of people experience clinically measurable depression. Heartbreak is a complex psychological injury. It impacts us in a multitude of ways. For example, Sharon was both very social and very active. She had dinners at the house every week. She and Miguel went on camping trips with other couples. Although Miguel was not religious, he accompanied Sharon to church every Sunday, where he was welcomed into the congregation. Miguel didn't just lose his girlfriend; he lost his entire social life, the supportive community of Sharon's church. He lost his identity as a couple. Now, Miguel recognized the breakup had left this huge void in his life, but what he failed to recognize is that it left far more than just one. And that is crucial, not just because it explains why heartbreak could be so devastating, but because it tells us how to heal. To fix your broken heart, you have to identify these voids in your life and fill them, and I mean all of them. The voids in your identity: you have to reestablish who you are and what your life is about. The	mamy bezsenność y: zaburzenia układu odpornościowego y: inne (.) >inne zaburzenia< (2) Szaron była bardzo zsocjalizowana i aktywna↓ (1) i jeździła z Migelem na:: e:: różne wyjazdy (2) i razem nawet chodzili do:: m:: (.) do kościoła↑ >każdego tygodnia, każdej niedzieli↑< (1) jednak kiedy:: y: >oni (to) wszystko robili razem kiedy:: (.hhh) nie:: e: >Szaron od niego< y: (.) kiedy Szaron już z nim razem nie była, to:: y: stracił y: <samoidentyfikację>, bo identyfikował siebie tylko w tym związku↓ (5) (.hhh) dlatego, żeby ocalić rozbite serce↑ (3) trzeba ponownie <odkryć, kim ty jesteś↓> (5) żadna z tych aktywności, >które (podejmujecie)<, żeby jakoś tam (.) jakby żeby to odnaleźć (.hhh) (wyzwalasz) odpowiedź, dlaczego tak się stało i jak to można (.) poprawić y: nie p::omoże zanim nie znajdziecie odpowiedzi na to proste pytanie (.) (.hhh) >nie znajdziecie e: że zanim znajdziecie< siebie (6)	Dinners every week – chciałem to przetłumaczyć, bardzo dużo było informacji, więc nie za bardzo chcąc, ale to opuściłem. Wolałem iść dalej. Chciałem powiedzieć, że ona odeszła (lost his girlfriend) – odeszła, ale to by zabrzmiało może, że ona już nie żyje, dlatego chciałem powiedzieć w inny sposób, stąd ta cisza, próbuję coś lepszego wtedy zrobić. Już razem z nim nie była – tak powiedziałem.

		voids in your social life, the missing activities, even the empty spaces on the wall where pictures used to hang. But none of that will do any good unless you prevent the mistakes that can set you back, the unnecessary searches for explanations, idealizing your ex instead of focusing on how they were wrong for you, indulging thoughts and behaviors that still give them a starring role in this next chapter of your life when they shouldn't be an extra.		
18.	11:10	Getting over heartbreak is hard, but if you refuse to be misled by your mind and you take steps to heal, you can significantly minimize your suffering. And it won't just be you who benefit from that. You'll be more present with your friends, more engaged with your family, not to mention the billions of dollars of compromised productivity in the workplace that could be avoided.	to jest trudny proces, (3) ale trzeba odrzucić (.) tą tą (zawodną) drogę, którą wam proponuje wasz (.) wasz (.) wasz mózg↓ (8)	Mózg – mind – szukałem, jak powiedzieć mind po polsku, zanim znalazłem, to trzy razy powtórzyłem. Zdawałem sobie sprawę, że mózg to nie jest to słowo, ale trzeba było iść dalej, chciałem poprawić, ale nie wiedziałem, jak. Już i tak się trzy razy zawiesiłem. Your – zastanawiałem się, czy to wasz czy twój, ale akurat nie w tym miejscu.
19.	11:34	So if you know someone who is heartbroken, have compassion, because social support has been found to be important for their recovery. And have patience, because it's going to take them longer to move on than you think it should. And if you're hurting, know this: it's difficult, it is a battle within your own	jeśli wy znacie, (3) >że niektóre osoby z waszego otoczenia< (.) ma <taką nieprzyjemność w życiu> (.) to bądźcie dla nich życzliwi (3) a jeśli ta osoba, to wy↑ (.) to >(po prostu pamiętajcie)< o tym, co (wam) dzisiaj powiedziałem↓ (2) wy naprawdę macie wszystkie potrzebne rzeczy do tego, żeby to	Ocalić serce – heal – mam taki moment, gdy się męczę i tracę koncentrację, ostatni akapit – już mi się poplątało, trochę nie zauważałem, co mówi mówca, ale chciałem przetłumaczyć wszystko, na przykład że trzeba przetłumaczyć ‘compassion’ – na początku już wiedziałem, że nie wiem, jak to zrobić, musiałem coś znaleźć –

		mind, and you have to be diligent to win. But you do have weapons. You can fight. And you will heal.	powalczyć (1) i żeby >ocalić wasze rozbite serce<↓	powiedziałem życzliwy. Wiedziałem, że to nie jest bardzo dobry wybór, ale nie było nic innego. Tak samo z tą metaforą z ‘weapon’, zauważyłem ją, ale automatycznie mój mózg ułatwił to – macie rzeczy, żeby powalczyć. Nie próbowałem już poprawić, chociaż chciałem. Uprościłem sobie. Tools – środki byłyby lepsze, ale wtedy mi to nie przyszło do głowy.
20.	12:04	Thank you. a→		

2020

===

Text two: *Reality check on renewables* (2020)

No.	Time	Source speech	Student's interpretation (S1)	Student's retrospective verbal comment (S1)
1.	00:00	When the Industrial Revolution started, the amount of carbon sitting underneath Britain in the form of coal was as big as the amount of carbon sitting under Saudi Arabia in the form of oil. This carbon powered the Industrial Revolution, it put the "Great" in Great Britain, and led to Britain's temporary world domination. And then, in 1918, coal production in Britain peaked, and has declined ever since. In due course, Britain started using oil and gas from the North Sea, and in the year 2000, oil and gas production from the North Sea also peaked, and they're now on the decline.	gdy zaczęła się e: rewolucja przemysłowa↑ ilość węgla↑ w Wielkiej Brytanii w formie (.) w postaci węgla↑ (.hhh) była tak duża jak (.) y:: (.) ilość węgla w postaci oleju napędowego pod Arabią Saudyjską↓ (3) (.hhh) to sprawiło, że Wielka Brytania była (.) >stała się< wielka↓ >i dominowała na świecie↓< w dwatys/ w tysiąc dziewięćset <osiemnastym roku> o:: osiągnął (.) >osiągnęła< swój szczyt i później już spadała↓ (1) to samo stało się z ilością oleju, która y: również w dwutysięcznym roku osiągnęła swój szczyt i:: e >później już zaczęła spadać<↓	W formie – postaci – jak tego słuchałam przed tłumaczeniem, to pomyślałam, że lepiej będzie, jak powiem 'w postaci węgla', ale jak zaczęłam tłumaczyć, to powiedziałam 'forma' i dlatego się poprawiłam, bo wcześniej zaplanowałam sobie co innego, lepiej to brzmiało. Później też będzie ten problem. Olej napędowy – to sobie sprawdziłam z tej kartki, jaki to olej? I tak wyszło, olej napędowy a nie sam olej. Była – stała się – chyba gramatycznie gorzej mi brzmiało, że była wielka, a stała się wielka lepiej oddawało oryginał 'great in Great Britain', tak ładnie podkreślone, że wielka w tej nazwie. Dwa tysiące – to raczej mówiłam, bo wcześniej słuchałam raz i wiedziałam, że ten rok tam będzie. Chyba za szybko. Wiedziałam, co powiedzieć, wiedziałam, że to jest ten tysiąc dziewięćset osiemnasty i słyszałam to, ale nie

				wiem, czemu powiedziałam dwa tysiące zaczęłam mówić. Może brak koncentracji.
2.	00:42	These observations about the finiteness of easily accessible, local, secure fossil fuels, is a motivation for saying, "Well, what's next? What is life after fossil fuels going to be like? Shouldn't we be thinking hard about how to get off fossil fuels?" Another motivation, of course, is climate change.	(.hhh) te obserwacje o:: <skończoności łatwo dostępnych> paliw kopalnianych↑ (.hhh) jest motywacją, >żeby pytać, (.) co dalej↑< (.) <jak życie po> (.) >paliwach kopalnianych będzie wyglądało<↑ (2) >również (.) y: sprzyja temu rozmyślanie nad tym zmiany klimatu (.) zmiana klimatu<↓ (3)	Zmiany – zmiana klimatu – tutaj inny przypadek, inna końcówka, nie liczba pojedyncza, wydawało mi się, że inaczej powiedziałam wcześniej i że ten przypadek będzie lepszy. Często zapominałam, co powiedziałam przed sekundą, bo skupiałam się na tym, co będzie. I dlatego też te poprawki są, bo już nawet nie byłam pewna tego, co powiedziałam. Fossil fuels – kopalniane – ja to przetłumaczyłam jako paliwa KOPALNE, ale teraz słyszę, że mówię KOPALNIANE, ale nie myślałam o tym wtedy, jak to się odmienia – kopalnych, kopalnianych, raczej to chyba bardziej logicznie brzmiało. Wtedy tego nie słyszałam.
3.	01:02	And when people talk about life after fossil fuels and climate change action, I think there's a lot of fluff, a lot of greenwash, a lot of misleading advertising, and I feel a duty as a physicist to try to guide people around the claptrap and help people understand the actions that really make a difference, and to focus on ideas that do add up.	(.hhh) myślę, że jest obecny(ch) e: obecnej y:: wiele (.) ekościemy↑, (.) które sprawiają, że ludzie nie wiedzą, w co mają wierzyć↑ (2.5) myślę, że jako fizyk (.) y: muszę sprostować parę rzeczy↓ (1)	Ekościema – tu mówiłam z opóźnieniem, usłyszałam greenwash, przypomniałam sobie, że to jest ekościema, chciałam bardzo użyć tego słowa, ale gdy zaczęłam mówić, to okazało się, że problemem jest to, co będzie przed. Bardziej pasowało mi – CZEGO? EKOŚCIEMY, a okazało się, że wcześniejszy czasownik to jest problem, w jakiej formie to powiedzieć i mój mózg, jak zaczęłam to zdanie, to taka szybka analiza – tak czy tak i stwierdziłam, że obie

				formy są źle. Więc dlatego poprawiłam się, bo myślałam, że może będzie lepiej.
4.	01:25	Let me illustrate this with what physicists call a back-of-envelope calculation. We love back-of-envelope calculations. You ask a question, write down some numbers, and get an answer. It may not be very accurate, but it may make you say, "Hmm." So here's a question: Imagine if we said, "Oh yes, we can get off fossil fuels. We'll use biofuels. Problem solved. Transport ... We don't need oil anymore." Well, what if we grew the biofuels for a road on the grass verge at the edge of the road? How wide would the verge have to be for that to work out?	pozwólcie, że pokażę to pewną metodą szacowania wyników, <którą wszyscy uwielbiamy> (.) zadaje się pytanie, zapisuje i ma się jakieś odpowiedzi↓ (1) (.hhh) więc jest takie pytanie↓ (1) oczywiście możemy powiedzieć, że:: (.) y: pozbędziemy się paliw kopalnianych i zamiast tego będziemy używać (.) e: biopaliwa↑ i >problem rozwiązany<↓ (5)	
5.	02:01	OK, so let's put in some numbers. Let's have our cars go at 60 miles per hour. Let's say they do 30 miles per gallon. That's the European average for new cars. Let's say the productivity of biofuel plantations is 1,200 liters of biofuel per hectare per year.	przedstawmy pewne (1) e:: liczby↑ (4) pytanie brzmi jak (.) ~szeroka~ y: >jak szeroka musiałaby być plantacja oliw >biopaliwa<<↑ (.) żeby to zadziałało↑ (.hhh) (2.5) e: powiedzmy, że:: (xxx) samochody poruszają się sześćdziesiąt mil na godzinę↑, (.hhh)	Tutaj końcówki tamtego to w ogóle nie zrozumiałam, o co chodzi z tą drogą i potem ten obrazek, ale i tak nie zrozumiałam, o co chodzi z tą drogą. I myślałam, że to ominę, właśnie o tych liczbach, ale okazało się, że to nie jest ominięcie, tylko jeszcze długo ciągnięty ten wątek (więc nie

		That's true of European biofuels. And let's imagine the cars are spaced 80 meters apart from each other, and they're perpetually going along this road. The length of the road doesn't matter, because the longer the road, the more biofuel plantation. What do we do with these numbers? Take the first number, divide by the other three, and get eight kilometers. And that's the answer. That's how wide the plantation would have to be, given these assumptions. And maybe that makes you say, "Hmm. Maybe this isn't going to be quite so easy."	trzydzieści mil na galon↑, e: jest potrzebne tysiąc dwieście litrów (.hhh) e: biopaliwa na:: hektar rocznie↓ (1) (xxx) e: (xxx) długość drogi się e: nie ma tutaj znaczenia↓ (.) <co robimy z tymi liczbami↑> (.hhh) obliczamy, że:: y: plantacja musiałaby być >mieć< osiem kilometrów szerokości↓ (1) (.hhh) to sprawia, że zaczynamy myśleć (.) czy to na pewno będzie takie proste↓ (2)	będzie o tych drogach prawie). Tu się zaczęłam gubić troszkę, ale wtedy jeszcze myślałam, że ominę te drogi, dam jakiś przykład i będzie dobrze. Jak słuchałam go, to był problem z jednostkami, bo raczej ciężko było mi załapać, więc jak zobaczyłam, że on będzie to opisywał, to po prostu przerzuciłam się na ten obrazek i zaczęłam czytać. Za każdym razem, jak widziałam obrazek, to się przerzucałam na obrazek. I starałam się przekazać to, co widzę. Mając nadzieję, że to będzie to samo. No bo jak on czyta, a potem objaśnia, to być może, jeśli ja przetłumaczę z obrazka, to będzie wystarczająco. Raczej bazowałam na obrazku tutaj. Oliw – biopaliwa – po tych liczbach ogarnęłam, że to nadal jest o tej drodze, więc starałam się coś przywołać z tego zdania, co pamiętam, bo inaczej nie byłoby wiadomo, skąd ta historyjka się wzięła. To było na obrazku, to jest ten moment, kiedy ja czytałam, liczby na dole, nieco wyżej obrazek z drogą i było pytanie, więc ja to pytanie zaczęłam tłumaczyć, więc to się pewnie nie zgadza z tym, co tutaj i też chciałam to powiedzieć inaczej, ja jakby połączyłam sobie te dwa, to, co pamiętałam, że powiedział słówko biofuels i na tym pytaniu na obrazku było konkretnie biofuels, wide road, plantation i chyba jak dużo, czy jak szeroka. Więc ja raczej

				to z obrazka bazowałam. Ale nie wiem, czemu ‘oliw’, przywoływałam sobie wtedy z pamięci mocno, co słyszałam wcześniej i tym, co jest teraz na obrazku, więc mózg pracował nad tamtym. Bardziej przywoływanie niż skupianie się teraz, żeby to brzmiało dobrze. Długość drogi – tu się trochę zaplątał język, bo wtedy się zastanawiałam, tam była jeszcze jedna linijka na obrazku, czy mówić to, czy ominąć i spróbować złapać to, co on mówi, nie wiedziałam, które powiem. Być - mieć – gramatycznie. [would have to be] Ja tutaj ominęłam sporo, bo on wyliczał bez końca i ja się zastanawiałam, czy czytać i stwierdziłam, że chyba już nie czytać tej ostatniej linijki. Że to chyba nie jest tak ważne, coś tam o samochodzie jeszcze. To pominęłam, on sobie to wyliczał szybko i opowiadał, jak to zrobić, żeby to wyliczyć, a zobaczyłam, że na samym dole pojawia się osiem kilometrów, czyli wynik, czyli pewnie na tym zakończy, więc spróbowałam tak ułożyć zdanie, żeby powiedzieć ‘koniec końców wynik to osiem kilometrów’. Na podstawie tego, co widzę. Zastanawiałam się też, dla kogo jest ta przemowa, bo zwykle te tedy są dla humanistów, takie psychologiczne bardziej. Jeśli biorę to pod uwagę, że to jest popularna wiedza, dla

				wszystkich powinna być zrozumiała, to mogę pomijać bez problemu. Ale znowu potem pomyślałam, że jeśli to rzeczywiście są ludzie bardziej zainteresowani, to jeśli ja tego nie przetłumaczę, chociaż trochę nie spróbuję, to całe przemówienie traci sens, bo być może to jest ważne, więc dużo omijałam, ale też myślałam o tym, jak szybko załapać, czy robić (poprawki), czy pominąć wszystko i powiedzieć jedno zdanie, ale sensownie. Wybrałam to drugie, ale dużo się nad tym zastanawiałam. Gdyby tutaj nie było tego obrazka, to nie wiem, czy bym to powiedziała. To mi dużo pomogło, czytałam i tłumaczyłam. Przy kolorowych kropkach miałam z tyłu głowy taką myśl, że nie muszę mówić wszystkiego, bo słuchacz to widzi na schemacie, szczególnie jak mówił, że niebieskie ogonki to coś tam, a różowe linie to coś, więc wtedy pomyślałam, czy ja muszę mówić o tym? Przecież widać, że one się rysują, więc nawet jeśli ja nie rozumiem, to ktoś, kto patrzy, zobaczy i zrozumie. Co powiedzieć, przecież to widać. Bardzo mało krajów wyliczałam, ale starałam się podać chociaż jeden z grupy, bo jak ludzie sobie zobaczą, że są te same kolory i te same wielkości, to logiczne, że inne kraje też, nie muszę o tym mówić.

				Co powiedzieć, co ma sens, było bardzo dużo danych i trudniej było sobie czytać i tłumaczyć, jak przy poprzednim schemacie.
6.	02:48	And it might make you think, perhaps there's an issue to do with areas. And in this talk, I'd like to talk about land areas, and ask: Is there an issue about areas? The answer is going to be yes, but it depends which country you are in.	i myślę, że być może trzeba to zrobić z:: (.) to liczenie przeprowadzić również na różnych obszarach↓ (2) ~więc zależy to, w jakim jesteś kraju↓~	Z różnymi rzeczami – a potem usłyszałam, że chodzi o land areas, a w głowie sobie przypomniałam, że chodzi o wyliczenia, że słuchacz chyba nie do końca będzie wiedział, do czego on się odnosi. A mnie się wydawało, że ja wiem, do czego, dlatego się poprawiłam. Taki długi kawałek dosyć, bo wydawało mi się, że to zupełnie inny sens.
7.	03:03	So let's start in the United Kingdom, since that's where we are today. The energy consumption of the United Kingdom, the total energy consumption -- not just transport, but everything -- I like to quantify it in lightbulbs. It's as if we've all got 125 lightbulbs on all the time, 125 kilowatt-hours per day per person is the energy consumption of the UK. So there's 40 lightbulbs' worth for transport, 40 lightbulbs' worth for heating, and 40 lightbulbs' worth for making electricity, and other things are relatively small, compared to those three big fish. It's actually a bigger footprint if we take into account the embodied energy in the stuff we import into our country as well. And 90 percent of this energy, today, still comes	zaczniemy od Wielkiej Brytanii↓ (.hhh) e:: w Wielkiej Brytanii↑ >zużycie energii wynosi sto dwadzieścia pięć kilowatów na dzień na osobę<↑ (1) kilowatogodzin↑ (.) na dzień na osobę↓ (3) jest czter/ (.) czterdzieści↑ żarówek na:: (1) ogrzewanie↑, czterdzieści na transport↑ i (ch) weźmiemy pod uwagę (.hhh) e: wszystkie te (.) te dane↑ to:: wychodzi, że dziewięćdziesiąt procent energii, która się zużywa >w Wielkiej Brytanii nadal pochodzi z (.) paliw kopalnianych↓< (3)	Wielka Brytania – UK, to naturalnie, samo Britain to musiałam sprawdzić, czy po polsku się mówi Wielka Brytania. Kilowatów – dodałam kilowatogodzin, bo to inna jednostka, to ze słuchu. Zostało mi to w pamięci, wyłapałam, że zabrakło godzin. Wiedziałam, że są takie jednostki, niedawno wymieniałam żarówki i tam to widziałam, a skoro to usłyszałam, to muszę to powiedzieć. Chciałam na początku dodać same godziny, ale po tej przerwie, to też nie byłoby wiadomo, że to do tego, bo to długa jednostka. Zanim ja skończyłam tę poprawkę, to on już mówił o następnych żarówkach i nawet wymienił wszystkie, zanim ja zaczęłam o nich mówić. Ja powiedziałam dwie z tych – na trzy. Jakoś tak z pamięci.

		from fossil fuels, and 10 percent, only, from other, greener -- possibly greener -- sources, like nuclear power and renewables.		Dużo ominęłam o żarówkach. Ja chyba w głowie ominęłam to, że były te żarówki (125 lightbulbs), usłyszałam te kilowatogodziny i na tym się skupiłam, żeby to powiedzieć, że sto dwadzieścia pięć jednostek. Ogólnie to wiedziałam, że żarówki będą, bo na kartce były. Czterdzieści – zawahanie, nie wiedziałam, czego, on był dalej, ja odgrzebywałam z głowy, nie wiedziałam czego, wiedziałam, że są trzy czterdziestki. Heating – miałam w głowie coś innego, nie ogrzewanie, zawahałam się tutaj. Ta końcówka też z pamięci, bo na tamtych się mocno zatrzymałam, więc tu też znowu, co usłyszałam, zapamiętałam dziewięćdziesiąt procent today i fossil fuels, reszta mi uciekła. Miałam nadzieję, że to jest to. Że o to chodzi.
8.	03:56	So. That's the UK. The population density of the UK is 250 people per square kilometer. I'm now going to show you other countries by these same two measures. On the vertical axis, I'm going to show you how many lightbulbs -- what our energy consumption per person is. We're at 125 lightbulbs per person, and that little blue dot there is showing you the land area of the United Kingdom. The population density is on the horizontal axis, and we're	y:: gęstość zaludnienia w Wielkiej Brytanii to jest dwieście pięćdziesiąt osób (.) na kilometr↑ (.) pokażę, jak wiele żarówek (.) potrzeba na (.) osobę↓ (8) e: ~przedstawiam kraje europejskie↑~ (.) na niebiesko (5) e: na czerwono jest (.) e: Azja↑ (2) e:: Północna Afryka na:: zielono↑ na czarno jest Północna Afryka↑ fioletowa jest Amer/ e: Afryka Środkowa i zielona to Australia i e:: >Nowa Zelandia↓< (2) (.hhh) gęstość jest pokazana na osobę na:: kilometr (.) kwadratowy↓ (3)	Kilometr – uciekło kwadratowy, ale to mi uciekło, nie zauważyłam tego. Na początku starałam się w miarę nadążać z tym schematem, ale on zaczął powoli, a potem kilka na raz i szybko, więc co powiedzieć? Niebieski – kolory, bardzo dużo powiedział, zaczęłam się zastanawiać, jak długo to będzie trwało, ile kolorów będzie i krajów, czy ja mam to mówić? Ja stwierdziłam, że chcę coś powiedzieć, jest już długa przerwa, no to

		250 people per square kilometer. Let's add European countries in blue, and you can see there's quite a variety. I should emphasize, both of these axes are logarithmic; as you go from one gray bar to the next gray bar, you're going up a factor of 10. Next, let's add Asia in red, the Middle East and North Africa in green, sub-Saharan Africa in blue, black is South America, purple is Central America, and then in pukey-yellow, we have North America, Australia and New Zealand. You can see the great diversity of population densities and of per capita consumptions. Countries are different from each other.		najłatwiej było zacząć od kolorów, niebieski. A dokładnie to nie wytłumaczyłam, średnio to rozumiałam. Pukey yellow – chyba ego nie przetłumaczyłam go. Kolory – patrzyłam z wykresu, jestem wzrokowcem, tak mi było prościej. Widziałam, że to jest jakiś odcień zieleni, nie będę się nad tym zastanawiać, tylko powiem zielony. Zastanawiałam się, czemu jest dwa razy zielony, ale to pewnie inny odcień, ale powiedziałam kraj i ogólnie, że zielony.
9.	05:08	Top left, we have Canada and Australia, with enormous land areas, very high per capita consumption -- 200 or 300 lightbulbs per person -- and very low population densities. Top right: Bahrain has the same energy consumption per person, roughly, as Canada -- over 300 lightbulbs per person, but their population density is a factor of 300 times greater, 1,000 people per square kilometer. Bottom right: Bangladesh has the same population density as Bahrain, but consumes 100 times less per person.	w t/ (1) w tych największych potrzeba w krajach potrzeba najwięcej żarówek na osobę↓ (3) ponad trzy::(.)sta↑:: (.hhh) e:: żarówek na osobę jest na przykład w Kanadzie↓ (2) i są kraje, które e:: zużywają poniżej stu żarówek na osobę↓ (2)	To był ten moment, gdzie ja stwierdziłam, że on za dużo mówi i ja nie jestem w stanie przekazać tylu szczegółów i tych krajów, i zaczęłam się gubić. Dopiero chyba w trzeciej linijce złapałam, o co chodzi. To, co usłyszałam, streściłam. Nie pamiętam, które kraje, on mówił o kolejnych, podsumowałam. Wiedziałam, że łatwiej już nie będzie, a jednocześnie nie da się przekazać wszystkich szczegółów. Więc upraszczam i mówię tyle, ile daję radę. Próbowałam kleić te dane, nazwy krajów i liczby. Dokładałam trochę ze swojej wiedzy, że Bangladesz biedny, więc pewnie mniej zużywa. Jak on mówi top right, to ja uznałam to za zbędny szczegół, musiałabym

				to mówić bardzo specyficznym słownictwem. Ja streszczam, omijam, a potem myślę, czy ludzie nadążają. Za mało czasu na wszystko.
10.	05:41	Bottom left: well, there's no one. But there used to be a whole load of people. Here's another message from this diagram. I've added on little blue tails behind Sudan, Libya, China, India, Bangladesh. That's 15 years of progress. Where were they 15 years ago, and where are they now? And the message is, most countries are going to the right, and they're going up. Up and to the right: bigger population density and higher per capita consumption. So, we may be off in the top right-hand corner, slightly unusual, the United Kingdom accompanied by Germany, Japan, South Korea, the Netherlands, and a bunch of other slightly odd countries, but many other countries are coming up and to the right to join us. So we're a picture, if you like, of what the future energy consumption might be looking like in other countries, too.	(.hhh) dodałem↑ (.) małe niebieskie ogonki na kropkach z (.) poszczególnymi krajami↑ (7) być może Wielka Brytania jest na wysokim poziomie blisko Holandii↑ (.) i innych krajów↑, ale jest też wiele innych krajów, które:: (.) idą w górę, żeby do nas dołączyć↓ (1) dlatego musimy też patrzeć na inne kraje, jak to tam wygląda↓ (2)	Powiedziałam o ogonku, ja mam opóźnienie, nie słyszałam dużej części, a ogonki złapałam, więc powiedziałam, aczkolwiek wiedziałam, że oni to widzą, więc w sumie to, co mówię, nie jest bardzo potrzebne. Dlatego to duże opóźnienie, bo o tym myślałam, ale coś też musiałam mówić. Dlatego to powiedziałam z opóźnieniem. Holandia – to wyłapałam, dodałam ‘inne kraje’, bo mi uciekły.
11.	06:28	I've also added in this diagram now some pink lines that go down and to the right. Those are lines of equal power consumption per unit area, which I measure in watts per square meter. So, for example,	e:: różowe↑ (.) linie↑, które idą w dół mówią o↑:: równym zużyciu energii↓ (.) na kilometr kwadratowy↓ (7) połowa↑ e:: <populacji na świecie jest> (.) >powyżej tych e: różowych	Equal – nad tym się zastanawiałam, równy czy podobny, ale stwierdziłam, że nie mam czasu się zastanawiać, ale nie byłam pewna, czy to jest to samo znaczenie. W ogóle go nie rozumiałam tutaj, te zero przecinek jeden, nie rozumiałam i

		the middle line there, 0.1 watts per square meter, is the energy consumption per unit area of Saudi Arabia, Norway, Mexico in purple, and Bangladesh 15 years ago. Half of the world's population lives in countries that are already above that line. The United Kingdom is consuming 1.25 watts per square meter. So is Germany, and Japan is consuming a bit more.	linii↓< (1) Wielkiej (.) Wielka Brytania zużywa↑ (5)	świadomie pominęłam, dla mnie to niepotrzebne i nie wiedziałam, co on porównuje? Co on wykazuje? Ja to mówiłam z obrazka, ale on nie pokazywał wskaźnikiem, gdzie on jest na schemacie, bo tak na pewno byłoby mi prościej, może te kraje bym zapamiętała. Byłam kompletnie zdezorientowana. Wielka Brytania – nie pamiętam tego, język się musiał zaplątać. Zazwyczaj na końcu jest podsumowanie, a tu znowu szczegół, więc urwałam. I te przecinki, jak zobaczyłam te ułamki na obrazku, to nie chciało mi się bawić, nie wiem, jak to powiedzieć tak szybko. Szkoda czasu, żebym się z tym bawiła, nie wiem, jak zacznę kombinować, to stracę całą resztę. A poza tym ludzie to widzą.
12.	07:09	So, let's now say why this is relevant. Why is it relevant? Well, we can measure renewables in the same units and other forms of power production in the same units. Renewables is one of the leading ideas for how we could get off our 90 percent fossil-fuel habit. So here come some renewables. Energy crops deliver half a watt per square meter in European climates. What does that mean? You might have anticipated that result, given what I told you about the biofuel plantation a moment ago. Well, we consume 1.25 watts	dlaczego jest to↑ ważne↑ bo możemy zmierzyć e: (2) ilość w różnych krajach i później to porównać↓ (2) >również ważne jest pytanie jak e: (2) e: wyjść z tego zużycia dziewięćdziesiąt na poziomie dziewięćdziesiąt procent e: paliw kopalnych<↓ (1) >opowiem (am)< opowiem wam o:: e:: energii odnawialnej energii elektrowniach słonecznych↓ (5) e: siła wiatru↑ e:: produkuje trochę więcej↓ niż e:: w e:: plantacje energii↑ (.hhh) (3) żeby wyprodukować e::: >ilość energii (.) potrzebnej↑ za pomocą e:: wiatraków↑< (.hhh) potrzeba tych wiatraków na:: obszarze o	Zdanie wcześniej, tam było o ilości czegoś, nie wyłapałam czego, powiedziałam samą ilość, ale nie było słychać, że brakuje CZEGO, czyli dopełnienia, na to liczyłam, że to jest kontekst. A potem bardziej gramatycznie, bo myślałam o tym, że dziewięćdziesiąt procent, no ale, czy nie ładniej będzie na poziomie dziewięćdziesięciu procent? Żeby było ładniej i logiczniej. Elektrownie słoneczne albo fotowoltaiczne – energy crops chyba mi się pomyliły z solar parks – to sprawdziłam wcześniej, chciałam to rozbudować, żeby nie brzmiało jak poprawka, to

		per square meter. What this means is, even if you covered the whole of the United Kingdom with energy crops, you couldn't match today's energy consumption. Wind power produces a bit more -- 2.5 watts per square meter. But that's only twice as big as 1.25 watts per square meter. So that means if you wanted, literally, to produce total energy consumption in all forms, on average, from wind farms, you need wind farms half the area of the UK. I've got data to back up all these assertions, by the way.	połowę mniejszym niż (.) niż niż całość obszaru↓ na którym ma być ta energia >(u)zużywana<↓	było dużo dłuższe niż to, co on powiedział, ale żeby to jakby więcej zajęło, ten termin, więcej znaczeń. A chwilę wcześniej było o energii odnawialnej, więc o tym też powiedziałam. Ja od razu pierwsza myśl, że elektrownie słoneczne. Wtedy nie wyłapałam. Ta końcówka, to wiedziałam, że to jest łatwe, co on powiedział, wiem, o co chodzi w końcu, ale jak zaczęłam to tłumaczyć, to się trochę zapętliłam i nie mogłam tego zmienić, żeby to brzmiało lepiej i dlatego jak to skończyłam, to pomyślałam, kurczę, akurat to rozumiałam. I już wiedziałam, że nie do końca jasno to tłumaczyłam, ale nie chciałam się poprawiać już, to też byłoby źle, jakbym całe zdanie zmieniała nagle.
13.	08:15	Next, let's look at solar power. Solar panels, when you put them on a roof, deliver about 20 watts per square meter in England. If you really want to get a lot from solar panels, you need to adopt the traditional Bavarian farming method, where you leap off the roof, and coat the countryside with solar panels, too. Solar parks, because of the gaps between the panels, deliver less. They deliver about 5 watts per square meter of land area. And here's a solar park in Vermont, with real data, delivering 4.2 watts per square meter.	(.hhh) przedstawię też tradycyjną metodę (1) e:: bawarską↑ (.) rolnictwa,↑ (.hhh) która zakłada e:: ustawianie paneli słonecznych↑ (2) na wsiach↓ (7) (.hhh) elektrownie słoneczne↑ e:: produkują trochę mniej energii niż e:: reszta↑ (.) e: odnawialnych źródeł energii↓ (7) e:: nie mówię, że to są złe metody, jednak na pewno musimy::: znać ten >liczby< i:: dane i umieć je porównać↓ (6)	Panele słoneczne – od razu tak, bo to wcześniej przetłumaczyłam i na kartce się odnalazłam. Ale tu był problem on the roof countryside, nie usłyszałam tego w tekście. Ale złapałam to ze ściągawki. Solar parks – elektrownie słoneczne, użyłam tego, co na kartce. Wtedy już się pogubiłam, mało tu powiedziałam, nie mogłam się naprowadzić. Kleiłam i podsumowałam. Coś musiałam mówić, próbowałam łapać.

	09:18	Remember where we are, 1.25 watts per square meter, wind farms 2.5, solar parks about five. So whichever of those renewables you pick, the message is, whatever mix of those renewables you're using, if you want to power the UK on them, you're going to need to cover something like 20 percent or 25 percent of the country with those renewables. I'm not saying that's a bad idea; we just need to understand the numbers. I'm absolutely not anti-renewables. I love renewables. But I'm also pro-arithmetic. ☺ {Audience's laughter}		Ten sposób może? I to mi źle zabrzmiało chyba. Liczby i dane – to już sklecałam wszystko, jeśli nie chodziło tylko o liczby, tylko o dane, to jest szersze pojęcie, bezpieczniejsze, bo obejmuje też schematy.
14.	09:20	Concentrating solar power in deserts delivers larger powers per unit area, because you don't have the problem of clouds. So, this facility delivers 14 watts per square meter; this one 10 watts per square meter; and this one in Spain, 5 watts per square meter. Being generous to concentrating solar power, I think it's perfectly credible it could deliver 20 watts per square meter. So that's nice. Of course, Britain doesn't have any deserts. Yet.	e: różne y: plantacje produkują >różne elektrownie produkują różne ilości e: (1) energii< (3) (.hhh) oczywiście w Wielkiej Brytanii nie ma pustyń (.) jeszcze↓ żeby to e: policzyć↓ (3)	Chyba się zorientowałam, że chodzi o energię słoneczną, a nie plantacje, poza tym pamiętam, że plantacje były tłumaczone inaczej, coś się inaczej tłumaczy, więc pomyślałam, że to będzie lepsze tłumaczenie. Uciekło mi wcześniej o pustyniach. Dodałam o liczeniu przy żarcie, bo on coś o tym wcześniej mówił, żeby ten żart dobrze zabrzmiał, to coś muszę dodać, więc trochę próbowałam to ograć. Nie śmieszyło mnie, ale próbowałam kleić.

	09:46	☺ {Audience's laughter}		
15.	09:47	So here's a summary so far: All renewables, much as I love them, are diffuse. They all have a small power per unit area, and we have to live with that fact. And that means, if you do want renewables to make a substantial difference for a country like the United Kingdom on the scale of today's consumption, you need to be imagining renewable facilities that are country-sized. Not the entire country, but a fraction of the country, a substantial fraction.	e: wszystkie↑ źródła ~odnawialne źródła energii~ są rozpraszalne↓ (1) to to:: (1) to znaczy, <że jeśli mamy w dzisiejszych czasach (1) używać (1) e:: odnawialnych źródeł energii↑ w Wielkiej Brytanii↑ to::: muszą być one dostosowane do wielkości krajów↓ i prz/ >i obszarów<↓ (3)	Renewables to u mnie odnawialne źródła energii, zastanawiałam się, czy mogę powiedzieć źródła odnawialnej energii – z kolejnością problem i nawet przed tłumaczeniem się nad tym zastanawiałam i w głowie pierwsze słowo miałam źródła. A później się wahałam, które słowo się mówi pierwsze i tutaj się dlatego poprawiłam, bo mi pierwsze przyszło do głowy źródła, a później, że być może trzeba to powiedzieć jednak w innej kolejności. Dlatego zaczęłam od początku. Na końcu chyba chciałam powiedzieć przestrzeni. I też, kiedy on mówił Wielka Brytania, to mówił 'u nas' i też pomyślałam, że chyba lepiej, jak będę mówić 'w Wielkiej Brytanii', bo to nie jest takie oczywiste, nie wiem, kto tam siedzi i gdzie ten tekst byłby używany i tak dalej. Krajów i obszarów – ja słyszałam, że to dwie różne rzeczy, country-sized – to się odnosi do

				krajów i coś tam chyba wsie, to chyba nie to samo, a obszar to coś szerszego – może być wiele krajów w jednym obszarze.
16.	10:17	There are other options for generating power as well, which don't involve fossil fuels. So there's nuclear power, and on this ordinance survey map, you can see there's a Sizewell B inside a blue square kilometer. That's one gigawatt in a square kilometer, which works out to 1,000 watts per square meter. So by this particular metric, nuclear power isn't as intrusive as renewables.	kolejną e:: (2) kolejnym źródeł energii jest są ene:: jest <energia atomowa i elektrownie jądrowe,↑> które produkują około tysiąc watów na metr kwadratowy↑	Nie wiem, dlaczego dodałam to drugie. Nie powiedziałam nic o Sizewell, chociaż to wyguglowałam, ale jak już widziałam zdjęcia i napis, nie wiedziałam, co z tym. Chyba dodałam to, żeby to ograć. Starałam się utrzymywać opóźnienie, czasem pół albo całe zdanie, łatwiej się tu zgubić, ciągle to się wydłużało, a jakbym skróciła, to bym nie wiedziała, co mówić. Ja chyba wtedy zobaczyłam Sizewell i może dlatego powiedziałam elektrownię jądrową, i dałam liczbę mnogą. Tysiąc było na zdjęciu.
17.	09:19 11:00 11:01	Of course, other metrics matter, too, and nuclear power has all sorts of popularity problems. But the same goes for renewables as well. Here's a photograph of a consultation exercise in full swing in the little town of Penicuik just outside Edinburgh, and you can see the children of Penicuik celebrating the burning of the effigy of the windmill. So – ☺ {Audience's laughter} People are anti-everything, and we've got to keep all the options on the table.	(6) e:: to jest trochę natrętna metoda (9) e: ten obrazek przedstawia dzieci, które e: świętują↑ (3) e:: spalenie↑ (2) y:: >wiatraka↓< (1) ludzie muszą mieć e: wszystkie opcje podane↑ i e: muszą potrafić je porównywać↓ (15)	Wyłapałam kontekst bardziej ze zdjęcia, ja się zgubiłam przy elektrowniach wcześniej, prawie wcale nie powiedziałam, co było dalej, ale to foto się pojawiło. Zobaczyłam, że palą jakby krzyż? Ale on na końcu zdania powiedział 'windmill', ja też czekałam z tym, żeby powiedzieć, co oni palą, dałam to na końcu. Mniej słyszałam resztę.

18.	11:06	What can a country like the UK do on the supply side? Well, the options are, I'd say, these three: power renewables, and recognizing that they need to be close to country-sized; other people's renewables, so we could go back and talk very politely to the people in the top left-hand side of the diagram and say, "Uh, we don't want renewables in our backyard, but, um, please could we put them in yours instead?" And that's a serious option. It's a way for the world to handle this issue. So countries like Australia, Russia, Libya, Kazakhstan, could be our best friends for renewable production. And a third option is nuclear power. So that's some supply-side options.	em: (5) wiele ludzi mówi, że my już mamy źródła↑ e: odnawialne źródła energii↑ i nie interesują się, co z tym można jeszcze więcej zrobić↓ (.) które są najlepsze↑ (5) czyli omówiliśmy y:: typy (.) różne typy y: źródeł↑ nasze źródła (.hhh) odnawialne energii↑ e: innych ludzi↑ e: (.) energię atomową↑ (4)	Tabelka mi pomogła. Bardziej się tym sugerowałam. Wcześniej była taka długa przerwa, bo w ogóle nie wiedziałam, co on mówi. Typy – bardziej gramatycznie, bo mówi się, że różne typy, lepiej brzmi.
19.	11:47	In addition to the supply levers that we can push -- and remember, we need large amounts, because at the moment, we get 90 percent of our energy from fossil fuels -- in addition to those levers, we could talk about other ways of solving this issue. Namely, we could reduce demand, and that means reducing population -- I'm not sure how to do that -- or reducing per capita consumption.	pamiętajmy, że my >Wielka Brytania< potrzebuje dużej ilości (1) e: ~odnawialnych źródeł energii↓~	Już tu patrzyłam na zegarek i nie wiedziałam, kiedy to się kończy, już sobie dałam spokój.

No.	Time	Source speech	Student's interpretation (S2)	Student's interpretation (S2)
1.	00:00	When the Industrial Revolution started, the amount of carbon sitting underneath Britain in the form of coal was as big as the amount of carbon sitting under Saudi Arabia in the form of oil. This carbon powered the Industrial Revolution, it put the "Great" in Great Britain, and led to Britain's temporary world domination. And then, in 1918, coal production in Britain peaked, and has declined ever since. In due course, Britain started using oil and gas from the North Sea, and in the year 2000, oil and gas production from the North Sea also peaked, and they're now on the decline.	kiedy zaczęła się rewolucja przemysłowa ilość węgla kamiennego pod Wielką Brytanią w formie węgla (.hhh) była tak duża jak teraz pod Arabią Saudyjską w::: opcji (1.5) nafty↓ ten właśnie węgiel pomógł Wielkiej Brytanii być świetną↓ i w tysiąc dziewięćset osiemnastym roku produkcja wiel/ (.) y: węgla urosła↓ i od tamtej pory rośnie↑ (1) w dwatys/ y: w dwutysięcznym roku (1) produkcja ropy naftowej również urosła z:: oceanów↓ (1)	Oil – w tym momencie tak na szybko musiałam podjąć decyzję, czy to jest: olej, ropa czy nafta? Musiałam chwilę pomyśleć, stąd widoczna i zacięcie. Jak sprawdzałam to przed, wychodziło zawsze, że to ropa, ale w mojej głowie to była nafta. Chciałam w pierwszym zdaniu powiedzieć 'węgiel w postaci węgla kamiennego' – a później zamieniłam. Sprawdzałam, że jest różnica między coal – węgiel kamienny a węgiel jako paliwo. W trakcie tłumaczenia nie usłyszałam, że powiedziałam odwrotnie. Rewolucja – przez sekundę chciałam powiedzieć, że 'industrialna', ale wyciszyłam to i powiedziałam 'przemysłowa'. Być świetną – be great. Jak przesłuchiwałam na początku te dwie minuty, to wymyśliłam, że 'włożył słowo wielka do Wielkiej Brytanii', chciałam tak poetycko popłynąć, ale czas się skończył, więc chciałam pokazać, że dzięki węglowi Wielka Brytania zaczęła dominować, ale tego już nie powiedziałam, tylko to, że jest świetna. Miałam taki niedosyt, to była wordplay, ale zabrakło czasu. Pan mnie wyprzedził.

				Chciałam powiedzieć ‘produkcja węgla w Wielkiej Brytanii’ albo ‘produkcja w Wielkiej Brytanii węgla’, trochę się aliteracja zrobiła. chciałam wybrnąć z tego i stwierdziłam, że już nie będę mówiła kraju, bo przed chwilą był, więc jest to w miarę oczywiste. Z tym rokiem, ja myślałam, że on powie coś dalej ‘two thousand something’, więc zaczęłam dwatysiące pierwszym na przykład, a dwustysięczny to jest jedyny wyjątek, więc musiałam się cofnąć. Większe prawdopodobieństwo było, że dwa tysiące coś, ale się nie wstrzeliłam. Ostatnie zdanie – to bardzo skrócona wersja. Z oceanów – chodziło mi, że wydobywane w oceanach. Jak ja już to mówiłam, to ten pan był przy zdaniu ‘these observations’. Więc ja go doganiałam.

2.	00:42	These observations about the finiteness of easily accessible, local, secure fossil fuels, is a motivation for saying, "Well, what's next? What is life after fossil fuels going to be like? Shouldn't we be thinking hard about how to get off fossil fuels?" Another motivation, of course, is climate change.	te obserwacje na temat skończoności i przemijalności w:: (.) paliw kopalnych są motywacją do powiedzenia, co (na) dalej↓ jakie będzie życie, kiedy skończą się paliwa kopalne↓ >czy nie powinniśmy myśleć o tym bardzo↓< (.hhh) kolejną motywacją jest (1.5) >zmiana klimatu↓<	Na – dalej – nadal dalej – skleiły się w jedno słowo. Wtedy to wyłapałam. Trochę to poprawiłam, ale nie do końca, chciałam powiedzieć jeszcze raz 'dalej', ale to byłoby wtedy trzy razy i będzie jeszcze bardziej dziwnie niż z tym. Skończoności i przemijalności – jak sprawdzałam to słowo, to skończoność mi maksymalnie nie pasowała – już na tym etapie sprawdzania słówka stwierdziłam, że przemijalność będzie lepsza, jeśli chcemy pokazać, że w końcu się kiedyś skończą, więc było jakby dwa razy, bo chciałam to dodać, żeby pokazać, że znam to słowo i że według mnie tak lepiej, więc powiedziałam te dwa. Przemijalność – to jest poprawka, żeby objąć to znaczeniem, że to jest bardziej przemijalność niż to nienaturalne słowo skończoność. Fossil, to skamieliny się rzucały w głowę, bo czytałam w prezentacji, bo to organizmy, które umarły i to się wydobywa. Chciałam też coś o tych skamielinach powiedzieć, ale zamknęłam się i powiedziałam poprawnie. On jeszcze tu tak szybko nie mówił, więc mogłam się delikatnie skupić na tym słowie. Nie skończyłam zdania – w głowie miałam – 'czy nie powinniśmy myśleć o tym CZĘŚCIEJ' albo 'czy nie powinniśmy się NA TYM

				BARDZIEJ SKUPIĆ' – wyszedł miks 'myśleć o tym bardzo'. Chodziło mi też po głowie 'ciężko', bo w oryginale jest 'hard'. Jak skończyłam mówić o tej drugiej motywacji, to mi kliknęło w głowie, że coś tam nie poszło. To było całe zdanie i nie było sensu się poprawić. Musiałabym powiedzieć całe to zdanie od nowa, bo jak miałby słuchacz wiedzieć, że poprawiam tylko jego wybiórczy fragment, wiedział który to fragment, i zrozumieć sens zdania. Musiałabym całe zdanie mówić od nowa, ale już bym nie dogoniła go w życiu.
3.	01:02	And when people talk about life after fossil fuels and climate change action, I think there's a lot of fluff, a lot of greenwash, a lot of misleading advertising, and I feel a duty as a physicist to try to guide people around the claptrap and help people understand the actions that really make a difference, and to focus on ideas that do add up.	kiedy ludzie mówią o paliwach kopalnych (.) myślę, że jest tam wiele bzdur i (1.5) ekościemy i czuję obowiązek jako fizyk, żeby was przeprowadzić przez to i pomóc wam zrozumieć, jakie akcje naprawdę powinny być podjęte↓ i to co ma sens↓ (3)	Tutaj trochę mówię jak robot. Chciałam powiedzieć dużo i chciałam zwolnić, ale w pewnym momencie było już za wolno i przez chwilę głos mi opadł, bo nie byłam pewna, co powiedzieć. Wyobraziłam sobie sytuację, gdybym ja autentycznie go tłumaczyła dla ludzi i on mówi tyle, chciałam się czasem trochę zgrać, więc zwolniłam swoje, mało informacji, żeby to rozciągnąć to.
4.	01:25	Let me illustrate this with what physicists call a back-of-envelope calculation. We love back-of-envelope calculations. You ask a question, write down some numbers, and get an answer. It may not be very accurate, but it may make you say, "Hmm."	pozwólcie mi to przedstawić czymś, co się nazywa zaokrąglone (.) obliczenia (.) uwielbiamy te obliczenia zadajesz pytanie, (na)piszesz jakieś liczby (1) i masz odpowiedź >może nie jest to najdokładniejsze↑, ale daje ci do myślenia (.) pomyślmy (.hhh) jeżeli	Obliczenia – sprawdzałam, co to znaczy, nie ma polskiego odpowiednika, stwierdziłam, że przybliżone lub zaokrąglone to będzie to. Ale jakby ktoś mi to powiedział, to bym raczej tego nie skojarzyła z tyłem koperty.

		So here's a question: Imagine if we said, "Oh yes, we can get off fossil fuels. We'll use biofuels. Problem solved. Transport ... We don't need oil anymore." Well, what if we grew the biofuels for a road on the grass verge at the edge of the road? How wide would the verge have to be for that to work out?	moglibyśmy powiedzieć, że koniec używania paliw kopalnych i używamy tylko paliwa bio↓< (2)	Paliwa bio – ja tego nie sprawdziłam przed, później mówię chyba biopaliwa, a tutaj – to wcześniej były paliwa kopalne, paliwa najpierw, dodałam bio, żeby było pełne.
5.	02:01	OK, so let's put in some numbers. Let's have our cars go at 60 miles per hour. Let's say they do 30 miles per gallon. That's the European average for new cars. Let's say the productivity of biofuel plantations is 1,200 liters of biofuel per hectare per year. That's true of European biofuels. And let's imagine the cars are spaced 80 meters apart from each other, and they're perpetually going along this road. The length of the road doesn't matter, because the longer the road, the more biofuel plantation. What do we do with these numbers? Take the first number, divide by the other three, and get eight kilometers. And that's the answer. That's how wide the plantation would have to be, given these assumptions. And maybe that makes you say, "Hmm. Maybe this isn't going to be quite so easy."	co jeśli będziemy (.) ro/ co jeśli będą (.) biopaliwa rosły na trawie obok (.) autostrady↑ (.) <jak szerokie> musiałoby być to pole↓ (.) podajmy jakieś liczby >spójrzmy na to< (.) pomyślmy, że samochód jeździ sześćdziesiąt mil na godzinę, potrzebuje (1) całego galona na trzydzieści mil (4) czyli potrzebowalibyśmy tysiąc dwieście litrów biopaliwa na hektar przez rok↓ (4) długość drogi nie ma z:: różnicy, bo czym większe, tym więcej biopaliw↓ (1) i odpowiedzią jest osiem kilometrów szerokości (.) tak szeroka powinna być plantacja, biorąc pod uwagę te liczby↓ (.) i (to) może powiedzieć, że (.) że to wcale nie będzie takie łatwe↓ (1)	Miało być ‘jeśli my mielibyśmy uprawiać’ i to słowo mi tak wyleciało z głowy, ta przerwa to jest to jak ja próbuję wymyślić to polskie słowo, i dopiero za którymś razem mi wyszło, że można zrobić to odwrotnie – ‘biopaliwa rosną’. Galon – mój mózg chciał powiedzieć, że ‘potrzebujemy trzydzieści mil na galon, ale chwilę popatrzyłam się na to, co on tam pisze i byłam w stanie to zmienić. I tak brzmi dziwnie. Tutaj skorzystałam z tego, że to się wyświetliło, bo jak ja to mówiłam, to on był dalej. Mile są naturalne, galon mniej. Chyba pierwszy raz w życiu powiedziałam to słowo. Ucięłam to zdanie o średniej europejskich samochodach nie powiedziałam, jak ja chciałam zacząć to zdanie, to on je kończył. Początku – z produktywnością – też nie wyłapałam. Tysiąc dwieście – to ze słuchu. Ten obrazek z poboczem – rysunek – ja powiedziałam autostrada a nie droga, bo obrazek

				mnie zmylił, jak patrzyłam się trochę na to, to zapominałam, co mówi mówca, a ja chciałam ten obrazek zanalizować dla siebie, a to nie był czas na to. Nie ma znaczenia – tak chciałam powiedzieć – albo nie robi różnicy – to jest produkt tego, tej zlepki. Usłyszałam to. Bardziej mi pasowało 'nie robi różnicy' w sensie tego zdania, ale nie miałam jak tego poprawić, ominęłam bardzo dużo, już byłam zdenerwowana tym i to potknięcie też. 'divide by the other three' w ogóle mi umknęło, wyłapałam tylko ten wynik i byłam z siebie trochę dumna. Poszłam dalej.
6.	02:48	And it might make you think, perhaps there's an issue to do with areas. And in this talk, I'd like to talk about land areas, and ask: Is there an issue about areas? The answer is going to be yes, but it depends which country you are in.	i może dać ci do myślenia, że problem jest z:: (.) z miejscem↓ (1) czy jest jakiś problem (.) z działkami, z miejscem↓ (.) ale to zależy od jakiego (.) państwa↑	Areas – z miejscem, z działkami, nie mogłam znaleźć tego dobrego słowa. Pod koniec chyba powiedziałam obszar. Powtarzam to samo, bo to słowo mówi o dużych obszarach, a nie mogłam sobie tego wytłumaczyć, a pomyślałam, że jak podam te dwa odpowiedniki, to ktoś może ogarnie, że chodzi o duże miejsca?

7.	03:03	So let's start in the United Kingdom, since that's where we are today. The energy consumption of the United Kingdom, the total energy consumption -- not just transport, but everything -- I like to quantify it in lightbulbs. It's as if we've all got 125 lightbulbs on all the time, 125 kilowatt-hours per day per person is the energy consumption of the UK. So there's 40 lightbulbs' worth for transport, 40 lightbulbs' worth for heating, and 40 lightbulbs' worth for making electricity, and other things are relatively small, compared to those three big fish. It's actually a bigger footprint if we take into account the embodied energy in the stuff we import into our country as well. And 90 percent of this energy, today, still comes from fossil fuels, and 10 percent, only, from other, greener -- possibly greener -- sources, like nuclear power and renewables.	zacznijmy z Wielką Brytanią↓ (.) (.hhh) zużycie energii w Wielkiej Brytanii >całkowita< (1) lubię to pokazywać żarówkami, wychodzi na to (1) <sto dwadzieścia pięć> kilowatów na osobę (.) przez dzień↓ ~jest to w Wielkiej Brytanii↓~ (2) czterdzieści żyrawek na transport, na grzanie↑ (3) to jeszcze większy (.) odcisk węglowy↓ (2) dziewięćdziesiąt procent tej energii nadal pochodzi z::: kopal/ e: z paliw kopalnych >tylko dziesięć (.hhh) pochodzi z zielonej energii i (.hhh) odnawialnych z:: źródeł<↓ (2)	UK – Wielka Brytania chyba od razu. To chyba miało być ‘całkowite zużycie energii’, ale najpierw wyłapałam tylko ‘energy consumption’ i tak dodałam. Albo ‘całkowita energia’ albo ‘konsumpcja’. Żarówki – wtedy mi to nie zabrzmiało źle ☺. Kilowaty – bardzo duże cięcie, ale zorientowałam się, on mówi o żarówkach, nie byłam pewna liczby żarówek, nie chciałam wymyślać, powiedziałam to sto dwadzieścia pięć kilowatów, ale wiedziałam, że trochę zgubiłam sens, bo on mówi o żarówkach, a ja nic o nich nie powiedziałam, więc później się starałam mówić o żarówkach. Żyrawek – wtedy nie słyszałam, bo bym na pewno to poprawiła. Footprint – odcisk, który zostawiamy po sobie, tak sądziłam, ale tu nie ma ani początku, ani końca to zdanie, tak samo to big fish, ja zrozumiałam, że to są jakby główni winowajcy. Paliw kopanych – tu miały być chyba ‘z wykopywanych’, dlatego zaczęłam później z ‘kopalne’, ale to są ‘paliwa kopalne’ a nie ‘kopalne paliwa’, więc tak się cofnęłam, ale byłam tego świadoma.

8.	03:56	So. That's the UK. The population density of the UK is 250 people per square kilometer. I'm now going to show you other countries by these same two measures. On the vertical axis, I'm going to show you how many lightbulbs -- what our energy consumption per person is. We're at 125 lightbulbs per person, and that little blue dot there is showing you the land area of the United Kingdom. The population density is on the horizontal axis, and we're 250 people per square kilometer. Let's add European countries in blue, and you can see there's quite a variety. I should emphasize, both of these axes are logarithmic; as you go from one gray bar to the next gray bar, you're going up a factor of 10. Next, let's add Asia in red, the Middle East and North Africa in green, sub-Saharan Africa in blue, black is South America, purple is Central America, and then in pukey-yellow, we have North America, Australia and New Zealand. You can see the great diversity of population densities and of per capita consumptions. Countries are different from each other.	>tak jest w Wielkiej Brytanii< (.) <gęstość populacji w Wielkiej Brytanii to:::> (1.5) >i nie będę wam pokazywać (.) będę wam pokazywać kolejne państwa w ten sam sposób w tym samym diagramie↓< (2.5) gdzie:: sto dwadzieścia pięć żarówek jest na osobę↓ (4.5) gęstość populacji jest (1) w linii poziomej (.) wszystkie kraje Europy są na niebiesko↑ (1.5) (dz/) jest to wielka różnorodność (5) (.hhh) dodajmy Azję na czerwono↑ Bliski Wschód na zielono (1) >Afrykę Subsaharyjską na niebiesko< (2) czarny pokazuje ~Ś::rodkową Amerykę~ (2) Południową Amerykę fioletow(ą) Środkową (.) a zielony Północną, Australię i Nową Zelandię↓ (5) państwa różnią się od siebie↓ (1)	Nie wiedziałam, co. Nie wiedziałam, ile osób, wymyślać czy nie wymyślać? Urwałam. Diagram z kropkami – byłam bardzo zdeterminowana, żeby powiedzieć wszystkie kraje, do których są kolory, ale nie mam pojęcia, o czym on mówił. W życiu. Kolory, kropeczki, to było dla mnie ważne. Czarna magia ten schemat. Zapomniałam, jak jest poziomy i pionowy. Przez to, że u nas jest ten horyzont, kusiło mnie, żeby powiedzieć horyzontalny. Pionowa uciekła. Variety – powiem różnorodność, ale nie wiedziałam, do czego to. Tego zdania, że logarytmicznie rośnie, to nie zrozumiałam i pominęłam. Świadomie stwierdziłam, że tego nie tłumaczę, bo nie rozumiem. Jak pojawiły się te kreseczki, to zastanawiałam się, czy nie powiedzieć, tak jak widać na diagramie. Ale stwierdziłam, chyba mi nie wolno? I w końcu tak nie zrobiłam. Miałam nadzieję, że on zwolni przy tym schemacie. Nie zwróciłam nawet uwagi, że pana nie było, że zniknął. Czytałam, że Afryka Subsaharyjska jest też nazywana Czarną Afryką, ale nie byłam pewna, czy to jest politycznie poprawne określenie, więc

				zostawiłam, jak w oryginale. Łatwiej i szybciej jest powiedzieć czarna niż subsaharyjska. Pomyliłam Środkową z Południową – chyba przez to, że jest South, to S trochę podobne, na to zwróciłam uwagę, większą niż na kolory. Mówię Środkowa, jest chwila przerwy, bo się zorientowałam, poprawiam na Południowa. Na schemacie były chyba nazwy krajów. Zielony – bo na obrazku był oliwkowy, usłyszałam chyba nawet olive.
9.	05:08	Top left, we have Canada and Australia, with enormous land areas, very high per capita consumption -- 200 or 300 lightbulbs per person -- and very low population densities. Top right: Bahrain has the same energy consumption per person, roughly, as Canada -- over 300 lightbulbs per person, but their population density is a factor of 300 times greater, 1,000 people per square kilometer. Bottom right: Bangladesh has the same population density as Bahrain, but consumes 100 times less per person.	na górze po lewej mamy Kanadę (1) bardzo wysokie zużycie (3) i bardzo mała gęstość (1) populacji↓ (2) tak samo jest w Bahrajnie (1) podobnie do Kanady↓ (3) >ale gęstość populacji jest trzysta razy większa<↓ (3) Bangladesz ma tą samą gęstość populacji, co Bahrajn↓ (3)	Usłyszałam te dwie liczby, ale nie ogarnęłam, czy on mówi dwieście żarówek na trzysta osób, a teraz widzę dwieście lub trzysta żarówek, dlatego ja tego w ogóle nie mówiłam tego. Musiałabym bardzo ryzykować, więc powiedziałam tak trochę na około. Nie chciałam przekłamywać. Nie powiedziałam ważnej informacji na końcu, bo nie było kiedy i ta liczba mnie zbiła. Czym więcej on mówił cyferek, tym ciężej mi to było powiedzieć. Skupiałam się na liczbach, danych i później nie mogłam złożyć zdania z tym. Chciałam przekazać liczby wiernie, bo to jest generalnie uznawane jako ważne. Wypadałoby to powiedzieć, ale ciężko to jest tak szybko. Dodawał coraz więcej informacji i liczb, mam

				wrażenie, że poziom mojego tłumaczenia spadał coraz bardziej. Czym więcej, tym gorzej mi szło. Dzisiaj byłam bardziej zestresowana nagrywaniem niż tydzień temu.
10.	05:41	Bottom left: well, there's no one. But there used to be a whole load of people. Here's another message from this diagram. I've added on little blue tails behind Sudan, Libya, China, India, Bangladesh. That's 15 years of progress. Where were they 15 years ago, and where are they now? And the message is, most countries are going to the right, and they're going up. Up and to the right: bigger population density and higher per capita consumption. So, we may be off in the top right-hand corner, slightly unusual, the United Kingdom accompanied by Germany, Japan, South Korea, the Netherlands, and a bunch of other slightly odd countries, but many other countries are coming up and to the right to join us. So we're a picture, if you like, of what the future energy consumption might be looking like in other countries, too.	na dole po lewej nie ma nic↓ (2) ale kiedyś było tam bardzo dużo ludzi↑ (3.5) (.hhh) dodałem takie małe niebieskie (.) ogonki na:: S::udanie (2) >jak było piętnaście lat temu, a jak jest teraz<↓ (5) > (i) to wszystko idzie w prawo (.) wyższa gęstość i wyższe zużycie energii<↓ (3.5) <Wielka Brytania> (2) w::: (.) włącznie z Japonią (2) wiele krajów (1) wznosi się i dochodzi do nas↓ (1) i będzie p::podobna p::przyszłość, jeśli chodzi o zużycie energii w tych krajach↓ (1)	Sudan to chyba jedyne państwo, które wyłapałam. Tutaj było bardzo ciężko, jak mówiłam, to wiedziałam, że gadam głupoty. Zgubiłam się na ‘accompanied by’ i próbowałam cały czas wymyśleć o co chodzi, że nie otoczone, ale towarzyszą, ale tak jakby, że są podobne w użyciu, to był tak długi proces myślowy, że nie mogłam z tego wyjść. Jak mówiłam, to wiedziałam, że praktycznie nie mówię tutaj nic praktycznie. Ostatnie zdanie chciałam powiedzieć w miarę poprawnie.

11.	06:28	I've also added in this diagram now some pink lines that go down and to the right. Those are lines of equal power consumption per unit area, which I measure in watts per square meter. So, for example, the middle line there, 0.1 watts per square meter, is the energy consumption per unit area of Saudi Arabia, Norway, Mexico in purple, and Bangladesh 15 years ago. Half of the world's population lives in countries that are already above that line. The United Kingdom is consuming 1.25 watts per square meter. So is Germany, and Japan is consuming a bit more.	również dodałem w tym diagramie↑ (1) <pewne różowe (.) linie>↓ (1) to są linie, które pokazują (.) wyrównane zużycie energii↑ (2.5) to zużycie energii na ten (.) na to ś:::/ na to miejsce↓ (1) >w Bangladeszu piętnaście lat temu<↓ (2) połowa (.) populacji >całego świata< (.hhh) żyje powyżej tej linii (.) >w Wielkiej Brytanii< (3) zużywa (2) tyle energii, a Japonia trochę więcej↓ (4)	Wyrównane zużycie energii – brzmi jak pytanie, usłyszałam to, że sama siebie pytam, bo nie wiedziałam, co ma na myśli i zagiął mnie tymi różowymi liniami, które idą w dół i do prawej. Tutaj myślałam, że może powiem – jak widzimy na schemacie – ale w końcu powiedziałam, jak mówca z tymi liniami. Miejsce – w głowie miałam środowisko, ale wiedziałam, że to jest błędne, dlatego to tak chwilę zajęło. Ostatnie zdanie – nie wyłapałam, co on powiedział, ile dokładnie. Usłyszałam 'one point' tratatata bardzo szybko. Ważna informacja umknęła, nie powiedziałam. Miało tu być 'Wielka Brytania zużywa' albo 'w Wielkiej Brytanii zużywa się'. Nie byłam pewna, czy on powiedział 'tak jak Niemcy' czy 'NIE tak jak Niemcy', więc tego nie powiedziałam. Powiedziałam tylko o Japonii, że więcej, ale nie powiedziałam czasownika 'zużywa', bo nie zdążyłam.
12.	07:09	So, let's now say why this is relevant. Why is it relevant? Well, we can measure renewables in the same units and other forms of power production in the same units. Renewables is one of the leading ideas for how we could get off our 90 percent fossil-fuel habit. So here come	powiedzmy, dlaczego to jest ważne teraz↓ (2) bo możemy pomierzyć, ile jest (2) paliw odnawialnych↓ (2) i paliwa odnawialne są teraz na przedzie, jeśli chodzi o (3) uprawy energetyczne↑ (2.5) połowa (wa)ta na metr kwadratowy↓ (3) >co co co< (2) <zużywamy pół wata na metr kwadratowy> (.hhh) >to	Wyłapałam tylko sens – wiedziałam, że nie możemy pomieszać tych paliw, dalej jest 'leading ideas' – to się dość często pojawia w tłumaczeniach – miało być 'przodujące' albo 'przoduje', tak chciałam powiedzieć, ale nie byłam pewna, co dalej on powie, więc ja powiedziałam 'na przedzie jeśli chodzi o', to mi

		some renewables. Energy crops deliver half a watt per square meter in European climates. What does that mean? You might have anticipated that result, given what I told you about the biofuel plantation a moment ago. Well, we consume 1.25 watts per square meter. What this means is, even if you covered the whole of the United Kingdom with energy crops, you couldn't match today's energy consumption. Wind power produces a bit more -- 2.5 watts per square meter. But that's only twice as big as 1.25 watts per square meter. So that means if you wanted, literally, to produce total energy consumption in all forms, on average, from wind farms, you need wind farms half the area of the UK. I've got data to back up all these assertions, by the way.	znaczy, że nawet, jeżeli wszędzie będziemy mieli uprawy energetyczne< (.) nie będziemy mogli tego <zrównoważyć> jeżeli chodzi o energię z:: (3) energia wiatrowa dwa przecinek pięć watów na (.) metr kwadratowy↓ (.) >jeżeli byśmy chcieli całą energię z:: wiatrów (.) potrzebowalibyśmy tyle tego (1)< <co połowa Wielkiej Brytanii>↓ (1) >mam tam więcej informacji<↓ (1)	w głowie grało, tylko że on inaczej skończył to zdanie niż ja zakładałam, on dalej tak nie powiedział, więc tutaj była kropka w połowie. Bo tam o nic nie chodziło, więc powiedziałam ‘jeśli chodzi o’. Odnawialne – to od razu. Energię z – nadganiałam go i to słychać, musiałam sobie w głowie dodawać informacji, chciałam tak dojść, żeby zaraz powiedzieć o tym wietrze. Chyba te liczby się wyświetliły. Ja zawsze mówiłam wartości ułamkowe jeden przecinek dwadzieścia pięć, dlatego tutaj podobnie. A jakby nie było jednostki, to bym powiedziała dwa i pół czegoś. A jak mam jednostkę, to dwa przecinek pięć jest wystarczające. To by zajęło połowę obszarów Wielkiej Brytanii, tak bardzo chciałam powiedzieć, ale coś tam nie pykło. I powiedziałam, że ‘energię z wiatrów’. Wtedy chyba tego nie wyłapałam, bo myślę, że bym to poprawiła.

13.	08:15 09:18	Next, let's look at solar power. Solar panels, when you put them on a roof, deliver about 20 watts per square meter in England. If you really want to get a lot from solar panels, you need to adopt the traditional Bavarian farming method, where you leap off the roof, and coat the countryside with solar panels, too. Solar parks, because of the gaps between the panels, deliver less. They deliver about 5 watts per square meter of land area. And here's a solar park in Vermont, with real data, delivering 4.2 watts per square meter. Remember where we are, 1.25 watts per square meter, wind farms 2.5, solar parks about five. So whichever of those renewables you pick, the message is, whatever mix of those renewables you're using, if you want to power the UK on them, you're going to need to cover something like 20 percent or 25 percent of the country with those renewables. I'm not saying that's a bad idea; we just need to understand the numbers. I'm absolutely not anti-renewables. I love renewables. But I'm also pro-arithmetic. ☺ {Audience's laughter}	następne są (3) słoneczne panele↓ (1) pozwalają dać dwadzieścia watów na metr kwadrat(r)owy↓ (2) jeżeli chcesz naprawdę dużo z tego↑ (2) trzeba byłoby mieć wielkie↑ (1) farmy↑ s::słonecznych paneli↓ (2) bo >słoneczne panele zadają mniej czyli pięć watów na metr kwadrat(r)owy<↓ (2) w tym parku jest tylko >cztery przecinek dwa waty<↓ (7) >czyli nie(wiad/) czyli nieważne, które weźmiesz< odnawialne jakie (1) jaka różnorodność (.) jeżeli chcesz dać energię Wielkiej Brytanii, będziesz musiał pokryć (.) z dwadzieścia pięć procent (.) kraju tym↓ nie mówię, że to jest zły pomysł↑ (.hhh) >ale mówię tylko, że te liczby są takie jak są oczywiście nie mam nic do odnawialnych, ale (1)< weźcie to pod uwagę↓ (2)	Ominęłam to z Bawarią. Chyba uciekło to. Bardzo szybko to powiedział. Wyleciała mi nazwa parku, nie wiedziałam, co powiedział, nie skojarzyłam danych z kartki, więc powiedziałam 'W TYM PARKU', bo pojawiło się zdjęcie z nazwą. Ten żarcik był dla mnie mało istotny. Ten drugi z pustyniami już bardziej. Weźcie to pod uwagę – nie wiem, czemu to powiedziałam, chyba nie słyszałam, co on mówi. Pro-arithmetic – dopiero teraz to widzę.

14.	09:20 09:46	Concentrating solar power in deserts delivers larger powers per unit area, because you don't have the problem of clouds. So, this facility delivers 14 watts per square meter; this one 10 watts per square meter; and this one in Spain, 5 watts per square meter. Being generous to concentrating solar power, I think it's perfectly credible it could deliver 20 watts per square meter. So that's nice. Of course, Britain doesn't have any deserts. Yet. ☺ {Audience's laughter}	biorąc pod uwagę słoneczne panele na (.) pustyni↑ (1) dają czternaście watów (1) ta dziesięć we w:: Hiszpanii pięć↓ (5) jeżeli chodzi o:: >miejsce na pustyni to byłoby dwadzieścia watów, ale< (.) oczywiście w Wielkiej Brytanii nie ma jeszcze żadnej (.hhh) pustyni (.) jeszcze↓ (1)	Tutaj dużo ucięć, pierwsze zdanie – nie zrozumiałam nie języka, ale nie mogłam wycisnąć sensu z tego.
15.	09:47	So here's a summary so far: All renewables, much as I love them, are diffuse. They all have a small power per unit area, and we have to live with that fact. And that means, if you do want renewables to make a substantial difference for a country like the United Kingdom on the scale of today's consumption, you need to be imagining renewable facilities that are country-sized. Not the entire country, but a fraction of the country, a substantial fraction.	to jest (.) streszczenie (.) wszystkie odnawialne >paliwa< nieważne, jak je kocham, dają tylko małe energie na małym miejsc/ na małej (.) obszarze↓ (2) i to znaczy, że jeżeli chcesz paliwa odnawialne (.hhh) do energii dla takich państw jak Wielka Brytania (2) musisz wyobrazić sobie obszary jak całe państwa tych odnawialnych paliw	Miejsce – obszar – tu już mi wskoczyło to słowo, ale to była zmora mojego tłumaczenia. You – automatycznie, nie brałam pod uwagę, do kogo on mówi. Tutaj już byłam psychicznie załamana i chciałam jak najszybciej skończyć. Nie byłam świadoma, że raz jest to wy, a raz ty.

16.	10:17	There are other options for generating power as well, which don't involve fossil fuels. So there's nuclear power, and on this ordinance survey map, you can see there's a Sizewell B inside a blue square kilometer. That's one gigawatt in a square kilometer, which works out to 1,000 watts per square meter. So by this particular metric, nuclear power isn't as intrusive as renewables.	są inne (.hhh) opcje związane z (.) pozyskiwaniem energii, które nie (.hhh) mają doty/ nie dotyczą nic z odnawialnymi, czyli (.hhh) energia atomowa, która daje tysiąc watów na metr kwadratowy↓ (5) biorąc pod uwagę to (.) energia atomowa nie jest tak (.) trudna (1)	Nie mają nic wspólnego – tak chciałam powiedzieć – albo nie dotyczą – a się znowu skleiło. Chciałam powiedzieć chyba tutaj nuklearna, bo to tak często używane – atomowe, reaktor atomowy. Nuklearny – to się częściej tyczy wojny.
17.	09:19 11:00 11:01	Of course, other metrics matter, too, and nuclear power has all sorts of popularity problems. But the same goes for renewables as well. Here's a photograph of a consultation exercise in full swing in the little town of Penicuik just outside Edinburgh, and you can see the children of Penicuik celebrating the burning of the effigy of the windmill. So – ☺ {Audience's laughter} People are anti-everything, and we've got to keep all the options on the table.	energia atomowa ma (.HHH) (xxx) (3) >>energia atomowa nie jest lubiana przez ludzi tutaj tak samo<< jeżeli chodzi o:: paliwa odnawialne >widzicie tutaj (.hhh) dzieci, które e:: świętują spalenie wiatru<↓ (2) ludzie są przeciwko wszystkiemu↓ (.) musimy mieć wszystkie opcje↓ (1)	Byłam pewna, że powiedziałam 'wiatraku'. Nie wiem, dlaczego. Słychać, że próbowałam nadgonić. Świętują spalenie – to dziwnie brzmi. Wcześniej mówił o tym, że to kontrowersyjne, więc ogarnęłam znaczenie tego palenia.
18.	11:06	What can a country like the UK do on the supply side? Well, the options are, I'd say, these three: power renewables, and recognizing that they need to be close to country-sized; other people's renewables,	co może takie państwo jak Wielk(ie) Brytania zrobić (1) jeżeli chodzi o energię (.) >trzy opcje są czyli< (2) czyli nasze paliwa odnawialne, które muszą być bliżej wsi (3) (.hhh) ale chodzi o to, że ludzie mówią >że my nie chcemy	Pomogło mi to, co było napisane, ale przez chwilę się zastanawiałam, jak to powiedzieć, że pod tymi strzałkami i w końcu tego w ogóle nie

		so we could go back and talk very politely to the people in the top left-hand side of the diagram and say, "Uh, we don't want renewables in our backyard, but, um, please could we put them in yours instead?" And that's a serious option. It's a way for the world to handle this issue. So countries like Australia, Russia, Libya, Kazakhstan, could be our best friends for renewable production. And a third option is nuclear power. So that's some supply-side options.	żadnych paliw odnawialnych na swoim podwórku< (1) i to prawdziwa opcja dla świata, żeby dać sobie z tym radę (.hhh) >państwa takie jak Australia, Kazachstan, Libia >>mogliby by naszymi być najlepszymi przyjaciółmi jeżeli chodzi o paliwa odnawialne (.hhh) trzecia opcja jest energia atomowa<<↓ (8)	powiedziałam. Pół na pół ze słuchu i tego, co widzę.
19.	11:47	In addition to the supply levers that we can push -- and remember, we need large amounts, because at the moment, we get 90 percent of our energy from fossil fuels -- in addition to those levers, we could talk about other ways of solving this issue. Namely, we could reduce demand, and that means reducing population -- I'm not sure how to do that -- or reducing per capita consumption.	a: teraz mamy więcej energii >>dziewięćdziesiąt procent energii z e: paliw kopalnych<< (1) moglibyśmy mówić o tym, jak rozwiązać ten problem↓ (.hhh) jednym z (nich) jest redukcja populacji >nie wiem, jak to zrobić< (1) albo zredukować (.hhh) zużycie energii↓	Chciałam czym więcej mogę, już koniec, wiedziałam, że już się kończy. Odpuściłam trochę wcześniej, bo mi nie szło i było słychać to westchnięcie, ale chciałam dobrze skończyć. Levers – wiedziałam, że to jest dźwignia i chciałam to powiedzieć, bo to gra słów, ale nie byłam pewna, jak to będzie i stwierdziłam, że pójdę dalej i niech to się skończy.

No.	Time	Source speech	Student's interpretation (S3)	Student's interpretation (S3)
1.	00:00	When the Industrial Revolution started, the amount of carbon sitting underneath Britain in the form of coal was as big as the amount of carbon sitting under Saudi Arabia in the form of oil. This carbon powered the Industrial Revolution, it put the "Great" in Great Britain, and led to Britain's temporary world domination. And then, in 1918, coal production in Britain peaked, and has declined ever since. In due course, Britain started using oil and gas from the North Sea, and in the year 2000, oil and gas production from the North Sea also peaked, and they're now on the decline.	kiedy zaczęła się rewolucja przemysłowa↑, ilość węgla kamiennego w Wielkiej Brytanii (.) równała się (.) ilości (.) węgla w Arabii Saudyjskiej, który występował w postaci ropy naftowej↓ (.) i to właśnie ten węgiel napędzał rewolucję przemysłową↑ (.) e: na jakiś czas zapewnił Wielkiej Brytanii dominację na rynku światowym później w tysiąc dziewięćset osiemnastym roku e: produkcja węgla kamiennego osiągnęła poziom szczytowy i od tamtej pory całkowicie upadła (3) e: jednak w roku dwutysięcznym >produkcja ropy i gazu z Morza Północnego też osiągnęła poziom szczytowy< a obecnie <chyli się ku upadkowi↓> (1)	Carbon – coal – risercz mi pomógł, że w polskim to jest węgiel – pierwiastek i skała, nie było czasu, żeby to rozwijać, więc pomyślałam, że powiem 'węgiel kamienny' i będzie jasne dla polskiego odbiorcy, że chodzi o skałę. A nie sam pierwiastek. Kamienny wyszedł mi spontanicznie, nie miałam tego w planach. W riserczu tego nie uwzględniłam. A nie chciałam zostawiać węgiel – węgiel. Oil – ropa naftowa – tak sobie to przetłumaczyłam wcześniej i tak tu mówiłam. Natomiast problem był z 'gas', bo ropa kojarzy mi się z gazem ziemnym, a tutaj nie ma 'natural gas', więc trochę ryzykowałam, zostawiłam gaz. Moja niewiedza trochę. Decline – to już sobie przygotowałam wcześniej. Wahałam się, bo zdawało mi się, że dwa razy słyszę to samo o gazie i ropie z Morza Północnego. Tyle, że drugi raz z tym rokiem.

2.	00:42	These observations about the finiteness of easily accessible, local, secure fossil fuels, is a motivation for saying, "Well, what's next? What is life after fossil fuels going to be like? Shouldn't we be thinking hard about how to get off fossil fuels?" Another motivation, of course, is climate change.	y: obserwacje dotyczące ograniczonej ilości łatwo dostępnych paliw kopalnych motywują do zastanowienia się nad tym, co będzie dalej↑ czy nie warto zastanowić się nad całkowitym <wyeliminowaniem> zużycia paliw kopalnych↑ kolejną motywacją jest też >są też< zmiany klimatyczne↓ (2)	Wtedy – moja pierwsza myśl – zmiany klimatyczne. Nie miałam innego pomysłu.
3.	01:02	And when people talk about life after fossil fuels and climate change action, I think there's a lot of fluff, a lot of greenwash, a lot of misleading advertising, and I feel a duty as a physicist to try to guide people around the claptrap and help people understand the actions that really make a difference, and to focus on ideas that do add up.	jednak należy pamiętać, że (.) jest e: istnieje >coś takiego jak< <ekościema>, jest wiele niepotrzebnych informacji y:: mnóstwo kampanii reklamowych wprowadza w błąd i ja jako fizyk czuję obowiązek, aby wyprowadzić ludzi z błędu i pomóc im zrozumieć, jakie działania naprawdę mają sens↓ (2)	
4.	01:25	Let me illustrate this with what physicists call a back-of-envelope calculation. We love back-of-envelope calculations. You ask a question, write down some numbers, and get an answer. It may not be very accurate, but it may make you say, "Hmm." So here's a question: Imagine if we said, "Oh yes, we can get off fossil fuels. We'll use biofuels. Problem solved. Transport ... We don't need oil anymore." Well, what if we grew the biofuels for a road on the grass verge at the edge of the road? How wide	e:: pozwólcie, że przedstawię wam pewną przybliżoną kalkulację (sz) fizycy to kochają >zadajesz pytanie, (.hhh) spisujesz różne liczby i sam sobie udzielasz odpowiedzi<↓ może to nie jest całkowicie dokładne, ale na pewno zmusza do myślenia↓ e: >wyobraźmy sobie, że pozbywamy się paliw kopalnych i używamy biopaliwo↑ (.) (.hhh) i problem jest rozwiązany<↓ (.) nie potrzebujemy już więcej ropy↓ (.) a co gdybyśmy uprawiali biopaliwo	Tutaj nie byłam pewna, czy BIOPALIWO, czy BIOPALIWA. Bo w angielskim jest liczba mnoga. Nie byłam pewna, czy dobrze powiedziałam. Usłyszałam liczbę mnogą, powiedziałam pojedynczą i nie wiedziałam, czy to dobrze. Może trzeba było zostawić mnogą? Moja niewiedza: czy można uprawiać biopaliwo? Tak jest w oryginale. Nie było czasu, żeby nad tym myśleć. To jakoś dziwnie mi brzmiało, że nie wiem, ale przetłumaczę wiernie na polski. Ale nie byłam przekonana.

		would the verge have to be for that to work out?	na (.hhh) y: zielonym pasie wzdłuż ulicy↓ jak szerokie musiałoby być pobocze↑ (1)	
5.	02:01	OK, so let's put in some numbers. Let's have our cars go at 60 miles per hour. Let's say they do 30 miles per gallon. That's the European average for new cars. Let's say the productivity of biofuel plantations is 1,200 liters of biofuel per hectare per year. That's true of European biofuels. And let's imagine the cars are spaced 80 meters apart from each other, and they're perpetually going along this road. The length of the road doesn't matter, because the longer the road, the more biofuel plantation. What do we do with these numbers? Take the first number, divide by the other three, and get eight kilometers. And that's the answer. That's how wide the plantation would have to be, given these assumptions. And maybe that makes you say, "Hmm. Maybe this isn't going to be quite so easy."	>wyobraźmy sobie, że auta jeżdżą z prędkością< sześćdziesięciu mil na godzinę, e: spalają jeden galon na trzydzieści mil >to jest taka średnia europejska< (3.5) e:: i mamy tysiąc dwieście litrów biopaliwa <na hektar> w ciągu roku↑ e:: auta znajdują się w odległości osiemdziesięciu metrów od siebie↑ e: długość ulicy nie ma znaczenia, bo im dłuższa droga, tym większa plantacja biopaliwa↑ (2) e: bierzemy pierwszą liczbę i dzielimy ją przez pozostałe trzy i otrzymujemy (1) osiem kilometrów↓ plantacja musiałaby być szeroka na osiem kilometrów↓ (.) może to jednak nie byłoby takie proste↑ do osiągnięcia↓ (4)	Bardziej mi ten obrazek pomógł niż ze słuchu. Byłam bardzo zadowolona, że obrazki i mogłam z nich coś przeczytać, że mam tu jakieś liczby wypisane, na obrazkach się skupiałam. Wtedy dałam sobie więcej czasu na to. On niech sobie gada, tłumaczę to, co widzę. Trochę mi zeszło, żeby ogarnąć w mojej głowie, co to znaczy, co z tym obrazkiem i dotarło do mnie, że chodzi o pobocze wzdłuż drogi. Ten obrazek mi uzmysłowił. Pomógł mi. Wtedy wyłączyłam trochę słuchanie i od razu z automatu szłam na to, co miałam wizualne, to tłumaczyłam. Jak skończyłam tłumaczyć to, co widziałam, to wracałam do tego, co słyszałam, on wiadomo był już dużo dalej. Trochę go wyłączałam wtedy, to by było za dużo – on mówi, ja słyszę jego, siebie, widzę coś i jeszcze tłumaczę. Wyłączyłam słuch, włączyłam wzrok. Bardziej bazowałam na wzroku. Z riserczu wiedziałam, że galon to jest jednostka objętości, to ileś tam litrów, więc jak są to litry, to auto musi to spalać. Po jednostce poznałam. Trochę strzeliłam, że chodzi o spalanie. Po polsku jest odwrotnie – ile litrów na kilometr. Nie zauważyłam tej odwrotnej perspektywy tego. Nie byłam pewna z tym spalaniem, tylko

				po jednostce się zorientowałam, ale nie miałam czasu się zastanowić nad tym, co on mówi, czy to jest poprawne. To się wyświetliło. Nie wiedziałam, jak on to policzył. Coś mnożył, coś dzielił, powiedziałam to, co usłyszałam plus wynik.
6.	02:48	And it might make you think, perhaps there's an issue to do with areas. And in this talk, I'd like to talk about land areas, and ask: Is there an issue about areas? The answer is going to be yes, but it depends which country you are in.	może trzeba by pomyśleć (.hhh) jednak o terenach i (.) w tej przemowie >właśnie< zajmę się tematem e: obszarów lądowych (4.5)	Area – powiedziałam spontanicznie tereny, a w głowie miałam, że obszary brzmią bardziej naukowo. Z drugiej strony nie wiedziałam, jak to się ma do tej przemowy, nie byłam przekonana, co ja tłumaczę. Pomyślałam, że najwyżej dalej powiem obszary lądowe. Lepiej mi to brzmiało. Poza tym, ja byłam dużo za mówcą i goniłam, i tak dużo pamiętałam. Dlatego mniej się poprawiałam, bo było mało czasu.
7.	03:03	So let's start in the United Kingdom, since that's where we are today. The energy consumption of the United Kingdom, the total energy consumption -- not just transport, but everything -- I like to quantify it in lightbulbs. It's as if we've all got 125 lightbulbs on all the time, 125 kilowatt-hours per day per person is the energy consumption of the UK. So there's 40 lightbulbs' worth for transport, 40 lightbulbs' worth for heating, and 40 lightbulbs' worth for making electricity, and other things are relatively small, compared to those three big fish. It's	zacznijmy od Wielkiej Brytanii (.) e: cał(.)kowite zużycie energii w Wielkiej Brytanii (HHH) y: wynosi sto dwadzieścia pięć kilowatogodzin na godzinę >to tak jakby< y: jedna osoba (1) <przez cały czas> miała włączonych sto dwadzieścia pięć żarówek↑ (1) mamy czterdzieści żarówek na transport, czterdzieści to ogrzewanie, a kolejne czterdzieści to jest (.) elek(.)tryczność i pozostałe rzeczy↑ e:: (3) to nie ma porównania z importem (.) y: >(dziesięć)< dziewięćdziesiąt procent ciągle pochodzi z paliw kopalnych↑ e: tylko dziesięć z roz/ >tylko dziesięć procent< z rozwiązań bardziej przyjaznych środowisku	UK – na początku mówił Great Britain, potem UK, zastanawiałam się przed nagraniem, jak to tłumaczyć, stwierdziłam, że Zjednoczone Królestwo brzmi w Polsce trochę dziwacznie i jest długie, a Wielka Brytania jest znana. Konsekwentnie tak tłumaczyłam. Na godzinę – wyłapałam to i trochę się zażenowałam, ale idę dalej. Słuchałam go i wymieszało mi się. Zmylił mnie trochę, trudna jednostka. Electricity – tutaj zawsze mam problem, jak to przetłumaczyć, czy energetyka, coś

		actually a bigger footprint if we take into account the embodied energy in the stuff we import into our country as well. And 90 percent of this energy, today, still comes from fossil fuels, and 10 percent, only, from other, greener -- possibly greener -- sources, like nuclear power and renewables.	>na przykład energia jądrowa czy właśnie< odnawialne źródła energii↓ (.)	elektronicznego, musiałam się zastanowić przez moment, żeby nie palnąć niczego. Usłyszałam import – powiedziałam, ale nie znałam kontekstu tego zdania. Procent – dodałam to. Greener – nie wiedziałam, jak to zrobić, dużo czasu mi zajęło przetłumaczenie tego jako ‘bardziej przyjazne środowisku’. A mówca dalej. W głowie miałam, że zielone, ale zdawało mi się, że to za płaskie, a nie wiedziałam, jak to lepiej zrobić.
8.	03:56	So. That's the UK. The population density of the UK is 250 people per square kilometer. I'm now going to show you other countries by these same two measures. On the vertical axis, I'm going to show you how many lightbulbs -- what our energy consumption per person is. We're at 125 lightbulbs per person, and that little blue dot there is showing you the land area of the United Kingdom. The population density is on the horizontal axis, and we're 250 people per square kilometer. Let's add European countries in blue, and you can see there's quite a variety. I should emphasize, both of these axes are logarithmic; as you go from one gray bar to the next gray bar, you're going up a factor of 10. Next, let's	e: gęstość zaludnienia w Wielkiej Brytanii to dwieście pięćdziesiąt osób na kilometr kwadratowy↑ e:: i to >to samo< zaprezentuję w przypadku <innych państw>↓ e: oś pionowa to >zużycie energii na jedną osobę<↑ e: mała niebieska kropka pokazuje obszar (xxx) Wielkiej Brytanii↑ (HHH) a oś pozioma to gęstość zaludnienia, czyli to właśnie dwieście pięćdziesiąt osób na kilometr kwadratowy↓ e:: mamy >kolejne kraje europejskie zaznaczone na niebiesko<↑ (4) m: następnie mamy >zaznaczone m: kraje azjatyckie na czerwono<↑ (.) >Bliski Wschód i Afryka Północna na zielono< (.hhh) Afryka subsaharyjska na niebiesko↑ (.) czarny kolor to Ameryka Południowa (.) fiolet (.) kolor fioletowy to <Ameryka Środkowa> e:: taki	Stres, żeby wyłapać te liczby. Fiolet – zabrzmiało mi to za bardzo kolokwialnie, a wcześniej mówiłam – jaki kolor? Niebieski, czerwony, więc zmieniłam na fioletowy. Chciałam się trzymać schematu konsekwentnie. Pukey – tłumaczyłam tak, jak zapisałam. Napisałam ‘obrzydliwy’, ale w tym kontekście nie pasowało, więc dałam ‘paskudny’. Nie pasowało mi obrzydliwy, wydawało mi się za mocne. A tak naprawdę z ciekawości się rozproszyłam i patrzyłam, jaki to jest kolor na diagramie. Droga mi pomogła, a ten obrazek za mocno było zamotane – za dużo kropek, kresek, patrzyłam na notatki, gdzie miałam te wszystkie nazwy

		add Asia in red, the Middle East and North Africa in green, sub-Saharan Africa in blue, black is South America, purple is Central America, and then in pukey-yellow, we have North America, Australia and New Zealand. You can see the great diversity of population densities and of per capita consumptions. Countries are different from each other.	paskudny żółty kolor oto Ameryka Północna, Australia i Nowa Zelandia↑ (2) e: widzimy duże zróżnicowanie, jeśli chodzi o gęstość zaludnienia i zużycie energii na jednego mieszkańca↑ (1)	obszarów geograficznych i dodawałam kolory ze słuchu, ale już ten diagram i te osie to dla mnie za dużo było. Trochę nie patrzyłam na to za bardzo, wolałam słuchać. Nie rozumiałam też do końca, jak to się ma do siebie.
9.	05:08	Top left, we have Canada and Australia, with enormous land areas, very high per capita consumption -- 200 or 300 lightbulbs per person -- and very low population densities. Top right: Bahrain has the same energy consumption per person, roughly, as Canada -- over 300 lightbulbs per person, but their population density is a factor of 300 times greater, 1,000 people per square kilometer. Bottom right: Bangladesh has the same population density as Bahrain, but consumes 100 times less per person.	e: na górze po lewej stronie mamy Kanadę i Australię to:: ogromny (.) omamy tam dużyo ogromny ląd i duże zużycie energii to >dwieście trzysta żarówek na osobę<↑ (.hhh) przy niewielkiej gęstości zaludnienia↑ y: górny prawy róg to Bahrajn podobne zużycie jak w Kanadzie (.) jednak tam mamy <trzysta> żarówek na osobę↑ e: gęstość zaludnienia jest ponad sto procent (.) większa↑ (.) na dole po prawej stronie mamy Bangladesz (1)	Tu się zamotałam zupełnie. Spodziewałam się, że będzie coś o obszarze i zużyciu., ale już mi się w głowie zaczęło mieszać to wszystko. Zaczęłam coś i wyłapałam, że mówca mówi o kolejnej części tego diagramu, więc po prostu urwałam. I poszłam do tego, co on akurat mówił. Nie zdążyłam powiedzieć którejś części.

10.	05:41	Bottom left: well, there's no one. But there used to be a whole load of people. Here's another message from this diagram. I've added on little blue tails behind Sudan, Libya, China, India, Bangladesh. That's 15 years of progress. Where were they 15 years ago, and where are they now? And the message is, most countries are going to the right, and they're going up. Up and to the right: bigger population density and higher per capita consumption. So, we may be off in the top right-hand corner, slightly unusual, the United Kingdom accompanied by Germany, Japan, South Korea, the Netherlands, and a bunch of other slightly odd countries, but many other countries are coming up and to the right to join us. So we're a picture, if you like, of what the future energy consumption might be looking like in other countries, too.	na dole po lewej stronie (.) e: nie mamy tu nikogo↑ było tu wiele↑ (.) jednak to kolejna wiadomość, która płynie z diagramu↓ te cienkie niebieskie kreseczki pod (HHH) (2) >Sudanem, Libią, Chinami, (.) Indiami i Bangladeszem< pokazują (.HHH) gdzie te państwa były piętnaście lat temu i gdzie są teraz↓ (3) większość państw y:: >>(!xxx!)<< dołącza do nas >>(!xxx!)<<	Słychać w głosie stres, żeby nie namotać tu za bardzo. Top left, top right. Spodziewałam się, że będzie lewa i prawa na dole. Chciałam o każdej coś powiedzieć, ale jedną pominęłam, nie wiedziałam, co powiedział, więc szłam dalej. Te państwa miałam zapisane, te nazwy są podobne do polskich i było mi łatwiej, ale mamrotałam, bo było ich kilka. To ze słuchu. A z kartki te trudniejsze, subsaharyjskie na przykład.
11.	06:28	I've also added in this diagram now some pink lines that go down and to the right. Those are lines of equal power consumption per unit area, which I measure in watts per square meter. So, for example, the middle line there, 0.1 watts per square meter, is the energy consumption per unit area of Saudi Arabia, Norway, Mexico in purple, and Bangladesh 15 years ago. Half of the world's population lives in countries	>>(!xxx!)<< watach na metr kwadratowy (.) i mamy zero przecinek jeden wata na metr kwagra/ kwadratowy >jest to zużycie w Arabii Saudyjskiej, Norwegii, Meksyku i Bangladeszu< dziesięć lat temu↑ (2) e: (HHH) <połowa> światowej populacji mieszka w krajach, które są ponad tą linią↑ (.) Wiel/ <Wielka (.) Brytania> zużywa jeden przecinek dwadzieścia pięć wata na metr kwadratowy↑ (4)	Wartości ułamkowe – wyświetliło się zero kropka jeden, a wiem że u nich kropka, to u nas przecinek dziesiętny, nie przyszło mi do głowy, że to jedna dziesiąta, tylko zero przecinek jeden. I tak też mówiłam w szkole. Mam też taki nawyk, że tak mówię, jak odrabiam matematykę z dzieckiem, więc upraszczam. Nie wyłapałam, że piętnaście a nie dziesięć lat temu. Te kraje ze słuchu.

		that are already above that line. The United Kingdom is consuming 1.25 watts per square meter. So is Germany, and Japan is consuming a bit more.		
12.	07:09	So, let's now say why this is relevant. Why is it relevant? Well, we can measure renewables in the same units and other forms of power production in the same units. Renewables is one of the leading ideas for how we could get off our 90 percent fossil-fuel habit. So here come some renewables. Energy crops deliver half a watt per square meter in European climates. What does that mean? You might have anticipated that result, given what I told you about the biofuel plantation a moment ago. Well, we consume 1.25 watts per square meter. What this means is, even if you covered the whole of the United Kingdom with energy crops, you couldn't match today's energy consumption. Wind power produces a bit more -- 2.5 watts per square meter. But that's only twice as big as 1.25 watts per square meter. So that means if you wanted, literally, to produce total energy consumption in all forms, on average, from wind farms, you need wind farms half the area of the UK. I've got data to back up all these assertions, by the way.	dlaczego jest to odpowiednie↑ (1) y: możemy mierzyć odnawialne źródła energii <w tych samych j:::ednostkach> i właśnie odnawialne źródła energii e: jakby są najbardziej popularnym pomysłem↑ aby z::redukować dziewięćdziesiąt procent zużycia paliw kopalnych↓ na przykład mamy <uprawy energetyczne> w europejskim klimacie↑ e:: zużywamy jeden przecinek dwadzieścia pięć wata na metr kwadratowy (1.5) e: nawet, gdybyśmy pokryli całą Wielką Brytanię uprawami energetycznymi (.hhh) e: >nie zapewnilibyśmy e: tyle energii, ile obecnie się zużywa<↑ (7) natomiast jeśli chodzi o energię wiatru↑ e: >żeby wyprodukować potrzebną energię, trzeba by było postawić elektrownie na połowie powierzchni Wielkiej Bry::tanii<↑ (.) (.hhh)	Units – zawahałam się, jak to przetłumaczyć. Czasem zwalniam, bo myślę nad czymś kolejnym. Zastanawiałam się, czy nie użyć „dziewięćdziesięcioprocentowego zużycia”, odmiana mi to nasunęła, że by to lepiej brzmiało ale to bardzo długie, więc – dziewięćdziesiąt procent. Obecnie się zużywa – tutaj był problem, bo zrozumiałam to zdanie, przekaz, zaczęłam o tym opowiadać, a jak skończyłam, to on już skończył o energii wiatrowej i ja nie wiedziałam w ogóle o czym była mowa. Jakiś się obrazek pojawił i zobaczyłam, że pominęłam cały fragment. Złapałam o wind farms, zapisałam to sobie. Powiedziałam energia wiatrów – to poszło z automatu, bo się zestresowałam, że nie wiem, co mam mówić. Po chwili dotarło do mnie, że mówi się ‘wiatrowa’ i tak sobie przygotowałam i dalej już mówię ‘wiatrowa’.

13.	08:15 09:18	Next, let's look at solar power. Solar panels, when you put them on a roof, deliver about 20 watts per square meter in England. If you really want to get a lot from solar panels, you need to adopt the traditional Bavarian farming method, where you leap off the roof, and coat the countryside with solar panels, too. Solar parks, because of the gaps between the panels, deliver less. They deliver about 5 watts per square meter of land area. And here's a solar park in Vermont, with real data, delivering 4.2 watts per square meter. Remember where we are, 1.25 watts per square meter, wind farms 2.5, solar parks about five. So whichever of those renewables you pick, the message is, whatever mix of those renewables you're using, if you want to power the UK on them, you're going to need to cover something like 20 percent or 25 percent of the country with those renewables. I'm not saying that's a bad idea; we just need to understand the numbers. I'm absolutely not anti-renewables. I love renewables. But I'm also pro-arithmetic. ☺ {Audience's laughter}	przejdźmy do energii słonecznej e: panele s::łoneczne na dachach dostarczają dwadzieścia watów na metr kwadratowy(ch) w Anglii↑ y: trzeba by było zastosować bawarską metodę↑ produkcji energii↑ i po/ pokryć nawet wsie panelami słonecznymi↑ (2) e: parki solarne produkują e: mniej niż pięć watów na metr kwadratowy (.hhh) >przez< (.) jest to spowodowane przez przerwy między panelami↑ (1) pamiętajmy, gdzie jesteśmy, >jeden przecinek dwadzieścia pięć< wata na metr kwadratowy (3) więc <jakkolwiek> chcielibyśmy produkować energię tylko z odna/ odnawialnych źródeł energii (.hhh) (1) musielibyśmy na to przeznaczyć około dwadzieścia pięć procent powierzchni naszego kraju↑ (.) nie mówię, że to jest zły pomysł, bo::: ja j/ ja jestem za nimi, jednak jestem też zwolennikiem arytmetyki (3)	Odnawialne – zaplątał się język. A wcześniej skorzystałam z riserczu z bawarską metodą i solar parks, ale nie byłam pewna, o czym mówię, to chyba słychać po mojej intonacji. Odpuściłam próbę dodania czegoś śmiesznego, bo nie widziałam tutaj nic zabawnego.

14.	09:20 09:46	Concentrating solar power in deserts delivers larger powers per unit area, because you don't have the problem of clouds. So, this facility delivers 14 watts per square meter; this one 10 watts per square meter; and this one in Spain, 5 watts per square meter. Being generous to concentrating solar power, I think it's perfectly credible it could deliver 20 watts per square meter. So that's nice. Of course, Britain doesn't have any deserts. Yet. ☺ {Audience's laughter}	e::: można by skoncentrować się na >(panelach słonecznych)< na pustyniach, gdyż nie ma tam problemu (1) z chmurami↑ (6.5) oczy::wiście w Wielkiej Brytanii nie mamy pustyń (.) JESZCZE NIE MAMY↓ (.)	Zrozumiałam, niby śmieszne. Yet – zastanawiałam się, czy powiedzieć JESZCZE czy JESZCZE NIE MAMY. A wcześniej ta przerwa – usłyszałam nagle Hiszpanię i skąd tu Hiszpania się wzięła? Nie wiem, o co chodzi, przemilczę to.
15.	09:47	So here's a summary so far: All renewables, much as I love them, are diffuse. They all have a small power per unit area, and we have to live with that fact. And that means, if you do want renewables to make a substantial difference for a country like the United Kingdom on the scale of today's consumption, you need to be imagining renewable facilities that are country-sized. Not the entire country, but a fraction of the country, a substantial fraction.	e: oto podsumowanie do tej pory (3) e: >wszystkie odnawialne źródła energii są (.) dosyć rozpowszechnione< (.) jednak dostarczają mało energii w przeliczeniu na jednostkę powierzchni↓ (3) musimy jakoś z tym żyć↓ (3) żeby móc z nich korzystać, trzeba by y::: poświęcić (.) powierzchnię kraju↑	Rozpowszechnione – miałam wpisane w notatce, że tak właśnie mam to tłumaczyć, ale w tym kontekście nie byłam pewna, czy to pasuje. Nie było innych opcji za bardzo. Wydawało mi się, że to słowo powinno mieć negatywny wydźwięk, ale nie szukałam niczego.
16.	10:17	There are other options for generating power as well, which don't involve fossil fuels. So there's nuclear power, and on this ordinance survey map, you can see there's a Sizewell B inside a blue square kilometer. That's one gigawatt in a square kilometer,	>oczywiście są również inne możliwości oprócz paliw kopalnych, by wyprodukować energię< (.) przykładowo (.) energia ją::drowa↑ mierzona w gigawatach na metr kwadratowy↑ kilometr °kwadratowy↑° (3.5) e:	Jądrowa od razu. Ogólnie ta końcówka była trudna dla mnie. Country-sized – tego nie zrozumiałam.

		which works out to 1,000 watts per square meter. So by this particular metric, nuclear power isn't as intrusive as renewables.	energia jądrowa nie jest wcale tak <niepożądana> jak odnawialne źródła energii↓	
17.	09:19 11:00 11:01	Of course, other metrics matter, too, and nuclear power has all sorts of popularity problems. But the same goes for renewables as well. Here's a photograph of a consultation exercise in full swing in the little town of Penicuik just outside Edinburgh, and you can see the children of Penicuik celebrating the burning of the effigy of the windmill. So – ☺ {Audience's laughter} People are anti-everything, and we've got to keep all the options on the table.	są problemy jednak z:: popularnością↓ tutaj mamy zdjęcie pewnego (.) ćwiczenia y:: jest to zdjęcie zrobione w e:: mieście Penykuk obok Edynburga, gdzie dzieci świętują spalenie podobizny wiatraka↓ (.) ludzie są generalnie przeciwko wszystkiemu, potrafią krytykować wszystko↓ (3)	Szukałam w notatkach tego miasta. Patrzyłam też, co oni palą.
18.	11:06	What can a country like the UK do on the supply side? Well, the options are, I'd say, these three: power renewables, and recognizing that they need to be close to country-sized; other people's renewables, so we could go back and talk very politely to the people in the top left-hand side of the diagram and say, "Uh, we don't want renewables in our backyard, but, um, please could we put them in yours instead?" And that's a serious option. It's a way for the world to handle this issue. So countries like Australia, Russia, Libya, Kazakhstan, could be our best friends for renewable	e:: mamy trzy opcje↓ >mamy odnawialne źródła energii< (2) e: mamy inne (.) możliwości↑ spójrzmy znów na diagram (8) e::: takie państwa jak >Australia, Rosja, Libia czy Kazachstan< (.) >mogłyby się stać naszymi sprzymierzeńcami w produkcji odnawialnych źródeł energii<↑ (3) >oczywiście mamy też trzecią opcję (.) czyli energię jądrową<↓ (4)	Nie wiedziałam, o co chodzi z diagramem i sąsiadami. Dopiero się ocknęłam przy państwach, a nic poza tym nie zrozumiałam.

		production. And a third option is nuclear power. So that's some supply-side options.		
19.	11:47	In addition to the supply levers that we can push -- and remember, we need large amounts, because at the moment, we get 90 percent of our energy from fossil fuels -- in addition to those levers, we could talk about other ways of solving this issue. Namely, we could reduce demand, and that means reducing population -- I'm not sure how to do that -- or reducing per capita consumption.	jak na razie czerpiemy energię w dziewięćdziesięciu procentach z paliw kopalnych↓ czyli nieodnawialnych źródeł energii↓ (1) nie wiem, jak moglibyśmy (.) y:: zredukować (.hhh) gęstość zaludnienia, natomiast można zredukować nasze zużycie energii↓ e: przypadającą <na mieszkańca>↓	Troszkę się rozproszyłam, że ma to być dwanaście minut i kawałek, zaczęłam patrzeć na czas i trochę szyłam, usłyszałam o dziewięćdziesięciu procentach – to już bardziej z pamięci, bo on to już mówił. I jeszcze, bo nie usłyszałam, dodałam, że kopalne to są nieodnawialne źródła. Chciałam coś powiedzieć, a pamiętam z prezentacji, że nieodnawialne to inny ekwiwalent, przypomniało mi się – skoro czegoś nie usłyszałam, to dodam to. Wypełnię czas antenowy.

No.	Time	Source speech	Student's interpretation (S4)	Student's interpretation (S4)
1.	00:00	When the Industrial Revolution started, the amount of carbon sitting underneath Britain in the form of coal was as big as the amount of carbon sitting under Saudi Arabia in the form of oil. This carbon powered the Industrial Revolution, it put the "Great" in Great Britain, and led to Britain's temporary world domination. And then, in 1918, coal production in Britain peaked, and has declined ever since. In due course, Britain started using oil and gas	kiedy rozpoczęła się rewolucja przemysłowa↑ i:::lość węgla (.) pod >ilość złóż węgla< pod Wielką Brytanią była równała się (.hhh) y:: (1) ilości ropy w Arabii Saudyjskiej↑ (4) w tysiąc dziewięćset osiemnastym roku↑ (1.5) produkcja węgla w Wielkiej Brytanii osiągnęła szczyt i potem zaczęła spadać↑ (1) i w roku dwutysięcznym produkcja ropu >i ropy i gazu< olso y: także osiągnęła szczyt i zaczęła spadać↓ (1.5)	Ilość węgla – amount of carbon, wtedy mi przyszło do głowy, że to nie tyle węgiel, ale złoża, które się wydobywa, lepiej zabrzmiało mi złoża węgla. Carbon, coal – z riszerczu jak sprawdziłem, że to jest węgiel po prostu. Przejęzyczenie z ropą, więc poprawiłem się. Also – także – wkleił mi się angielski i się poprawiłem na polski.

		from the North Sea, and in the year 2000, oil and gas production from the North Sea also peaked, and they're now on the decline.		
2.	00:42	These observations about the finiteness of easily accessible, local, secure fossil fuels, is a motivation for saying, "Well, what's next? What is life after fossil fuels going to be like? Shouldn't we be thinking hard about how to get off fossil fuels?" Another motivation, of course, is climate change.	możemy zaobserwować, że te:: m:: złoża się wyczerpują↑ i zas/ (xxx) i zastanowić się, co będzie potem↑ (3) inną motywacją jest y:: (.) zmiana klimatu↑ (3)	Ja powiedziałem złoża. Złoża były wcześniej i skojarzyło mi się, że one się wyczerpują. Paliwa kopalne chyba mi nie przyszły do głowy.
3.	01:02	And when people talk about life after fossil fuels and climate change action, I think there's a lot of fluff, a lot of greenwash, a lot of misleading advertising, and I feel a duty as a physicist to try to guide people around the claptrap and help people understand the actions that really make a difference, and to focus on ideas that do add up.	uważam, że w:: tej kwestii jest dużo ekościemy i:: nieprawdziwych informacji↑ i jako fizyk, postaram się je wyjaśnić↑ (5)	Byłem w tyle, nie za bardzo rozumiałem, co on tu mówi, nie wiedziałem, co to jest claptrap. To mnie zgubiło, ominąłem to.
4.	01:25	Let me illustrate this with what physicists call a back-of-envelope calculation. We love back-of-envelope calculations. You ask a question, write down some numbers, and get an answer. It may not be very accurate, but it may make you say, "Hmm." So here's a question: Imagine if we said, "Oh yes, we can get off fossil fuels. We'll	zilustruję ~to~ to, co fizycy ~naz::zywają~ y:: <przybliżoną kalkulacją>↑ (5) wyobraźcie sobie, że jeżeli (ob) (.) pozbędziemy się e:: paliw kopalnych nie będziemy potrzebowali ropy↑ (1) a co jeśli będziemy uprawiać (1) <bio:::paliwa>↑ na:: drodze↑ (8)	Kalkulację miałem sprawdzoną. Tu mi się przypomniało, że to paliwa kopalne. I to mi raczej od razu wskoczyło. *Ropa – biofuels – chciałem powiedzieć biopaliwa, nie wiem, czemu powiedziałem ropy, chyba się zgubiłem w szybkim tempie i chciałem nadgonić. Czasem tak mam, że*

		use biofuels. Problem solved. Transport ... We don't need oil anymore." Well, what if we grew the biofuels for a road on the grass verge at the edge of the road? How wide would the verge have to be for that to work out?		*myślę o jednym, a mówię o drugim. Mogło mi się to zdarzyć. Może dlatego, że wcześniej już mówiłem ropa?* Oj, a teraz widzę, że jednak chodzi o ten fragment z oil.
5.	02:01	OK, so let's put in some numbers. Let's have our cars go at 60 miles per hour. Let's say they do 30 miles per gallon. That's the European average for new cars. Let's say the productivity of biofuel plantations is 1,200 liters of biofuel per hectare per year. That's true of European biofuels. And let's imagine the cars are spaced 80 meters apart from each other, and they're perpetually going along this road. The length of the road doesn't matter, because the longer the road, the more biofuel plantation. What do we do with these numbers? Take the first number, divide by the other three, and get eight kilometers. And that's the answer. That's how wide the plantation would have to be, given these assumptions. And maybe that makes you say, "Hmm. Maybe this isn't going to be quite so easy."	y:: powiedzmy, że:: produktywność y:: biopaliw jest wynosi sto dwadzieścia litrów na hektar w ciągu roku↑ (.) i samochody są rozmieszczone co osiemdziesiąt metrów (4.5) weźm/ bierzemy pierwszą liczbę i:: dzielimy je przez trzy↑ (in) otrzymujemy, jaka ta plantacja powinna być↑ (8)	Dopiero teraz wyłapałam to przekłamanie z zerem. Chyba to się wyświetliło, bo on podawał te dane. Te wcześniejsze dane – nie wiedziałem, do czego to się odnosi. Na drodze – na poboczu – obok drogi, nie wiedziałem, jaki to ma wpływ, powiedziałem na drodze, urwałem, bo nie byłem pewny tego. Jakoś tego nie umiałem zinterpretować. Ominąłem dosyć dużo, powiedziałem o samochodach, ale nie wiem, jaki to ma wpływ. Weź – bierzemy – take – miało być weźmy, a może przejęzyczenie? Weźmy wydawało mi się za bardzo kolokwialne, a bierzemy – trochę grzeczniej. Przez trzy – wtedy nie wiedziałem za bardzo, o co chodzi w działaniu. Nie wyłapałem tego. Uciekł mi też wynik działania.

6.	02:48	And it might make you think, perhaps there's an issue to do with areas. And in this talk, I'd like to talk about land areas, and ask: Is there an issue about areas? The answer is going to be yes, but it depends which country you are in.	e: chciałbym powiedzieć teraz o::: powierzchni↑ (1) ale to zależy od (w) kraju, w którym żyjemy↑	Areas – pomyślałem od razu o powierzchni.
7.	03:03	So let's start in the United Kingdom, since that's where we are today. The energy consumption of the United Kingdom, the total energy consumption -- not just transport, but everything -- I like to quantify it in lightbulbs. It's as if we've all got 125 lightbulbs on all the time, 125 kilowatt-hours per day per person is the energy consumption of the UK. So there's 40 lightbulbs' worth for transport, 40 lightbulbs' worth for heating, and 40 lightbulbs' worth for making electricity, and other things are relatively small, compared to those three big fish. It's actually a bigger footprint if we take into account the embodied energy in the stuff we import into our country as well. And 90 percent of this energy, today, still comes from fossil fuels, and 10 percent, only, from other, greener -- possibly greener -- sources, like nuclear power and renewables.	y:: będę mówić teraz o Wielkiej Brytanii↑ (6) chciałbym policzyć to w ilości ża::rówek↑ (2) więc to wynosi sto dwadzieścia pięć kilowatogodzin na >przez< na dzień na osobę↑ (10) jest to większy y:: ślad węglowy, jeżeli (1) weźmiemy pod uwagę,↑ co importujemy z naszego kraju↑ (6)	Wielka Brytania – tak od razu tłumaczyłem. Na – przez – per – poprawiłem się, bo tak mi lepiej zabrzmiało. Żarówki – sądziłem, że on wie, co mówi, starałem się to przetłumaczyć. Dane ze sto dwadzieścia pięć się wyświetliło. Import into – do kraju, a nie z kraju, ale wtedy tego nie wyłapałem. Dużo mi uciekło, bo nie wiedziałem, o co mu chodzi i jak to powiedzieć, więc nie mówiłem nic.

8.	03:56	So. That's the UK. The population density of the UK is 250 people per square kilometer. I'm now going to show you other countries by these same two measures. On the vertical axis, I'm going to show you how many lightbulbs -- what our energy consumption per person is. We're at 125 lightbulbs per person, and that little blue dot there is showing you the land area of the United Kingdom. The population density is on the horizontal axis, and we're 250 people per square kilometer. Let's add European countries in blue, and you can see there's quite a variety. I should emphasize, both of these axes are logarithmic; as you go from one gray bar to the next gray bar, you're going up a factor of 10. Next, let's add Asia in red, the Middle East and North Africa in green, sub-Saharan Africa in blue, black is South America, purple is Central America, and then in pukey-yellow, we have North America, Australia and New Zealand. You can see the great diversity of population densities and of per capita consumptions. Countries are different from each other.	>to to była Wielka Brytania↑< a:: y:: zagęszczenie ludności >w Wielkiej Brytanii< to jest >dwieście pięćdziesiąt osób< na go/ na kilometr↑ kwadratowy↑ (10) >dwieście pięćdziesiąt osób na kilometr kwadratowy znajduje się w Wielkiej Brytanii<↓ (7) <jeżeli> (2) następnie mamy Azję na:: czerwono↑ (1) A(b)/ Afrykę subsaharyjską na niebiesko↑ (hhh) na czarno jest Południowa Ameryka (4) i:: w::: na blado żółty jest Australia (1) i Nowa Zelandia↓ (4) jest to zużycie per kapita↑ (2)	Na godzinę – na kilometr – zorientowałem się, że to głupota, już tak chyba gdzieś wcześniej mówiłem i dlatego tak poszło. Zagęszczenie ludności – potem to chyba poprawiłem na gęstość zaludnienia. Miałem w głowie, że tak jest okej, ale potem mi się przypomniało, że jednak mówi się inaczej. Tutaj wyłapałem jedynie w połowie tekstu gęstość zaludnienia, reszta mi uciekła. Nie rozumiałem tego i mówił szybko. Zgubiło mnie vertical axis, nie wiedziałem, gdzie to jest. Tutaj straciłem wątek. Jeżeli – to zmiana co dziesięć – nie zrozumiałem tego i chciałem coś wymyślić jakąś teorię, ale poddałem się, ale nie wiedziałem, jak to ugryźć. Te kropki były łatwiejsze, więc zarzuciłem to i poszedłem dalej. Chyba miało być na żółty – w kolorze. Pukey yellow – na obrazek patrzyłem, bo nie znalazłem tłumaczenia tego. Tłumaczyłem na żywo i to była jedyna wymyślona opcja, jak zobaczyłem ten kolor. Per capita – słyszałem to ze szkoły i w wiadomościach, że tak się podaje, uznałem, że to jest okej.

9.	05:08	Top left, we have Canada and Australia, with enormous land areas, very high per capita consumption -- 200 or 300 lightbulbs per person -- and very low population densities. Top right: Bahrain has the same energy consumption per person, roughly, as Canada -- over 300 lightbulbs per person, but their population density is a factor of 300 times greater, 1,000 people per square kilometer. Bottom right: Bangladesh has the same population density as Bahrain, but consumes 100 times less per person.	>mamy Kanadę i Australię z największą y: z największym obszarem ziemi↑< (3) i bardzo niską gęstością zaludnienia↑ (2) potem (.) mamy Bahrajn, który jest >podobnie jak Kanada< y:: zużycie w nim wynosi trzysta żarówek na godzinę↑ (1) e: na osobę↑ (HHH) (3)	Tu już jest gęstość zaludnienia. Tu jest niska i bardziej mi pasowało, że gęstość. Lepiej brzmi. Chyba z automatu. Bahrajn – zmieniłem pomysł na zdanie.
10.	05:41	Bottom left: well, there's no one. But there used to be a whole load of people. Here's another message from this diagram. I've added on little blue tails behind Sudan, Libya, China, India, Bangladesh. That's 15 years of progress. Where were they 15 years ago, and where are they now? And the message is, most countries are going to the right, and they're going up. Up and to the right: bigger population density and higher per capita consumption. So, we may be off in the top right-hand corner, slightly unusual, the United Kingdom accompanied by Germany, Japan, South Korea, the Netherlands, and a bunch of other slightly odd countries, but many other countries are	na::: w: lewym dolnym rogu↑ (7) to jest piętnaście lat y:: postępu↑ i cho/ (.) <chodzi o to, że> (2) że jeżeli te kraje mają większą gęstość zaludnienia↑ y:: zużywają więcej energii↓ (8) (ics) więc jesteśmy w:: przedstawiamy to jak w przyszłości powinno wyglądać zużycie energii↑ (6)	So we're a picture, if you like, of what the future energy consumption might be looking like in other countries, too. – jesteśmy – przedstawiamy – chciałem dosłownie – że picture – zabrakło mi pomysłu, więc zmieniłem koncepcję, czasownik. Chyba się zorientowałem, że to jest idiom, że tego dosłownie nie da się przetłumaczyć. Raczej byłem w tyle. Zostawiałem dużo, nie nadążałem. On coś zaczął mówić, ja zaczynałem tłumaczyć i tak namyślałem się w międzyczasie długo, on uciekał do przodu, chciałem zdanie skończyć w miarę z sensem i po prostu zaczynałem, jak on zaczynał od nowego zdania.

		coming up and to the right to join us. So we're a picture, if you like, of what the future energy consumption might be looking like in other countries, too.		
11.	06:28	I've also added in this diagram now some pink lines that go down and to the right. Those are lines of equal power consumption per unit area, which I measure in watts per square meter. So, for example, the middle line there, 0.1 watts per square meter, is the energy consumption per unit area of Saudi Arabia, Norway, Mexico in purple, and Bangladesh 15 years ago. Half of the world's population lives in countries that are already above that line. The United Kingdom is consuming 1.25 watts per square meter. So is Germany, and Japan is consuming a bit more.	na przykład y:: linia↑ y::: środkowa↑ (4) (xxx) w::: przedstawia zużycie w Arabii Saudyjskiej i Meksyku↑ (5) w Wielkiej Brytanii y:: zużycie to y:: jeden przecinek dwadzieścia pięć watów↑ (4)	Tutaj patrzyłem bardziej na wykres niż na to, co on mówi, coś próbowałem zinterpretować z wykresu. A nie wiedziałem za bardzo, co on przedstawia. Niestety nie wszystko było na tym schemacie, on to komentował, a nie wiedziałem, o co mu chodzi. Zgubiłem sens, co on chce pokazać na wykresie, chciałem samemu to powiedzieć, ale to nie wyszło. Patrząc na wykres, słuchałem go przez chwilę, próbowałem go zrozumieć, ale się nie udało, chciałem to powiedzieć swoimi słowami. Przecinek – ja tak mówię i tak przetłumaczyłem.
12.	07:09	So, let's now say why this is relevant. Why is it relevant? Well, we can measure renewables in the same units and other forms of power production in the same units. Renewables is one of the leading ideas for how we could get off our 90 percent fossil-fuel habit. So here come some renewables. Energy crops deliver half a watt per square meter in European climates. What does that mean? You might have anticipated that result, given what I	powiedzmy, dla/ teraz dlaczego to ma znaczenie↑ (9) i::: odnawialne źródła energii są jedną z metod, dla których może/ (.) możemy obniżyć to zużycie↑ (8) <zużywamy> ~jeden przecinek dwadzieścia pięć watów~ na:: metr↑ (3) ale to nie wystarcza na:: dla potrzeb Wielkiej Brytanii↑ (6) jeżeli chcielibyśmy:: wyprodukować więcej energii↑ (1) >potrzebowalibyśmy< y:: (.) farm wiatrowych w Wielkiej Brytanii↑ (1)	Zawahałem się, czy to co mówię, to prawda, czy nie przekłamuję, stąd się zawahałem z tym ‘możemy’.

		told you about the biofuel plantation a moment ago. Well, we consume 1.25 watts per square meter. What this means is, even if you covered the whole of the United Kingdom with energy crops, you couldn't match today's energy consumption. Wind power produces a bit more -- 2.5 watts per square meter. But that's only twice as big as 1.25 watts per square meter. So that means if you wanted, literally, to produce total energy consumption in all forms, on average, from wind farms, you need wind farms half the area of the UK. I've got data to back up all these assertions, by the way.		
13.	08:15	Next, let's look at solar power. Solar panels, when you put them on a roof, deliver about 20 watts per square meter in England. If you really want to get a lot from solar panels, you need to adopt the traditional Bavarian farming method, where you leap off the roof, and coat the countryside with solar panels, too. Solar parks, because of the gaps between the panels, deliver less. They deliver about 5 watts per square meter of land area. And here's a solar park in Vermont, with real data, delivering 4.2 watts per square meter. Remember where we are, 1.25 watts per square meter, wind farms 2.5, solar parks	popatrzmy teraz na:: y: energię słoneczną↑ (3) e: dostarczają około dwudziestu y: watów na godzinę↑ (13) tutaj jest y::: elektrownia słoneczna w Wermą (.hhh) (6) i one produkują około dwa przecinek pięciu (5) jeżeli ch/ (5) jeżeli chcielibyśmy zasilić Wielką Brytanię, to musielibyśmy pokryć około dwudziestu do dwudziestu pięciu procent jej powierzchni y:: <odnawialnymi źródłami energii>↑ (21)	Tutaj od razu słoneczna. Uciekł mi podmiot w zdaniu, ale wydaje mi się, że skoro wcześniej powiedziałem, że energia słoneczna i wyświetliły się zdjęcia, więc powinno to być oczywiste. Elektrownia słoneczna – to było tłumaczenie, które znalazłem i raczej się trzymałem tego, z automatu. Teraz widzę, że dwa i pół to się odnosi do czego innego, ale byłem w tyle i łapałem dane.

	09:18	about five. So whichever of those renewables you pick, the message is, whatever mix of those renewables you're using, if you want to power the UK on them, you're going to need to cover something like 20 percent or 25 percent of the country with those renewables. I'm not saying that's a bad idea; we just need to understand the numbers. I'm absolutely not anti-renewables. I love renewables. But I'm also pro-arithmetic. ☺ {Audience's laughter}		To jest dłuższa nazwa z tymi źródłami, musiałem to jakby przemyśleć. Wersja jedyna. Nie zrozumiałem tego żarciku. Chyba byłem w tyle, myślałem nad czymś innym, a on już to powiedział.
14.	09:20 09:46	Concentrating solar power in deserts delivers larger powers per unit area, because you don't have the problem of clouds. So, this facility delivers 14 watts per square meter; this one 10 watts per square meter; and this one in Spain, 5 watts per square meter. Being generous to concentrating solar power, I think it's perfectly credible it could deliver 20 watts per square meter. So that's nice. Of course, Britain doesn't have any deserts. Yet. ☺ {Audience's laughter}	Wielka Brytania nie posiada jednak y::: (2) pustyni↑ (3)	Myślałem o poprzednim, o Hiszpanii, o elektrowniach słonecznych. Tutaj słyszałem, że oni się śmieją, zawahałem się, co jest w tym śmiesznego. Stąd ta przerwa i zawahanie. Sens mi nie pasował.
15.	09:47	So here's a summary so far: All renewables, much as I love them, are diffuse. They all	w:: wszystkie↑ odnawialne źródła energii niestety s/ są się rozpraszają↑ (3) więc jeżeli >chcemy,	Are diffuse – chciałem powiedzieć, że są rozpraszalne, ale wydało mi się to

		have a small power per unit area, and we have to live with that fact. And that means, if you do want renewables to make a substantial difference for a country like the United Kingdom on the scale of today's consumption, you need to be imagining renewable facilities that are country-sized. Not the entire country, but a fraction of the country, a substantial fraction.	żeby odnawialne źródła energii< wyprodukowały jej dużo↑ (4) m::musimy↑ wykorzystać bardzo dużo:: tych odnawialnych źródeł energii↑ (14)	niepoprawne, więc zmieniłem, że się rozpraszają. Chyba to też niepoprawne.
16.	10:17	There are other options for generating power as well, which don't involve fossil fuels. So there's nuclear power, and on this ordinance survey map, you can see there's a Sizewell B inside a blue square kilometer. That's one gigawatt in a square kilometer, which works out to 1,000 watts per square meter. So by this particular metric, nuclear power isn't as intrusive as renewables.	wię/ (xxx) wię/ (xxx) energia jądrowa nie jest również tak inwazyjna jak e:: odnawialne źródła energii↑ (2) >podobnie jak odnawialne źródła energii<↑ (11)	Więc – urwałem. Intrusive – inwazyjna – tylko ta opcja. Poprawiłem sens dalej. Sądziłem, że w tej pierwszej mi coś nie pasowało. Jądrowa – pamiętałem z riserczu i nie miałem innych opcji.
17.	09:19 11:00	Of course, other metrics matter, too, and nuclear power has all sorts of popularity problems. But the same goes for renewables as well. Here's a photograph of a consultation exercise in full swing in the little town of Penicuik just outside Edinburgh, and you can see the children of Penicuik celebrating the burning of the effigy of the windmill. So – ☺ {Audience's laughter}	ludzie zazwyczaj są przeciwko e: takim opcjom↑ (6)	Nie wiedziałem, o co chodzi w tym zdjęciu. Uciekło mi to.

	11:01	People are anti-everything, and we've got to keep all the options on the table.		
18.	11:06	What can a country like the UK do on the supply side? Well, the options are, I'd say, these three: power renewables, and recognizing that they need to be close to country-sized; other people's renewables, so we could go back and talk very politely to the people in the top left-hand side of the diagram and say, "Uh, we don't want renewables in our backyard, but, um, please could we put them in yours instead?" And that's a serious option. It's a way for the world to handle this issue. So countries like Australia, Russia, Libya, Kazakhstan, could be our best friends for renewable production. And a third option is nuclear power. So that's some supply-side options.	powiedziałbym, że mamy trzy opcje↑ (1) nasze odnawialne źródła energii↑ (16) kraje jak Australia, Rosja, Libia, Kazachstan mogą być naszymi partnerami w produkcji odnawialnych źródeł energii↑ (.hhh) (6) w::: pamiętajmy, że potrzebujemy dużych y:: (3)	
19.	11:47	In addition to the supply levers that we can push -- and remember, we need large amounts, because at the moment, we get 90 percent of our energy from fossil fuels -- in addition to those levers, we could talk about other ways of solving this issue. Namely, we could reduce demand, and that means reducing population -- I'm not sure how to do that -- or reducing per capita consumption.	możemy mówić o::: (3) o tym, że możemy obniżyć zapotrzebowanie na energię↑ (3)	Sprawdzałem, kiedy to się kończy.

No.	Time	Source speech	Student's interpretation (S5)	Student's interpretation (S5)
1.	00:00	When the Industrial Revolution started, the amount of carbon sitting underneath Britain in the form of coal was as big as the amount of carbon sitting under Saudi Arabia in the form of oil. This carbon powered the Industrial Revolution, it put the "Great" in Great Britain, and led to Britain's temporary world domination. And then, in 1918, coal production in Britain peaked, and has declined ever since. In due course, Britain started using oil and gas from the North Sea, and in the year 2000, oil and gas production from the North Sea also peaked, and they're now on the decline.	kiedy rewolu/ przemysłowa rewolucja zaczęła się↑ (3) ilość węgla siedząca (.) znajdująca się pod Wielką Brytanią była tak duża jak ilość y:: ropy naftowej pod (.) Emiratami Arabskimi↓ (3.5) w tysiąc dziewięćset osiemnastym↑ (.) produkcja węgla↑ (z::) osiągnęła (.) WYŻ↑ (1) lub szczyt↑ i::: zmniejszyła się od tamtego czasu↓ (2.5) i później y:: produkcja węgla z Morza Północnego↑ również osiągnęła swój szczyt↓ (9)	Zacząłem od rewolucji i poprawiłem się na przemysłową rewolucję. Zapisałem sobie w notatkach rewolucja przemysłowa i właśnie dlatego. Spojrzałem na notatki i nie pomyślałem za bardzo. Siedząca – poprawiłem 'sitting' na znajdująca się, bo to jest zbyt nieformalne, że coś siedzi pod ziemią. Zmieniłem na bardziej formalną wersję. A tak zrobiłem najpierw, bo on tak powiedział. Carbon i coal nie rozróżniałem. Zgubiłem kraj i zastąpiłem najbliższy, jaki mi wpadł do głowy. Zostało mi w głowie, że coś z Arabami. To była jedyna opcja, miałem nadzieję, że się wstrzelę. Wyż – szczyt – wydawało mi się, że jest to niezbyt odpowiednie, że jest to szczyt produkcji i dlatego zmieniłem na szczyt. I potem też mówię szczyt.

2.	00:42	These observations about the finiteness of easily accessible, local, secure fossil fuels, is a motivation for saying, "Well, what's next? What is life after fossil fuels going to be like? Shouldn't we be thinking hard about how to get off fossil fuels?" Another motivation, of course, is climate change.	co:: jakie będzie >zużycie< po:: (.) (pa)liwach kopalnych↓ i:: jakie będą tego konsekwencje↑ oczywiście odpowiedzią jest y:: zmiana klimatu↓	Próbowałem sobie przypomnieć, jak są paliwa kopalne. Zmiana klimatu – zastanawiałem się, czy nie użyć globalnego ocieplenia, ale wydawało mi się, że to jest trochę bardziej wyskakujące w przyszłość, dlatego powiedziałem tak, jak mówca.
3.	01:02	And when people talk about life after fossil fuels and climate change action, I think there's a lot of fluff, a lot of greenwash, a lot of misleading advertising, and I feel a duty as a physicist to try to guide people around the claptrap and help people understand the actions that really make a difference, and to focus on ideas that do add up.	jest mnóstwo bezużytecznych informacji i::: (.) zielonych kłamstw↑ wokół tego tematu i jako fizyk (.) wydaje mi się, że powinienem wyjaśnić, jak ta sytuacja wygląda naprawdę i::: jak powinno się (.) y: stosować te paliwa↓ (3)	Zielone kłamstwa – zastanawiałem się nad ekościemą, to mi pierwsze przyszło do głowy, ale wydawała mi się trochę zbyt mało formalne jak do takiej przemowy. Kłamstwa przypomniałem sobie z riserczu.
4.	01:25	Let me illustrate this with what physicists call a back-of-envelope calculation. We love back-of-envelope calculations. You ask a question, write down some numbers, and get an answer. It may not be very accurate, but it may make you say, "Hmm." So here's a question: Imagine if we said, "Oh yes, we can get off fossil fuels. We'll use biofuels. Problem solved. Transport ... We don't need oil anymore." Well, what if we grew the biofuels for a road on the grass verge at the edge of the road? How wide	lubimy my jako fizycy lubimy używać obliczeń wstępnych (.) <nie będą zbyt dokładne>, jednak (są zdecydowanie) pomocne↓ (1) mamy problem↓ musimy przestać korzystać z paliw kopalnych↓ (no) po prostu możemy skorzystać z::: (.) biopaliw↓ (1) jednak (.) jest to problematyczne, ponieważ jak (3) <jak powinna wyglądać droga, która> m:: (2) jak powinna wyglądać strefa, na którym m:: elektrownia bio::paliw↑ powinna (by) e:: mieć (1) moc↑ zasilić (1) drogę↑	Nie wiedziałem, jak to przetłumaczyć z obliczeniami. Ta wersja jest z riserczu. Niby mogłem powiedzieć ‘obliczenia na oko’ albo ‘na szybko’, ‘niedokładne’, ale rejestr mi nie pasował. Tutaj zgubiłem sens zdania i próbowałem z wykresu wykleić coś, strasznie mi ciężko szło. Usłyszałem drogę i powiedziałem drogę, i próbowałem pojedyncze, że na drodze będzie

		would the verge have to be for that to work out?		elektrownia. Później poprawiłem się, że to jest strefa. Uogólniłem, to jest szersze pojęcie. Gramatycznie się rozjechało – powinniśmy drogę – droga – zgubiłem sens i nie wiedziałem, jak się poprawić z tego. Strefa, na którym będziemy hodować te rośliny, tak chyba miało być. Wtedy nie wyłapałem, że to gramatycznie zgrzyta. Bardziej skupiłem się na wymyśleniu sensu. Przedłużyłem bio – bo nie wiedziałem, czy to biopaliw, bioenergii, czy energii z biomasy. Wybrałem paliwa, ale to był raczej strzał w najbardziej ogólne. Powinna być na obrzeżu drogi – tak miało być. A później zmieniłem na powinna mieć. Wydawało mi się, że to być na obrzeżu zmieniłoby trochę sens poprzedniego i następnego zdania. Nie wiedziałem, na co się skusić.
5.	02:01	OK, so let's put in some numbers. Let's have our cars go at 60 miles per hour. Let's say they do 30 miles per gallon. That's the European average for new cars. Let's say the productivity of biofuel plantations is 1,200 liters of biofuel per hectare per year. That's true of European biofuels. And let's	im dłuższa jest droga, tym większa plantacja↓ na ekranie mamy numery i:: potrzebujemy przynajmniej ośmiokilometrowych (.) elektrowni↑ żeby na/ zap/ na:::pełnić (1) >drogę<, której samochody znajdują się <w odległości kilku metrów>↓ (4.5)	Plantacja – dosłownie, bo nie miałem w głowie nic innego, a potem dopiero poprawiłem na elektrownię. Na początku schemat mnie rozproszył i przez to zgubiłem mówcę, ale później jakoś wyciągnąłem sens z samego obrazka. Trochę pomogło. Jednostek prawie nie stosowałem, bo

		imagine the cars are spaced 80 meters apart from each other, and they're perpetually going along this road. The length of the road doesn't matter, because the longer the road, the more biofuel plantation. What do we do with these numbers? Take the first number, divide by the other three, and get eight kilometers. And that's the answer. That's how wide the plantation would have to be, given these assumptions. And maybe that makes you say, "Hmm. Maybe this isn't going to be quite so easy."		je gubiłem, uciekły mi. Zastanawiałem się, czy tłumaczyć wszystko ze schematu, ale to by za długo zajęło, więc wymyśliłem, żeby tłumaczyć tylko to, o czym mówca wspomni. Próbować. Chciałem, żeby słuchacz też sam patrzył na schemat. „na ekranie mamy numery" – chciałem nadgonić to, co mówca mówił o wcześniejszych liczbach. Ośmiokilometrowa elektrownia – nie wiedziałem, czy chodziło o drogę, plantację, czy o co. Wróciłem się do fragmentu poprzedniego, przypomniałem sobie, że mówił o odstępach, teraz znowu mówił o samochodach i pomyślałem, że chcę wypełnić tę lukę. Ale zapomniałem dokładnej jednostki, dlatego powiedziałem kilka. Napełnić – zapełnić – chciałem powiedzieć ZASILIĆ, ale nie mogłem tego słowa znaleźć, zapomniałem o nim, próbowałem szukać jakiegokolwiek, więc powiedziałem najbliższe znaczeniowo, jakie mi przyszło do głowy. Nie byłem zadowolony z tego, dopiero później przypomniało mi się to właściwe słowo.
6.	02:48	And it might make you think, perhaps there's an issue to do with areas. And in this talk, I'd like to talk about land areas, and ask: Is there an issue about areas? The	wszystko zależy od kraju, w którym jesteśmy↓ (2)	

		answer is going to be yes, but it depends which country you are in.		
7.	03:03	So let's start in the United Kingdom, since that's where we are today. The energy consumption of the United Kingdom, the total energy consumption -- not just transport, but everything -- I like to quantify it in lightbulbs. It's as if we've all got 125 lightbulbs on all the time, 125 kilowatt-hours per day per person is the energy consumption of the UK. So there's 40 lightbulbs' worth for transport, 40 lightbulbs' worth for heating, and 40 lightbulbs' worth for making electricity, and other things are relatively small, compared to those three big fish. It's actually a bigger footprint if we take into account the embodied energy in the stuff we import into our country as well. And 90 percent of this energy, today, still comes from fossil fuels, and 10 percent, only, from other, greener -- possibly greener -- sources, like nuclear power and renewables.	>konsumpcja energii< y:: w Wielkiej Brytanii to sto dwadzieścia kilowatów↑ dziennie na osobę↓ (4) to jest ten e: >konsumpcja energetyczna< w Wielkiej Brytanii↓ wliczamy w to transport, oświetlenie i::: (tworzenie) elektryczności↓ (1) to nic w porównaniu z większymi rybami↓ (7) dziewięćdziesiąt procent energii pochodzi z paliw kopalnianych a:: pozostałe dziesięć procent z odnawialnych źródła (.) źródeł energii↓	Konsumpcja energii – myślałem nad zużyciem energii, ale postanowiłem, że to jednak prostsze, bo tak mówi mówca. Dalej jest energetyczna, ale to poszło z automatu. Jednostkę przeczytałem ze schematu. Nie miałem innego pomysłu na big fish. Tworzenie elektryczności – chciałem chyba jeszcze powiedzieć o ociepleniu albo o tym, co jeszcze powiedział, ale zgubiłem to, więc chciałem wypełnić to zdanie. Język się zaplątał ze źródłami. Kopalne – kopalniane – nieświadomie. Greener – od razu skojarzyłem z odnawialnymi.
8.	03:56	So. That's the UK. The population density of the UK is 250 people per square kilometer. I'm now going to show you other countries by these same two measures. On the vertical axis, I'm going to show you how many lightbulbs -- what our energy	gęstość ludności w Wielkiej Brytanii wynosi (1) siedemdziesiąt pięć tysięcy ludzi↑ na::: sto kilometrów kwadratowych↑ (9) zobaczycie↑ na:: grafie↑ gęstość ludności różnych krajów↓ (5) (od) teraz dodajemy Azja↑ na kolor czerwony↑, Afryka na zielono,	Tutaj zgubiłem tę liczbę i próbowałem ją odczytać z wykresu. Ale zgubiłem się trochę na tym wykresie. Tam ta bliższa liczba kilometrów była sto, dlatego tak powiedziałem. Próbowałem tak nadrobić stratę.

		consumption per person is. We're at 125 lightbulbs per person, and that little blue dot there is showing you the land area of the United Kingdom. The population density is on the horizontal axis, and we're 250 people per square kilometer. Let's add European countries in blue, and you can see there's quite a variety. I should emphasize, both of these axes are logarithmic; as you go from one gray bar to the next gray bar, you're going up a factor of 10. Next, let's add Asia in red, the Middle East and North Africa in green, sub-Saharan Africa in blue, black is South America, purple is Central America, and then in pukey-yellow, we have North America, Australia and New Zealand. You can see the great diversity of population densities and of per capita consumptions. Countries are different from each other.	pod(.)sa::haryjską Afrykę na niebiesko, na czerwono o(Au)straliao↑, Poł/ (Pół/) Południową Amerykę, na:: ciemnozielony Wielką Brytania↑ (xxx) i na niebiesko Wschód↓ (5)	Gęstość ludności – z automatu, próbowałem znaleźć w głowie tłumaczenie i wyskoczyło mi to. Myślałem nad populacją, ale nie mogłem jakoś nic wymyśleć. Kolorowe kropki – próbowałem za tym nadążać, ale za krajami już całkiem nie nadążałem, dlatego tylko kolory. Z jednej strony wiedziałem, że słuchacz to widzi i teoretycznie nie muszę mówić wszystkiego, ale też nie chciałem zrobić tak, jak wcześniej z tą drogą i samochodami, dlatego teraz zacząłem to wymieniać. Łączyłem to, co słyszę z tym, co widzę. Podsaharyjska – myślałem, że sub tłumaczyć jako pod. Nie pamiętam, z jakiego przykładu wtedy korzystałem, ale w nim tak właśnie było. Tak miało być. Z riserczu. Nie byłem pewien, czy to Australia, czy Afryka, czy Wschód. Jak na wykresie dodał Południową Amerykę, to wtedy powiedziałem o Afryce i zauważyłem, że to jest błąd. Nie byłem pewien, która to Ameryka i na wykresie dopiero zobaczyłem, że chodzi o Południową i się poprawiłem. Pogubiłem się, bo słuchałem mówcy i patrzyłem na wykres. Nie wiem, skąd wziąłem Brytanię, może chciałem po prostu skończyć zdanie. I Bliski Wschód – pogubiłem się, wróciłem do tego, co

				już było. Żeby nadrobić i na wykresie chyba te kraje były dość blisko, żeby słuchacz nic nie stracił. Zobaczycie – you can see quite a variety. Myślałem, jak się do nich zwrócić, ale pomyślałem, że WY jest okej.
9.	05:08	Top left, we have Canada and Australia, with enormous land areas, very high per capita consumption -- 200 or 300 lightbulbs per person -- and very low population densities. Top right: Bahrain has the same energy consumption per person, roughly, as Canada -- over 300 lightbulbs per person, but their population density is a factor of 300 times greater, 1,000 people per square kilometer. Bottom right: Bangladesh has the same population density as Bahrain, but consumes 100 times less per person.	w prawym górnym rogu mamy Kanadę i Australię z::: największymi↑ (3) ilościami↑ ziem↑ i:: największymi gęstościami ludności↓ (9.5) <w prawym dolnym rogu> jest Bangladesz (1) jest tak samo y: >gęstość ludności w Bangladeszu jest tak samo jak (.) taka sama jak w Bahranie,< ale zużywają sto procent y: (1) <sto y: razy mniej> energii↓ (11)	Zastanawiałem się nad terytorium, ale to użyłem później, bo nie pasowało mi do tego zdania, które zacząłem. Bangladesz – gęstość w Bangladeszu; jest tak samo – chciałem powiedzieć, że jest taka sama gęstość ludności albo jest tak samo zaludniony, urwałem już całkiem to wcześniejsze zdanie, żeby zacząć od początku. Tak samo – taka sama. Gramatycznie. Przypomniało mi się, że to jednak nie procent – poprawiłem się na razy.
10.	05:41	Bottom left: well, there's no one. But there used to be a whole load of people. Here's another message from this diagram. I've added on little blue tails behind Sudan, Libya, China, India, Bangladesh. That's 15 years of progress. Where were they 15 years ago, and where are they now? And the message is, most countries are going to the right, and they're going up. Up and to the right: bigger population density and	większość krajów na grafie idzie w prawy(m) >w prawy górny róg< (.) czyli zwiększa (.) <zwiększa:::> (2) zużycie energii↓ (7) y: coraz więcej krajów do::łącza do nas w prawym górnym rogu↓ (2) >i chciałem zobaczyć, jak to wygląda również w innych krajach<↓ (1.5)	Poprawiłem precyzję.

		higher per capita consumption. So, we may be off in the top right-hand corner, slightly unusual, the United Kingdom accompanied by Germany, Japan, South Korea, the Netherlands, and a bunch of other slightly odd countries, but many other countries are coming up and to the right to join us. So we're a picture, if you like, of what the future energy consumption might be looking like in other countries, too.		

11.	06:28	I've also added in this diagram now some pink lines that go down and to the right. Those are lines of equal power consumption per unit area, which I measure in watts per square meter. So, for example, the middle line there, 0.1 watts per square meter, is the energy consumption per unit area of Saudi Arabia, Norway, Mexico in purple, and Bangladesh 15 years ago. Half of the world's population lives in countries that are already above that line. The United Kingdom is consuming 1.25 watts per square meter. So is Germany, and Japan is consuming a bit more.	teraz dodamy do grafu:: różowe linie, (2) które będą mówić o (3) zużyciu energii na::: jednostkę↓ (7) połowa↑ (1) populacji↑ na świecie żyje powyżej tej linii↓ Wielka Brytania zużywa (5) jeden przecinek dwadzieścia pięć (1) wata na kilometr >na metr< kwadratowy↓ (2) kiedy dodamy do tego grafu >odnawialne źródła energii<↑ (6)	Graf – to z automatu, ale później zastanawiałem się nad tym, czy nie zmienić na wykres. Ta jednostka – wychwyciłem ze słuchu. Może dlatego, że wcześniej mówił o terytorium, więc chodziło o jednostki terytorialne, stąd kilometr.
12.	07:09	So, let's now say why this is relevant. Why is it relevant? Well, we can measure renewables in the same units and other forms of power production in the same units. Renewables is one of the leading ideas for how we could get off our 90 percent fossil-fuel habit. So here come some renewables. Energy crops deliver half a watt per square meter in European climates. What does that mean? You might have anticipated that result, given what I told you about the biofuel plantation a moment ago. Well, we consume 1.25 watts per square meter. What this means is, even if you covered the whole of the United Kingdom with energy crops, you couldn't	odnawialne źródła energii są (6) m::: naszą odpowiedzią↓ (11) jedną z odpowiedzi są (1) farmy (1) elektryczne i:: (jak) farmy roślin energetycznych,↑ które dają pół wata na metr kwadratowy↓ (3) następną odp/ (.) następną propozycją jest elektry/ elektrownia wiatrowa↓ która produkuje dwa i pół wata na metr kwadratowy↓ (1)	Próbowałem łapać kontekst i łatać luki. Energy crops – próbowałem wymyśleć, jak to przetłumaczyć, zapomniałem, jak to ma być, chociaż to sobie przygotowałem. Crops – usłyszałem to i próbowałem to jakoś z farmą połączyć. Najpierw chciałem powiedzieć, że następną OPCJĄ (albo odpowiedzią), zmieniłem na propozycję. Mówca chyba powiedział coś w stylu propozycji. Elektrownia – tu chyba chciałem powiedzieć elektryczne rośliny. Albo się język zaplątał. Nie wiem.

		match today's energy consumption. Wind power produces a bit more -- 2.5 watts per square meter. But that's only twice as big as 1.25 watts per square meter. So that means if you wanted, literally, to produce total energy consumption in all forms, on average, from wind farms, you need wind farms half the area of the UK. I've got data to back up all these assertions, by the way.		
13.	08:15	Next, let's look at solar power. Solar panels, when you put them on a roof, deliver about 20 watts per square meter in England. If you really want to get a lot from solar panels, you need to adopt the traditional Bavarian farming method, where you leap off the roof, and coat the countryside with solar panels, too. Solar parks, because of the gaps between the panels, deliver less. They deliver about 5 watts per square meter of land area. And here's a solar park in Vermont, with real data, delivering 4.2 watts per square meter. Remember where we are, 1.25 watts per square meter, wind farms 2.5, solar parks about five. So whichever of those renewables you pick, the message is, whatever mix of those renewables you're using, if you want to power the UK on them, you're going to need to cover something like 20 percent or 25 percent of the country with those renewables. I'm not	następną opcją są ogniwa fotowoltaiczne,↑ które wytwarzają dwadzieścia watów na metr kwadratowy↓ (6) żeby zasilić cały kraj trzeba zastosować bawarski sposób↓ (1) czyli:: pokryć wszystkie dachy↑ (1) >ogniwami fotowoltaicznymi< oraz wszystkie wolne pola powinny być nimi wypełnione↓ (8) <czyli> którekolwiek z tych opcji (.hhh) wybierzecie,↑ (3) jeśli chcielibyście (3) (na/) za/ m:: zasilić Wielką Brytanię, powinniście::: (2) pokryć dwadzieścia pięć procent y: produkcji::: paliw kopalnianych lub (1) terytorium↑ (.) >dwadzieścia pięć procent terytorium Wielkiej Brytanii, żeby< (2) zasilić Wielką Brytanię↓	Kusiło mnie, żeby powiedzieć panele solarne, ale chciałem, żeby było bardziej naukowo. Tu mi się przypomniało ZASILIĆ. Tutaj to był jeden z tych prostszych fragmentów, byłem prawie równo z mówcą. Mówił chyba wolniej. Temat też trochę prostszy. Znowu problem z ZASILIĆ, ale przypomniało mi się. Te liczby mi całkowicie uciekły. Zgubiłem sens zdania. A potem albo sobie przypomniałem, albo lepiej zrozumiałem to zdanie. Ale wolałem to poprawić na odnawialne źródła energii. Jak się zorientowałem, że przekłamuję, to powiedziałem LUB i poprawiłem się. Uciekło mi w końcu, czym zasilić.

	09:18	saying that's a bad idea; we just need to understand the numbers. I'm absolutely not anti-renewables. I love renewables. But I'm also pro-arithmetic. ☺ {Audience's laughter}		
14.	09:20 09:46	Concentrating solar power in deserts delivers larger powers per unit area, because you don't have the problem of clouds. So, this facility delivers 14 watts per square meter; this one 10 watts per square meter; and this one in Spain, 5 watts per square meter. Being generous to concentrating solar power, I think it's perfectly credible it could deliver 20 watts per square meter. So that's nice. Of course, Britain doesn't have any deserts. Yet. ☺ {Audience's laughter}	tutaj mamy przykłady różnych elektrowni fotowoltaicznych i jak one wyglądają↓ (3) najlepszą (.) najlepszym terytorium na takie elektrownie byłyby pustynie, >jednak Wielka Brytania nie ma żadnej pustyni↓ (.) na razie<↓ (3)	Najlepszą strefą chciałem powiedzieć, ale zmieniłem na najlepsze terytorium. To mi lepiej zabrzmiało. Opóźnienie z żartem było na bieżąco.
15.	09:47	So here's a summary so far: All renewables, much as I love them, are diffuse. They all have a small power per unit area, and we have to live with that fact. And that means, if you do want renewables to make a substantial difference for a country like the United Kingdom on the scale of today's consumption, you need to be imagining renewable facilities that are country-sized.	tutaj mamy przykład (.) tutaj mamy (.) <przykładowe> (1) przykładową produkcję różnych źró/ odnawialnych źródeł energii↓ (.) w watach na metry kwadratowe↓ (5) żeby::: odpowiednich użyć, trzeba (.) trzeba by zużyć (2) m:: sporą ilość terytorium y:: wsi↓ (5)	Tam chyba był jakiś nowy obrazek, ale on mówił chyba o liczbie mnogiej i dlatego się poprawiłem. Na pewno był jakiś wykres. Wydawało mi się, że tu było countryside, a nie country-sized. Od razu mi wieś weszła do głowy.

		Not the entire country, but a fraction of the country, a substantial fraction.		
16.	10:17	There are other options for generating power as well, which don't involve fossil fuels. So there's nuclear power, and on this ordinance survey map, you can see there's a Sizewell B inside a blue square kilometer. That's one gigawatt in a square kilometer, which works out to 1,000 watts per square meter. So by this particular metric, nuclear power isn't as intrusive as renewables.	inną odpowiedzią na:: problem paliw kopalnianych są (.) elektrownie jądrowe,↑ (w) których produkcja energii wynosi tysiąc watów na metr kwadratowy↑ (3) jest zdecydowanie (.) >zajmuje mniej terytorium< i:::: mniej (.) jest mniej (.) szkodliwa↑ (7)	Zastanawiałem się nad nuklearnymi później. Próbowałem intrusive przetłumaczyć. Próbowałem powiedzieć, że zajmuje mniej terytorium i jest mniej szkodliwa. Zastanawiałem się nad emisją CO2, ale tutaj to nie miałoby sensu.
17.	09:19 11:00 11:01	Of course, other metrics matter, too, and nuclear power has all sorts of popularity problems. But the same goes for renewables as well. Here's a photograph of a consultation exercise in full swing in the little town of Penicuik just outside Edinburgh, and you can see the children of Penicuik celebrating the burning of the effigy of the windmill. So – ☺ {Audience's laughter} People are anti-everything, and we've got to keep all the options on the table.	jednak jest spo/ dużo ludzi, (1) którzy nie zgadzają się z instalowaniem elektrowni wiatrowych lub jądrowych↓ (4)	To zdjęcie mnie zbiło z tropu i zgubiłem, co mówi mówca. Zgubiłem całkowicie ten żart. Zrozumiałem sens zdjęcia, ale nie zdążyłem przetłumaczyć.
18.	11:06	What can a country like the UK do on the supply side? Well, the options are, I'd say, these three: power renewables, and recognizing that they need to be close to	tutaj macie następny graf, jak wyglądają nasze odnawialne źródła energii i jak je wykorzystywamy↑, (.) jak inni to robią↑ (6) to jest poważna (.) opcja,↑ (2) żeby pokazać, jak	Tabela mi nie pomogła, tłumaczyłem ze słuchu raczej. Wykorzystywamy – nie wyłapałem wtedy.

		country-sized; other people's renewables, so we could go back and talk very politely to the people in the top left-hand side of the diagram and say, "Uh, we don't want renewables in our backyard, but, um, please could we put them in yours instead?" And that's a serious option. It's a way for the world to handle this issue. So countries like Australia, Russia, Libya, Kazakhstan, could be our best friends for renewable production. And a third option is nuclear power. So that's some supply-side options.	(1) inne kraje takie jak Rosja lub Kazachstan mogą użyć y:: >odnawialnych źródeł energii<↓ (8)	Sąsiedzi uciekli mi.
19.	11:47	In addition to the supply levers that we can push -- and remember, we need large amounts, because at the moment, we get 90 percent of our energy from fossil fuels -- in addition to those levers, we could talk about other ways of solving this issue. Namely, we could reduce demand, and that means reducing population -- I'm not sure how to do that -- or reducing per capita consumption.	musimy przepchnąć te (3) odpowiedzi na:: problem paliw kopalnianych i potrzebowalibyśmy mnóstwo ludzi do tego↑, ponieważ dziewięćdziesiąt procent zużycia energii jest z paliw kopalnianych↓	Large amounts – mnóstwo ludzi. Nie wiedziałem, czego, a potem mówił o populacji, więc wkleiłem tam ludzi. Supply lever uciekło, push zostało i wydawało mi się, że chodzi o przepchnięcie pomysłów.

No.	Time	Source speech	Student's interpretation (S6)	Student's retrospective verbal comment (S6)
1.	00:00	When the Industrial Revolution started, the amount of carbon sitting underneath Britain in the form of coal was as big as the amount of carbon sitting under Saudi Arabia in the form of oil. This carbon powered the Industrial Revolution, it put the "Great" in Great Britain, and led to Britain's temporary world domination. And then, in 1918, coal production in Britain peaked, and has declined ever since. In due course, Britain started using oil and gas from the North Sea, and in the year 2000, oil and gas production from the North Sea also peaked, and they're now on the decline.	(.hhh) kiedy zaczęła się rewolucja przemysłowa, ilość węgla, która była (w) pod ziemią, była większa niż ilość ropy naftowej w Arabii Saudyjskiej↓ (1.5) i:: dzięki temu Wielka Brytania dominowała na całym świecie↓ (.) w tysiąc dziewięćset osiemnastym roku em: produkcja >wydobycie węgla< w Wielkiej Brytanii osiągnęło szczyt >było na najwyższym poziomie< i wtedy zaczęło spadać↓ (1) tak samo było w dwat/ (.) >w dwutysięcznym roku< w Arabii Saudyjskiej z ropą naftową↓ (1.5)	Chyba chciałam powiedzieć „była wydobywana", tak mi się wydaje. Wycofałam się z tego, bo chyba ona jednak nie była wydobywana, tylko ona po prostu tam była, że był tam węgiel, ale oni go jeszcze nie wydobywali. Coal – carbon – mam to przetłumaczone w notatkach, że jest to węgiel, nie rozróżniałam. Czytałam z moich notatek, oil – ropa naftowa. Od razu, nie myślałam o tym. Produkcja – wydobycie – nie wiem, czemu. Production było w oryginale, pomyślałam sobie, że jak można produkować węgiel, więc chyba dlatego to poprawiłam. Nie pasowała mi kolokacja. Miało być dwa tysiące – poprawiłam się, nie pamiętam tego.
2.	00:42	These observations about the finiteness of easily accessible, local, secure fossil fuels, is a motivation for saying, "Well, what's next? What is life after fossil fuels going to be like? Shouldn't we be thinking hard about how to get off fossil fuels?" Another motivation, of course, is climate change.	i to pokazuje, że (.) paliwa kopalne (.) mają swój koniec, czyli w pewnym momencie się kończą↓ (4.5) kolejną motywacją do tego jest (.) zmiana klimatu↓ (2)	

3.	01:02	And when people talk about life after fossil fuels and climate change action, I think there's a lot of fluff, a lot of greenwash, a lot of misleading advertising, and I feel a duty as a physicist to try to guide people around the claptrap and help people understand the actions that really make a difference, and to focus on ideas that do add up.	(.hhh) myślę, że jest bardzo dużo ekościemy w tym (.) w tym temacie↓ jestem fizykiem, więc moim zadaniem jest to, żeby pozwolić ludziom zrozumieć, (1) jak jest naprawdę↓ (.) >co ma sens, a co nie<↓ (1)	
4.	01:25	Let me illustrate this with what physicists call a back-of-envelope calculation. We love back-of-envelope calculations. You ask a question, write down some numbers, and get an answer. It may not be very accurate, but it may make you say, "Hmm." So here's a question: Imagine if we said, "Oh yes, we can get off fossil fuels. We'll use biofuels. Problem solved. Transport ... We don't need oil anymore." Well, what if we grew the biofuels for a road on the grass verge at the edge of the road? How wide would the verge have to be for that to work out?	(.hhh) pozwólcie, że zailus/ zailustruję to (.hhh) m: przybliżeniami (.) >przybliżonymi obliczeniami<↓ (.hhh) fizycy lubią takie obliczenia↓ (.) może nie są one bardzo dokładne↓ (2) wyobraźcie sobie, (1) że skoro nie mamy y: (2) źródeł odna/ nieodnawialnych, to możemy teraz korzystać z odnawialnych, nie jest to tak prosto (.HHH) >wyobraźcie sobie, że< e: zrobimy <biopaliwo wzdłuż drogi> i jak, jak dużo powinno być (.hhh) taka plantacja biopaliwa wzdłuż drogi↓ (1)	Język się zaplątał i też dużo robiłam dosłownych tłumaczeń – motywować, ilustrować, teraz bym powiedziała, że obrazować. Ale wtedy tak było łatwiej. Przetłumaczyłam sobie to wcześniej jako przybliżone obliczenie, trudno mi było to przetłumaczyć. Poprawiłam się – poprawiłam dwa słowa: przybliżone obliczenia, czyli przybliżenia, te słowa się skleiły. Get off fossil fuels – poprawiłam sens, bo to są nieodnawialne, czyli kopalne. Nie wiem, dlaczego nie powiedziałam kopalne. Biofuels nie powiedziałam też biopaliwa, nie wiem, czemu. Może dlatego, że odnawialne już mówiłam. Może ja tego nie usłyszałam z biopaliwem, ale dalej już tak mówię.

				Pod koniec zrobiłam parafrazę, żeby ładniej zabrzmiało. Zrobić paliwo brzmi bardzo dziwnie.
5.	02:01	OK, so let's put in some numbers. Let's have our cars go at 60 miles per hour. Let's say they do 30 miles per gallon. That's the European average for new cars. Let's say the productivity of biofuel plantations is 1,200 liters of biofuel per hectare per year. That's true of European biofuels. And let's imagine the cars are spaced 80 meters apart from each other, and they're perpetually going along this road. The length of the road doesn't matter, because the longer the road, the more biofuel plantation. What do we do with these numbers? Take the first number, divide by the other three, and get eight kilometers. And that's the answer. That's how wide the plantation would have to be, given these assumptions. And maybe that makes you say, "Hmm. Maybe this isn't going to be quite so easy."	wyobraźcie sobie, że samochody poruszają się (.) sześćdziesiąt mil na godzinę, (1) że:: (1) że tysiąc dwieście litrów biopaliwa jest spalanych na kilo/ na hektar↑ (.) w ciągu roku↑ >a samochody są oddalone od siebie o osiemdziesiąt metrów<↓ (.hhh) (1) nieważna jest, jak długa jest droga e: bo to tylko zwiększy:: tą biopla/ (.) bio::plantację biopaliwa↓ (.hhh) >jeśli podzielimy to przez trzy, to wychodzi nam< osiem kilometrów szerokości↓ (.hhh) >czyli tak szeroka powinna być e: plantacja biopaliwa<↓ (3.5) >możecie sobie pomyśleć, że pewnie to nie będzie aż tak proste<↓ (4)	Kilometr – hektar – to się chyba wyświetliło, ale nie wiem, skąd wzięłam kilometry. Może dlatego, że wcześniej jest o samochodach. Pominęłam to o galonach, widziałam to w tych danych, on był już dalej. Ja chyba bardziej czytałam z danych niż słuchałam go. Najpierw powiedziałam bioplantację i to miał być koniec, ale chciałam to poprawić na plantację biopaliwa, chociaż to są synonimy. I tak dalej powiedziałam.
6.	02:48	And it might make you think, perhaps there's an issue to do with areas. And in this talk, I'd like to talk about land areas, and ask: Is there an issue about areas? The answer is going to be yes, but it depends which country you are in.	myślę, że ma to duży związek z obszarami↓ dlatego dzisiaj będziemy mówić dużo o obszarach↓ (3) to (.) wszystko zależy od tego, (.hhh) w jakim jesteśmy państwie↓ (.)	

7.	03:03	So let's start in the United Kingdom, since that's where we are today. The energy consumption of the United Kingdom, the total energy consumption -- not just transport, but everything -- I like to quantify it in lightbulbs. It's as if we've all got 125 lightbulbs on all the time, 125 kilowatt-hours per day per person is the energy consumption of the UK. So there's 40 lightbulbs' worth for transport, 40 lightbulbs' worth for heating, and 40 lightbulbs' worth for making electricity, and other things are relatively small, compared to those three big fish. It's actually a bigger footprint if we take into account the embodied energy in the stuff we import into our country as well. And 90 percent of this energy, today, still comes from fossil fuels, and 10 percent, only, from other, greener -- possibly greener -- sources, like nuclear power and renewables.	>zacznijmy od Wielkiej Brytanii, dlatego że właśnie dziś tu jesteśmy<↓ (.hhh) zużycie energii w Wielkiej Brytanii e: wynosi (2) będę to obliczał przez żarówki↑ czyli wychodzi około sto dwadzieścia pięć żarówek (.) na dzień na osobę↓ (.) >czyli sto dwadzieścia pięć kilowatogodzin< tak wygląda <zużycie energii w Wielkiej Brytanii<↓ (8) to jest dosyć wysoka pozycja, patrząc na to↓ (1) dziewięćdziesiąt procent energii w Wielkiej Brytanii pochodzi z paliw kopalnianych, a tylko dziesięć z:: (.) ze źródeł odnawialnych↓ (2)	Nie wiedziałam, o co chodzi z żarówkami. To się wyświetliło. Na początku mówiłam żarówki, ale potem kilowatogodziny, to się wyświetliło i lepiej mi to brzmiało, potem znowu gdzieś żarówki, to mi źle zabrzmiało. Tutaj milczę z tymi czterdziestkami, trudno mi to było przetłumaczyć, ale nie do końca to rozumiałam. Wydawało mi się, że on to dodaje, a jak ja zacznę dodawać, a nie wiem, co, to mi nie wyjdzie sto dwadzieścia pięć. Dlatego to zostawiłam. Wiedziałam, że dość długo milczę, ale bałam się zaryzykować, nie wiedziałam, do czego on dąży, a jak zacznę w środku, to pominę dużo i te liczby. Nie zauważyłam kopalnianych, ja chyba później też chyba tak mówiłam, raczej zamiennie i chyba nieświadomie. Greener – wiedziałam, o co chodzi, ale w głowie miałam tylko odnawialne źródła.
8.	03:56	So. That's the UK. The population density of the UK is 250 people per square kilometer. I'm now going to show you other countries by these same two measures. On the vertical axis, I'm going to show you how many lightbulbs -- what our energy consumption per person is. We're at 125 lightbulbs per person, and that little blue dot there is showing you the land area of	>tak wygląda to w Wielkiej Brytanii<↓ (.hhh) gęstość zaludnienia w Wielkiej Brytanii to dwieście pięćdziesiąt osób na kilometr kwadratowy↓ (.hhh) >będę wam pokazywał też inne państwa, jak to wygląda na tym wykresie<↓ (4.5) w Wielkiej Brytanii mamy <dwieście pięćdziesiąt osób na kilometr kwadratowy>↓ i sto dwadzieścia pięć kilowatogodzin (.) na dzień↓ (1) popatrzmy na	Trudny był ten wykres. Wiem, że źle zaczęłam tłumaczyć z tymi kolorami. Zaczęłam się powtarzać i gmatwać, ale trochę czytałam z wykresu, widziałam, co tam jest napisane, bo miałam duży ekran i słyszałam, co on mówi. Później było gorzej, jak te linie zaczęły się pojawiać, a z tymi kropkami to jeszcze okej.

		the United Kingdom. The population density is on the horizontal axis, and we're 250 people per square kilometer. Let's add European countries in blue, and you can see there's quite a variety. I should emphasize, both of these axes are logarithmic; as you go from one gray bar to the next gray bar, you're going up a factor of 10. Next, let's add Asia in red, the Middle East and North Africa in green, sub-Saharan Africa in blue, black is South America, purple is Central America, and then in pukey-yellow, we have North America, Australia and New Zealand. You can see the great diversity of population densities and of per capita consumptions. Countries are different from each other.	kraje europejskie w kolorze niebieskim, widzicie, że wygląda to jest to bardzo zróżnicowane↓ (6.5) >teraz na czerwono jest Azja< (1) >Północna Afryka, Zachodnia część jest na:: niebiesko< e: >Afryka subsaharyjska też na niebiesko< (1) fioletowe to::: Ameryka Centralna i żółtawy kolor to jest Północna Ameryka a:: Australia i Nowa Zelandia↓ >widzicie, że jest bardzo zróżnicowana gęstość zaludnienia, ale też zróżnicowane jest zużycie energii<↓ (.)	Chciałam powiedzieć, że „wygląda to zróżnicowanie", ale zmieniłam, że „jest to bardzo zróżnicowane". Uważałam, że tamto nie brzmi zbyt polsko. Zielono – niebiesko – pomyliło mi się, wyłapałam, że znowu niebieski? Wiedziałam, że coś jest źle, czyli tamten kolor musiał być inny, ale nie wiedziałam, jaki. Nie poprawiłam, tylko powiedziałam, że znowu na niebiesko. Pukey yellow – miałam w notatkach, ale nie wiem, gdzie to zapisałam, stwierdziłam, że powiem żółtawy. Nie wiedziałam, jak to zrobić, tak mi pasowało najbardziej.
9.	05:08	Top left, we have Canada and Australia, with enormous land areas, very high per capita consumption -- 200 or 300 lightbulbs per person -- and very low population densities. Top right: Bahrain has the same energy consumption per person, roughly, as Canada -- over 300 lightbulbs per person, but their population density is a factor of 300 times greater, 1,000 people per square kilometer. Bottom right: Bangladesh has the same population	Kanada i Australia mają (1) bardzo duże zużycie energii około trzysta (.) (.hhh) e:: żarówek↓ (5) Kanada też ma bardzo wysokie zużycie energii (.hhh) tak samo ponad trzysta kilowatogodzin↓ (2) pa/ Bangladesz ma tak samo wysokie (1) z:: >tak samo wysoką gęstość zaludnienia jak Bahrajn< a jednak o wiele mniej zużywają tam energii elektrycznej↓ (3) w tym diagramie widzicie e:: też inne informacje↓ (2.5)	Tutaj zamiast żarówek powiedziałam jednostkę, nie chciałam używać żarówek, potem gdzieś tam użyłam i zamilkłam na chwilę. Dlatego jednostkę mówiłam. Może to po angielsku to jakoś brzmi, a po polsku trzysta żarówek na osobę brzmiały głupio, chociaż to odbiega od oryginału. Chciałam powiedzieć „tak samo wysokie zaludnienie" – poprawiłam to na gęstość zaludnienia.

		density as Bahrain, but consumes 100 times less per person.		
10.	05:41	Bottom left: well, there's no one. But there used to be a whole load of people. Here's another message from this diagram. I've added on little blue tails behind Sudan, Libya, China, India, Bangladesh. That's 15 years of progress. Where were they 15 years ago, and where are they now? And the message is, most countries are going to the right, and they're going up. Up and to the right: bigger population density and higher per capita consumption. So, we may be off in the top right-hand corner, slightly unusual, the United Kingdom accompanied by Germany, Japan, South Korea, the Netherlands, and a bunch of other slightly odd countries, but many other countries are coming up and to the right to join us. So we're a picture, if you like, of what the future energy consumption might be looking like in other countries, too.	widzicie, jak zmieniło się to w ciągu ostatniu piętnastych >piętnastu< lat↓ (3.5) widzicie, że cały czas to wzrasta↓ (2) Wielka Brytania jest blisko Niemiec, Japonii pod tym względem↓ (1) ale (1) wiele innych państw też zaczyna do nas dołączać↓ >więc możecie sobie wyobrazić, jak to w przyszłości będzie wyglądało<↓ też z innymi państwami↓ (.)	Tutaj gramatycznie się poprawiałam, wiele razy miałam takie poprawki.
11.	06:28	I've also added in this diagram now some pink lines that go down and to the right. Those are lines of equal power consumption per unit area, which I measure in watts per square meter. So, for example,	do tego diagram dodałem też inne dane↓ (3) pokazują (.hhh) e: ~jak to wygląda, przeliczając na metr kwadratowy↓~ (5) widzicie, jak to wygląda w <Arabii Saudyjskiej, w Bangladeszu i Meksyku> (4)	Inne dane – nie słyszałam, że chodziło mu o różowe linie, chyba słyszałam linie, ale dałam słowo bardziej naukowe – dane.

		the middle line there, 0.1 watts per square meter, is the energy consumption per unit area of Saudi Arabia, Norway, Mexico in purple, and Bangladesh 15 years ago. Half of the world's population lives in countries that are already above that line. The United Kingdom is consuming 1.25 watts per square meter. So is Germany, and Japan is consuming a bit more.	już połowa krajów e: świata żyje już ponad tą linią↓ (5.5) Niemcy czy Japonia już (.) zużywają coraz więcej energii↓ (1)	Nie zrozumiałam tego fragmentu, coś usłyszałam – nazwy państw i strzępki informacji – a bit more – i kleiłam zdanie. Nie byłam pewna, czy to dobrze, wręcz wiedziałam, że to jest źle, ale miałam nadzieję, że może tam sens jednak jakiś jest. Że może cokolwiek jest to podobnego, że 'consuming a bit more', a więc że może oni więcej? Że o to chodzi?
12.	07:09	So, let's now say why this is relevant. Why is it relevant? Well, we can measure renewables in the same units and other forms of power production in the same units. Renewables is one of the leading ideas for how we could get off our 90 percent fossil-fuel habit. So here come some renewables. Energy crops deliver half a watt per square meter in European climates. What does that mean? You might have anticipated that result, given what I told you about the biofuel plantation a moment ago. Well, we consume 1.25 watts per square meter. What this means is, even if you covered the whole of the United Kingdom with energy crops, you couldn't match today's energy consumption. Wind power produces a bit more -- 2.5 watts per square meter. But that's only twice as big as 1.25 watts per square meter. So that means	dlaczego to jest ważne↓ (2) możemy w ten sam sposób e: badać <źródła odnawialne>↓ (3) właśnie zużywają źródła odnawialne, możemy zakończyć korzystanie z źródeł nieodnawialnych↓ (10) (.hhh) zużywamy coraz więcej watów na ~kilometr kwadratowy~↓ (5) energia wiatru y: zu/ y: stwarza trochę więcej, bo dwa i pół watów na metr kwadratowy↓ (3.5) więcej niż (2) niż inne odnawialne źródła↓ (4)	Kilometr kwadratowy – chyba nie byłam pewna jednostki. Chyba słyszałam jednostkę i nie wiedziałam dokładnie, jaka to jest liczba. I czy mam wrócić, ale do czego? Bo nie usłyszałam. Dlatego nie dałam liczby, nie byłam w stanie tego przetłumaczyć. Mam wrażenie, że jak już zrozumiałam, o co chodzi z energią wiatrową, bo wcześniej milczałam, to on już zaczął mówić o czymś innym.

		if you wanted, literally, to produce total energy consumption in all forms, on average, from wind farms, you need wind farms half the area of the UK. I've got data to back up all these assertions, by the way.		
13.	08:15	Next, let's look at solar power. Solar panels, when you put them on a roof, deliver about 20 watts per square meter in England. If you really want to get a lot from solar panels, you need to adopt the traditional Bavarian farming method, where you leap off the roof, and coat the countryside with solar panels, too. Solar parks, because of the gaps between the panels, deliver less. They deliver about 5 watts per square meter of land area. And here's a solar park in Vermont, with real data, delivering 4.2 watts per square meter. Remember where we are, 1.25 watts per square meter, wind farms 2.5, solar parks about five. So whichever of those renewables you pick, the message is, whatever mix of those renewables you're using, if you want to power the UK on them, you're going to need to cover something like 20 percent or 25 percent of the country with those renewables. I'm not saying that's a bad idea; we just need to understand the numbers. I'm absolutely not	kolejna odnawialna energia (.hhh) to jest energia słoneczna panele słoneczne wytwarzają dwadzieścia watrów watów na metr kwadratowy↓ (5) żeby:: dużo energii powstało z e:: >paneli słonecznych, trzeba skorzystać z <metody <bawaryjskiej>↓ tu widzicie, że wychodzi to pięć watów na metr kwadratowy↓ (.hhh) w Wermoncie są specjalne parki z energią (1) e: energią słoneczną, które też wytwarzają bardzo dużo energii↓ (5) nieważne, które (.) którą energię odnawialną się wybierze, (1) żeby ją (.) zim/ (.) y: żeby ją pokazać w Wielkiej Brytanii, to trzeba zająć bardzo duży obszar↓ (1) >bardzo duży obszar kraju<↓ (2) (.hhh) >bardzo lubię< nie jestem przeciwny energii odnawialnej, ale >po prostu też wierzę w matematykę<↓ (8)	Zaplątał się język. Bawaryjska – nie wiem, czemu, teraz bym powiedziała bawarska. Solar parks – nie wiem, nie pamiętam tego. Ja byłam wtedy dużo do tyłu, usłyszałam parki, Wermont, wiedziałam, że mówił o słonecznej, więc może dlatego. To mogło mnie spowolnić, bo on już mówił o jednostkach. Które – poprawiłam się gramatycznie. Może które rodzaje? Znałam sens, wiedziałam, ale nie umiałam tego powiedzieć. Zaimportować? Chciałam powiedzieć, że te energie zajmują duży obszar, ale nie mogłam tego powiedzieć po polsku. Nie mogłam znaleźć słowa. Może zajmuje tyle procent? Kraju – doprecyzowałam, usłyszałam country i dodałam chyba dlatego.

	09:18	anti-renewables. I love renewables. But I'm also pro-arithmetic. ☺ {Audience's laughter}		On już był przy I love – powiedziałam 'bardzo lubię', ale wtedy do mnie dotarło to, co powiedział wcześniej, że nie jest przeciwny. Pr-artithmetic – to mi od razu przyszło do głowy. Może ja usłyszałam matematyka? Byłam dużo opóźniona za mówcą.
14.	09:20 09:46	Concentrating solar power in deserts delivers larger powers per unit area, because you don't have the problem of clouds. So, this facility delivers 14 watts per square meter; this one 10 watts per square meter; and this one in Spain, 5 watts per square meter. Being generous to concentrating solar power, I think it's perfectly credible it could deliver 20 watts per square meter. So that's nice. Of course, Britain doesn't have any deserts. Yet. ☺ {Audience's laughter}	(.hhh) y: w Hiszpanii na przykład wychodzi dziesięć watów na metr kwadratowy↓ (.hhh) (3) więc w Wielkiej Brytanii >możliwe, że wyszłoby około dwadzieścia (.hhh) watów na metr kwadratowy, ale trzeba zauważyć, że w Wielkiej Brytanii nie ma jeszcze pustyń↓ (.) na razie↓< (1)	Jakoś się zgubiłam, jakby dwa zdania mi uciekły. Hiszpania się wyświetliła. Yet – dodałam na razie.
15.	09:47	So here's a summary so far: All renewables, much as I love them, are diffuse. They all have a small power per unit area, and we have to live with that fact. And that means, if you do want renewables to make a substantial difference for a country like the United Kingdom on the scale of today's consumption, you need to be imagining renewable facilities that are country-sized.	więc tak wyglądają dane↓ (9) jeśli (1) chcemy, żeby źródła odnawialne były:: (.) miały większy procent w całej (.) w całym zużyciu energii (.) >to to< zależy od wielkości kraju↓ (3)	Były – miały – nie wiem, dlaczego tak powiedziałam. On nie powiedział o procencie. Może były różne? Cała – konsumpcja – zużycie.

		Not the entire country, but a fraction of the country, a substantial fraction.		
16.	10:17	There are other options for generating power as well, which don't involve fossil fuels. So there's nuclear power, and on this ordinance survey map, you can see there's a Sizewell B inside a blue square kilometer. That's one gigawatt in a square kilometer, which works out to 1,000 watts per square meter. So by this particular metric, nuclear power isn't as intrusive as renewables.	(.hhh) są też inne opcje↓ żeby wytwarzać energię↓ które:: których nie trzeba by używać (.hhh) paliw kopalnianych↓ (10) takim jednym z takich jest energia jądrowa, która e: wytwarzając takie elektrownie jądrowe nie (.) nie zajmują one tak bardzo dużo powierzchni↓ a wytwarzają bardzo dużo energii↓ (3)	Kopalniane – nie usłyszałam tego. Widzę, że bardzo dużo pominęłam.
17.	09:19 11:00 11:01	Of course, other metrics matter, too, and nuclear power has all sorts of popularity problems. But the same goes for renewables as well. Here's a photograph of a consultation exercise in full swing in the little town of Penicuik just outside Edinburgh, and you can see the children of Penicuik celebrating the burning of the effigy of the windmill. So – ☺ {Audience's laughter} People are anti-everything, and we've got to keep all the options on the table.	możecie też zobaczyć na tym obrazku, jak w Penikuk (1) dzieci cieszyły się z tego:::, że (1) został spalony wiatrak↓ (1.5)	Widziałam, że celebrują spalenie czegoś. Usłyszałam windmill.
18.	11:06	What can a country like the UK do on the supply side? Well, the options are, I'd say, these three: power renewables, and	widzicie tu wszystkie opcje w tym diagramie↓ (4) (.hhh) są trzy opcje↓ >jeśli chodzi o odnawialne źródła energii<↓ (3) mogą to być	

		recognizing that they need to be close to country-sized; other people's renewables, so we could go back and talk very politely to the people in the top left-hand side of the diagram and say, "Uh, we don't want renewables in our backyard, but, um, please could we put them in yours instead?" And that's a serious option. It's a way for the world to handle this issue. So countries like Australia, Russia, Libya, Kazakhstan, could be our best friends for renewable production. And a third option is nuclear power. So that's some supply-side options.	y: źródła odnawialne z innych państw↓ lub te, które są już w kraju↓ (8) państwa takie jak Australia, Libia czy Kazachstan (.hhh) mogą wytwarzać energię::: e: (1) w sposób odnawialny↓ (1) i:: ostatnią metodą do:: (1) do wytwarzania energii odnawialnej dobrej środowiska (.) dobrej środowisku jest energia jądrowa↓ (4)	Wtedy pojawiła się tabelka z trzema opcjami, jak ja zaczęłam, to on był przy drugiej, więc od niej zaczęłam, a pierwszą przeczytałam z tabelki, bo wiedziałam, że jest przy drugiej. On o tym dużo mówił, nie zrozumiałam tego za bardzo, więc ja przeszłam do trzeciej i wolno to czytałam, co tam było. Jak on był przy trzeciej, to ja też już mówiłam, to co on. Ale tam wcześniej nie zrozumiałam dużo, więc bardziej czytałam i momentami wychwytywałam to, co on mówi. Poprawka – gramatycznie, chciałam powiedzieć ‘dobrej DLA środowiska’ i połączyłam znowu te dwie opcje (dobrej środowisku).
19.	11:47	In addition to the supply levers that we can push -- and remember, we need large amounts, because at the moment, we get 90 percent of our energy from fossil fuels -- in addition to those levers, we could talk about other ways of solving this issue. Namely, we could reduce demand, and that means reducing population -- I'm not sure how to do that -- or reducing per capita consumption.	(.hhh) możemy też zredukować populację ludzi, co nie będzie takie proste↓ lub (2) zmniejszyć zużycie energii na jedną osobę↓	Byłam już bardzo zmęczona, czułam, że się poddaję. Był taki fragment, że się zupełnie wyłączyłam na kilka sekund i musiałam się ocknąć, że w końcu ja tłumaczę.

No.	Time	Source speech	Student's interpretation (S7)	Student's interpretation (S7)
1.	00:00	When the Industrial Revolution started, the amount of carbon sitting underneath Britain in the form of coal was as big as the amount of carbon sitting under Saudi Arabia in the form of oil. This carbon powered the Industrial Revolution, it put the "Great" in Great Britain, and led to Britain's temporary world domination. And then, in 1918, coal production in Britain peaked, and has declined ever since. In due course, Britain started using oil and gas from the North Sea, and in the year 2000, oil and gas production from the North Sea also peaked, and they're now on the decline.	kiedy zaczęła się rewolucja (.) przemysłowa, (.) ilość węgla (.) >pierwiastka węgla< znajdująca się pod Wielką Brytanią w formie węgla była tak duża jak wielkość węgla >znajdująca się pod< y: Arabią Saudyjską w formie benzyny↓ (.HHH) (2) to doprowadziło do tego, że >Wielka Brytania była liderem< (.) >>a następnie w tysiąc dziewięćset osiemnastym roku<< (.) (.hhh) produkcja węgla w Wielkiej Brytanii wzrosła↑ a następnie zmalała↓ >malał/ malała od tego czasu<↓ (1) e: (.HHH) >Wielka Brytania zaczęła używać e: benzyny i ropy naftowej z e: Północnego Morza Północnego (.) no i znowu ta ilość z::malała↓ (3)	Tutaj było słychać, że odwrotnie ta Arabia Saudyjska, chciałam powiedzieć Saudyjska Arabia, tak jak po angielsku. Poprawiłam – doprecyzowałam – pierwiastka węgla. Nie wiedziałam, czy powiedzieć dalej węgiel-skała, czy w ogóle tylko węgiel bez rozróżniania. Nie wiedziałam, czy to będzie oczywiste dla osób słuchających. Nie wiedziałam, czy "znajduje się pod" brzmi okej czy nie. Domination – nie wiedziałam, jak to ładnie powiedzieć, więc powiedziałam lider, ale powinnam dopowiedzieć – czego liderem, dopowiedzieć. Wtedy już o tym pomyślałam, że brakuje dopełnienia, ale nie wrócę do tego, że dominacja czy wyższość nad innymi krajami czy coś takiego, bo też głupio byłoby kompletnie to zmieniać. Zmalała – malała – tutaj jeszcze był rok podany, coal production peaked and declined – te trzy rzeczy wyłapałam i powiedziałam, że zmalała, a tu ona wzrastała, i że od tego czasu było już tylko gorzej, ja też to usłyszałam – zmalała, malała, tak się zakręciłam już tutaj.

				Z Morza Północnego – to mi zabrzmiało dziwnie, tak jakby ktoś to sobie tak wyjął, nie wiedziałam, co z tym zrobić i poszłam dalej. Benzyna i ropa naftowa. Rok mi uciekł, tutaj tego nie usłyszałam, często nie mówiłam o czymś (na przykład o datach), bo nie zdążyłam albo nie wyłapałam konkretnie albo w ogóle nie usłyszałam.
2.	00:42	These observations about the finiteness of easily accessible, local, secure fossil fuels, is a motivation for saying, "Well, what's next? What is life after fossil fuels going to be like? Shouldn't we be thinking hard about how to get off fossil fuels?" Another motivation, of course, is climate change.	skończoność <dostępności lokalnych (.) bezpiecznych węgli kopalnych> jest naszą motywacją, by >by znaleźć odpowiedź na pytanie, co będzie później<↓ (.hhh) (3) kolejna motywacja to oczywiście zmiana klimatu↓ (1)	Powiedziałam węgli kopalnych zamiast paliw kopalnych, ale nie pamiętam tego. Nie wiem, czemu. Wiedziałam na pewno, o co chodzi. Może mi się wymieszało, bo wcześniej było o węglu. Wydaje mi się, że powiedziałam PALIWA. Skończoność – na chwilę się tu zatrzymałam i lekko zawiesiłam – lokalnych, czy to dobrze brzmi? Czy o to tutaj chodzi? Accessible, local, secure. Może dlatego powiedziałam węgle. Kolejna motywacja – pominęłam to, co było wcześniej, usłyszałam to, ale on to powiedział szybko i wiedziałam, że tego nie powtórzę, bo poszedł dalej. Nie wcisnę tego tak szybko, on zacznie dalej mówić i nie usłyszę.

3.	01:02	And when people talk about life after fossil fuels and climate change action, I think there's a lot of fluff, a lot of greenwash, a lot of misleading advertising, and I feel a duty as a physicist to try to guide people around the claptrap and help people understand the actions that really make a difference, and to focus on ideas that do add up.	kiedy ludzie mówią o:: życiu po paliwach kopalnych, (2) myślę, że jest dużo ekościemy, głupot na ten temat, (.hhh) ale czuję, że jest moim obowiązkiem jako fizyka↑, aby pomóc (rodzinie) e: ludziom zrozumieć e:: co naprawdę e:: co powinniśmy zrobić↓ na jakich ideach się skupić↓ (.hhh) (2)	Głupot – nie brzmiało mi to dobrze. Dalej pominęłam advertising i zaczęłam od tego, że on jako fizyk. Na samym końcu – on tu dużo powiedział, ja pominęłam, swoimi słowami uogólniłam to, co mogłoby być powiedziane. Chciałam dopowiedzieć o tym fizyku, dokończyć zdanie.
4.	01:25	Let me illustrate this with what physicists call a back-of-envelope calculation. We love back-of-envelope calculations. You ask a question, write down some numbers, and get an answer. It may not be very accurate, but it may make you say, "Hmm." So here's a question: Imagine if we said, "Oh yes, we can get off fossil fuels. We'll use biofuels. Problem solved. Transport ... We don't need oil anymore." Well, what if we grew the biofuels for a road on the grass verge at the edge of the road? How wide would the verge have to be for that to work out?	chciałem zilustrować to tym, co fizycy mówią (.) przybliżoną kal/ analizą↓ (xxx) zadajecie pytanie↑, >zapisujecie odpowiedź< i e: w ten sposób znajdujecie >odpowiedź właśnie na to pytanie<↓ wyobraźcie sobie, że >powiedzieliśmy o tak (.hhh) e: możemy pozbyć się paliw kopalnych, a używać paliw bio (.) nie potrzebujemy już więcej paliw kopalnych<↓ (.) co jeśli (1) <znajdziemy> e:: paliwa bio↑ (1) >na budowę< (1) e:: >zielonej sfery przy drodze<↓ (4)	Co fizycy mówią – powiedziałam tak zamiast NAZYWAJĄ, ale wtedy mi to uciekło, myślałam, że jest okej. Kalkulacją – bo ja sobie to zapisałam jako przybliżona ANALIZA, ale tę kartkę mam tu i jakby nie zerkałam i tak automatycznie zaczęłam, że KALKULACJA, też jakoś by było, ale przypomniało mi się, że ja to zapisałam inaczej, dlatego się poprawiłam w trakcie. On powiedział, że zapisuje się pytanie, a ja że zapisuje się odpowiedź i ma się odpowiedź, bez sensu. Wyłapałam, że było coś z odpowiedzią, a nie liczbami, a jak usłyszałam trzecią część, to powiedziałam o odpowiedzi, chociaż wcześniej już bardzo podobnego powiedziałam. Paliwa kopalne – tutaj z automatu. Wcześniej może pomyślałam o węglu, bo to wcześniej już było na samym początku miałam z tym problem.

				Nie powiedziałam, nie zawarłam tego początku accurate, ale powiedziałam to HMM. Potem dwa razy się powtórzyłam – paliwa bio. Czy na pewno się tak mówi? Paliwa bio? Odnawialne? Pomyślałam, że może można inaczej na to powiedzieć, ale zostałam przy tym i tak powtarzałam potem. Być może mówiłam też biopaliwa.
5.	02:01	OK, so let's put in some numbers. Let's have our cars go at 60 miles per hour. Let's say they do 30 miles per gallon. That's the European average for new cars. Let's say the productivity of biofuel plantations is 1,200 liters of biofuel per hectare per year. That's true of European biofuels. And let's imagine the cars are spaced 80 meters apart from each other, and they're perpetually going along this road. The length of the road doesn't matter, because the longer the road, the more biofuel plantation. What do we do with these numbers? Take the first number, divide by the other three, and get eight kilometers. And that's the answer. That's how wide the plantation would have to be, given these assumptions. And maybe that makes you say, "Hmm. Maybe this isn't going to be quite so easy."	wyobraźmy sobie, że >samochody jadą sześćdziesiąt mil na godzinę< (.hhh) (1) <trzydzieści galonów>↑ (2) >wyobraźmy sobie, że produktywność e: paliw bio ☺ e: to wynosi tysiąc dwieście litrów (1) i wyobraźmy sobie, że samochody są e:: >w odległości osiemdziesięciu metrów od siebie (1) jadą sobie tą drogą↑< (.) droga (.) nie ma znaczenia e: długość drogi nie ma znaczenia↓ (.HHH) co robimy z tymi numerami↑ (1) (a) z tymi liczbami↑ e:: dzielimy to przez trzy i wychodzi nam osiem kilometrów↓ (1) <w taki sposób> e: o takiej odległości powinny znajdować się od siebie plantacje↓ (.HHH) hm (1) >może to nie powinno być takie proste<↓ (3)	Galony na mile, mile na galon, tak czy odwrotnie? Nie wiedziałam, więc zostawiłam tak, jak powiedziałam. Czasem bardziej skupiałam się na ilustracji, wtedy nie wyłapywałam, co on mówi, a czasem bardziej na głosie – wtedy widziałam, ale nie patrzyłam na ilustrację. ☺ już mnie rozbawiło, że on co chwila mówi jednostki i automatycznie pomyślałam, że będzie tylko gorzej. Droga nie ma znaczenia – nie ma sensu – jadą sobie drogą, tego on nie mówi wprost, bardziej uzupełniałam moją lukę. Poprawiłam, że długość drogi. Jak się słucha, to się skupia na kluczowych, a potem dochodzi dopiero, co tam było więcej. To zdanie po kilku sekundach się klaruje.

				Numery – numbers – liczby – usłyszałam i poprawiłam. Ta końcówka nie podoba mi się, wtedy gnałam.
6.	02:48	And it might make you think, perhaps there's an issue to do with areas. And in this talk, I'd like to talk about land areas, and ask: Is there an issue about areas? The answer is going to be yes, but it depends which country you are in.	możecie sobie pomyśleć, że to jest problem związany z powierzchnią↓ (.HHH) i w (tym) m:: (tedzie) chciałabym porozmawiać o tym, czy to jest problem powierzchni↓ odpowiedzią jest tak, ale jest to zależne od kraju, o jakim mówimy↓	Areas – powierzchnie. Tu z automatu, ale po chwili pomyślałam, że powinnam powiedzieć: PROBLEM DOTYCZĄCY POWIERZCHNI. Czy nie powinnam tego dodać?
7.	03:03	So let's start in the United Kingdom, since that's where we are today. The energy consumption of the United Kingdom, the total energy consumption -- not just transport, but everything -- I like to quantify it in lightbulbs. It's as if we've all got 125 lightbulbs on all the time, 125 kilowatt-hours per day per person is the energy consumption of the UK. So there's 40 lightbulbs' worth for transport, 40 lightbulbs' worth for heating, and 40 lightbulbs' worth for making electricity, and other things are relatively small, compared to those three big fish. It's actually a bigger footprint if we take into account the embodied energy in the stuff we import into our country as well. And 90 percent of this energy, today, still comes from fossil fuels, and 10 percent, only, from other, greener -- possibly greener --	zacznijmy od ju kej↓ dlatego, że jesteśmy tutaj dzisiaj↓ e: konsumpcja energii wynosi >i tutaj chodzi o całościowe zużycie energii< (2) to jest tak, jakbyśmy korzystali ze stu dwudziestu pięciu żarówek cały czas↓ (.) sto dwadzieścia pięć kilowatów na godzinę e: na osobę↓ (1) czterdzieści żarówek e:: y: na transport, <czterdzieści żarówek na:: elektryczność> i na inne rzeczy↓ m:: >dlatego, że fajnie brzmi to w porównaniu do: (1) żarówek↓ (3) dziewięćdziesiąt procent tej energii dzisiaj ciągle pochodzi z paliw kopalnych↓ (.) a dziesięć procent z innych, zielonych, (.hhh) odnawialnych źródeł energii↓ (1)	Ju kej – mieliśmy zajęcia z tłumaczeń i tam był tekst z UK – czy jak mamy to, to mamy to tłumaczyć Zjednoczone Królestwo i pamiętając o tamtym, bo będzie krócej i wszyscy wiedzą, a Królestwo – ktoś może nie ogarnąć. Konsumpcja – zużycie energii – wtedy taka myśl, że zużycie brzmi lepiej, ale potem chyba będzie konsumpcja, bo jest consumption, to łatwiej to przychodzi, żeby powiedzieć konsumpcja niż coś z tym robić. Bo szybciej, jak się słyszy, to od razu ja mam na myśli konsumpcję, łatwiej niż się zastanawiać, bo nad tym zużyciem, to mi dopiero po chwili przyszło do głowy. Nie powiedziałam tego porównania do żarówek, tego wyjaśnienia. Jeśli wyświetlała się liczba, ale nie wiedziałam, do czego to jest, do czego on się odnosił, to nie

		sources, like nuclear power and renewables.		mówiłam. Nie wiem, czy faktycznie pomogło mi to, że się wyświetliło. Może sam numer tak, ale który do czego się odnosi? Pominęłam na heating, wiedziałam o tym, ale jak mam to powiedzieć – ogrzewanie? Zawiesiłam się, czy to to i poszłam dalej, a wiedziałam też, że nie powiedziałam tego początku, więc miałam w głowie takie pytanie: o co tutaj chodzi? Żarówka na to i na to, ale po co? Greener – zielonych, ale nie pasowało mi to, pominęłam footprint – chyba to ślad węglowy i nie wiedziałam, czy to to znaczyło, nie byłam pewna i dlatego nie powiedziałam. Nuclear mi uciekło. Może skupiłam się na odnawialnych. Miałam też dylemat – czy energie odnawialne, odnawialne źródła energii czy cokolwiek. Miałam dwie wersje co najmniej w głowie. Czy to na pewno to?
8.	03:56	So. That's the UK. The population density of the UK is 250 people per square kilometer. I'm now going to show you other countries by these same two measures. On the vertical axis, I'm going to show you how many lightbulbs -- what our energy consumption per person is. We're at 125 lightbulbs per person, and that little blue dot there is showing you the land area of the United Kingdom. The population density is on the horizontal axis, and we're	>to jest (.hhh) ju kej<↓ a::: e: populacja (.) gęstość zaludnienia >to jest dwieście pięćdziesiąt ludzi na kilometr kwadratowy<↓ (1) (.hhh) >pokażę wam, ile żarówek e: jaka konsumpcja energii wynosi na sto dwadzieścia pięć (1) e: na osobę↓< (1) e: ta niebieska kropka pokazuje e:: powierzchnię↑ e::: ju kej↑ (3) porównajmy sobie >kraje europejskie na niebiesko i tutaj widzicie dużą różnorodność< (7) >teraz zerkniemy na Azję (2) na Środkowo e: na Środkowo na Środkowy Wschód↑ (1) na	Źle mi brzmiało z ju kej, najłatwiej mi było dosłownie, teraz bym powiedziała TAK TO WYGLĄDA W JU KEJ. Słyszę i tłumaczę. Zgrzytało w uszach. Zaplątałam się, był obrazek, usłyszałam 125 i kilka innych rzeczy, pogubiłam się, wszystko połączyłam. Ale nie byłam pewna, czy mówię z sensem.

		250 people per square kilometer. Let's add European countries in blue, and you can see there's quite a variety. I should emphasize, both of these axes are logarithmic; as you go from one gray bar to the next gray bar, you're going up a factor of 10. Next, let's add Asia in red, the Middle East and North Africa in green, sub-Saharan Africa in blue, black is South America, purple is Central America, and then in pukey-yellow, we have North America, Australia and New Zealand. You can see the great diversity of population densities and of per capita consumptions. Countries are different from each other.	Południową subsaharyjską Afrykę↑ ☺ czarny to Południowa Ameryka i:: e:: fioletowy to Ameryka↑ lekko (żerowy) e: zielony↑ (3) kraje różnią się między sobą↑ (.)	Pukey yellow – kolor wymiocin, ale jak to powiedzieć? Neutralnie? Chyba powiedziałam żółty. Wszystkich kropek i kolorów nie powiedziałam. Miałam ochotę powiedzieć: widzicie to państwo na ilustracji. I chyba w pewnym momencie coś takiego powiedziałam – albo pomyślałam. Później na to wpadłam, wystarczyłoby powiedzieć, że proszę zerknąć, tu wszystko jest. Middle East – Środkowy Wschód? Jak to się mówi? Tak czy nie? Nie wiedziałam. Powiedziałam, że jest różnorodność – czyli to implikuje, że można sobie zerknąć i doczytać. Nie słyszałam o tych paskach czy liniach i do czego to jest? Południową subsaharyjską Afrykę – wcześniej Północna była – dlatego się chyba pomyliłam, bo tu była Północ, ale tego nie powiedziałam i chciałam dalej, Afryka, to od razu pomyślałam o Południowej od razu. Ja myślałam o kolorze wymiocin, ale nie powiem tak, może obrzydliwy zielony? Przemknęło mi, że może inaczej opiszę intensywność koloru, ale za długo się zastanawiałam, zacięłam się i powiedziałam

				zielony, przez to mi uciekła reszta. Usłyszałam to, ale nie zdążyłam powiedzieć.
9.	05:08	Top left, we have Canada and Australia, with enormous land areas, very high per capita consumption -- 200 or 300 lightbulbs per person -- and very low population densities. Top right: Bahrain has the same energy consumption per person, roughly, as Canada -- over 300 lightbulbs per person, but their population density is a factor of 300 times greater, 1,000 people per square kilometer. Bottom right: Bangladesh has the same population density as Bahrain, but consumes 100 times less per person.	w górnym lewym rogu mamy Kanadę i Australię, które mają <bardzo> dużą (.hhh) bardzo duże zużycie dwieście albo trzysta żarówek na osobę↑ a:: natomiast bardzo małą populację↓ e:: w górnym prawym rogu (1) mamy::: (1) y: Bahrajn, e:: który ma trzysta żarówek na osobę, <ale ich> e: zaludnienie (.) (.hhh) ich gęstość zaludnienia (.hhh) e: jest niższa↓ e: Bangladesz ma taką samą e:: ma takie same:: e:: gęstość zaludnienia, jak Barejn, (.) ale ma mniejsze zużycie↑ (4)	Miało tu być konsumpcję. Zaludnienie – gęstość – zapomniałam albo nie usłyszałam, co tam było, dopowiedziałam sobie z kontekstu, że mniejsza. Zdenerwowały mnie żarówki na osobę. To brzmi bez sensu. To mnie zaburzyło tutaj.
10.	05:41	Bottom left: well, there's no one. But there used to be a whole load of people. Here's another message from this diagram. I've added on little blue tails behind Sudan, Libya, China, India, Bangladesh. That's 15 years of progress. Where were they 15 years ago, and where are they now? And the message is, most countries are going to the right, and they're going up. Up and to the right: bigger population density and higher per capita consumption. So, we may be off in the top right-hand corner, slightly unusual, the United Kingdom accompanied	dodałam kilka (.) e: niebieskich (.) e: ogonów za >Sudanem, Libią, Czajną, Bangladeszem<↑ (.hhh) (1.5) e:: <piętnaście lat rozwoju>↑ (1) czyli w którą stronę te kraje idą↓ (xxx) (6) (.hhh) >mimo tego, że możemy być< <w prawym górnym e: rogu> e: razem z >Niemcami, Japonią, e: Południową Koreą< e: (1) <ale wiele innych krajów chce do nas dołączyć>↓ (2.5) >możemy sobie w ten sposób wyobrazić, jak przyszłość e: jak nasza przyszłość będzie wyglądała<↓ (2.5)	Powiedziałam DODAŁAM. Tutaj przez to, że widziałam ilustrację, nie mówcę, to bardziej personalnie do tego podchodziłam, tak jakbym ja komuś coś pokazywała, a nie ten pan. Trochę o nim zapomniała. Tak jakbym to ja opowiadała. Czajna – wtedy nie usłyszałam, ale często się mówi mejd in Czajna i tego nie tłumaczymy, wszyscy się tego śmieją, tak tego używam na co dzień, nie mówię Chiny tylko Czajna. Z przyzwyczajenia. Dlatego nie usłyszałam tego chyba.

		by Germany, Japan, South Korea, the Netherlands, and a bunch of other slightly odd countries, but many other countries are coming up and to the right to join us. So we're a picture, if you like, of what the future energy consumption might be looking like in other countries, too.		Pominęłam dużo – corner – zamotałam się. A gdzie my jako ju kej jesteśmy na tym obrazku? Bardziej pamiętam, co on wcześniej na obrazku przedstawiał w pierwszej kolejności, po której stronie – niż słyszałam, co mów teraz. Nie wiedziałam, o którym on mówi, więc próbowałam sobie przypomnieć. Zdawało mi się, że pamiętam rozkład, kolejność, w której on zaznaczał, co się znajduje po której stronie. Być może źle zapamiętałam, ale uważałam, że tak było. Tak pamiętałam.
11.	06:28	I've also added in this diagram now some pink lines that go down and to the right. Those are lines of equal power consumption per unit area, which I measure in watts per square meter. So, for example, the middle line there, 0.1 watts per square meter, is the energy consumption per unit area of Saudi Arabia, Norway, Mexico in purple, and Bangladesh 15 years ago. Half of the world's population lives in countries that are already above that line. The United Kingdom is consuming 1.25 watts per square meter. So is Germany, and Japan is consuming a bit more.	e: >dodałam także na tym diagramie< kilka różowych >dodałem< kilka różowych linii↑ (2) e:: które mówią nam o e:: (1) z:: ~mierzą nam waty~↓ (3) jeśli chodzi o sa e: >A::rabię Saudyjską, Norwegię, Meksyk< (.hhh) na fioletowo i Bangladesz piętnaście lat temu↑ i połowa e:: ludzkiej populności żyje m:: ponad tą linią↓ (1) (.hhh) Zjednoczone (.) Królestwo konsumuje jeden i dwadzieścia pięć wata na kilometr kwadratowy↑ (.HHH) >pokazuję, że Niemcy, Japonia em:: robią to w większej ilości<↓ (3)	Poprawiłam płeć – zorientowałam się, że mówcą jest mężczyzna. Wcześniej mówiłam za siebie, ale też bardziej świadomie, bo w końcu on się pokazał – zobaczyłam jego i się poprawiłam. Wcześniej może nie miałam świadomości, że mówię za siebie, ale jak go zobaczyłam, to sobie to uświadomiłam. Usłyszałam, że mówię za siebie i się poprawiłam. Ja prowadzę zajęcia onlajn. I korzystam często z platform, czyli na całym ekranie jest wyświetlane jakieś zagadnienie gramatyczne i opowiadam o nim. To też może być z nawyku, że staję się mówcą. Tutaj też był cały ekran, wykres, bardzo podobna sytuacja. Chciałam powiedzieć zmniejszą – powiedziałam zmierzą. Wcześniej dużo było o zmniejszeniu zużycia paliw kopalnych i automatycznie tak zaczęłam mówić. Im częściej coś występuje w

				tekście, to ja automatycznie mam skłonność do tego, żeby używać tego zwrotu (67). Ten mówca powtarza często to samo, żeby coś było zapamiętane. To, co mi się wydaje oczywiste to to, że on będzie chciał to powtórzyć kilka razy i tutaj automatycznie założyłam, że będzie o tym zmniejszaniu. Ale się poprawiłam. Populności – a nie populacji – bo jest population, ta końcówka -ation chyba mi zamieszała w głowie. Wtedy mi nie pasowało słowo 'połowa'. Wydaje mi się, że gdy powiedziałam 'populność', to w głowie dopiero usłyszałam, że wcześniej powiedziałam 'połowa' i to mi bardzo nie pasowało, źle mi brzmiała. Dopiero to do mnie doszło. Zjednoczone Królestwo – powiedziałam wcześniej trochę mniej i chciałam wydłużyć moją wypowiedź, zakleić lukę. Miałam świadomość, że pominęłam dużo rzeczy, to chciałam wydłużyć moją wypowiedź. Raczej myślałam nad tym. A wiedziałam, że zaraz może być coś, czego nie będę w stanie powtórzyć. Chciałam, żeby ta wypowiedź była dłuższa. Też dlatego, że jak było UK, to było the UK, miałam wrażenie, że przez to ta fraza jest dłuższa i u mnie też powinna być dłuższa. Wcześniej (wykres z kropkami) kraje były wymieniane szybko, jakby od myślnika, więc można było

				sobie pozwolić na skrót, tutaj jest pełne zdanie. Tu się nie musiałam spieszyć. Robią to – dziwnie brzmi. Słyszałam, że słabo brzmi, ale nie wiedziałam, jak to poprawić.
12.	07:09	So, let's now say why this is relevant. Why is it relevant? Well, we can measure renewables in the same units and other forms of power production in the same units. Renewables is one of the leading ideas for how we could get off our 90 percent fossil-fuel habit. So here come some renewables. Energy crops deliver half a watt per square meter in European climates. What does that mean? You might have anticipated that result, given what I told you about the biofuel plantation a moment ago. Well, we consume 1.25 watts per square meter. What this means is, even if you covered the whole of the United Kingdom with energy crops, you couldn't match today's energy consumption. Wind power produces a bit more -- 2.5 watts per square meter. But that's only twice as big as 1.25 watts per square meter. So that means if you wanted, literally, to produce total energy consumption in all forms, on average, from wind farms, you need wind farms half the area of the UK. I've got data to back up all these assertions, by the way.	powiedzmy teraz, dlaczego jest to ważne↓ (.hhh) dlatego, że <możemy zmie::rzyć> źródła odnawialne (.hhh) w formie jednostek i inne formy e:: produkcji mocy↑ e: (3) >i pokażę, w jak sposób możemy< <pozbyć się> >>dziewięćdziesięciu procent naszych e:: (.) paliw kopalnych<<↓ (4.5) em: tutaj możemy mówić o:: uprawach energetycznych↓ (.hhh) m: czyli plantacjach paliw e: bio↓ (7) >>nawet, jeśli pokryjemy całe pole Wielkiej Brytanii (.hhh) e: ju kej m: uprawy energetyczne(j) nie pomoże nam to (.hhh) e: zdobyć dużą ilość energii<↓ (2.5) >>natomiast<< jeśli chodzi o >>elektrownie wiatrowe o wiatraki<<↑ (.) >jeśli chcielibyśmy stworzyć zapotrzebowanie energetyczne w różnych formach↑< (6.5) m: mamy do tego (5) (hhh)	Jak będzie ilustracja, to zobaczyłam to, to powiedziałam na polach czy wsiach i miałam wrażenie, że to jest źle. Brytanii – ju kej – popawiłam, bo to nie jest to samo. Muszę to poprawić. Elektrownie wiatrowe – wtedy miałam wrażenie, że to nie będzie wystarczająco obrazowe. Dla słuchacza. Dlatego dodałam wiatraki. Pominęłam końcówkę, bo nie wiedziałam, o czym on mówi. Dużo mówił i dużo ilustracji, slajdy szybko uciekały.

13.	08:15	Next, let's look at solar power. Solar panels, when you put them on a roof, deliver about 20 watts per square meter in England. If you really want to get a lot from solar panels, you need to adopt the traditional Bavarian farming method, where you leap off the roof, and coat the countryside with solar panels, too. Solar parks, because of the gaps between the panels, deliver less. They deliver about 5 watts per square meter of land area. And here's a solar park in Vermont, with real data, delivering 4.2 watts per square meter. Remember where we are, 1.25 watts per square meter, wind farms 2.5, solar parks about five. So whichever of those renewables you pick, the message is, whatever mix of those renewables you're using, if you want to power the UK on them, you're going to need to cover something like 20 percent or 25 percent of the country with those renewables. I'm not saying that's a bad idea; we just need to understand the numbers. I'm absolutely not anti-renewables. I love renewables. But I'm also pro-arithmetic.	>panele y: panele solarne<↑ (.hhh) >tutaj mówimy o dwudziestu watach na kilometr kwadratowy w Anglii<↑ (.) >jeśli naprawdę chcecie dostać dużo z tych paneli słonecznych↑ e: (2) musicie pokryć dach i (1) całe swoje pola↑ (1) wsie↑ (.) panelami słonecznymi↓ (.) >tutaj mamy park solarny w Wermont, m: który dostarczy cztery i dwa watów na kilometr kwadrato/ y: na metr kwadratowy<↓ (7) cokolwiek wybierzecie z tych źródeł odnawialny/ >odna/ odnawialnych< (.hhh) jeśli chcecie, żeby (2) jeśli chcecie, żeby to pomogło (.hhh) >no to musi to zająć dwadzieścia dwadzieścia pięć procent (.hhh) kraju<↓ (.) >nie mówię, że jest to zły pomysł, musimy (xxx) po prostu zrozumieć nu/ e: liczby<↓ (.hhh) >uwielbiam źródła odnawialne<, ale jestem też pro/ (1) osobą, która lubi arytmetykę↓ (3.5)	Panele słoneczne – powiedziałam solarne nie pasowały, ale wyleciały mi z głowy solarne, chociaż wiedziałam, że powinno być inaczej. Nie byłam pewna, czy tak się mówi po polsku? Może solarne, bo on mówił solar. Get – dostać – usłyszałam, ale nie chciałam już mieszać poprawką. Pola czy chodzi o wsie, czy całe tereny? Nie wiedziałam. Solarne parki, ale nie wiedziałam, czy tak się mówi? Nie wiedziałam. Nie myślałam wtedy, że ludzie to widzą i że to można faktycznie zobaczyć. Kilometr – metr – zwykle, jak się mówi o odległościach, to powiedziałam kilometr, chciałam szybko powiedzieć i tak założyłam, ale usłyszałam, że metr. Odnawialne – trochę mi się język zaplątał, ale nie brzmiało mi dobrze to zdanie po polsku – cokolwiek wybierzecie z tych źródeł – i chyba dlatego się zawahałam. W trakcie, jak tłumaczyłam, ale przed zwróceniem się do publiczności, to

	09:18	☺ {Audience's laughter}		zastanawiałam się, jak ja to zrobię (zobaczę, jak mi będzie lepiej brzmiało i pasowało i tego się będę trzymać, że nie będę zmieniać tego), ale w trakcie, jak on już de facto mówił do ludzi, to nie zwróciłam na to uwagi. W ogóle. Usłyszałam pro – powtórzyłam, u nas też się mówi pro-life i tak dalej, ale pro-arytmetyczny brzmi dziwnie, więc zrobiłam parafrazę.
14.	09:20 09:46	Concentrating solar power in deserts delivers larger powers per unit area, because you don't have the problem of clouds. So, this facility delivers 14 watts per square meter; this one 10 watts per square meter; and this one in Spain, 5 watts per square meter. Being generous to concentrating solar power, I think it's perfectly credible it could deliver 20 watts per square meter. So that's nice. Of course, Britain doesn't have any deserts. Yet. ☺ {Audience's laughter}	oczywiście, jeśli chodzi o panele solal/ (.) solarne↑ e:: (1) to tutaj wszystko jest zależne od pogody↓ (1) >i tutaj macie, jak to wygląda w różnych krajach<↓ (3) to może dostarczyć dwudziestu watów na kilometr kwadratowy↓ (.) oczywiście Wielka Brytania <nie ma e: jeszcze pustyń, więc> >tutaj nie możemy mówić o takim wykorzystaniu<↓ (.hhh) (3)	Tu chciałam powiedzieć słoneczne, ale powiedziałam solarne i nie wiedziałam, czy się poprawiać, czy nie. I nie usłyszałam tego, co na początku i to wyjdzie potem – o pustyniach. I potem do tego nawiązał. Wiedziałam, że coś ominęłam. Być może nie patrzyłam na ilustracje wtedy. Czasami patrzyłam, a czasami patrzyłam się na laptopa, ale nie na ekran, wsłuchiwałam się w niego – chyba wtedy było lepiej niż na patrzenie się w ekran. Patrzenie i słuchanie – bardziej się rozpraszałam – nie słyszałam wszystkiego, co on mówi, tylko kluczowe słowa. „i tutaj macie, jak to wygląda w różnych krajach" – widziałam Hiszpanię, ale wiem, że były też inne kraje, coś tam, coś tam, to pomyślałam – przecież to każdy może sobie zobaczyć przecież. Nie będę tego tłumaczyć. Nie wiedziałam dokładnie, jakie kraje, więc powiedziałam ogólnie.

				Yet – myślałam, że on powie coś jeszcze, więc ja zaczęłam kolejne zdanie i się zakręciłam, żeby skończyć.
15.	09:47	So here's a summary so far: All renewables, much as I love them, are diffuse. They all have a small power per unit area, and we have to live with that fact. And that means, if you do want renewables to make a substantial difference for a country like the United Kingdom on the scale of today's consumption, you need to be imagining renewable facilities that are country-sized. Not the entire country, but a fraction of the country, a substantial fraction.	wszystkie źródła odnawialne, mimo tego, że je uwielbiam, one są rozproszone (.hhh) em:: mamy małą moc na e:: jednostkę powierzchni↓ (.hhh) >jeśli chcecie, aby źródła odnawialne miały znaczenie dla kraju takiego jak e:: >ju kej<↑ (2) musicie mówić o:: od jednostkach e:: kt/ (.) o jednostkach, (w) których będą te źródła odnawialne↓	Chciałam powiedzieć facilities – nie wiedziałam, jak to powiedzieć po polsku. W jednostkach byłoby okej, gdyby to było bardziej deskryptywnie opisane, ale wtedy nie wpadłam – i tak – jednostkach? Powtórzyłam to, bo nie wiedziałam. Myślałam jeszcze o fabrykach, ale to mi nie pasowało. Nie wiedziałam, jak to ująć po polsku.
16.	10:17	There are other options for generating power as well, which don't involve fossil fuels. So there's nuclear power, and on this ordinance survey map, you can see there's a Sizewell B inside a blue square kilometer. That's one gigawatt in a square kilometer, which works out to 1,000 watts per square meter. So by this particular metric, nuclear power isn't as intrusive as renewables.	>mówimy tutaj także o innych sposobach generowania energii<↑ e: energia jądrowa↑ (4.5) czyli tysiąc watów na kilometr kwadratowy↓ (14)	Tu mi uciekło o Sizewell B, sprawdzałam to w Internecie, ale nie mogłam znaleźć tłumaczenia tego, i on mówił o tym, ale uciekło mi to, skupiłam się na tej wartości, usłyszałam to i chciałam powiedzieć, reszta mi uciekła.
17.	09:19	Of course, other metrics matter, too, and nuclear power has all sorts of popularity problems. But the same goes for	(.hhh) e: tutaj mamy na przykład, w jaki sposób wyg/ >w Penykuk< jak wyglądały (.) ćwiczeni/↑ (2) e:: jak dzieci m: <świętują	Zgubiłam się, wymienił miasto, nie wiedziałam, o co chodzi – consultation exercise? Patrzyłam też na obrazek i nie wiedziałam, co to jest, co

	11:00 11:01	renewables as well. Here's a photograph of a consultation exercise in full swing in the little town of Penicuik just outside Edinburgh, and you can see the children of Penicuik celebrating the burning of the effigy of the windmill. So – ☺ {Audience's laughter} People are anti-everything, and we've got to keep all the options on the table.	podpalenie> (3) >tego, co widzicie na obrazku<↓ (5)	mam zrobić. Więc zrzuciłam ciężar na słuchacza. Marzanna? Co to jest? Nie wiedziałam.
18.	11:06	What can a country like the UK do on the supply side? Well, the options are, I'd say, these three: power renewables, and recognizing that they need to be close to country-sized; other people's renewables, so we could go back and talk very politely to the people in the top left-hand side of the diagram and say, "Uh, we don't want renewables in our backyard, but, um, please could we put them in yours instead?" And that's a serious option. It's a way for the world to handle this issue. So countries like Australia, Russia, Libya, Kazakhstan, could be our best friends for renewable production. And a third option is nuclear power. So that's some supply-side options.	o<opcje są takie (1) mamy trzy opcje> (.hhh) źródła odnawialne >i to, że muszą być tylko (xxx)<o e: muszą być bliskie wielkości kraju↑ (2) czyli mówimy tutaj o:: lewego rogu diagramu↑ (.hhh) nie chcemy tego w naszym ogródku, >ale postawcie to sobie w swoim<↓ (.hhh) (1) to jest poważna opcja, wart/ opcja warta rozważenia↓ (2) >kraje takie jak Australia, Rosja, Lybja, Kazachstan< (.hhh) >będą najbardziej przyjazne, jeśli chodzi o e:: produkcję e: źródeł odnawialnych<↑ e:: <trzecia opcja>↑ (5)	lewego rogu diagramu – tu się nie zorientowałam, ale wiedziałam, że wcześniej powiedziałam źle, że to nie miało sensu; jak ja coś powiedziałam źle, potem miałam świadomość tego, to jak miałam świadomość, że to wcześniej zrobiłam źle, to znowu robiłam źle w tym miejscu, gdzie teraz jestem. Błąd się zapętlał. Na przykład – zamiast paliwa kopalne powiedziałam węgle kopalne – doszło to do mojego ucha, że tak powiedziałam i to jest źle, to to, co dalej mówiłam, źle zrobiłam, czyli w zdaniu coś fleksyjnie źle odmieniłam, bo myślałam o tym błędzie, co zrobiłam wcześniej. Rozpamiętuję to trochę, męczy mnie to, przeszkadza mi to, żeby dalej normalnie tłumaczyć. To dociera to jakiś jednej czy trzech sekundach i się wieszam, bo wiem, że coś mi nie poszło wcześniej. Lawinowo więcej błędów.

				Poważna opcja – dla mnie to nie miało sensu – chociaż tak jest w oryginale – to jest opcja warta rozważenia. Powiedziałam Libia po angielsku. Trzecia opcja – bo powiedział, że są trzy. Powiedziałam pierwszą, potem nagle trzecia – w głowie pytanie – czy ja mówiłam o drugiej? Nie było jasnego podziału. Byłam rozproszona i chyba mi trzecia też uciekła. Nie wiedziałam, czy nie było drugiej, czy on tego zwrotu 'druga opcja' nie użył, a ja to powiedziałam między wierszami i to jest.
19.	11:47	In addition to the supply levers that we can push -- and remember, we need large amounts, because at the moment, we get 90 percent of our energy from fossil fuels -- in addition to those levers, we could talk about other ways of solving this issue. Namely, we could reduce demand, and that means reducing population -- I'm not sure how to do that -- or reducing per capita consumption.	<i mówimy tutaj o:: dziewięćdziesięciu procentach naszej energii z e:: paliw kopalnych↑> (.hhh) >możemy mówić o różnych (.) o innych sposobach<↓ (.hhh) możemy zredukować (3) e::: możemy zredukować (1) zapotrzebowanie↓	Demand – wiedziałam, co to jest, ale jak to wyrazić? Chwilę mi zajęło to zastanowienie się, że to jest zapotrzebowanie.

No.	Time	Source speech	Student's interpretation (S8)	Student's retrospective verbal comment (S8)
1.	00:00	When the Industrial Revolution started, the amount of carbon sitting underneath Britain in the form of coal was as big as the amount of carbon sitting under Saudi Arabia in the form of oil. This carbon powered the Industrial Revolution, it put the "Great" in Great Britain, and led to Britain's temporary world domination. And then, in 1918, coal production in Britain peaked, and has declined ever since. In due course, Britain started using oil and gas from the North Sea, and in the year 2000, oil and gas production from the North Sea also peaked, and they're now on the decline.	kiedy y: rozpoczęła się ind/ (.) rewolucja ind/ y:: rewolucja industrialna e: ilość węgla w Wielkiej Brytanii była porównywalna do:: zasobów Arabii Saudyjskiej y: teraz↑ jeżeli mówimy o ropie naftowej↓ a:: i tak naprawdę doprowadziło to do tymczasowej dominacji w Wielkiej Brytanii na świe(ti) na świecie↑ i:: (w) tysiąc dziewięćset osiemnaście osiągnęła szczyt i:: zaczęła (spadać)↓ a:: >następnie Wielka Brytania zaczęła używać< a:: (.) gazu z Morza Północnego i w roku dw::utysięcznym osiągnęła również szczyt i znowu spadła↓ (3)	Nie wiedziałam, czy to dobrze brzmi. Industrialna to raczej coś, co niedawno zaczęło funkcjonować, jak już powiedziałam, przypomniała mi się jeszcze przemysłowa. Ale stwierdziłam, że chyba wiadomo, o co chodzi. Carbon – coal – z automatu węgiel. Oil – ropa naftowa od razu. Nie odmieniłam roku – nie wyłapałam wtedy tego.
2.	00:42	These observations about the finiteness of easily accessible, local, secure fossil fuels, is a motivation for saying, "Well, what's next? What is life after fossil fuels going to be like? Shouldn't we be thinking hard about how to get off fossil fuels?" Another motivation, of course, is climate change.	jest to om: obrazuje to zakończenie (.) <możliwych, lokalnych źródeł (.) kopalnianych>↓ (1) jak powinniśmy myśleć a:: o tym, aby się ~poz::być~ y: paliw kopalnych↑ (.) a następnie, (.hhh) jak y: (1) zmiana klimatu↓ (2)	Nie pamiętam tego.

3.	01:02	And when people talk about life after fossil fuels and climate change action, I think there's a lot of fluff, a lot of greenwash, a lot of misleading advertising, and I feel a duty as a physicist to try to guide people around the claptrap and help people understand the actions that really make a difference, and to focus on ideas that do add up.	i uważam, że jest <bardzo dużo ekościemy> na ten temat i źle wiodących e: (1) reklam i tak naprawdę ludzie wpadają w takie pułapki e: n:: na temat całego y:: (1) tematu i jako fizyk↑ muszę (xxx) ludzi od tego odciągnąć↓ (3)	Źle wiodące - błędne, uznałam, że jest to zrozumiałe, ale advertising przyszły mi do głowy tylko reklamy, nic więcej. Zagubiłam się, że on chce naprowadzić tych ludzi jako fizyk, ale że to nie jest takie proste. Chyba się tu pogubiłam. Na początku powiedziałam fizyk, potem nie wiem, czemu fizyk i żeby tych ludzi odciągnąć, a że to nie jest proste. Próbowałam wyprostować to zdanie.
4.	01:25	Let me illustrate this with what physicists call a back-of-envelope calculation. We love back-of-envelope calculations. You ask a question, write down some numbers, and get an answer. It may not be very accurate, but it may make you say, "Hmm." So here's a question: Imagine if we said, "Oh yes, we can get off fossil fuels. We'll use biofuels. Problem solved. Transport ... We don't need oil anymore." Well, what if we grew the biofuels for a road on the grass verge at the edge of the road? How wide would the verge have to be for that to work out?	i tak naprawdę jako fizyk pokażę państwu przybliżone y: (3) <kalkulacje>↓ (.) wyobraźcie sobie, że tak naprawdę możemy się pozbyć (.) a:: paliw ko::palnych↓ (.) jednak (.) (.hhh) a:: jeżeli zasadzimy <uprawy energetyczne (1) przy (.) trawnikach obok y: dróg↑> (.) mogłoby to zadziałać↑ (2)	Kalkulacje – chyba chciałam powiedzieć obliczenia, ale chyba zapomniałam, powiedziałam kalkulacje.
5.	02:01	OK, so let's put in some numbers. Let's have our cars go at 60 miles per hour. Let's say they do 30 miles per gallon. That's the European average for new cars. Let's say the productivity of biofuel plantations is 1,200 liters of biofuel per hectare per year.	wyobraźmy sobie, że nasze samochody jadą sześćdziesiąt e: mil na godzinę↑ m:: (2) tak naprawdę zużywają trz/ trzydzieści mil (.) na (.) galon↑ (.) >czyli na litr paliwa↑< i sto dwadzieścia:: y: tysiąc dwieście litrów e: biopaliw na hektar (.) w ciągu roku i jeżeli y:	Tutaj chyba powinnam była powiedzieć kilometry zamiast mil. Podałam litry – żeby to było bardziej zrozumiałe dla Polaka. Patrzyłam trochę na ten obrazek.

		That's true of European biofuels. And let's imagine the cars are spaced 80 meters apart from each other, and they're perpetually going along this road. The length of the road doesn't matter, because the longer the road, the more biofuel plantation. What do we do with these numbers? Take the first number, divide by the other three, and get eight kilometers. And that's the answer. That's how wide the plantation would have to be, given these assumptions. And maybe that makes you say, "Hmm. Maybe this isn't going to be quite so easy."	samochody jadą w odległości od siebie >osiemdziesięciu kilometrów (.hhh) oczywiście droga tutaj nie ma znaczenia, ponieważ im dłuższa droga< (.) tym większe uprawy energetyczne↑ (1) i jeżeli podzielimy to wszystko (1) wychodzi nam osiemdziesią/ (.) osiem kilometrów (.) długości↓ (1.5) i tak naprawdę m::oże cię to zmusić do tego, >by pomyśleć, to nie jest wcale takie proste<↓ (2)	Zobaczyłam liczbę, usłyszałam, ale jak zaczęłam tłumaczyć, to mi ilustracja mi pomogła, zobaczyłam, że brakuje zera. Nie wiem, skąd się wzięło osiemdziesiąt. Może mi się skleiło z poprzednią liczbą, ona była, w odległości osiemdziesięciu, to się też wyświetliło. To ja już automatycznie dałam. Chyba zobaczyłam ten wynik i się poprawiłam. Wiedziałam, że najważniejsza jest ta końcowa informacja. Słyszałam, że mówi tak szybko, że nie ma opcji, żebym mówiła słowo w słowo za nim. Mniej więcej byłam z nim równo, nadganiałam dzięki temu. Jak były kraje z kropkami, to skupiłam się na schemacie, to było czytelne, a potem to tak ogólnie spojrzałam, gdzie jest oś horyzontalna, pionowa i tyle chyba.
6.	02:48	And it might make you think, perhaps there's an issue to do with areas. And in this talk, I'd like to talk about land areas, and ask: Is there an issue about areas? The answer is going to be yes, but it depends which country you are in.	(.HHH) (1) może i jest pewna kwestia, która może dotyczyć (.) powierzchni i (czy) tak naprawdę jest jakiś kłopot jakaś kwestia↑ odnośnie powierzchni↓ (.) i czy ona zależy od kraju↓ (1)	Powierzchnia albo obszar, używałam tego chyba zamiennie. Raczej z automatu. Bez dylematów. Wielka Brytania – od razu.

7.	03:03	So let's start in the United Kingdom, since that's where we are today. The energy consumption of the United Kingdom, the total energy consumption -- not just transport, but everything -- I like to quantify it in lightbulbs. It's as if we've all got 125 lightbulbs on all the time, 125 kilowatt-hours per day per person is the energy consumption of the UK. So there's 40 lightbulbs' worth for transport, 40 lightbulbs' worth for heating, and 40 lightbulbs' worth for making electricity, and other things are relatively small, compared to those three big fish. It's actually a bigger footprint if we take into account the embodied energy in the stuff we import into our country as well. And 90 percent of this energy, today, still comes from fossil fuels, and 10 percent, only, from other, greener -- possibly greener -- sources, like nuclear power and renewables.	(.HHH) więc zacznijmy od Wielkiej Brytanii (.) >i tak naprawdę kon/ y: spożycie e: energii< (od)nosi tylko dla transportu >i liczmy to w żarówkach< wynosi sto dwadzieścia pięć żarówek↑ (.) sto dwadzieścia pięć kilowatów na dzień na osobę↑ (1) i tu są dane jeżeli mówimy o Wielkiej Brytanii czterdzieści e:: czterdzieści żarówek jeżeli mówimy (.) >na temat transportu, na temat e:: ogrzewania e: i czterdzieści żarówek na również inne (.) mniej ważne rzeczy<↓ (1) jeżeli największy ślad jest tego, jeżeli weźmiemy pod uwagę, że:: (1) nasz kraj korzysta z <dziewięćdziesięciu procent energii e: opartej na paliwach kopalnych> >i tylko dziesięć procent jest z (.) z odnawialnych źródeł energii<↓ (.)	Konsumpcja – spożycie energii – dalej mówię konsumpcja, nie mogę powiedzieć, że to pamiętam. Greener chyba pominęłam i to big fish, nie wiedziałam za bardzo, o co mu tu chodzi, to by było trochę masło maślane i według mnie nieważne, dlatego pominęłam.
8.	03:56	So. That's the UK. The population density of the UK is 250 people per square kilometer. I'm now going to show you other countries by these same two measures. On the vertical axis, I'm going to show you how many lightbulbs -- what our energy consumption per person is. We're at 125	więc (.) to dotyczy się Wielkiej Brytanii↓ (1) i gęstość zaludnienia w Wielkiej Brytanii wynosi dwieście pięćdziesiąt osób na (.hhh) (.) e:: kilometr kwadratowy i tak naprawdę (1) e: w: osi pionowej pokażę, ile potrzebujemy y: żarówek na osobę↑ (.) >czyli wiemy, że sto dwadzieścia pięć żarówek na osobę<↑ (1) i	

		lightbulbs per person, and that little blue dot there is showing you the land area of the United Kingdom. The population density is on the horizontal axis, and we're 250 people per square kilometer. Let's add European countries in blue, and you can see there's quite a variety. I should emphasize, both of these axes are logarithmic; as you go from one gray bar to the next gray bar, you're going up a factor of 10. Next, let's add Asia in red, the Middle East and North Africa in green, sub-Saharan Africa in blue, black is South America, purple is Central America, and then in pukey-yellow, we have North America, Australia and New Zealand. You can see the great diversity of population densities and of per capita consumptions. Countries are different from each other.	(1.5) tak naprawdę (.HHH) w y: osi pio:: po::ziomej wyno:/ >jest< gęstość zaludnienia i wycho/ wynosi ona >dwieście pięćdziesiąt osób na kilometr kwadratowy< (.HHH) kraje europejskie są na niebiesko↑ (3) e: i tak naprawdę >obyd/< obydwie te osie są e: logaryt(.)miczne ☺ (1) natomiast y:: (1) kraje y:: <azjatyckie na czerwono>↑ (3.5) e: Bliski Wschód y:: Południo/ y: >Północna Afryka< na zielono↑ (.) Afryka sab(.)saharyjska na niebiesko↑ (.) na czarno e:: >Ameryka Południowa<↑ na p(om)/ m::: na fioletowo Ameryka Centralna↑ (.) następnie na:: e:: żółto (.) Północna Ameryka↑ (.) Australia (.) (.hhh) i tak naprawdę wynosi ona (.hhh) zużycie y:: energii na (1) mieszkańca↓ ☺	Wyrwało mi się, że pionowa. To na P i to na P. raczej widziałam, że chodzi o poziomą (niż usłyszałam). Tak mi było prościej. Ten schemat mi pomógł, kolory, jak czegoś nie usłyszałam, to leciałam dalej, a jak zobaczyłam, że mówi i połączyłam z kolorami, czyli to, co mówi i to, co widziałam. Coś się wyświetlało, jakieś liczby, ale ja chyba głównie z kolorów tu korzystałam. Reszta była dla mnie niezbyt czytelna. Logarytmiczne – nie byłam pewna, czy to dobrze brzmi słowo. Afryka – chciałam od razu powiedzieć, że Południowa, bo częściej się mówi o RPA jednak, ale się poprawiłam. Purple - bo też na p. Miałam dylemat, czy mówić subsaharyjska, czy Czarna Afryka, bo tak to funkcjonuje. Ale ze względu na poprawność polityczna… nie wiem. Zastanawiałam się nad tym przed tłumaczeniem, w trakcie obrałam sobie tę bezpieczniejszą wersję dosłowną. Pukey yellow – jak go zobaczyłam, to dla mnie był zielony a nie żółty, ale jak ktoś usłyszy yellow, to będzie wiedział, że żółty, więc tak powiedziałam, nie wchodziłam w niuanse, jaki to odcień.

				Per capita – nie chciałam tego zostawiać po łacinie. On mówił szybko, leciał dalej, ja musiałam się chwilę odciąć to, co słyszę i po prostu powiedzieć, skończyć wątek.
9.	05:08	Top left, we have Canada and Australia, with enormous land areas, very high per capita consumption -- 200 or 300 lightbulbs per person -- and very low population densities. Top right: Bahrain has the same energy consumption per person, roughly, as Canada -- over 300 lightbulbs per person, but their population density is a factor of 300 times greater, 1,000 people per square kilometer. Bottom right: Bangladesh has the same population density as Bahrain, but consumes 100 times less per person.	(.hhh) na::tomiast w górnym lewym rogu mamy Kanadę i Australię, która (.) m: które zużywają dwieście ~od~ dwustu do trzystu (.HHH) żarówek↑ (1) i widzimy (4) i tak naprawdę następnym krajem jest Barejn, który zużywa prawie tak samo dużo e: żarówek jak Kanada lub jak e:: (2) lub Kanada↑ i jednak gęstość zaludnienia jest cztery razy większa (.hhh) następnie Bangladesz, który ma tak samą taką samą gęstość zaludnienia jak Barajn, jednak zużywa o tysiąc mniej niż Barajn↓ (5)	Wolałam dodać, że to jest od do. Usłyszałam, ile razy większa i chyba usłyszałam mniejszą liczbę. Nie byłam świadoma, że to źle. Tak samą – taką samą – nie pamiętam.
10.	05:41	Bottom left: well, there's no one. But there used to be a whole load of people. Here's another message from this diagram. I've added on little blue tails behind Sudan, Libya, China, India, Bangladesh. That's 15 years of progress. Where were they 15 years ago, and where are they now? And the message is, most countries are going to the right, and they're going up. Up and to the right: bigger population density and	e: dodałam <pewne> (.) ukośne linie i tak jak Sudan, Libia, Cza::/ e: Chiny, Indi(a)↑ (.HHH) w ciągu piętnastu lat i w ciągu piętnastu lat od(.)robiły bardzo duży progres↑ i tak naprawdę cały czas idą w (dobrą) stronę↓ (1) większa gęstość zaludnienia potrzebuje większej konsumpcji energii elektrycznej↓ (6) (.HHH) >tak naprawdę Wielka Brytania jest w:::< przybliżeniu tak jak inne kraje, jak Norwegia, Ni::emcy↓ (1) niektóre e:: >kraje	Chciałam powiedzieć, że Czajna, usłyszałam i się poprawiłam. Powiedziałam Norwegia zamiast Netherlands. Pomyślałam zamiast o Holandii, teraz Niderlandach, to na N – Norwegia. Nie byłam świadoma, że to źle powiedziałam, myślałam, że jest okej.

		higher per capita consumption. So, we may be off in the top right-hand corner, slightly unusual, the United Kingdom accompanied by Germany, Japan, South Korea, the Netherlands, and a bunch of other slightly odd countries, but many other countries are coming up and to the right to join us. So we're a picture, if you like, of what the future energy consumption might be looking like in other countries, too.	idą ciągle do góry i starają się do nas dołączyć<↓ (1.5) >i (.HHH) niektóra< e: sytuacja energetyczna może wyglądać podobnie w innych krajach tak samo↓	
11.	06:28	I've also added in this diagram now some pink lines that go down and to the right. Those are lines of equal power consumption per unit area, which I measure in watts per square meter. So, for example, the middle line there, 0.1 watts per square meter, is the energy consumption per unit area of Saudi Arabia, Norway, Mexico in purple, and Bangladesh 15 years ago. Half of the world's population lives in countries that are already above that line. The United Kingdom is consuming 1.25 watts per square meter. So is Germany, and Japan is consuming a bit more.	(2) te linie wynoszą równą konsumpcję energii na dany obszar↓ (2.5) i tak naprawdę zero jeden y:: wata na kilometr <kw::adratowy> ener/ y: produkcji (.) konsumpcji energii↑ (.HHH) Arabia <Saudyjska, Norwegia, Meksyk> (4) >i tak naprawdę połowa populacji żyje w krajach, które są powyżej tej linii<↓ (1) y: >Wielka Brytania zużywa< <jeden i dwadzieścia pięć wata na kilometr kwadratowy>↑ (.) że (.) i pokazuje to, że >Niemcy i Japonia< zużywa troszeczkę więcej↓ (1)	Nie mówiłam, jakie linie, bo widziałam, że słuchacz też to widzi. Jestem bardziej przyzwyczajona, że się wszystko podaje w kilometrach kwadratowych niż metrach. Nie poprawiłam tego. Nie wyłapałam tego. Produkcji – konsumpcji – po kilku sekundach usłyszałam i dotarło do mnie, że to jednak konsumpcja. Najpierw myślałam, że chodzi o produkcję, bo tam jest POWER, na P. Chciałam za szybko powiedzieć (że).
12.	07:09	So, let's now say why this is relevant. Why is it relevant? Well, we can measure renewables in the same units and other forms of power production in the same	dlaczego jest to tak bardzo ważne↑ (2) tak naprawdę możemy mierzyć odnawialne źródła w e: energii w tej samym e: (1) >i w tej samej jednostce<↓ (1) ponieważ one są wiodącą (.)	Wahałam się, bo nie wiedziałam, jak przetłumaczyć unit. Szukałam i znalazłam

		units. Renewables is one of the leading ideas for how we could get off our 90 percent fossil-fuel habit. So here come some renewables. Energy crops deliver half a watt per square meter in European climates. What does that mean? You might have anticipated that result, given what I told you about the biofuel plantation a moment ago. Well, we consume 1.25 watts per square meter. What this means is, even if you covered the whole of the United Kingdom with energy crops, you couldn't match today's energy consumption. Wind power produces a bit more -- 2.5 watts per square meter. But that's only twice as big as 1.25 watts per square meter. So that means if you wanted, literally, to produce total energy consumption in all forms, on average, from wind farms, you need wind farms half the area of the UK. I've got data to back up all these assertions, by the way.	myśl jak możemy >wiodącą myślą< jak możemy się pozbyć paliw kopa::/ kopalnych↓ (3) (.hhh) co to oznacza↑ (2) mogliście dojść do wniosku↑ (2) tak samo jeżeli w przypadku upraw energetycznych (.) jeżeli mamy >sto dwadzie/< y: >jeden i dwadzieścia pięć< wata (.hhh) zużycia↑ musielibyśmy pokryć <połowę> (.) >jak nie całą↑< >obszar Wielkiej Brytanii, aby< były (.) była możliwość zapotrzebowania na tą energię (.) następnie jest (.hhh) <energia wietrzna>↓ (1) i to jest (2) tylko ona produkuje <dwa i pół> j/ (.) dwa i pół wata, czyli prawie (.) tak naprawdę dwa razy więcej↓ i (1) musielibyśmy nią pokryć całą prawie energię y: całą Wielką Brytanię, aby m:: (2) aby dostosować się do tych norm, które teraz zużywamy↓	jednostkę. Pchał mi się oczywiście rozdział, ale jak są liczby, to jednak jednostka. Język się zaplątał przy paliwach. Całą – nie zdawałam sobie sprawy, że powinien być cały obszar. Nie słyszałam wtedy, że zgrzyta, może miało być całą Wielką Brytanię. Zorientowałam się, że nie chodziło o połowę, czy to w ogóle on mówił. (54) Wind power – tylko wietrzna. Gubiłam się, on szedł, jak się zatrzymywałam, to żeby dokończyć zdanie, myśl.
13.	08:15	Next, let's look at solar power. Solar panels, when you put them on a roof, deliver about 20 watts per square meter in England. If you really want to get a lot from solar panels, you need to adopt the traditional Bavarian farming method, where you leap off the roof, and coat the countryside with solar panels, too. Solar	(.) >następnie energia słoneczna↓< (.) <i ona daje dwadzieścia watów na metr kwadratowy w Wielk/ y: w Anglii>↓ (2) jeżeli chce/ chcemy zaadoptować >tak naprawdę< energię s::: e: słoneczne, powinniśmy m: myśleć na temat tradycyjnej bawarskiej e: m: metody y: metodzie hodowlanej,↑ (1) które układa się na:: (.) obszarach wiejskich↑ (1) żeby były jak	Bo w oryginale jest England, bo usłyszałam. Anglia to potocznie to samo co UK. Chcemy – język się chyba zaplątał. Gramatycznie z Bawarią się poprawiłam.

	09:18	parks, because of the gaps between the panels, deliver less. They deliver about 5 watts per square meter of land area. And here's a solar park in Vermont, with real data, delivering 4.2 watts per square meter. Remember where we are, 1.25 watts per square meter, wind farms 2.5, solar parks about five. So whichever of those renewables you pick, the message is, whatever mix of those renewables you're using, if you want to power the UK on them, you're going to need to cover something like 20 percent or 25 percent of the country with those renewables. I'm not saying that's a bad idea; we just need to understand the numbers. I'm absolutely not anti-renewables. I love renewables. But I'm also pro-arithmetic. ☺ {Audience's laughter}	najściślej koło siebie,↑ (.) ponieważ przestrzenie powodują to, (2) że może być e:: większe z:: zużycie↑ tej energii, czyli o pięć watów możemy tracić↓ >jeżeli są większe przestrzenie<↓ (4) zużywamy jeden i dwadzieścia pięć na:: dwadzieścia::: y: jeden i dwadzieścia pięć wata na:: e: metr kwadratowy↑ dwa i pół energii (.) solarnej↑ (2.5) więc <cokolwiek> tak naprawdę zrobimy, (kogo)kolwiek chcielibyśmy połączyć↑ (5) >i tak naprawdę, jeżeli byśmy chcieli zużyć y: ty/ (.) używać tylko energii odnawialnej↑< (.hhh) musielibyśmy pokryć >dwadzieścia dwadzieścia pięć< <procent> powierzchni Wielkiej Brytanii (.) >nie mówię tego, że:: nie jestem zwolennikiem (.HHH) energii odnawialnych kocham ich, ale (.hhh) ☺ lubię też arytmetykę<↓ (2.5)	Tracić – nie wiedziałam dokładnie o co chodzi, czy te pięć watów od siebie, jeżeli są za duże przerwy, nie byłam pewna, czy nie przekłamuję, nie nadążałam i nie ogarniałam. Nie wiedziałam, czy idę dobrym tokiem myślenia, trudny fragment dla mnie. Liczby raczej ze słuchu. Kocham ich – miało być je – ale jak usłyszałam, że chodzi o liczby, to mnie rozbawiło i nie chciałam poprawiać, zignorowałam to.

14.	09:20 09:46	Concentrating solar power in deserts delivers larger powers per unit area, because you don't have the problem of clouds. So, this facility delivers 14 watts per square meter; this one 10 watts per square meter; and this one in Spain, 5 watts per square meter. Being generous to concentrating solar power, I think it's perfectly credible it could deliver 20 watts per square meter. So that's nice. Of course, Britain doesn't have any deserts. Yet. ☺ {Audience's laughter}	a::: umieszczenie ener/ paneli słonecznych na:: y:: (2) na:: pustyniach↑ (.hhh) powodowało to, że produkowały one (1) <czternaście watów> >na metr kwadratowy< sto dziesięć watów w Hiszpanii↑ (4.5) i to <mogłoby> >tak naprawdę< dostarczać dwadzieścia e::: watów (.) jednak oczywiście Wielka Brytania nie posiada pustyń (.) ☺ <jeszcze>↓ (2)	Pamiętam obrazki, ale nie wiem, czy były napisy. Była Hiszpania. Wydawało mi się, że tłumaczę okej. Żarcik – raczej z automatu. Byłam na równi z mówcą.
15.	09:47	So here's a summary so far: All renewables, much as I love them, are diffuse. They all have a small power per unit area, and we have to live with that fact. And that means, if you do want renewables to make a substantial difference for a country like the United Kingdom on the scale of today's consumption, you need to be imagining renewable facilities that are country-sized. Not the entire country, but a fraction of the country, a substantial fraction.	>tutaj mamy podsumowanie<↓ (2) wszystkie y: <odnawialne źródła energii> >tak naprawdę są rozproszone<↓ i musimy s/ pogodzić się z tym faktem↓ (2) to oznacza (1) jeżeli tak naprawdę chcemy, aby była zauważalna zmiana w przypadku takiego kraju jak Wielkie/ (.) Wielka Brytania↑ (1) musimy myśleć odnośnie e:: obszarach, które obejmuje kraj↓ (2)	Tu chyba chciałam powiedzieć Wielkiego Królestwa.
16.	10:17	There are other options for generating power as well, which don't involve fossil fuels. So there's nuclear power, and on this ordinance survey map, you can see there's	są oczywiście inne opcje jeżeli:: >opcje< jeżeli chodzi o::: produkcję energię i są to również energia jądrowa↑ (10) i właśnie przez to, że dostarcza tak dużą energię, energia jądrowa nie	Nie wyłapałam tego gramatycznie chyba. Sizewell uciekł, obrazek, mapa, ja nie wiedziałam, o co chodzi, skupiłam się, że

		a Sizewell B inside a blue square kilometer. That's one gigawatt in a square kilometer, which works out to 1,000 watts per square meter. So by this particular metric, nuclear power isn't as intrusive as renewables.	jest <tak> niepożądana jak energia (1) e: odnawialne źródła energii↓ (2)	dostarcza dużo. Wyświetliło się, zobaczyłam to i stwierdziłam – serio, mam to mówić? Już mi się nie chce tego mówić.
17.	09:19 11:00 11:01	Of course, other metrics matter, too, and nuclear power has all sorts of popularity problems. But the same goes for renewables as well. Here's a photograph of a consultation exercise in full swing in the little town of Penicuik just outside Edinburgh, and you can see the children of Penicuik celebrating the burning of the effigy of the windmill. So – ☺ {Audience's laughter} People are anti-everything, and we've got to keep all the options on the table.	ale tak samo, jeżeli chodzi o::: y:: odnawialne źródła energii >i tutaj jest (xxx) na podstawie fotografii, która pochodzi z:: e:: (przedmieść) Edynburgu,< gdzie:: jest palona podobizna e:: (2) wiatraka↓ ☺ (1) >i musimy tak naprawdę pamiętać o wszystkich opcjach o wszystkich możliwościach↑< jeżeli rozważamy ten program↓ (1.5)	Było dużo szczegółów, stwierdziłam, że pominę children i tak dalej, powiem, gdzie i co się dzieje, resztę pomijam.
18.	11:06	What can a country like the UK do on the supply side? Well, the options are, I'd say, these three: power renewables, and recognizing that they need to be close to country-sized; other people's renewables, so we could go back and talk very politely to the people in the top left-hand side of the diagram and say, "Uh, we don't want renewables in our backyard, but, um,	naprawdę mamy trzy opcje↓ (3) tak naprawdę odnawialne źródła energii powinny być rozmiarów krajowych↑ (.) danego kraju↑ (10) i tak naprawdę >musimy pamiętać o tym, że każdy z nas może y: coś takiego doświadczyć (.HHH) tak samo jak e:: Australia, Rosja, czy:: Kazachstan↑ są dobrymi przykładami, gdzie	Nie wiedziałam, co będzie lepsze – rozmiarów krajowych czy danego kraju. Czy ktoś pomyśli, rozmiar jaki kraj jest w stanie (mieć). Co lepiej brzmi i co jest zrozumiałe. Nie pamiętam za bardzo tego, tych gramatycznych nieścisłości. Skupiłam się na kondensowaniu tego, co on mówi.

		please could we put them in yours instead?" And that's a serious option. It's a way for the world to handle this issue. So countries like Australia, Russia, Libya, Kazakhstan, could be our best friends for renewable production. And a third option is nuclear power. So that's some supply-side options.	mogłyby być e::: naszymi przyjaciółmi w aktywizacji tego produktu<↓ (7)	
19.	11:47	In addition to the supply levers that we can push -- and remember, we need large amounts, because at the moment, we get 90 percent of our energy from fossil fuels -- in addition to those levers, we could talk about other ways of solving this issue. Namely, we could reduce demand, and that means reducing population -- I'm not sure how to do that -- or reducing per capita consumption.	i tak naprawdę potrzebujemy <bardzo dużo> e:: ilości, >ponieważ dziewięćdziesiąt procent e:: pro/ energii pochodzi z paliw kopalnianych↑< (1) >i jest oczywiście kolejna opcja (1) dotyczy ona< <redukcji przyrostu naturalnego>, jednakże nie wiemy, jak to z:::robić i tak jak powiedziałam↑ >wszystkie (.) wszystkie te duże kraje jak ☺ Rosja, Kazachstan< naprawdę mogłyby nam pomóc (.hhh) w (1) produkcji energii odnawialnej↓	Kopalne – kopalniane – tak samo wyszło. Powiedziałam – mówiłam sama za siebie, utożsamiłam się z mówcą. Nie wyłapałam tego, nie zdałam sobie z tego sprawy. Na końcu powtórzyłam to, co już było.

No.	Time	Source speech	Student's interpretation	Student's retrospective verbal comment
1.	00:00	When the Industrial Revolution started, the amount of carbon sitting underneath Britain in the form of coal was as big as the amount of carbon sitting under Saudi Arabia in the form of oil. This carbon powered the Industrial Revolution, it put the "Great" in Great Britain, and led to Britain's temporary world domination. And then, in 1918, coal production in Britain peaked, and has declined ever since. In due course, Britain started using oil and gas from the North Sea, and in the year 2000, oil and gas production from the North Sea also peaked, and they're now on the decline.	kiedy zaczęła się rewolucja przemyslowa (.) ilość węgla, która znajdowala się (1) <w Anglii>↑ była największą↑ (4) y:: ten węgiel przyczynił się do rewolucji przemyslowej i do (.hhh) dominacji Anglii w świecie (2) <na początku> dwudziestego wieku wydobyci(e) węgla m:: bylo >na najwyższym poziomie Anglii, ale potem zaczęlo zmniejszać się↓ (4.5)	Myśląc o tym, który to węgiel, nie usłyszałem drugiej części zdania, gdzie było najwięcej. Obydwa te słowa to po prostu węgiel, znałem różnicę. Rewolucję – wiedziałem jak przetłumaczyć. On dużo jeszcze powiedział, ale zapomniałem, w którym roku, wiedziałem, że tysiąc dziewięćset coś tam i powiedziałem na początku dwudziestego wieku, ale wiedziałem, że początek tego wieku. Anglia – tutaj automatycznie, ale zastanawiałem się na samym początku, czy Anglia, czy Brytania, bo to różnie w historii było. Zdecydowałem się na Anglię, bo rewolucja przemysłowa się kojarzy zawsze z Anglią.
2.	00:42	These observations about the finiteness of easily accessible, local, secure fossil fuels, is a motivation for saying, "Well, what's next? What is life after fossil fuels going to be like? Shouldn't we be thinking hard about how to get off fossil fuels?" Another motivation, of course, is climate change.	ta obserwacja <o skończoności> paliw kopalnych (1) jest y: >motywacją do tego, żeby się zapytać< co dalej↓ (1) >powinniśmy myśleć więcej, że to się (już ma) skończyć↓ (1) inną motywacją jest oczywiście zmiana klimatu↓ (4.5)	Fossil fuels – kopalne – od razu wiedziałem, bo przed tłumaczeniem przygotowałem to i jeszcze rano przed tłumaczeniem sobie przypominałem.

3.	01:02	And when people talk about life after fossil fuels and climate change action, I think there's a lot of fluff, a lot of greenwash, a lot of misleading advertising, and I feel a duty as a physicist to try to guide people around the claptrap and help people understand the actions that really make a difference, and to focus on ideas that do add up.	ja myślę, że::: jest (1) dużo klamstwa wokół tego tematu i jako fizyk czuję się odpowiedzialny za to, żeby pomóc ludziom zrozumieć y: to, co oni powinni zrozumieć↑ (5)	Fluff – był dylemat, czy to jest zielone kłamstwo, ale zielone mi nie pasowało, więc zrezygnowałem z koloru.
4.	01:25	Let me illustrate this with what physicists call a back-of-envelope calculation. We love back-of-envelope calculations. You ask a question, write down some numbers, and get an answer. It may not be very accurate, but it may make you say, "Hmm." So here's a question: Imagine if we said, "Oh yes, we can get off fossil fuels. We'll use biofuels. Problem solved. Transport ... We don't need oil anymore." Well, what if we grew the biofuels for a road on the grass verge at the edge of the road? How wide would the verge have to be for that to work out?	zezwólcie mnie pokazać wam to, co fizycy nazywają (.hhh) przybliżone obliczenie↓ (.hhh) (1.5) my (.) lubimy przybliżone obliczenia (xxx) (4) pomyślcie o (3) (.hhh) co byloby (1) jeśli (wynaj/) (3) uprawiali e: uprawy energetyczne <w pobliżu> (1) e:: drogi↑ (1) e: jak duża (xxx) musialaby być ta droga, żeby zabezpieczyć wszystkich e: (1) biopaliwem↓ (5)	Umknęło mi to, dlaczego oni lubią te obliczenia, nie mogłem dowiedzieć się, dlaczego. Ja tutaj coś wymyślałem, bo opuściłem informację, więc to taki proces kreatywny ☺ przeszkadzały mnie te zdjęcia, które on pokazywał, gdybym widział mówcę na połowę ekranu (jak te zdjęcia), to zrozumiałbym więcej, bo na przykład zaczynam patrzeć na zdjęcie, to już nie słucham. U mnie tak jest. (46:10) Tam były cztery liczby, założyłem, że połowę zdań słucham, a połowę patrzę na to, co tam jest i staram się te liczby ze zdjęcia dopasować do tego, co on mówi, ale tylko połowę dało się zrobić. W sumie to, że się wyświetlało, to było pomocne, ale ja z tego nie umiałem skorzystać, nie mogłem podzielić uwagi.

5.	02:01	OK, so let's put in some numbers. Let's have our cars go at 60 miles per hour. Let's say they do 30 miles per gallon. That's the European average for new cars. Let's say the productivity of biofuel plantations is 1,200 liters of biofuel per hectare per year. That's true of European biofuels. And let's imagine the cars are spaced 80 meters apart from each other, and they're perpetually going along this road. The length of the road doesn't matter, because the longer the road, the more biofuel plantation. What do we do with these numbers? Take the first number, divide by the other three, and get eight kilometers. And that's the answer. That's how wide the plantation would have to be, given these assumptions. And maybe that makes you say, "Hmm. Maybe this isn't going to be quite so easy."	~powiedzmy, że::~ (xxx) jeździmy (2) z prędkością sześćdziesiąt mil na godzinę (1) nasz samochód spożywa (1.5) e: galon na trzydzieści mil (.) (co jest średnią dla (xxx) Europy)↓ (4.5) e:: powiedzmy, że:: (5) nasza pla/ plantacja powinna byla mieć osiem kilometrów↓ (3) ale (1) wydaje się, że to (chyba) nie może być tak latwe↓ (10)	Tutaj ja nie usłyszałem, o co chodzi w '30 miles per gallon' i patrząc na schemat myślałem, co to może znaczyć, czyli to jest na przykład tyle, ile spożywa samochód, kiedy jeździ. Przed tłumaczeniem zdecydowałem, że nie dam rady przeliczać jednostek. To było napisane – osiem kilometrów drogi – było tam coś, tak przetłumaczyłem, czułem, że zabrakło mi informacji, żeby logicznie to zdanie dokończyć. Nie miałem skąd wziąć tych informacji. Więc nie dokończyłem. Osiem kilometrów czego? To się nie wyświetliło.
6.	02:48	And it might make you think, perhaps there's an issue to do with areas. And in this talk, I'd like to talk about land areas, and ask: Is there an issue about areas? The answer is going to be yes, but it depends which country you are in.	ale:: chcialbym teraz powiedzieć parę słów o tych <przestrzeniach> (.hhh) dlatego, że nie może być (xxx) wszystko tak latwo↑ (.hhh)	Areas – chyba z automatu to poszłam. Ale zastanowiłem się chwilę nad tym.

7.	03:03	So let's start in the United Kingdom, since that's where we are today. The energy consumption of the United Kingdom, the total energy consumption -- not just transport, but everything -- I like to quantify it in lightbulbs. It's as if we've all got 125 lightbulbs on all the time, 125 kilowatt-hours per day per person is the energy consumption of the UK. So there's 40 lightbulbs' worth for transport, 40 lightbulbs' worth for heating, and 40 lightbulbs' worth for making electricity, and other things are relatively small, compared to those three big fish. It's actually a bigger footprint if we take into account the embodied energy in the stuff we import into our country as well. And 90 percent of this energy, today, still comes from fossil fuels, and 10 percent, only, from other, greener -- possibly greener -- sources, like nuclear power and renewables.	zaczniemy od Wielkiej Brytanii (.) >skoro tutaj dzisiaj znajdujemy się<↑ (2) (.HHH) zużycie energii↑ (1) w Wielkiej Brytanii (2) tak ogólnie (jedno) tylko i transportowanie wynosi sto dwadzieścia pięć kilogodzin na dzień na mieszkańca↓ (1) to jest średnia (1) e: średnie zużycie energii (9) to naprawdę <dużo, jeś::li::> (1) m(y)/ (.) pomyślimy o wszystkiej energii, która jest w kraju↓ (2) i większość energii dziewięćdziesiąt procent jest nadal (produkowana) z::: źród/ (.) z:: (3) paliw kopalnych natomiast tylko dziesięć procent z odnawialnych źródeł energii↓ (9)	Fossil fuels – to była poprawka. Nie usłyszałem, ile tam było procent, ale jak już tłumaczyłem ogólnie, czyli dużo, to usłyszałem, że zostało dziesięć odnawialnych, czyli reszta to dziewięćdziesiąt kopalnych. Dlatego się poprawiłem. Powiedziałem, że większość jest z odnawialnych, potem usłyszałem dziesięć procent, i dlatego poprawiłem się, że większość energii to dziewięćdziesiąt procent (54). Fossil – wcześniej poprawiłem się, ale wyleciało mi z głowy, musiałem sobie przypomnieć, stąd ta pauza, jakoś zapomniałem. Opuściłem o żarówkach, tam było dla mnie zamieszanie, bo na zdjęciu było sto dwadzieścia pięć kilowatogodzin, on zaczął mówić o żarówkach i coś innego, pomieszało się, nie mogłem nic złapać. Na końcu uciekła mi nuclear power.
8.	03:56	So. That's the UK. The population density of the UK is 250 people per square kilometer. I'm now going to show you other countries by these same two measures. On the vertical axis, I'm going to show you how many lightbulbs -- what our energy consumption per person is. We're at 125	na tem y:: (2) >(obrazie)< chciałem pokazać, jakie jest <zużycie energii na jednego mieszkańca> w <Wielkiej Brytanii> (5) y: europejskie państwa (2) są oznaczone na:: (błękita)↑ (6) (azyjskie krainy) są >oznaczone na czerwonym< (1) y:: Bliski Wschód zielonym (2) Południowa Afryka↑ z/	Gdy tłumaczyłem, zrozumiałem, że nie wiem dokładnie, jak te kolory się nazywają po polsku. Miałem chaos w głowie, jeśli chodzi o kropki, starałem się powiązać to, co on mówi z tym, co widzę, zauważyć, o których kropkach on mówi i jednocześnie zrozumieć, co jest na obrazku

		lightbulbs per person, and that little blue dot there is showing you the land area of the United Kingdom. The population density is on the horizontal axis, and we're 250 people per square kilometer. Let's add European countries in blue, and you can see there's quite a variety. I should emphasize, both of these axes are logarithmic; as you go from one gray bar to the next gray bar, you're going up a factor of 10. Next, let's add Asia in red, the Middle East and North Africa in green, sub-Saharan Africa in blue, black is South America, purple is Central America, and then in pukey-yellow, we have North America, Australia and New Zealand. You can see the great diversity of population densities and of per capita consumptions. Countries are different from each other.	blękitnym (1) czarny to Południowa Afryka (2) (xxx) to jest Południowa Ameryka (5) na górze są (1) Kanada, Stany Zjednoczone i Australia↓ (.hhh) (2) widzicie, że państwa odróżniają się od siebie według zużycia energii↓ (6)	(grafiku), do czego kropki się odnoszą, co oznaczają, zrozumieć obrazek, przetłumaczyć i wszystko w jedną sekundę. ☺ Nie myślałem za bardzo o słuchaczu, chciałem wszystko przetłumaczyć.
9.	05:08	Top left, we have Canada and Australia, with enormous land areas, very high per capita consumption -- 200 or 300 lightbulbs per person -- and very low population densities. Top right: Bahrain has the same energy consumption per person, roughly, as Canada -- over 300 lightbulbs per person, but their population density is a factor of 300 times greater, 1,000 people per square kilometer. Bottom	(.hhh) ci, którzy zużywają najmniej, mają najmniejszy najmniejszą gęstość popula/ y: gęstość zaludnienia (4.5) natomiast ci, którzy mają naj/ najwięc/ największe spożycie ener/ ZUŻYCIE ENERGII e:: mają (xxx) wielkości ponad tysiąc osób (1) na::: kilometr kwadratowy↓ (9)	Gęstość populacji – zaludnienia – nagle przypomniało mi się, że mówi się zaludnienia po polsku. Ja chyba nakłamałem z tysiącem osób. Powiedziałem, że ponad tysiąc, wiedziałem, że to jest nie do końca prawda, ale nie poprawiłem się (bo dwa mniej więcej, a więc czasem dużo nie wie, więc pójdzie). Nie wiedziałem, jak się poprawić.

		right: Bangladesh has the same population density as Bahrain, but consumes 100 times less per person.		
10.	05:41	Bottom left: well, there's no one. But there used to be a whole load of people. Here's another message from this diagram. I've added on little blue tails behind Sudan, Libya, China, India, Bangladesh. That's 15 years of progress. Where were they 15 years ago, and where are they now? And the message is, most countries are going to the right, and they're going up. Up and to the right: bigger population density and higher per capita consumption. So, we may be off in the top right-hand corner, slightly unusual, the United Kingdom accompanied by Germany, Japan, South Korea, the Netherlands, and a bunch of other slightly odd countries, but many other countries are coming up and to the right to join us. So we're a picture, if you like, of what the future energy consumption might be looking like in other countries, too.	dodalem y::: niewielkie (2) błękitne (2) strzałki↑ (to są jeszcze kraje (.hhh) rozwijające się) to znaczy gdzie one były piętnaście lat temu (.hhh) i gdzie znajdują się TERAZ↓ (9) jednak m:: dużo krajów (xxx) teraz tak samo nadążają za innymi i:: szybko się rozwijają↓ (7)	Od razu nie zauważyłem tych strzałek, próbowałem je zobaczyć, mój mózg potrzebował zrozumieć, żebym wiedział, co i dlaczego tłumaczę. Chciałem przetłumaczyć dosłownie, ale zapomniałem, jak jest ‘tail’ po polsku, więc poszedłem w stronę strzałek. To były wizualnie strzałki.
11.	06:28	I've also added in this diagram now some pink lines that go down and to the right. Those are lines of equal power consumption per unit area, which I measure	teraz możecie zobaczyć (4) m:: różowe linie↑ (2) i to jest zużycie to zużycie energii na:: (3) kilometr kwadratowy (9) y: widzicie jeden y: point (.) jeden kropka zero wat na metr	Kilka sekund mi zajęło zobaczenie tych linii. Wiedziałem, że po polsku jakoś czyta się ułamki, ale nie wiedziałem, jak. Chyba to była najgorsza decyzja, ale nie miałem pomysłu, jak to zrobić.

		in watts per square meter. So, for example, the middle line there, 0.1 watts per square meter, is the energy consumption per unit area of Saudi Arabia, Norway, Mexico in purple, and Bangladesh 15 years ago. Half of the world's population lives in countries that are already above that line. The United Kingdom is consuming 1.25 watts per square meter. So is Germany, and Japan is consuming a bit more.	kwadratowy (.hhh) >to jest zużycie takiego państwa jak Bangladesz<↓ (5) e: natomiast y: Japonia zużywa już nieco więcej↓ (1) jak widzicie na tym (xxx) tym obrazie obrazku↓ (8) (hhh)	Kropka – to się wyświetliło i on mówił point. Stąd tak wyszło. Jeśli chodzi o poprawki, to obrazu – obrazku – nie wiedziałem, jak to lepiej powiedzieć, bo mam problem z tym, jakie to słówko, a potem jak jest z formą, ze zdrobnieniem, jak to się mówi i odmienia. Nie zawsze wiem, jaka jest poprawna forma gramatyczna, końcówka i tak dalej.
12.	07:09	So, let's now say why this is relevant. Why is it relevant? Well, we can measure renewables in the same units and other forms of power production in the same units. Renewables is one of the leading ideas for how we could get off our 90 percent fossil-fuel habit. So here come some renewables. Energy crops deliver half a watt per square meter in European climates. What does that mean? You might have anticipated that result, given what I told you about the biofuel plantation a moment ago. Well, we consume 1.25 watts per square meter. What this means is, even if you covered the whole of the United Kingdom with energy crops, you couldn't match today's energy consumption. Wind power produces a bit more -- 2.5 watts per square meter. But that's only twice as big as 1.25 watts per square meter. So that means	dlatego chciałem powiedzieć, że odnawialne źródła energii to jest jedna najlepszych możliwości (1) dla nas↓ (2) >na tym zdjęciu możecie zobaczyć jedno z e: źródlo takich takiej energii<↓ (5) e: (my) spożywamy więcej niż dwa i pół y: wat na m/ metr kwadratowy↓ (.hhh) dlatego korzystanie z takich źródeł energii jest >BARDZO WAŻNE DLA NAS<↓ (8) jeśli byśmy chcieli y:: zabezpieczyć tą energię, którą (xxx) wykorzystujemy przy pomocy y:: wiatraków, to potrzebowaliśmyby ich tyle, żeby zająć y: połowę wszystkiej Wielkiej Brytanii↓ (4)	Spożywamy – to chyba jakoś przypadkowo. Zdawałem sobie sprawę z prefiksów i sufiksów, ale różnie to wychodziło. Wiedziałem, że dziwnie to brzmi, ale nie na tyle, żeby się poprawić.

		if you wanted, literally, to produce total energy consumption in all forms, on average, from wind farms, you need wind farms half the area of the UK. I've got data to back up all these assertions, by the way.		
13.	08:15	Next, let's look at solar power. Solar panels, when you put them on a roof, deliver about 20 watts per square meter in England. If you really want to get a lot from solar panels, you need to adopt the traditional Bavarian farming method, where you leap off the roof, and coat the countryside with solar panels, too. Solar parks, because of the gaps between the panels, deliver less. They deliver about 5 watts per square meter of land area. And here's a solar park in Vermont, with real data, delivering 4.2 watts per square meter. Remember where we are, 1.25 watts per square meter, wind farms 2.5, solar parks about five. So whichever of those renewables you pick, the message is, whatever mix of those renewables you're using, if you want to power the UK on them, you're going to need to cover something like 20 percent or 25 percent of the country with those renewables. I'm not saying that's a bad idea; we just need to understand the numbers. I'm absolutely not	(.hhh) <jeśli chcecie wykorzystywać panele słoneczne> może/ m:: musicie s::próbować (xxx) bawarskiego gospodarowania y:: które polega na >zastosowaniu paneli słonecznych na:: dachu< (2) a także nosi (11) to n:: niezależnie od tego, <których> (.hhh) z tych źródeł odnawialnych energii wy:: wybierzecie, będziecie musieli pokryć nimi od dwadzieścia od dwudziestu do pięćdziesięciu procent terytorium y:: państwa↓ (7)	Solar – od razu słoneczne, bo miałem to zapisane. W jednym zdaniu odnosiłem się do podmiotu, czyli mówiłem raz (xxx), a raz do was, i dopiero tutaj to zauważyłem, ale nie zrozumiałem, jak on mówił, żeby się poprawić. Automatycznie mówiłem, jak mówca, czyli tam, gdzie pasowało mi my, to my, a czasem wy, a gdy dwa zdania ułożyć, jedno za drugim, to mi nie podobało mi się. Nad tym myślałem podczas tego, kiedy tłumaczyłem. Chyba nie mówiłem TY. Ja byłem pewny, że usłyszałem pięćdziesiąt procent. Nie było u mnie myśli, że może coś skłamałem. Pojawiło się coś z pięć i pewnie sobie dośpiewałem, że pięćdziesiąt. Dopiero teraz widzę, że dwadzieścia pięć. Żartu nie usłyszałem.

	09:18	anti-renewables. I love renewables. But I'm also pro-arithmetic. ☺ {Audience's laughter}		
14.	09:20 09:46	Concentrating solar power in deserts delivers larger powers per unit area, because you don't have the problem of clouds. So, this facility delivers 14 watts per square meter; this one 10 watts per square meter; and this one in Spain, 5 watts per square meter. Being generous to concentrating solar power, I think it's perfectly credible it could deliver 20 watts per square meter. So that's nice. Of course, Britain doesn't have any deserts. Yet. ☺ {Audience's laughter}	jeśli umieści/ UMIEŚCICIE m:: na przykład panele słoneczne (3) w::: y: pustyni, no to (.hhh) możecie dostać więcej energii, skoro nie ma tam (.hhh) chmur↓ (4.5) niestety Wielka Brytania nie ma żadnych pustyń, (.hhh) ale to tylko teraz↓ (5)	Żart z automatu. Nie do końca może nie udało mi się odtworzyć efekt. Yet – to chyba nie do końca tak, jak ja powiedziałem, trochę inne znaczenie. Pomyślałem, że chyba to nie jest dobre tłumaczenie, wiedziałem, że sens mniej więcej przekazałem. Nie miałem pomysłu na poprawkę.
15.	09:47	So here's a summary so far: All renewables, much as I love them, are diffuse. They all have a small power per unit area, and we have to live with that fact. And that means, if you do want renewables to make a substantial difference for a country like the United Kingdom on the scale of today's consumption, you need to be imagining renewable facilities that are country-sized. Not the entire country, but a fraction of the country, a substantial fraction.	e: różne odnawialne źródła energii odróżniają się za swoją wydajnością (12) (.hhh) to oznacza, że jeśli chcemy pokryć nasze zużycie energii, to musimy budować (1) takie:: (5) m:: >muszą muszą być< te:: e:: budowle bardzo duże↓ (9)	Muszą być – nie mogłem odnaleźć słówka, żeby oddać znaczenie 'plant, factory', miałem pomysł o elektrowni, ale to nie o to chodziło, tylko ogólnie o te typy 'facilities', brakowało mi polskiego odpowiednika. Przerwałem zdanie, przebudowałem je. E – brakowało mi tego słowa.

16.	10:17	There are other options for generating power as well, which don't involve fossil fuels. So there's nuclear power, and on this ordinance survey map, you can see there's a Sizewell B inside a blue square kilometer. That's one gigawatt in a square kilometer, which works out to 1,000 watts per square meter. So by this particular metric, nuclear power isn't as intrusive as renewables.	jeśli na przyklad patrzymy na elektrownie, którzy korzystają z energii nuklearnej, no to e:: naprawdę e:: <nie potrzebują tak dużo przestrzeni>↓ e: a są >tak samo< >(sporo)< są dużo (.) więcej (.) wydajne↓ (10)	Wyłapałem, że on mówił o nuklearnej i przestrzeni, cała reszta to moja wyobraźnia, nie usłyszałem nic więcej. Pomyślałem, że facilities są wydajne, wiec pewnie potrzebują mniej przestrzeni. Nie uchwyciłem Sizewell i jednostek.
17.	09:19 11:00 11:01	Of course, other metrics matter, too, and nuclear power has all sorts of popularity problems. But the same goes for renewables as well. Here's a photograph of a consultation exercise in full swing in the little town of Penicuik just outside Edinburgh, and you can see the children of Penicuik celebrating the burning of the effigy of the windmill. So – ☺ {Audience's laughter} People are anti-everything, and we've got to keep all the options on the table.		Uciekło mi to, bo wiedziałem, że już to jest prawie koniec i to mnie trochę rozproszyło. Poszukiwałem zakończenia tej myśli i dlatego tego żartu nie uchwyciłem. Wszystko było na raz, a jeszcze trzeba było kończyć wątek, łapać nowy.
18.	11:06	What can a country like the UK do on the supply side? Well, the options are, I'd say, these three: power renewables, and recognizing that they need to be close to country-sized; other people's renewables,	e: jeś::li pomyślimy o Brytanii, to okaże się, że możemy wykorzystać e: nasze własne >odnawialne źródla energii< e: >odnawialne źródla energii< innych ludzi (.) a także energię nuklearną↓ (12) e: to jest możliwość y:: dla	Cała ta końcówka była dla mnie niejasna. Nie pamiętam tego za bardzo. Musiałem jakoś skończyć. A dobrej myśli nie było przez kilka sekund.

		so we could go back and talk very politely to the people in the top left-hand side of the diagram and say, "Uh, we don't want renewables in our backyard, but, um, please could we put them in yours instead?" And that's a serious option. It's a way for the world to handle this issue. So countries like Australia, Russia, Libya, Kazakhstan, could be our best friends for renewable production. And a third option is nuclear power. So that's some supply-side options.	światu, żeby poradzić sobie z:: e:: potencjalnym niedos(.)tarczaniem energii (14)	Renewables – energia odnawialna, źródła odnawialne, tego chyba wymiennie używałem z automatu.
19.	11:47	In addition to the supply levers that we can push -- and remember, we need large amounts, because at the moment, we get 90 percent of our energy from fossil fuels -- in addition to those levers, we could talk about other ways of solving this issue. Namely, we could reduce demand, and that means reducing population -- I'm not sure how to do that -- or reducing per capita consumption.	e: (2) pamiętając o tych komponentach↑ (3) my możemy także:: y:: zmniejszyć popyt na zużycie en/ ENERGIĘ, (1) a także zmniejszyć spożycie na jednego mieszkańca↓	

2020